

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

22 TEMMUZ SEÇENEKLERİ
YA
BAĞIMSIZLAR
YA DA

BETON MİLLET
SAKARYA!

"Milliyetçilik, bu milletin ana çimentosudur."

Expozé demokratik parti CHP'nin İstanbul Devleti Baykuş, 2007.

BAĞIMSIZ ADAYLAR ANLATIYOR
Eşğin sevmediği ot
burnunda bitecek

"BÖLGE" DEN SEÇİM TAHMİN RAPORU
Artılar, eksiler, çarpılar

ORHAN DOĞAN'IN ARDINDAN
Wish you were here!

ŞİKE YAPARAK DÜŞTÜ, AKP'YLE ÇIKTI
Kasımpaşa dümenleri

HAFRİYAT'IN ALTERNATİF SEÇİM AFİŞLERİ
Söylenmeyi söyleyoruz

EŞCİNSELLERİN ONUR HAFTASI
Herkes bir ezbere doğar

TOM MORELLO - NOAM CHOMSKY
Rıza ve direniş

Zamanımızın zamandışı bir kahramanı

Fikir hayatı kalburüstü bir düşünürü, istisnai bir şahsiyeti yitirdi. Ulus Baker'in ardında bıraktığı denemelerinin, makalelerinin her biri başlı başına bir eserdir, arkadan gelecek şaheserlerin habercileri gibiydi. Ama olmadı, ecel erken geldi, hem de kahredici erkenlikte. Onu çağıran, ısrarla çağıran kendisiydi. Kendisine hiç bakmadı, kim bilir neden, karaciğerine hiç aman vermedi. Nadir rastlanan enginlikte bir ufkü, hayret verici bir donanımı, saymakla bitmez meziyetleri vardı. Ve, Tanıl Bora'nın deyişiyle, kâmil bir efsaneydi, medya-aşırı alternatif bir şöhrati vardı, onu uzaktan bilenler için "live" bir deli-dâhi imgesiydi. Yakından bilenler içinse, insanın bağrına basmak istediği, sözüne sohbetine doyamadığı, can-ı gönülden bağlandığı bir dosttu. Anısı önünde saygıyla eğiliyor ve Tanıl Bora'nın Birikim dergisinin internet sitesinde yayınlanan yazısı eşliğinde, Pink Floyd'un "Shine On You Crazy Diamond"ıyla uğurluyoruz...

Ulus Baker hakkında, ardından konuşuyor olmanın kederli idrakıyla konuşmak, onun kaybını kabullenmek, ne zor. Oysa beklemiyor olamazdık bunu, pekâlâ bekliyor olmamız gerektiğini itiraf etmeliyiz kendimize.

Az değil, şöyle böyle bir on yıldır durumu adım adım vahimleşiyordu. "Vahim" kelimesini sever, anlamını genişleterek, bazen de evcilleştirerek kullanırdı Ulus. "Sıradan" bir kötülüğe "vahim" diyebilirdi, kikirdeyerek. Onun vahameti evcilleştiren diline kandık, koşullarının aşama aşama ağırlaşan "normallerine" alıştık, alışmaya nıza gösterdik.

Onun iradesiz, neredeyse tümüyle "kendi"siz görünen şeytan tüylü yumuşaklığının ardında, herkesi, hepimizi boyunca eğdiren böyle acayip bir irade saklıydı. Sanki "mahremi" gibi olan varoluşsal bir alana müdahaleye izin vermeyen, acayip bir irade.

Hele sahiden vahimleşmeye başladığı yaklaşık on yıl evveline kadar, gerçekten tamamen "kendisiz" gibiydi Ulus; "selbstlos" gibiydi. O da Almancasıyla söylerdi muhtemelen. Bir kendilik hangi dildeyse, o dilde söylerdi...

Kendi fizikî varlığını hesaba katmayan, bahse konu etmeyen, sâfi Intellect gibiydi. Kendisinin, fizikî varlığının sorumluluğunu almamasının görünüşü idi bu. Bekasının temel ve ama süflî, süflî ve ama temel gereksinimlerini zımnen etrafına havale ediyordu. (Gereksinimlerin tanımlanmasına ise asla izin vermeden.)

Sonraları, bir Intellect'ten ibaret olmadığını dillendirmeye başlamıştı aslında, bir bakıma yardım sinyali veriyordu; ama "yardım"lara yine tam geçit vermeden. Uzattığı eli tutmaya kalktığınızda, kayıp gidercesine avcunuzdan...

"Kamusal bir figür" olarak Ulus Baker... Kâmil bir efsaneydi, değil mi? Medya-aşırı, alternatif bir şöhrati vardı onun. Nâmını iştenter, uzaktan bilenler için, "live" bir deli-dâhi imgesiydi... Onun hikâyeleri, anekdotları bire bin katılarak orada burada anlatılırdı. Zamanımızın (zamandışı) bir kahramanı...

En yakınındakiler için de, efsane değil miydi biraz? Ulus'un "aşlında" kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini kim bilirdi, kim biliyor tam olarak? Sırlı biriydi Ulus. O esnadaki "durumunun"

1960'ta Leningrad'da doğan Ulus Baker, ODTÜ Sosyoloji bölümünden mezun oldu. Başta siyaset teorisi olmak üzere, medya çalışmalarından sinema kuramına, çeşitli yayınlarda pek çok makalesi yayınlandı. Birikim Yayınları'ndan çıkan deneme derlemesi "Aşındırma Denemeleri"nin yanı sıra, "Siyasal Alanın Oluşumu Üzerine Bir Deneme" (Paragraf) ve "İki Konferans" (Norgunk) adlı kitapları da sağlığında çıkabildi. Deleuze ve Spinoza'nın yetkin bir çevirmeniydi. "What is opinion?" ve "Rastlantının Böylesi" (Ali Demirel'le birlikte) iki de film yöneten Baker, en son ODTÜ ve Bilgi Üniversitesi'nde ders veriyordu. Baker, 12 Temmuz'da, karaciğer yetmezliğinden aramızdan ayrıldı...

tam ne olduğuna dair rutin müphemliklerin berisinde, geçmişine dair, en yakınındakilere bile tastamam malûm olmayan muammaların brandası geriliyordu. Dünyada-olmamaklığının berisinde, o muammalar vardı muhakkak. Ama işte; oralar, herkese yasaktı.

Çok insanı etkiledi, kendine hayran ve âşık bıraktı Ulus. Çok insan bağlandı ona. Çok insan kendini ondan sorumlu hissetti, onun sorumluluğunu hissetti. Etrafında her zaman halka halka genişleyen bir gönüllüler çemberi oldu. En yakınında durup, ona ciddi ciddi mesai adaylarından, kulağı onun haberlerinde olup da bir ihtiyacını karşılamaya amade bulunanlara, gıyâbında onun nâmına kararlar bağlayanlara kadar.

Kim inkâr eder; mihneti az değil-di! Ama herkes cân-ı gönülden talip oldu bu mihnete. Kimi süreli, kimi fasilalı, kimi sokurdanarak, onun adına kahrolmanın ilenmesiyle, kimi derişçe, ses etmeden... Ona muhterem bir kabile büyüğüne, bir ulu ihtiyara ve bir çelimsiz çocuğa siyanet eder gibi, rikkatle bakan bir cemaat bulutu vardı etrafın-

Çok insanı etkiledi, kendine hayran ve âşık bıraktı Ulus. Çok insan bağlandı ona. Ne çok insana öğretmenlik etti. Büyüleyici köşe bucakları, göz kamaştırıcı ters açıları öğretti, yan bakmayı öğretti. Kadim Yahudi ilâhileri de dinledik onun sesinden, Afrika ninnileri de, Rus halk şarkıları da... Kimselere benzemeyen birisiydi, melek gibi bir arkadaşımızdı. Hâlesi vardı.

da. Ulus'tan endişe etmeye angaje bir âcizler cemaati.

Ne çok insana öğretmenlik etti. Derli toplu bilgi edevatından ziyade, büyüleyici köşe bucakları, göz kamaştırıcı ters açıları (son zamanlarda görsel bilgiye yoğunlaşmıştı) öğretti, yan bakmayı öğretti.

Ulus Baker mitosunun vazgeçilmez bir unsuru, bildiği onca dildi; Ulus Baker muammasının unsurlarından biri de, bunların hangilerine tam teşekküllü hakim olduğu... Kadim Yahudi ilâhileri de dinledik onun sesinden, Afrika ninnileri de, Rus halk şarkıları da...

Bilginin, düşünmenin, tefekkürün ummanına açılmanın şehvetini öğretti Ulus. Bir üniversite, akılla-fikirle-bilgiyle böyle sevişen bir adamı, sırf bu vasfı uğruna, kendi faunası içinde tutabilmeliydi aslında; ama yoktu ki öyle bir fauna...

Yalnızca "teknik" anlamda öğrencilerden değil, onunla yârenlik eden herkesten, onun sohbet halkalarında bulunan herkesten bahsediyoruz. Ki, sohbetin kendisi kadar sohbet kelimesini de ne kadar sever, ne kadar sık kullanırdı; konu, mesele, söz, söylem... Hepsi "sohbet"ti onun dilinde.

Belirli bir bağlama pek itibar etmeyen Ulus Baker müfredatından okurlar da istifade etti. Onun tarzına uygun bir başlık altında, "Aşındırma Denemeleri" adıyla kitaplaşan yazıları, yazabileceklerinin küçük bir küsuruydu. Aslında, yazdıklarının da. Muhtelif evlerde, muhtelif arkadaş bilgisyarlarında, muhtelif dillerde "bırakılmış" nice yazı başlangıçları, fragmanları, çeviri parçaları, yorum hamleleri duruyor Ulus'un! (Sanal âlemde gezinen ahkâmını saymıyorum.) Belki de zaten "yazı" kastı taşımayan sesli düşünceler, fikir sohbetleri... Ulus Baker'in şimdiki mahrum kaldığımız sözü sohbeti...

Kimselere benzemeyen birisiydi, melek gibi bir arkadaşımızdı. Hâlesi vardı onun. Altındaki adamı da görünmezleştiren bir hâle.

Gittiği yer her neresiyse, hangi dinin cenneti, hangi hiçlik, hangi ebediyetse, orada kendine mahsus bir statüsü olacağı kesin. Anlayamadıklarımız, yapamadıklarımız, beceremediklerimiz için hakkımızı helâl etsin. Ama asıl, her neresi ise orası, ne olur artık kendine iyi baksın.

Tanıl Bora

Ön kapak: Murat Turan. Arka kapak: Extramücadele. Hafriyat'ın "Alternatif Seçim Afisleri" sergisinden.

• Seçim çadırları	5
• Ankara adayı Şükrü Erbaş	6
• İzmir adayı Levent Tüzel	8
• Antalya adayı Kubilay Döşeyen	10
• Kocaeli adayı Mustafa Avcı	12
• DTP ve Bin Umud	13
• Radikal'de orijinal tensikat	17
• Turgut Tarhanlı	19
• Körler okuluna rant tuzağı	22
• Radyo Express	25
• Kiraat	32
• Dumani Üstünde	34
• Orhan Doğan'ın ardından	37
• Eşcinsel onur haftası	40
• Kasımpaşaspor ve AKP	44
• Hafriyat'tan seçim afişleri	48
• Müzik Dolabı	50
• Tom Morello & Noam Chomsky	53

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Sık, Ali Kesgin, Aican Tayla, Arslan Eroğlu, Asena Günel, Aysegül Oğuz, Batu Boran, Bilge Ceren Şekerciler, Canay Özden, Çiğdem Öztürk, Derya Sayın, Didem Danış, Ender Ergün, Eray Aytemur, Erdi Zat, Gamze Göker, Gökhan Akçura, Hakan Lokanoğlu, Halit Karlı, Hamza Aktan, Handan Koç, Hande Demircioğlu, Haziran, HknKrtsh, Hüseyin Ustaoglu, İlker Aksoy, İrfan Aktan, Kıvanç Kocak, Merve Erol, Murat Meriç, Murat Toklucu, Mustafa Konur, Nil Mutluer, Ogan Güner, Osman Akınhay, Özy Selmo, Özgür Eren, Pelin Özer, Pınar Ögünç, Reha Öztunalı, Rober Koptaş, Saner Şen, Sayat Ayık, Serkan Seymen, Sinan Yusufoglu, Siren İdemem, Sungu Çapan, Süleyman Bilgi, Şahan Nuhoğlu, Şule B. Camadan, Tan Morgül, Tora Pekin, Tuncer Erdem, Uğur Biryol, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoglu, Yasemin Avdan, Yücel Göktürk, Zafer F. Yörük, Zeynep Nuhoğlu baskı Mikado Matbaacılık ve Tic. Ltd. Sti. İmam Çeşme Cd. G/47 Sk. No:6 Seyrantepe 80660 İstanbul Tel: 0.212.289 27 93 basım yeri ve tarihi İstanbul Temmuz 2007 dağıtım Doğan Dağıtım A.Ş. yönetim yeri: Abdullah Sok. No. 9 Beyoğlu - İstanbul tel-faks: 0.212.251 87 67 e-mail expressdergisi@yahoo.com abonelik expressroll@gmail.com yıl 6 sayı 74 15 Temmuz - 15 Ağustos 2007 imtiyaz hakkı Bilge Ceren Şekerciler sorumlu yazarları Merve Erol ilan irtibat Şahan Nuhoğlu (0.535.576 21 11) YEREL SURELİ YAYINDIR. AYDA BİR YAYINLANIR. ISSN 1307 - 461X

Ya bağımsızlar ya da “beton millet sakarya”

Müsaadenizle bir-iki taksit hikâyesi de biz anlatalım. Tandoğan'daki Cumhuriyet mitinginin bir gün öncesiydi. Bindiğimiz arabanın şoförü ellili yaşlarda, halim selim bir adamdı. Radyosu açtı, haberleri dinliyordu. Lafa o girdi ve aramızda aynen şu diyalog geçti:

- Başka bir iş yapsaydım, atlar giderdim valla şu mitinge.
- Geçen seçimlerde kime oy vermiştin?
- Kurtçulara.
- Bu seçimlerde kime vermeyi düşünüyorsun?
- Yine Kurtçulara verebilirim. Belki CHP de olabilir. Perinçek'e de verebilirim. Fakat o zayıf, barajı geçemez.
- Geçen seçimlerde niye Kurtçulara vermiştin?
- Valla baktım, bir onlar memleketi satmaz dedim.
- Eskiden de mi onlara verirdin?
- Eskiden, gözümüzün içine baka baka yalan söylediği halde götürüp Demirel'e verirdim.
(Bu son cümleyi gülerek söylemişti.)

Geçen hafta bindiğimiz bir takside, bu sefer biz açtık seçim lafını. Şoför kırklı yaşların başında, bıçkın edalı biriydi.

- Kime vermeyi düşünüyorsun?
- Çok kararsızım, ama CHP'ye vermeyeceğim kesin.
- Geçen seçimde kime vermiştin?
- MHP'ye.
- Ondan önce?
- Yine MHP'ye. Ama bu sefer hayatta vermem.
- Niye?
- O Bahçeli patates gibi adam!
- CHP'ye niye vermeyeceksin?
- Milyon tane oyum olsa bir tanesini bile vermem. Onlar tamamen şoven, tamamen burjuva. (Evet, aynen bu kelimeleri kullandım).
- Genç Parti'ye ne diyorsun?
- Bırak abi ya! Bankası olan bir partinin halka faydası olduğu dünyanın neresinde görülmüş?

(Ne yazık ki, tam bu esnada bir trafik sıkışıklığı, ardından da standart bir ağız dalaşı oldu, laf yarım kaldı. Biz de geleceğimiz yere gelmiş olduk.)

Mehmet Ağar hakkında kim bilir ne yorum yapardı? CHP'ye “tamamen şoven, tamamen burjuva” diyen adam, Ağar için ne düşünüyordu acaba? “Bırak şu Susurlukçuyu, işkenceciyi, faili meçhulcuyu” mu derdi, yoksa “ovada siyaset” lafına ateş mi püskürürdü? Son iki seçimde MHP'ye oy verdiğine göre, ikincisi akla daha yakın, ama kestirmek ne mümkün! Agos'un yayın yönetmenliğini üstlenen Etyen Mahçupyan'ın Ermeni cemaatini AKP'ye oy vermeye davet edeceği akla gelir miydi? Hrant Dink'in katline giden yolu döşeyen 301 ortadayken ve Ermeni cemaatinin ekseriyetinin yaşadığı İstanbul 2. Bölgede Baskın Oran gibi bir aday varken!

Express müdavimleri, Aralık 2006 tarihli “Karışık akıllar, çelişik fikirler” başlıklı kapağımızı hatırlar. O başlık, TESEV'in “Değişen Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset” araştırması üzerine Mahçupyan'la yaptığımız söyleşide vurguladığı şu gözlemden mülhemdi: “Türkiye'de en çarpıcı şey, insanların kafasının karışık ve çelişiklerle dolu olması. Daha ilginç olan, çelişiklerle karşılaştıkları zaman da çelişikleri çözmek istememeleri. Derinlemesine mülâ-

katlarla yaptığımız çalışmalarda, hemen her konuştığımız kişi, yarım saatin sonunda muhakkak çelişkili birkaç şey söylüyor. O zaman soruyorsunuz: ‘Bunlar nasıl yan yana geliyor?’ ‘Valla böyle, çok da önemli değil’ diyor.”

Biraz önce anlattığımız taksit hikâyeleri de bu gözlemi doğruluyor. Her gün çeşitli örnekleriyle karşılaştığımız bir durum bu. Geçenlerde büromuza telefon eden bir Roll okuru –bilindiği gibi, Roll ve Express tek yumurta ikizi– Roll'un temmuz sayısında bir Baskın Oran kitapçığı verdiğimiz için köpürüyordu. Kendisinin solcu ve milliyetçiliğe karşı olduğunu vurgulayıp şöyle devam etti: “Siz Baskın Oran'ı solcu mu zannediyorsunuz. O Kürt milliyetçisi!” “Peki siz kime oy vereceksiniz?” dedik, “CHP'ye” dedi. O arada elli yaşında olduğunu söyledi, görmüş geçmişlik imâsıyla. Yirmilerinde olsaydı ikna etmeye çabalayabilirdik, ama Baskın Oran'ı Kürt milliyetçiliğiyle suçlayan ve solcu olduğu için CHP'ye oy vereceğini söyleyen elli yaşındaki bir adama ne denebilir? Laf arasında Şişli'de bir işyeri sahibi olduğunu öğrendiğimiz bu zatın Kürt meselesi için söylediklerini dinlerken, o bıçkın şoförün sözleri yankılandı kulaklarımızda: “Tamamen şoven, tamamen burjuva.”

Bir örnek de yakın çevremizden verelim. Geçenlerde bir dost meclisinde, sol tandanslı bir genç –Kürt olduğunu da ilave edelim– Express'i AKP aleyhtarı olmakla eleştirdi. Biz şaşkınlıkla “elbette öyleyiz, niye olmayalım ki?” dediğimizde, hararetle AKP'nin demokratikliğini anlatmaya başladı. Biz de ilk aklımıza gelenleri sıraladık: 301'i, yeni polis yasasını, Cemil Çiçek'i, Abdülkadir Aksu'yu, Unakıtan'ı, Tayyip Erdoğan'ın 1 Mart tezkeresini Meclis'ten geçirmek için elinden geleni ardına koymamasını, işi milletvekillerini “maaşlarını alamaz duruma gelirsiniz” diye tehdit etmeye vardırmasını, Trabzon'daki linç girişimini “halkın hassasiyeti” diye geçiştirmesini, Şemdinli olayında bölge halkının tanıklığının kabul edilemez olduğunu söylemesini, yüzde on barajını kaldırmayı, anti-demokratik partiler kanununu değiştirmeyi telaffuz bile etmemesini, Baskın Oran ve İbrahim Kaboğlu'nun Başbakanlığa bağlı İnsan Hakları Danışma Kurulu adına hazırladıkları “Azınlıklar Raporu”na faşist çevrelerin gösterdiği tepki üzerine raporu rafa kaldırmasını, Oran'la Kaboğlu'nu aldıkları ölüm tehditleriyle başbaşa bırakmasını... Ve buraya sığdırmayacağımız nice icraatı, kelâmı sayıp döktük. Yine de ikna edemedik galiba.

Umutsuzluğa kapılmamak elde değil. Bir tarafta CHP'yle solu yan yana getirenler, diğer tarafta AKP'yle demokratiği yan yana getirenler. Ama beterin beteri var: Merkezdekiler. Onların lûgatında ne demokrasinin esamesi okunuyor, ne de solun. Varsa yoksa “Vatan Millet Sakarya”. Ya da, Hafriyat sanatçılarından Murat Turan'ın Baykal'ın “bu toplumun ana çimentosu milliyetçiliktir” sözünden hareketle yaptığı “alternatif seçim afişi”nde dediği gibi, “Beton Millet Sakarya”. Büyük koalisyon o zaten: AKP'siyle, CHP'siyle, MHP'siyle, DP'siyle...

Yegâne umut, “bin umut” ve bağımsız sol adaylar. 22 Temmuz'da önümüzde iki seçenek var sadece: Ya bağımsızlar ya da “Beton Millet Sakarya”.

Dikkat Dikkat: Gelecek sayıda iki dergi bir arada, ağustos - eylül Express'i duble tarifeli ve Tolstoy hediye.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Sacit Kutlu

Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti

Sacit Kutlu'nun uzun yılların araştırma ve incelemelerine dayanan bu eseri geçmiş bir tarafa "atarken" tarihin her dönemde yeniden ve farklı koşullarda yorumlanmasının önemine işaret edip, tarih bilincinin sabit ve durağan olmadığını kanıtıyor. Kitap aynı zamanda birçoğu ilk kez günışığına çıkan 300 kadar gravür, kartpostal ve fotokartla birlikte, Balkanlarda yaşananlarla ilgili "bellek tazeleme" işlevini de yerine getiriyor.

"Türkiye'nin geçmişi ile örtüşmesinin ötesinde Balkanlar dünya tarihini de şekillendiren bir coğrafyadır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşını bir bütün olarak alacak olursak fitili ateşleyen Balkanlar olmuştur. Günümüz Balkanları Avrupa'nın çözümsüz kaldığı bir coğrafya olmayı sürdürmektedir. Tüm bu gerçeklerin gerisinde Balkanlar'ın geçmişi yatmaktadır. Sacit Kutlu'nun bu çalışması bize bu denli karmaşık bir yapının, bir Osmanlı toprağının dününe ışık tutuyor. Geniş bir zaman perspektifiyle soruna eğilen Sacit Kutlu bizlere Balkanların çok yönlü gerçeğini bir kez daha anımsatıyor."
Zafer Toprak

ISBN: 978-975-6176-95-5, 582 sayfa

Mustafa Soykut

Papalık ve Venedik Belgelerinde Avrupa'nın Birliği ve Osmanlı Devleti

ODTÜ Tarih Bölümü Öğretim üyesi Mustafa Soykut'un bu eseri İstanbul'un fethedildiği 1453'ten başlayıp 1683'te başarısızlıkla sonuçlanan İkinci Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte, İstanbul'da bulunmuş Venedik elçilik görevlileri veya Osmanlı topraklarına gelmiş Venedikli seyyahlar ve din adamları tarafından yazılmış, bugüne kadar bizim tarihçilerimiz tarafından bazıları çok az tartışılmış, bazısından ise hiç söz edilmemiş belgelerden örnekler vererek, Avrupanın gözündeki Türk imajının nasıl oluştuğunu anlatıyor. Soykut, Türklerin, Türk gerçeğinin daha 14. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın bir parçası haline geldiğini ve hâlâ da öyle olduğunu öne sürerken, bu olgunun Avrupa Birliği kavramı ile eş anlamda ele alınmaması ve ayrı bir düzlemde tartışılması gerektiğini özellikle vurguluyor.

ISBN: 978-975-6176-92-4, 287 sayfa

Engin Berber

Türk Dış Politikası Çalışmaları Cumhuriyet Dönemi İçin Ulusal Rehber

Prof. Engin Berber'in Taner Bulut, Elif Yeneroğlu Kutbay ve Onur Kınılı'nın katkılarıyla derlediği bu kitap, Türk dış politikası çalışmaları için başvurulabilecek kaynaklara erişmedeki zorlukları gidermeyi amaçlıyor. Bu eser, 1839'da Gülhane Hattı Humayunu'nun okunmasıyla birlikte yayınlanmaya başlanan *Düstur*'dan, 1950'li ve 60'lı yıllarda yayınlanan *Kim, Orta Doğu, Yarın, Akis* gibi dergilere kadar pek çok resmi, yarı resmi ve resmi olmayan sürekli yayının, yerine göre makale yazarlarını ve konu başlıklarını da belirterek bir dökümünü yapıyor; ayrıca konuyla ilgili kitap, ansiklopedi, anı, yaşamöykülerinin birer listesini ve çeşitli devlet arşivlerinin internet adreslerini vererek, çok geniş bir yelpazede, diğer başvuru kaynaklarını da sunuyor.

ISBN: 978-975-6176-84-9, 204 sayfa

www.bilgiyay.com

İnönü Caddesi, No:28 Kuştepe 34387 Şişli İstanbul

Yayın: (0212) 311 50 00 - Satış/Dağıtım: (0212) 311 50 00 / 217 28 62 - Faks: 0212 347 10 11

e-posta: yayin@bilgiyay.com - <mailto:yayin@bilgiyay.com> - dagitim@bilgiyay.com

İnat, gurur, yaşam tarzı, vatan, millet, bayrak

22 Temmuz'a çeyrek kala, düzenin "üç büyükleri"nin zihniyet dünyasına kuş bakışı bir göz atalım, malûmu ilam edelim. Express, Eminönü ve Kadıköy'deki seçim çadırlarından bildiriyor.

Nasıl gidiyor AKP'nin kampanyası?

Mehmet Çalışkan: Çok yoğun, insanlar bu sıcakta üye olmak için kuyrukta bekliyor.

Eminönü ilçesinin kaç üyesi var?

5500, ama burada altı günde yaptığımız üye sayısı 5500 oldu.

Neden böyle bir ilgi var sizce?

Vallahi, milletin teveccühü. Bilhassa Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olmaması nedeniyle, insanlar inadına gelip partimize üye oluyorlar.

Seçimlerden beklentiniz ne?

En az 380 milletvekili!

AKP'li olmak ne demek?

Erdoğan'ın liderliğinde çalışmak gurur verici. Eski başkanlarla kıyasladığımızda göğsümüz kabanyor.

Eleştirilere ne diyorsunuz?

İcraatlar ortada. Çocuğumuzun kitabını üç günde tamamlıyorduk, şimdi 17 milyon öğrencinin masasında kitabı. Eskiden devlet hastanesi Bağ-Kur'luya, üniversite hastanesi de SSK'ya bakmazdı. Artık kimliğiyle giden bedel ödemededen muayene olacak.

Daha önce kime oy verirdiniz?

Özal'a ve MHP'ye.

AKP'ye kayışınız nasıl oldu?

Eski liderlerin yerini doldurmak kolay mı! Bugün Anavatan'ın Özal'ın yerini doldurma şansı var mı? Yok. MHP için de aynısı geçerli.

Bahçeli'nin Erzurum mitinginde başlattığı Öcalan'ın asılması polemikine ne diyorsunuz?

Ecevit döneminde gördük bunları. "Asarım, kesirim" o kadar kolay değil. Asmak sorunu çözmeye-

Mehmet Çalışkan, 42, AK Parti Eminönü İlçe Teşkilâtı Başkanı, İokantacı

cek. Asıldığı zaman daha da ekol olacak. Hiç değilse şimdi rahatı yerinde. Öbür türlü çok farklı olur.

Kürt sorununa bakışınız nasıl?

Bütün Kürtler PKK'nın yolunda olsa, yüzde 20 oy alırlar. Uzan kadar oy alamadılar. Demek ki, insanlar benimsemiyor. Bizde de Kürt arkadaşlar var, hiçbir sorunumuz yok. Eminönü'ndeki seçmenimizin yüzde 80'i doğu ve güneydoğudan.

2002'de Eminönü'ndeki oyunuz ne kadardı?

7800 oy almıştık, belediye seçiminde de 5800. Eminönü'nün 15 binlik bir oy potansiyeli var, yüzde 50'sini aldık. İnşallah bu seçimde de alacağız.

AKP'nin ikinize sinmeyen icraatı var mı?

Doğru ya da yanlış dediğimiz her karar bizi aldatabilir. Yukarıdakiler daha iyi bilir. Biz ne desek boş!

Ekonomiye ne diyorsunuz?

Enflasyon oynamadığı için alım satım da hareketli değil. Ama insanlar Avrupa'da dahi geçinemiyor. Dünyada bir kriz var, Türkiye'de de millet ağlıyor, ama bakıyorsun, evin de, arabanın da en iyisi satılıyor. Tabii hayat seviyesi çok düşük olanlar da var. Ama bu, dünyada böyle.

CHP kampanyası nasıl gidiyor?

Mesut Köseadağı: Bu aktif olarak katıldığım üçüncü seçim. Bu defa insanlar CHP'ye karşı daha ılımlı, daha sevecen. Geçen seçimlerde broşürleri aldıktan sonra sadece "kolay gelsin" derlerdi, şimdi "hayırlı olsun" diyorlar.

Bunu neye bağlıyorsunuz?

CHP son iki yıldır sadece sol seçmeni değil, cumhuriyet değerlerine sahip çıkan herkesi kucaklamaya yönelik bir politika izledi. İnsanlar, AKP'den kurtulacak adres olarak CHP'yi görüyor.

Sizin aktif politika yapmanızın sebebi ne?

Nasıl bir hayat istiyorsan onun için elinden geleni yapmak zorundasın. Ben de bunu siyasete atılarak yaptım. Bu bir heves değil, yaşam arzum, idelolojik arzum.

Nedir o ideolojik arzu?

Atatürk değerlerinin korunması. Her şeyin temeli bu. Ben çağdaş cumhuriyet değerlerini seviyorum.

Çağdaş cumhuriyet değerleri neler?

Laiklik, halkçılık diye sayamazsın, altı ok değil bunlar. Bugünkü yaşam tarzımı seviyorum. İnsanların baskı altında olmamasını, özgür dolaşabilmesini seviyorum. AKP anti-Atatürkçülük yaratmaya çalışıyor. Atatürk'ün yaptıklarını yavaş yavaş satıyorlar. Petkim'i, Telekom'u, daha birçok kurumu özelleştirdiler. Cumhuriyet değerlerinin altını oymaya çalışıyorlar.

Seçmenlerin talepleri ne, neyi arzu ediyorlar?

İki temel mesele var: Birincisi, Atatürk değerleri. İkincisi de işsizlik. Partimiz son yıllarda bu iki değeri daha da fazla savunmaya başladı. İddia ediyorum,

Mesut Köseadağı, 24, öğrenci, CHP Kadıköy İlçe Teşkilâtı Gençlik Kolları Üyesi

ruz, işsizliği yan yarıya düşereceğiz.

CHP denince artık akla sol gelmiyor. Hatta CHP'yle MHP sıkça yan yana anılıyor...

AKP'den kurtulmak ve cumhuriyet değerlerini savunmak için, bugün maalesef adımız MHP'yle anılıyor. CHP merkez sağa yönelirse, bu beni rahatsız eder. Sol nedir, onun cevabını bulmak gerekiyor.

Sol nedir?

Türkiye'de sol, komünistler, teröristler, illegaller olarak biliniyor. Sol bu değil. Sol, insanların çağdaş yaşama düşüncesini hayata indirgeme sanatıdır.

Siz kendinize solcuyum diyor musunuz?

Tabii ki solcuyum, ama Kemalist solcuyum, bu çok farklı bir şey.

Nasıl bir şey?

Atatürk'ün kazandırdığı değerleri sevmek, korumak, Atatürk'ün yaşam tarzını benimsemektir. Asla kafatasçı milliyetçiliği sevmiyoruz. "Ben Türküm" diyen herkes Türk vatandaşdır. Lazı, Çerkezi, Alevisi, Sünnisi, Ermenisi... Sosyal demokrasiyi uygulayan ve Atatürk değerlerine sahip çıkan her şeyi Kemalist sol olarak değerlendirebiliriz.

MHP'nin seçimden muradı ne?

Mustafa Aydın: MHP'nin tek başına iktidarı. AK Parti hükümetinden kurtularak, Türk milletinin AB ve ABD taşeronluğundan kurtulmasına, ülkenin kaderini değiştirmeye talibiz. AKP'nin ne mânâda hizmet verdiğini, yüce Türk milleti gayet açık ve net gördü. En son Petkim olayı yaşandı. Kimlere ne şekilde satıldığını gördük. Devletin para kazanan bütün kurumlarını taksitle, ödeme kolaylığı tanınarak özelleştirme adı altında sattılar. 4916 sayılı bir yasa çıkardılar, yüzde 17'ye varan toprağı sattılar.

MHP'ye ilgi ne durumda?

Esnaf ziyaretlerinde, odalarla istişarelerimizde milletimizin AKP'nin yaptığı hataları gördüğünü düşünüyoruz ve bize olan teveccühün de çok yüksek olduğunu görüyoruz.

Halkın en büyük derdi ne? Şu anda AKP'nin seçim çadırında neredeyse izdiham var...

Dolu olması bir şey ifade etmiyor. Üye yapıyoruz diyorlar, gelişigüzel bir üye sistemleri var, bunlar aldatmaca. Zaten biz AKP'yi aldatma ve kandırma partisi olarak değerlendiriyoruz.

Devlet Bahçeli'yle Erdoğan arasındaki Öcalan'ın asılması tartışmasına ne diyorsunuz?

Bu konuda söyleyeceklerimizi genel başkanımız söyledi. Benim söylememe gerek yok.

Öcalan'ın asılması Türkiye'ye ne kazandırır?

Bunlar benim cevap verebileceğim konular değil. Bizim için genel başkanımızın beyanı geçerlidir.

Bahçeli'nin mitingde ortaya urgan atmasını nasıl karşıladınız?

Genel başkanımızın başbakana bir hatırlatması o.

Mustafa Aydın, 48, MHP Eminönü İlçe Başkanı, işadami

Başbakan ne mânâda yorumlarsa odur.

Seçim bildirgenizde, "insan hakları temel değerlerimizin süzgecinden geçecektir" deniyor. İnsan hakları evrensel değil mi? Hangi değerlerin süzgeci kastedilen?

Ben size beyannamemizi okumanızı öneririm. Benim cevap verebileceğim konuları görüşelim.

Nelere yanıt verebilirsiniz?

Sıkıştırıyorsunuz siz!

Neden MHP'li oldunuz?

1975'ten 1980'e kadarki okul döneminden beri Milliyetçi Hareket Parti'siyle iç içeyim.

Nerede okuyordunuz?

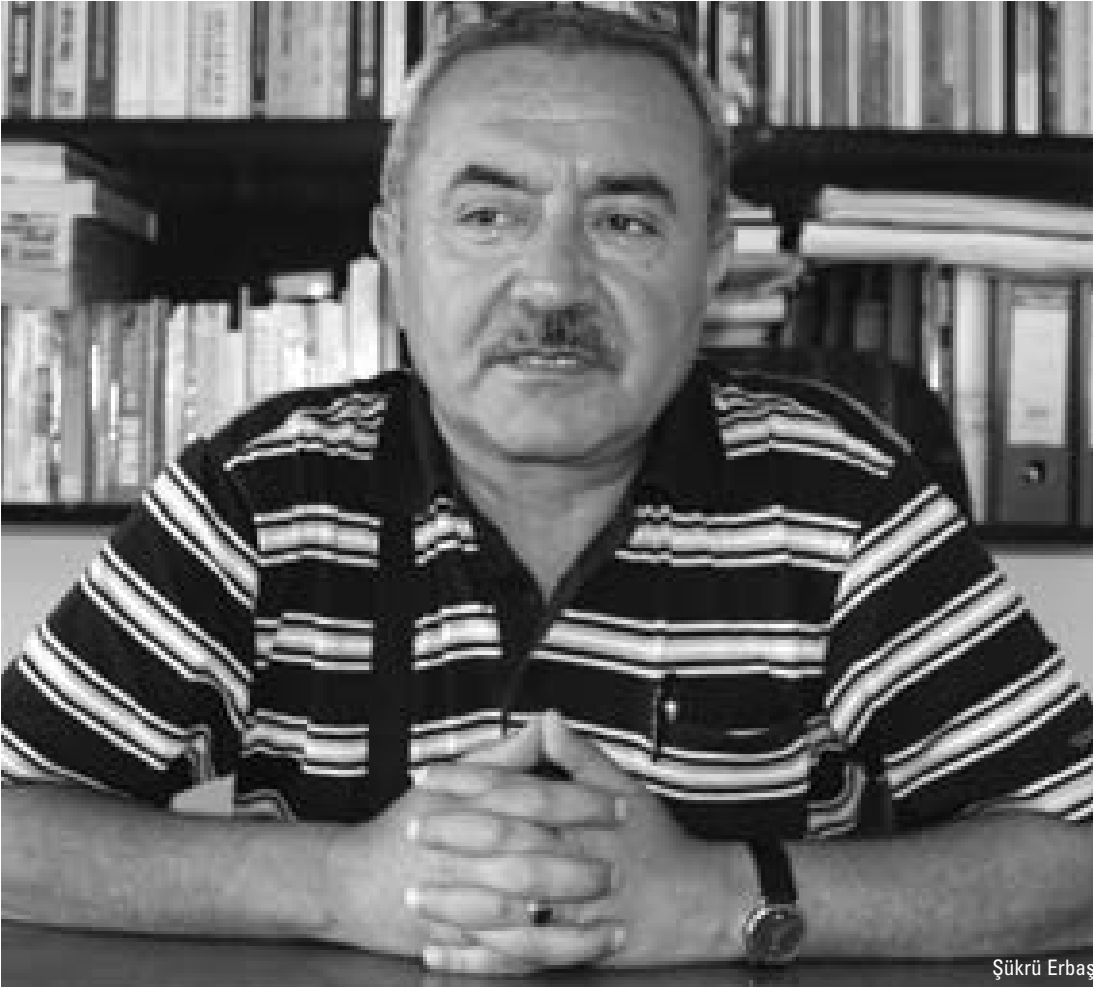
Pertevniyal Lisesi'nde. Teşkilâtının her kademesinde görev yaptım. İki dönemdir ilçe başkanım.

MHP bugün neyi temsil ediyor?

MHP sağduyulu, vatanını, milletini, bayrağını seven insanların teveccüh ettiği bir siyasi partidir.

MHP'de ülkücüler artık biraz geri planda mı?

Ülkücülükle ne kastediyorsunuz, anlamış değilim. Ülkücü ülkücüdür, ülkesini, vatanını, bayrağını sağduyuyla seven Müslüman Türk milletidir.

Şükrü Erbaş

ANKARA 1. BÖLGE BAĞIMSIZ ADAYI ŞÜKRÜ ERBAŞ

Cesur ve zarif bir dil kuracağız

Ankara 1. bölgede "bin umut"un sesi şair Şükrü Erbaş. 1970'lerden beri sosyalist hareketin içinde yer alan ve Ceyhan Atıf Kansu (1987), Orhan Murat Arıburnu (1996), Ahmet Arif (2002), Ömer Asım Aksoy (2005) şiir ödülleri sahibi olan Erbaş'ın seçim sürecine ve 22 Temmuz sonrasına dair görüşlerine kulak veriyoruz...

Bağımsız adaylarla seçimlere katılma yoluna bugüne kadar niçin girilmedi? Bu seçimde, solun ve Kürt hareketinin Meclis'e girme ihtimalini zorlamasını neye bağlıyorsunuz?

Şükrü Erbaş: Seçim barajı sosyalist sol ve Kürt hareketinin Meclis'te temsil edilmesini engelliyordu. 2002 seçimlerinde, Emek-Bağış-Demokrasi hareketi vardı ama, o da ülke genelinde 6.2 oyla baraj altında kaldı. Bu, özellikle Kürt illerinde ciddi tepkilere neden oldu. Örneğin, Diyarbakır'dan altı milletvekili çıkarabilecekken, barajı geçemediğiniz için, o enerjiden barajı aşan iki parti nemalanıyordu. Bu da halkta oylarının boşa gittiği hissini doğuruyordu. Bunun üzerine DTP, barajı aşamadığı için gerçekleştirilemeyen temsiliyeti, bağımsız adaylarla sağlama yolunu seçti. Bence iyi de yaptı.

Kürt hareketi, belki gücünü ortaya koymak, belki başka nedenlerden ötürü bağımsız aday fikrine sıcak bakmamıştı önceki seçimlerde. Sol hareket neden bu yöntemi daha önceden denemedi?

Sol partilerin, ÖDP, EMEP ve SDP'nin güçleri belli. Barajı zorlamaları söz konusu değildi. Bağımsız adaylar da ancak şimdiki ittifak gibi bir yöntemle başarılı olabiliirdi. Kürt halkıyla veya Kürt hareketiyle beraber hareket etmeden böyle bir başarı elde etmek zor.

Bazı yerlerde Kürt seçmenlerin, bağımsız sol adaylara mesafeli yaklaştığı

söyleniyor. Siz de böyle bir tavırla karşılaştınız mı?

Doğrusu ilk defa dün (9 Temmuz), Haymana'nın köylerini gezerken, ilginç bir şeye tanıkl oldum. Ben Yozgathıym, Kürt değilim. Bu, ne yazık ki bazı Kürt seçmenlerde kekelemeye yol açtı. Çok şaşırdım. Sanki beni kendilerinden görmüyorlardı. Bir seçmen, seçim broşürüne baktıktan sonra, dönüp "hocam, keşke buraya doğum yerinizi yazmasaydınız" deyince donakaldım. Sonra da ekledi: "Biz sizi tanıyor, biliyoruz ama, bazı seçmenlerimiz tanımiyor olabilir." Ne yapayım yani, bu saatten sonra doğum yerimi değiştirecek halim yok ki! Özgür Gündem gazetesinde yıllarca yazı yazdım. Kürt meselesiyle ilgili fikrimi, beni bilen herkes biliyor. Sonuçta, sahne sanatçısı değilim, edebiyatla uğraşıyorum. "Kusura bakmayın ama, bu saatten sonra babamı değiştiremem" dedim. Şakayla karışık tepki gösterdim, böyle yorumlar artınca. Zaten bundan kaynaklı bir tepkileri olursa Kürt seçmenlerin, oylarını vermezler, olur biter. Ben bağımsız aday meselesinin önemli bir proje olduğunu ve bu barajın delinmesi gerektiğini düşünüyorum. 12 Eylül'den beri süren bu anti-demokratik sistem, mutlaka değişmelidir. Bunun için gereken her şeyi yapmalıyız. 1946'da bu ülke çok partili yaşama geçti. Bunu bir milat olarak görüyorum. İkinci milat 1965'te Türkiye İşçi Partisi'nin 15 millet-

vekiliyle Meclis'e girmesidir. DEP'in Meclis'e girmesi üçüncü milattır. Dördüncü milat da 22 Temmuz'da gerçekleşecektir. Biz bu miladın gerçekleştirecileri olacağız ve bunun için de omuz omuza hareket etmekten başka şansımız yok.

Bağımsız adayların bu seçimde Meclis'e girmesi neden bu kadar önemli?

Tek dilli, çok yanlışlı bir Meclis var şu an. İki partinin kendi arasındaki muhalefet de ciddiye alınır gibi değil. Onların birbirine karşı muhalefeti kayıkcı kavgasından ibarettir. Dolayısıyla, sosyalist solun emek, demokrasi ve Kürt sorunu konusunu mutlaka Meclis'te dile getirmesi ve bunu da Kürt hareketiyle yapması gerekiyor. Şiddetin dışında bir dil kuran kimsenin olmadığı bir ortamda, bizim Meclis dışında haykırdığımız barış talebini Meclis'te de haykırmamız gerekiyor. Öyle bir sistem egemen olmaya başladı ki, savaş dışında bir yoldan söz ettiğinizde, sözünüz derhal suça dönüştürülüp boynunuza kement olarak geçiriliyor. Baskın Oran'ın dediği gibi, ezberi bozmak zorundayız. Aksi halde, elimiz kolumuz bağlı, korku cumhuriyetinde yaşamaya devam edeceğiz.

Geçtiğimiz günlerde vefat eden eski DEP milletvekili Orhan Doğan'ın Meclis'te Kürt sorunuyla ilgili açıklamalarından dolayı sivil polisler tarafından gözaltına alınışı hâlâ hafızalarda. Sizin de Kürt sorununa dair Meclis'te yapacağınız çalışmalar nedeniyle benzer bir muameleye maruz kalma ihtimaliniz yok değil herhalde...

DTP kökenli bağımsız adayların Meclis kürsüsündeki tavırlarına dair bir şey söyleyemem. Ama benim referansım, DTP'nin başındaki kişi, Ahmet Türk olacak. Türk, birkaç defa açıkça, DEP dönemindeki gibi bir atmosfere sebep olacak tarzda hareket edilmeyeceğini belirtti. Elbette şu anki atmosferde, yenilenecek olan Meclis'in, değil siyaset yapma tarzına, kafamızdaki fikirlere dahi tahammülü olmadığını biliyoruz. Kürsülerde idam ipi atıldığı bir ortamda, bizler, başka bir üslubun da mümkün olduğunu, başka bir siyasî dilin, siyasî bakış açısının olabileceğini göstereceğiz. Silanlı Kuvvetler'in internet sitesi üzerinden siyasî hayatı kendine göre düzenlemeye çalıştığını görüyoruz. "Ne mutlu Türküm diyene" demeyenin Türkiye'nin açık düşmanı olduğunu ilân ettiler. Halkı, muhalifleri linç etmeye yöneltiyorlar. Şiddet dili, en tepeden zerk ediliyor yani. Onun için, Meclis'e girmemiz ve "hayır efendim, şiddet sadece sizin ilinizdir!" diyerek barış diliyle haykırmanız gerekiyor. "Farkına saygı duyarım, bana benzediğin sürece" yollu bir bakış açısını peşinen reddedeceğiz. Türkiye Barışını Arıyor konferansının çağrıcılardan biri olduğum için biliyorum, bir barış konferansı yaptık, demediklerini bırakmadılar. Mesele, benim veya başkasının Meclis'e girip girmemesi değil, bu gidişatın durdurulmasıdır.

DTP kökenli olmayan sol adaylar Kürt seçmenden yeterli oy almayıp Meclis dışında kalır, bağımsız olarak sadece DTP'liler Meclis'e giderse, sol ve Kürt hareketinin ilişkisi nasıl şekillenir?

Doğrusu, Meclis'e gidip gitmemem, şahsen benim açımdan önemli değil. Fakat ne yazık ki, öyle bir durumda Kürt arkadaşlarımız Meclis'te yalnız kalacak. Ama solun Kürt hareketiyle ilişkisinde herhangi bir zedelenme olacağını sanmıyorum. Zaten SDP, ÖDP ve

Yüzlerce polisin arasında şiir okuduğumu hatırlıyorum. O zaman asla korkmadım. Şimdiyse gidişata, linç olaylarına, Kürtlere yönelik kuşatmalara, şovenist politikalara bakınca, çok korkuyorum. Korkuya yenik düşmemek için bizi korkutan tabloyla mücadeleye girişmeliyiz.

EMEP'in bu konudaki tavrı biliniyor. Gerçi ÖDP'nin Ufuk Uras'tan dolayı bağımsız adayları sadece İstanbul'da desteklemesini anlamış değilim. Neden sadece İstanbul'da bu yapılıyor? Ankara veya İzmir'de bağımsız sol adayları desteklememelerine anlam vermek güç. Tuhaf bir politika bu.

Ankara ve İzmir'de de ÖDP tabanının bağımsız adaylara oy vereceği söyleniyor...

Evet, pek çok ÖDP'li arkadaşım bunu söylüyor, ama mesele, parti karardır. Parti kararı aksini söylüyor.

Meclis'e girmek için kaç oy almanız gerekiyor?

Barajı geçecek parti sayısına göre değişiyor sayı. Arkadaşlar uzun uzadıya anlattı ama, bu matematiksel hesabı çok iyi anlamış değilim. İki parti barajı geçtiğinde, size örneğin 45 bin oy yetiyorsa, üç parti geçtiğinde, 55 bin oy almanız gerekiyor. Ankara 1. Bölgede, 2002 seçimlerinde DEHAP 30.132 oy almış; bunun 50 binin üzerine çıkması gerekiyor.

Çıkar mı?

Nüfus yapısı itibarıyla, Kürt ve Alevi nüfusa, işçi-emekçi kesimin oranına baktığımız zaman –hepsini bizim oy hanemize yazmıyorum ama– en az iki bağımsız aday çıkaracak potansiyel olduğu görülüyor. Ne yazık ki, seçim çalışmalarında izlediğim kadıyla, özellikle Alevi kesiminde, tuhaf bir AKP korkusu, dolayısıyla da CHP'ye yönelme var. Özellikle orta yaş üstü kesimde, CHP'ye yönelik sempati beni şaşırtıyor.

Adaylık süreciniz nasıl oldu?

EMEP'li olduğunuz için, EMEP mi sizi aday göstermekte directti?

Ben EMEP'li veya ÖDP, SDP veya DTP'li değilim. Sosyalist soldan kendini ifade eden bütün yapılarla birlikte, yıllardır sözümü söylüyorum. Şair kimliğimden ötürü bir yere ait olmayı uygun bulmadım hiç. 2002 seçimlerinde de benim sembolik bir adaylığım vardı, onu da DEHAP önermişti. Bu kez öneri, son güne kaldı. Otuz yıl Ankara'da yaşadıkdan sonra, Antalya'ya taşındım. Ankara'ya bir şiir dinletisi için geldiğim gün, adaylık sürecinin son gününe denk geldi. EMEP'ten arkadaşlar daha önce Antalya'dan aday olmamı teklif etmişlerdi, ama kabul etmemiştim. 3 Haziran akşamı EMEP'ten arkadaşlar aradı, Ankara'dan aday olmamı istediklerini söylediler. Reddedemeyeceğim kadar ısrar ettiler. Bunun bir toplumsal sorumluluk olduğunu biliyorum. Özetle, evet dedim. Aday olmamı önerenler EMEP'li, ama ben EMEP üyesi değilim. DTP'ye de çok yakınım, EMEP'e de, sosyalist olan herkese yakınım.

Kürt seçmenlerin Kürt olmayan bir sosyalist adaya oy

vermekte tereddüt etmelerini neye bağlamak gerekiyor?

Fikirlerimi bilmeyenler olabilir elbette. Diğer yandan, genel olarak bir toplumsal daralma var. Devletin politikası, Kürtleri bütün Türkleri devletin temsilcisi olarak görmeye itti. Her Türk kökenli insan Kürt karşıtıdır sanılıyor. Oysa sizi Roj TV'de görünce, bir anda kendine ait hissediyor. Bu sefer de sokakta ilgiden yürümez hale geliyorsunuz. Onun için, seçim çalışmasına DTP'li arkadaşlarla birlikte çıkıyoruz. Yoksa ben tek başıma Kürtlerden oy istemeye gitsem, Haymana'nın Kürt köyündeki adam beni nereden tanıyacak ki! Ama, Roj TV'deki bir programa katılınca, bir anda atmosferin değiştiğini görmeye başladım. Neticede, sosyalist olmama, Kürt sorunu konusunda hemen her Kürt gibi düşünmeme rağmen, Yozgatlı olduğum için insanlar "Yozgatlı olduğunuzu yazmasaydınız keşke" diyor, işte tam da bu nedenle birlikteliğe ve bu Meclis'e girmeye, ortak çatı altında mücadeleye ihtiyacımız var demektir. Sonuçta, birlikte yaşayacağız, eğer senin özgürlüğün yoksa, benim özgürlüğünden de söz edilemez. Bir kişi bile Ermeni, Arap veya Musevi olduğu için kalbinde ufak bir korku hissediyorsa, hiçbirimiz özgür değiliz demektir.

Meclis'e girerseniz yapacağınız ilk şey ne olacak?

Bağımsız adayların Meclis'e girmesi demek, demin konuştuğumuz sorunların dillendirilmesi anlamına geliyor. Elbette bir plan-program dahilinde çalışacağız, ama önceliğimiz, başın bir an önce sağlanması olacak. Uyar ve cesur bir tutum sergileyeceğiz Meclis'te. TİP döneminde de bu oldu. Küfredmeden, ama taviz de vermeden hareket edeceğiz. Zarafeti olan bir dil kura- cağız Meclis'te. Ben 1990'larda Kürt illerinde pek çok toplantıya katıldım, konuşmalar yaptım. Yüzlerce polisin arasında şiir okuduğumu hatırlıyorum. O zaman asla korkmadım. Şimdiyse ülkenin gidişatına, linç olaylarına, sokakta Kürtlere yönelik kuşatmalara, şovenist politikalara bakınca, çok korkuyorum. Korkuya yenik düşmemek için bizi korkutan tabloyla mücadeleye girişmeliyiz.

22 Temmuz seçimlerinin sol için son bir şans olduğunu söyleyen pek çok kişi var...

Eğer bu seçimleri son bir şans olarak görüyorsak, hiçbir şey yapmayalım o zaman! Bu seçimler asla son şansımız değil, ama önemli bir şans. Çünkü böylelikle, Express'e dört yıl sonra konuştuğumuzda, arkamızın çok daha sağlam olduğunu hissederek konuşacağız.

Söyleşi: İrfan Aktan

ENİS BATUR

OTUZ KUŞ BİRDEN OLMAK

İnsanoğlu yaratma serüvenine, bu serüvenin kendisine yönelttiği şiddet eylemine nasıl dayanabiliyor? Benim için bu dayanak, "susabilirdim"ın karşısına "yazabilirim"i koyarken, içimdeki güdümsüz hayvanın yıldı ve coşku salgısını denetleme güdüsünden doğdu: Alın yazmak, çekirdeğimizin de çekirdeğinde oluşan sağırlığı sevkede bilmek, dolup taşmayı önlemek için güzelim yoldu.

E. B.

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak Akal C/8 Akatlar / İstanbul
T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94
www.norgunk.com / info@norgunk.com

n

Hedef, bir çatı partisi

Yıllardır Emek Partisi’nin lideri olarak tanıdığımız Levent Tüzeli, Bin Umut Platformu’nun İzmir bağımsız milletvekili adayı. Partisiyle verdiği mücadeleyi Meclis’te ortak bir sol platformda sürdürmeyi hedefleyen Tüzeli dinliyoruz.

Emek Partisi genel başkanlığından istifa ederek bağımsız aday oldunuz. Hangi koşullar sizi adaylığa itti?

Levent Tüzeli: Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Meclis’teki müdahaleler, halkı bir erken genel seçimle karşı karşıya bıraktı. Bu beklenmedik bir gelişme değildi. Zaten 2007’nin başından itibaren çok gergin ve kutuplaşmanın yaşandığı bir ortam vardı. Biz o dönemde, özellikle yılın başında yapılan Barış Konferansı’nın çağrısında “demokrasi emek ve barış” güçlerinin seçimlere hazırlık anlamında bir ittifak çalışması yapmasını önerdik. Bu öneriyi daha önce güç birliği yaptığımız partilere, DTP, SDP, SHP ve ÖDP’ye sunduk. Bu konuda çalışmalarımız sürerken 22 Temmuz seçim tarihi olarak belirlendi. Bu arada tabii çok önemli gelişmeler oldu; bombalar, provokasyonlar... Dolayısıyla, daha hızlı hareket etmek gerekiyordu. Halk güçlerini birleştirecek daha geniş bir çevreyi bir araya getirecek bir ittifak için bu süre yeterli olmadı. Ancak bir seçim işbirliği çalışması yapılabildi. Kürt bölgelerinde DTP’nin, büyük batı kentlerinde sol, sosyalist, emek yanlısı güçlerin belirlediği adaylar var. Ben de, EMEP genel başkanı olarak, güç birliği anlayışıyla İzmir’den aday oldum. Bu bölgede tüm bu güçlerin desteklediği aday olarak seçimlere katılıyoruz. Özellikle Türk kökenli birinin bir Ege kentinden sadece emekçilerin sorunları açısından değil, ülkede önemli bir demokrasi ve barış sorunu olan Kürtlerin haklarını dile getirmesi ve ezilenlerin hakları açısından da Meclis’te yer alması, Türkiye halkının bu sorunu sahiplenmesi bakımından önemli.

Seçilmeniz halinde, diğer adaylarla birlikte 1965 TİP deneyimine benzer bir süreç başlatmayı düşünüyor musunuz? Meclis’te diğer bağımsızlarla nasıl hareket etmeyi düşünüyorsunuz?

Meclis’te tabii birleşik hareket etmek gerekiyor. Zaten bizlerin ülkenin temel meselelerine dair farklı yaklaşımlarımız yok. Eğitimde, laiklik sorununda, demokratikleşmenin önündeki engeller meselesinde ya da çeteler gibi, yolsuzluk gibi konularda ortak isteklerimiz ve benzer söylemlerimiz var. Asıl önemli, 1965 Türkiye İşçi Partisi deneyiminde olduğu gibi, Türkiye’de ilk defa gerçekten halkın temsilcilerinin, halkın sorunlarını dert etmiş bir grubun varlığı söz konusu olacak ve bu, Türkiye halkının dikkatle izleyeceği, ses getiren bir yapı olacak. Bununla birlikte, çok daha geniş bir demokrasi hedefiyle, yeni bir siyasi yapının oluşması için çabalayacağız. Bu seçimler, 2002 ve 2004’te tartıştığımız “çatı partisi”nin koşullarını yaratmak için de bir fırsat olacak. Bütün bu savaşçı, emperyalistlerle pazarlık içerisinde olan güçlere, halka sırtını dönmüş çıkarıcı gruplara karşı bir umut olmamız önemli. Birbirinden farksız, çözüm tarzları aynı olan, liberal olsun, solcu olsun, askerlere sırtını vermiş, baskıcı, devletçi, değişimi benimsemeyen, halkın taleplerini gözardı eden partilere karşı tek güç bi-

ziz. Şimdiye kadar çeşitli partiler altında bu mücadeleyi sürdürdük. Dolayısıyla bu gücümüzü yeni bir siyasi oluşumla daha üst bir boyuta taşımak anlamlı olacaktır. Bunları 23 Temmuz sonrası ele alacağız.

Kuzey Irak’a olası bir operasyon en çok tartışılan konulardan biri. Bu aslında Kürt sorunu bağlamında ele alınan bir konu. Bu soruna karşı nasıl bir rota çizdiniz?

Bunun hazırlıklarının sürdüğü, Meclis’ten bir tezkere çıkarma çabasının olduğu, seçim meydanlarında da oy avcılığı için bunun temel bir propagandaya dönüştüğü görülüyor. Yıllardır bölünme fobisi dile getirildi, bir korkutma ve tehdit siyaseti olarak. Bunun gerçekçi bir yanı yok, Türkiye böyle bir bölünme tehdidiyle karşı karşıya değil. Ama milliyetçi ve şoven çevreler, mevcut savaş hali üzerine, halkın asker cenazelerinden, şehitlerden duyduğu acı ve üzüntü üzerine yatırım yapıyor. Biz, parti olarak da, “Bin Umut” platformunun adayları olarak da savaşa karşıyız. Meseleye saldırı, savaş ya da askerî operasyonlarla yaklaşılmasına karşıyız. Kürt sorunu hiçbir zaman bir terör ve şiddet sorunu olmadı. Kürt sorunu, bir halkın yüzyıllardan bu yana bir gerçekliği. Ama Kürtler hâlâ bir halk olarak kabul edilmiyor. Sorun, “Türkiye Cumhuriyeti vatan daşıysan, Türk milletindensin” denilmesi. Eşit haklar tanınmadığı, varlıkları bir kimlik olarak benimsenmediği, siyasi özgürlükler bu halka hak görülmediği için bu sorun yaşanıyor. Mesele, halkın önüne “savaşan teröristler” diye getiriliyor. Sınır ötesi operasyonlar ilk defa yapılmıyor, bugüne kadar 24 defa yapıldı. Ama bunlardan bir sonuç alınmış değil. Sınır ötesi operasyon, AKP, CHP ve askerî gücün iktidar kavgasının alanı ha-

line getiriliyor. “Kim daha fazla Kürt düşmanı!” yarışları içindeler. Bunu yapmak, onların dediği anlamda terörü önlemeye hizmet etmez. Çünkü bugün terör diye gösterdikleri PKK’nın varlığı, Kürt sorununun çözümlüğünden kaynaklanmıştır. Kürt sorunu bir halkın talebini karşılamak olarak ele almadığınız sürece, şimdiye kadar yirmi küsur kez ayaklanan bir halkın yeni örgütlerle mücadelesini de engelleyemezsiniz. Sadece bu da değil, bir saldırı ve savaş hareketinin Kuzey Irak’ta akrabaları, hisimleri, çocukları bulunan Türkiye’deki Kürtlerde yaratacağı tahribat ve bölgede yaratacağı infial, daha çok bölünmeyi, daha çok ayrılcılığı getirebilir, halklar arası ilişkileri zedeleyebilir. Ayrıca, savaşın olduğu, askerî yönetimlerin güçlendiği yerlerde hak ve özgürlüklerden bahsedemezsiniz. Daha ortada savaş yokken üç il geçici askerî güvenlik bölgesi ilan edildi ve seçimler şimdiden teröristlere edilmiş durumda. Savaşta kaybedecek olan, ülkenin demokrasisi, barışı ve tabii ki emekçi halkları olacak. Hem polisin, hem askerinin yetkilerinin artırılması, Terörle Mücadele Yasası’nın ağırlaştırılması söz konusu olacak. Ve yıllardır söylediğimiz gibi, eğitime, sağlığa, sosyal güvenliğe ayrılması gereken bütçenin silahlanmaya ve savunma sanayine ayrılması söz konusu. Bundan zarar gören sadece Kürtler değil, bütün Türkiye halkıdır. Sınır ötesi hareket, hem halkların kardeşliği, hem de komşu ülkelerle ilişkiler açısından son derece tehlikeli, sakıncalı bir maceradır. Zira, sizin gireceğiniz yerlerde başka bir ülkenin egemenlik hakkı var ve ona tecavüz etmiş oluyorsunuz. Devleti yöneten insanların, o halkın seçilmiş insanları için “aşiret reisi”, “kabile reisi” gibi aşağılayıcı ifadeler kullanması çok yakışıksızdır, onurlu bir dav-

“Bin Umut” adayları olarak savaşa karşıyız. Kürt sorunu hiçbir zaman bir terör ve şiddet sorunu olmadı. Kürt sorunu, bir halkın yüzyıllardan bu yana bir gerçekliği. Eğitime, sağlığa, sosyal güvenliğe ayrılması gereken bütçe silahlanmaya ve savunma sanayine ayrılıyor. Bundan zarar gören sadece Kürtler değil, bütün Türkiye halkıdır.

ranış değildir. Bu, bir halkın rencide edilmesidir; ırkçı ve milliyetçi söylemlerin para edeceğini, oy getireceğini düşünenlerin bir gaflet halidir. Bunlar bize yarın son derece zarar verecek şeylerdir. Buradan Türkiye'nin başına hizmet edecek bir şey çıkmaz.

Susurluk kazasıyla birlikte gladyo tarzı bir çeteleşme ayyuka çıktı. Hrant Dink cinayetinin ardından da Vatansever Kuvvetler Güçbirliği gibi aşırı milliyetçi ve şiddet sarmalında bir çeteleşme görüyoruz. Seçilmeniz durumunda Dink cinayeti gibi birçok olumsuz olay için araştırma komisyonları kurmayı düşünüyor musunuz?

Öyle anlaşıyor ki, bunların gir-medikleri suç şebekesi kalmamış. Şantajdan mafya ilişkilerine uzanan bir suç yapılanması söz konusu. Amerika'nın NATO üyesi ülkelere taşıdığı gayrinizamî harp yöntemleri, hatta özel harp kuvvetlerinin su yüzüne çıkmış hali. Emekli subayların, astsubayların bu çetelerde olması şaşırtıcı değil. Bunlar bu türden olanaklara ulaşabilmiş, belirli kişilerce de korunan isimler. Ülkemizde yaratılan kamplaşmanın asıl kıskırtıcıları da ortaya çıkıyor. Ümraniye'de bulunan bombalar, Cumhuriyet gazetesine atılan bombaların bir devamı. Daha sonra bu bombaların Eskişehir'de ve Ankara'da sahipleri ortaya çıkıyor. Bunların Diyarbakır'da, Ankara'da, İzmir-Bornova'da, İstanbul'da bir takım provokatif eylemlerde kullanılması söz konusu. O eylemler PKK'nın terör eylemleri olarak açıklanıyor, ama bu türden çete organizasyonlarının bunlarla bağlantıları var. Sadece bu da değil: Trabzon'daki rahip cinayetinden çeşitli linç provokasyonlarına, Hrant Dink'ten Malatya'daki İncil yayıncılarının vahşice katledilmesine uzanan, toplumda infial uyandıracak ve kimi milliyetçi, ülkücü gençlerin tetikçi olarak kullanıldığı bir organizasyon bu. Bu, yabancılaşma değil, bir şey. Türkiye'deki devrimciler, sosyalistler yıllardır kontrgerilla dediğimiz şeyin halkta infial uyandıracak tertiplerin, suikastların, toplu kıyımların farkında; Maraş, Çorum katliamları, Sivas tertibi, 6-7 Eylül olayları böyle tezgâhlardır. Bütün bunlar, bizzat devletin içindeki bir organizasyonun eseri. Bunların tam anlamıyla üzerine gidilmediğini görüyoruz. Susurluk aydınlatılmadı. Şemdinli'deki halka bomba atanlara devletin nasıl sahip çıktığını görüyoruz. Ve bunları yargılamak isteyenlere bizzat Adalet Bakanlığı'nın müdahalesi söz konusu. Hrant Dink soruşturmasında ciddi bir aşama kaydedilemedi. Mahkemelerde yaşananlar or-

tada. Gerçek bir demokratikleşme sürecinde, bu dosyaların, özellikle faili meçhul cinayetlerin, Hizbullah'a silah dağıtan valilerin, emniyet mensuplarının Meclis'te ele alınması lâzım. Tabii ki tüm bunları takip edecek olan da biziz. Bunların üzerine gitmek başlı başına da gerekli. Ne kadar sancılı olsa da, bunlar aydınlatılmadığı sürece yeniden bu yollara başvurulacaktır. Demokrasi güçlerinin ön safındaki aydınların, bilim insanlarının, kimi siyasetçilerin tehdit edilmesindeki, onların gözünün korkutulmasındaki, teröre yardımcı gibi gösterilmele-rindeki hesap da bu aslında. Türkiye'ye sözümüz var derken, sözlerimizden biri de bunların üzerine gitmek.

Başka ne gibi vaatleriniz var?

Gittiğimiz yerlerde çocuklarımız bizi "çocuklar savaş istemiyor" diye karşılıyor. Çocuklarımızın geleceğine sahip çıkma, okul çağında çalışmalarını önleme, onların gerçekten ücretsiz, kaliteli, kendi anadillerinde eğitim görmelerini sağlama, okullarını bitirdikten sonra çalışabilecekleri bir ortam yaratma, çalışma koşullarını bugünkü kölelik halinden arındırma, verdiğimiz sözler arasında. Güya asgari ücret yükseltildi, ama 900 YTL olarak belirlenen açlık sınırının çok altında. İşçi sınıfımız, gençlik yoğun bir potansiyel, ama kayıt dışı, örgütsüz, sigortasız ve sendikasız. Sendikası sayısı 1 milyonu geçmiyor. Yasalar engel değil, ama fiili toplumsal hayat ve Meclis'teki yasalardan güç alan patron ve büyük sermaye takımı acımasız sömürü koşullarını sürdürüyor. Bu adaletsizliği, bu sömürü mekanizmasını halkın yararına, işçi sınıfımızın koşullarını iyileştirecek şekilde ortadan kaldırma sözünü de veriyoruz. Vergi adaletsizliğine de el atacağız. Az kazananın gelir vergisi doğrudan kesiliyor, ama kurumlar vergisi adı altında binbir türlü kolaylık, teşvik adı altında çalışmalarla orantısız bir şekilde haksız kazançla servetler büyütülüyor. Halkın kaynaklarını yağmalamış, hortumlamış kişilerin, ailelerin bu haksız kazançlarını soruşturacağız... Bin umut, aslında bin söz demek. Birlik olamadığımız için istedikleri gibi tepemizde tepinmiyorlar. Bizi Dünya Bankası, IMF ve Amerika'nın kucağına itiyorlar. Türkiye, Türkiye'den yönetilmiyor. Yabancı dillerde hazırlanmış projeler, yönetmelikler, yasa tasarıları Meclis'te vekillerin önüne konuluyor. Biz bunu değiştirmeliyiz. Emek, demokrasi ve barış etrafında birlik olmak, bu birlikteliği Meclis'teki bağışsız adayların arkasında tutabilmek, tüm bu sözlerin yerine getirilebilmesi açısından çok önemli.

Söyleşi: Uğur Biryol

ENİS BATUR

ÖTEKİ PROVA

Yazmak fiili, bir biçimde yaşamak fiili ile et-tırnak ilişkisine girecekse, girmişse, başını bulamadığım Kitab'ın sonunu aramamalıyım, düşüncesine vardım: Elimin yazısı sürdükçe, gidebileceği uca kadar gider kitab, son sayfası benim son sayfamla örtüşür.

E. B.

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak Akal C/8 Akatlar / İstanbul

T. 0212 351 48 38 / F. 0212 227 71 94

www.norgunk.com / info@norgunk.com

n

Eşegin sevmeyeceği ot burnunda bitecek

"Bin Umut"un Antalya bağımsız adayı Kubilay Döşeyen'in 23 yıllık hekimliği, Dev-Genç ve sosyalist mücadeleden sosyal demokrat yıllara uzanan siyaset geçmişi var. Şimdi devrimci bir ortaklık için kolları sıvayan Döşeyen'i dinliyoruz.

Özgeçmişinizle başlayalım mı?

Kubilay Döşeyen: Nevşehir asıllı öğretmen bir ailenin çocuğuyum. İlkokulu Adıyaman'ın Kahta ilçesinde, ortaokulu Bilecik'in Söğüt kazasında, liseyi Ankara'da okudum, Hacettepe Üniversitesi'nde tıp eğitimi aldım. Ardından Kara Kuvvetleri adına askerî tıbbiye öğrencisi oldum, ama 1974'te sol fikirlerim nedeniyle orduyla ilişkim kesildi. 1980'de kendi isteğimle Bitlis'in Adilcevaz ilçesinde pratisyen hekim olarak mesleğe başladım. Antalya Akdeniz Üniversitesi Kalp ve Damar Cerrahisi bölümündeki uzmanlık eğitimi sonrasında Antalya Devlet Hastanesi'nde görev yaptım. 1995'ten beri de serbest çalışıyorum. Benim gibi hekim olan eşim Asuman Döşeyen'le 23 yıldır evliyim, Deniz ve Hazal isminde iki kızım var.

Politik mücadeleniz nasıl başladı?

1960'ların sonlarında Kurtuluş Lisesi'nde öğrenciydim. Okulumuz Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne yakındır. 1968 hareketi, tüm dünyayı olduğu gibi, bizleri de derinden etkiliyordu. SBF gibi devrimci mücadelenin merkezinde yer alan bir okula da komşu olunca, orada ve ülkede yaşananlardan kendimize bir pay çıkardık. O günden bu yana da çizginin sol tarafında koşutur duruyoruz. Böyle bir yol seçerseniz, devletin sola ödettiği faturanın bir bölümüne ortak olmanız kaçınılmaz. Biz de çeşitli ödemeler yaptık, hem de aile boyu. Askerî okuldayken Dev-Genç hareketinde yer aldım. 1996-1999 arasında Antalya Tabip Odası başkanlığı yaptım. Yerel seçimlerde Deniz Baykal'ın davetiyle CHP'den Konyaaltı belediye başkan adayı olunca bu görevimden istifa ettim. Baktım CHP'de bir şey yapılacak gibi değil, ayrıldım. 2004 yerel seçimlerinde Demokratik Güç Birliği'nin (DGB) önerisi üzerine An-

talya belediye başkan adayı oldum. Seçimden bir yıl sonra SHP tabanından gelen baskı nedeniyle SHP Antalya il başkanlığı görevini kabul ettim. Ama SHP'nin de CHP'den farkı yoktu. 2006'da yapılan il başkanlığı seçimlerinde yeniden aday olmadım. Zaten parti içindeki bazı kişileri kirlilikle suçladım diye ihraç edildim. Bu seçimlerde gene DGB'ye bağlı partiler DTP, EMEP ve SDP ile demokratik kitle örgütlerinin aldığı ortak karar doğrultusunda milletvekili adayı oldum.

Bu anlattıklarınız siyasi hayatınızda bir takım zikzakların olduğunu mu gösteriyor, yoksa kendinizi ifade edebileceğiniz bir yer bulma çabası mı?

Siyasal görüşümde değişim olmadı hiç. CHP ya da SHP sol partiler olmamasına karşın, tabanda sıkışmış sosyalist kökenli, iyi niyetli sosyal demokratlarla bir şeyler yakalanabilir mi duygusu vardı. Bir türlü öncü bir sol parti kurulamadığı için -SDP, ÖDP, TKP ve EMEP bu düşüncenin partileşme şekilleriydi, ama iktidara yönelimde yeterli olamadılar- umutsuzca sosyal demokrat partilere yöneldik. Onların içinde siyaset yaparak bazı yolları açmayı denseysek de, başarılı olamadık. Bu partilerde neredeyse yasallaşmış ayak oyunlarıyla uğraşmaktan, yapacaklarımıza gücümüz kalmadı. Gördük ki olmuyor. Bu tip partilerin içinden bir derin parti çıkıyor karşımıza. Ama şimdi, çok sesli bir yapının içinde hep birlikte ve tek bir güç olarak kendimizi ifade etme olanağının olduğunu gördük. Bundan sonra yan yana dururken yan yana siyaset yapmayı, bunun da ötesinde, iş yapmayı öğreneceğiz.

Yani sosyalist sol yan yana duracağı gibi, birlikte iş de yapabilecek mi?

2002'deki sonuçlara göre yaklaşık 25 bin oyumuz var. Bu sefer 55-60 bin oy alacağımız söyleniyor. Dolayısıyla bir milletvekili çıkaracağız buradan. Tabanımız sadece DTP ve sosyalist gelenekten insanlar değil. Mevcut kitle partilerinden rahatsız olanlar da var. Ortak adayıyla milletvekilini Meclis'te görmek istiyor artık bu taban.

Evet, artık öyle olacak. Öğrenilebilir bir şey bu. Ama yavaş yavaş olacak. Artık geniş tabanlar, bunlar Türk solu muydu, Kürt solu muydu, Arnavut solu muydu demeyi de bırakıyor ve herkes birbirini kabulleniyor. Elbette ki daha çok yolumuz var, ama bu sinerjiyi yakalamak çok önemli. Mesela ÖDP'den arkadaşlarımız, partilerinin seçime girme kararı olmasına karşın, bizlere destek veriyor. Kendi içinde kabuğunu kıran bir döneme giriyoruz. Bu bakımdan bu seçimden umutluyum. Hepimiz adına, burada sandıktan çıkamaz diyorum. Çıkamazsak bile bu başansızlık değil. Geçen seçimde DGB'nin adayı olarak katıldığımızda kaybedeceğimizi biliyorduk. O kadar saf değiliz. 2004'teki o işbirliğinin meyvelerini belki bu seçimlerde toplayacağız. 1989'da, Birleşik Sosyalist Parti döneminde Kürt arkadaşlarla bu kadar yakın durmuştuk. Onlar bir tarafta oturuyordu, biz bir tarafta. Nasıl konuşacağımızı, neyi nasıl yapacağımızı, bir köyde nasıl çalışacağımızı bilmiyorduk. Ama şimdi yürüttüğümüz kampanyanın tüm organizasyonunu bir Kürt arkadaşımız yapıyor. Hepimiz bir şeyler öğrendik. Bir sonraki seçim dönemi daha iyi olacak. Yerel seçimler var önümüzde. Taşlar yerine oturmuş olacak ve artık sanıyorum direkt alternatif olacağız; gerçek sol, iktidara talip olacak.

Nasıl olacak bu?

22 Temmuz'dan sonra birçok yapı değişmeye başlayacak. Doğum sancıları çeken siyasî hareketler var. Artık Kürt ya da Türk solu partisi gibi ayrımlar olmayacağını düşünüyorum. Temennimiz bu ve öyle olması gerekiyor. Artık DTP'yi tarihe gömüp hep birlikte hareket etmeliyiz. Ortak parti içinde DTP'li arkadaşlar da, Türk solundan arkadaşlar da olacak. Diğer yandan, sosyal demokrat partilerin tabanına sıkışmış, dışarıda kalmış, kırgın, suskun, kaliteli insanlar var. Onları da buraya çekebiliriz ve bir çatı partisi inşa edilebilir. Bunun da solu iktidara taşıyabileceğine inanıyorum. Bu birliktelik devam edecek. Bir çıkış, bir nefestir bu ortaklık.

Sokaktaki birçok insan, "Baykal'a rağmen CHP'ye oy vereceğim, çünkü rejimi tehlikede görüyorum" diyor. Siz ne düşünüyorsunuz? Gerçekten bir rejim tehlikesi var mı?

"Her şeye rağmen CHP'ye oy vereceğim" demek, statükonun devamını istemektir. Bizim yakınımızda duran kimi arkadaşlarımız da söylüyor bunu. CHP sadece AKP'ye karşı olduğu ve onu dengelediği için var. Kamuoyuna çeşitli kaygılar, korkular pompalanıyor. Birkaç ay kadar öncesine kadar AKP'den daha çok korkuluyordu, şimdi daha az korkuluyor. İnsanlara bu partilerin tehdit değil, düzen içinde bir araç olduğunu ya da pompalanan kaygıların gerçek dışı olduğunu anlattığımızda, eskiden "yok yahu" diyenler şimdi "haklısın hocam" demeye başladı. AKP'nin bir şeriat tehlikesi yaratmadığını halk anlıyor. Ama halkın bunu anlamasına karşı çıkanlar var ve kendi siyasî kariyerleri için ülkenin geleceğinin altını oymaya çalışıyorlar. Bunların başında da Baykal geliyor. Onun elinde bir tek laisizm ve cumhuriyet rejiminin tehlikede olduğu propagandası kaldı. Cumhuriyetin tehlikede olduğu bir durum yok. AKP'nin harcadığı paraya, kitlesinin ve kendilerinin tüketim alışkanlıklarına, yaptıkları siyasî atraksiyonlara

Kubilay Döşeyen

bakın. Müslümanlıktan lafta. Başarıya giden her yolda her şeyi yapabilecek rantıye ve Makavelist adamlar. Bunlar İstanbul sermayesiyle, burjuvaziyle toklaştı. Üstüne üstlük kendi burjuvazilerini yarattılar. Böyle bir toplumu şeriat gibi bir rejimin boyunduruğuna sokmaya kendilerinin de dâhil olduğu sermaye müsaade eder mi?

AKP'nin yüzde 40 civarında oyu olduğu tahmin ediliyor. Bu kitlenin küçük bir kısmı İslâmî burjuvaziyi temsil ediyor. AKP bunca desteği nasıl elde ediyor sizce?

AKP'nin yarattığı ya da sürdürdüğü mevcut para sisteminin direkt ya da dolaylı beslenen, fayda sağlayan çok insan var. Yoksullar da para ve erzak karşılığında oylarını satarak onları büyütüyor. Ama bu sanal bir büyüme. Şu da bir gerçek: Kırılgan siyasî ortamımızda birilerinin eline sopayı alıp ortalıkta dolaşması da insanların AKP'ye kaymasına neden oluyor. Hatta, kendine sol ya da demokrat diyen insanların AKP daha demokratmış dediklerine tanık oluyoruz. Böyle saçmalık olur mu? İki taraf da ipin birer ucundan tutmuş, yaratılan gerilim ortamından faydalanmaya çalışıyor. Ordu ve şakşakçılar bir tarafta, AKP diğer tarafta. Tam bir hokkabazlar dünyası. "AKP diğerlerinden daha demokrat" diyenlere "hadi oradan" diyorum. Ama şu da bir gerçek ki, kendine sosyal demokrat diyen bir partinin lider ve yandaşları darbe çıtırtkanlığı yaparken, ellerinde bayrak, orduyu görev vermeye çalışırken, AKP'liler daha liberal duruyor. AKP şeriatçı değil, tosunlara da, sermayeye de hitap eden bir liberal partidir. Aslında sorun AKP'nin durduğu yerden değil, kendini "sol" diye tanımlayan partilerin durduğu yerden kaynaklanıyor. Sol, militarizmden medet umar mı yahu? Ama zaten CHP ya da diğerlerinin solla ilgisi yok, sağdaki yerlerini sağlamlaştıranlar sadece.

Demin sandıktan çıkarız dediniz. Nasıl bir oy oranı bekliyorsunuz?

Geçen seçimlerin sonuçlarına göre, Antalya ve çevresinde yaklaşık 25 bin oyumuz var. Bu sefer 55-60 bin oy alacağımız söyleniyor. Yıllardır siyaset yapıyoruz burada, yeni insanlar değiliz ki. Dolayısıyla, bir milletvekili çıkaracağız buradan. Tabanımız sadece DTP ve sosyalist gelenekten gelen insanlar değil. Mevcut kitle partilerinden rahatsız olanlar, gençler, Çingeneler, hatta rock'çu gençler de var. Ortak adayıyla milletvekilini Meclis'te görmek istiyor artık bu taban. Türkiye genelinde sanıyoruz 35 civarında milletvekili çıkaracağız. Eğer bu gerçekleşirse, AKP, CHP ve MHP'nin yer aldığı Meclis yapılanması içinde gerçekten sol sosyalist pencereden hayata bakan ve en kritik yerde duran bir grup oluşacak. İktidar partisi her kim olursa olsun, bağımsızlara ihtiyacı olacak alınacak kararlarda. Yani eşeğin sevmeyişi ot burnunda bitecek. Peki, bizler neler yapacağız dersiniz, öncelikle mevcut kardeş kavgasının önüne geçme hedefimiz var. Silahların susmasını, dağdakilerin silahlarını bırakıp siyasetin içinde yer almasını sağlamaya çalışacağız. Siyasetin içindeki insanlara o alanda müsaade edilmesini sağlayacağız. Suçlu varsa, yargı kurumları yerlerinde duruyor. Herkes gidip gerekenin yapılmasını isteyebilir. Ama Genelkurmay başkanının ikide bir yaptığı gibi çıkışlarla, "tek terörist ölünceye dek" edebiyatıyla çözülmez bu sorun.

İnsanları darbe mi, şeriat mı ikilemine sıkıştırıp bırakıyorlar. Benim eşim de memur, Genelkurmay başkanı da memur. Eşim bu mesele hakkında ya da başka bir konuda basına konuşsa, sürerler Tatvan'a. Ama adam ikide bir çıkıp konuşuyor, hatta tehdit ediyor. Ondan fazla memleketi seven yok! Ama bir üstçavuş bir uzman hekimden iki kat fazla maaş alıyor, bunu söyleyen yok.

Deniz Baykal sizleri bölücülükle ve teröristlerle işbirliği yapmakla suçladı. Linç girişimlerinin yaygınlaştığı bir ortamda, böyle bir suçlamanın hedefi olarak sokağa çıkıp kampanya yapmak terdigrin edici değil mi?

Ben 23 senedir bu kentte siyaset ve hekimlik yapıyorum. Her tarafına da girip çıktım, o yüzden sıkır bize bir şey yapmak. Bu halk kimin kendi yanında olacağını bilir. Baykal'ın dedikleri hikâye. Ben de zaten hedef göstermekten onu mahkemeye verdim. PKK'nın adamları diye hedef gösterildik. Bir sürü faşist katil dolaşıyor ortalıkta. Hrant Dink de böyle öldürüldü.

PKK konusuna nasıl bakıyorsunuz?

PKK dağda bir örgüttür, bir gerçektir. Bunu kabul etmek gerekir. Yani şimdi DTP'nin de içinde olan bir birlikten aday olduğumda PKK'yla organik bağ mı oluşturunurum? Hayır. Kürt arkadaşlar da seçmendir. Burada biz siyaseti "ağanın" deyimiyle ovada yapıyoruz. PKK ise bir olgu, bir gerçekliktir. O gerçeği bilerek hareket etmek lâzım. PKK, Kürt sorununun dağa yansımış şeklidir. Çatışma 25 yıldır bitmiyorsa bunun nedenini başka yerde aramak lâzım. Baskı düzeni devam etmezse, PKK olmaz. Bu sorun yeni değil ki, onyıllardır var ve çözüm hep askerî yolda aranmış. Ama şimdiye dek çözemediler böyle. Biz diyoruz ki, artık dağda kimse kalmasın ve silahlar gömülsün. Ne dağdaki, ne de askerdeki çocuğumuz ölsün. Bunu söylemek kadar doğal bir şey olamaz. Bunu söylemeden nasıl çözülecek bu sorun? Çözümün adresi siyasettir. **Antalya'ya son 15-20 yılda göçle gelip yerleşmiş Kürt nüfusla kentin yerli nüfusu arasında gerginlikler var. Kimi zaman linç girişimlerine tanık olunuyor. Kadriye beldesinde yaşananlardan sonra siz de süreç dahil oldunuz. Bu gerilim seçime nasıl yansır?**

Kadriye'de yaşananlar ilginçtir. Oradaki belediye başkanını seçimde Kürtler destekledi. Daha sonra bir yol ayrımı başladı ve Kürt nüfusu Kadriye'den çıkarmaya çalıştılar. Buna karşın biz de gidip buna tavır koyduk. Zaman zaman bir şoven dalga olur, bu dalgayı da birilerine karşı kullanırız. Şimdi Kürtlere oluyor, 6-7 Eylül'de gayrimüslim azınlıklara oldu. Bunun temelinde rant yatar. Kadriye'deki durum da budur. Kadriye'de de birçok Kürt yerinden yurdundan oldu. 300 aileden 220 kadar göç etmek zorunda kaldı. Ama valilik bu göçü bile duyurmaktan kaçındı, gizledi. Kürt halkının tümünü kastederek söylüyorum, onlar bu ülkede kendileri dışında yer alan insanlarla yaşamak istiyorlar. Bizler de onlarla birlikte yaşamak istiyoruz. Bir kişi gelsin de aynı yaşamların daha iyi olduğu-

22 Temmuz'dan sonra birçok yapı değişmeye başlayacak. Doğum sancıları çeken siyasî hareketler var. Artık Kürt ya da Türk solu partisi gibi ayrımlar olmayacağını düşünüyorum. Temennimiz bu ve öyle olması gerekiyor. Artık DTP'yi tarihe gömüp hep birlikte hareket etmeliyiz. Ortak partide DTP'li arkadaşlar da Türk solundan arkadaşlar da olacak. Diğer yandan, sosyal demokrat partilerin tabanına sıkışmış, dışarıda kalmış, kırgın, suskun, kaliteli insanlar var. Onları da buraya çekebiliriz ve bir çatı partisi inşa edilebilir.

na ilişkin bana bir teori, bir program, tek bir fayda sağlayacak bir tez ortaya sürsün, aynı yaşamların bizlere sağlayacağı katkıyı anlatsın. İster Türk, ister Kürt, farketmez, bekliyorum. Bu ülkede birlikte yaşama düşüncesine sahip olmayanlar içinde Kürtlerden fazla Türkler var. Devleti Sünni Müslü-

manlar ve Türklerden oluşan bir imparatorluk gibi gören bir zihniyet var. Bu çok tehlikelidir. Farklı olan herkesin dışlandığı bir ideali hayata geçirmeye çalışıyorlar. Aynı zamanda hepimizi karanlığa götürür. Kürtleri sömürleştirir, bizi de yok edecek bir süreç olur bu. Onun için, Antalya üzerinden baktığımızda, Türkiye genelinden farklı dü-

şünmüyorum. Burada insanlar bir arada yaşıyor ve yaşayacak. Türk, Kürt, Sünni, Alevi fark etmez, herkes bir arada yaşayacak. **Aleviler genel olarak CHP'ye yakın dururlar, ama bu seçimlerde kafaları bir hayli karışık gibi. AKP'ye, hatta MHP'ye meyleden Aleviler var. Antalya'da durum nasıl?**

Aleviler burada da CHP'nin kuyruğundan gidiyorlar, ama Antalya'da 15 yıldır cemevlerini yapamıyorlar. Alevi toplumunu temsil eden örgütlerden bir kısmı, örneğin Pir Sultan çevresi bizden yana tavır koydu. Bir kısmı da, dediğiniz gibi kafası karışık halde. Aslında Alevilerin CHP'ye olan ilgileri bu partinin geçmişinden, Mustafa Kemal'in kimliğinden kaynaklanıyor. Aleviler korkuyor mevcut durumdan. Bu ortamı da savundukları partinin lideri belirliyor. Gene Maraş, Çorum, Sivas katliamları yaşanacak korkusu diri tutuluyor. Bize Kürtlerden de, Türklerden de, Alevilerden de oy verenler olacağı gibi, oy vermeyenler olacaktır. Onlara bir diyeceğimiz yok. Kendi ezilmişliğini hissetmeyi biz sırtımızda mı taşıyacağız? Hissedenlerle birlikte ve yan yanayız.

Medyanın seçim sürecindeki etkisi ne olacak sizce? Bağımsızların kampanyaları üzerindeki medya etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eskiden medya mı vardı! Solun en önemli propaganda aracı birebir çalışmaktır. Aval aval dolaşmıyoruz ortalıkta. Darbe sonrası süreçte kitle partilerinin içinde bu çalışma metodları da unutulmuştu. Ama biz şimdi eski yöntemleri kullanıyoruz. Bu röportaja yayladaki köylerden geliyorum. Toplumun her kesimiyle -Alevisi, Sünnisi, işçisi, emekçisi, köylüsü- konuşmaya, sohbet etmeye çalışıyoruz. Yaygın medyanın bizlere neden ilgi göstermeyeceğinin ya da kitle partileriyle sıkı fıkı olmasının nedeni ortada. Olası bir iktidar olma durumunda bir takım katakullu ilişkilerinin devamı için bu yapılıyor. Medyanın mevcut sermaye yapısında bunlar olacak tabii. Seçim döneminin özellikle yerel medyalar için iyi bir para kazanma dönemi olduğu ortada. Daha önce programlarına çıkarmak için yalvaran adamlar şimdi fiyat tarifeleriyle karşımıza çıkıyor. TV'ye çıkmak için üç-dört milyar para ister olmuşlar. Kıcı kırk televizyonların yaptığına bak!

KOCAELİ "BİN UMUT" BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ ADAYI MUSTAFA AVCI

Emekçi kimliği birleştiricidir

Türkiye sanayiinin kalbinin attığı, nüfusunun büyük bölümünün göçle şekillendiği Kocaeli'de "bin umut"un bağımsız adayı KESK genel sekreteri Mustafa Avcı. 17 yıldır kamu emekçileri için mücadele eden Avcı'yla kampanyasının anahatlarını konuştuk.

Sizin açınızdan bağımsız adaylık süreci nasıl gelişti?

Mustafa Avcı: Yüzde 10'luk barajı by-pass etmenin tek yolu, bağımsız adaylarla seçim sürecine katılmaktı. DTP olarak Diyarbakır toplantısında bu yönde karar aldık ve Meclis'i önemli bir çözüm kurumu olarak değerlendirdik. Kürt sorununun çözümsüzlüğü demokratikleşmenin önünde büyük bir engel. Aynı şekilde, Türkiye demokratikleşmedikçe, bu sorun da çözülüyor. Bu sorun öyle bir noktaya gelmiş ki, artık sadece Kürtlerin sorunu olmaktan çıkmış, Türkiye'deki tüm toplumsal kesimlerin sorunu, hatta bir dünya sorunu haline gelmiş. Meclis önemli bir çözüm kurumu, ama sadece Kürt halkının iradesi ve inisiyatifinin yansımasıyla da bu kurum tam olarak değerlendirilemez. Bu noktada, Ankara'daki Barış Konferansı'nın anlayışını, hukukunu ve bileşenlerini bir platform gibi Meclis'e taşımayı hedefledik. Her renkten katılım vardı orada, Yaşar Kemal'dan Doğu Ergil'e, Sami Selçuk'a kadar. Adaylık sürecinde de, gösterilen bağımsız adaylar illâ DTP'li ya da Kürt olacak diye bir şey yoktu. Sorun çözülün de, bizden olsun, olmasın, çok da önemli değil. Ama bu özveriye rağmen, amacımıza ulaşamadık. Örneğin sayın Ufuk Uras'ın kendi partisi içinde bile büyük tartışmalar çıktı.

Kürt meselesini Meclis'e taşınacak öncelikli sorun olarak mı görüyorsunuz?

Türkiye'nin demokratikleşmesi açısından, öyle. Bugüne kadar ret ve inkâr anlayışı çözüm olmadı. 40 bin can, 400 milyar dolarlık gider, köylerin yakılıp yıkılması, zorunlu göç, çarpık kentleşme, kültür çatışması, ucuz işgücünün yaratılması, işsizliğin artması, eğitim ve sağlığın hem kalitesiz hem paralı hale gelmesi... Bu fatura, toplumun tümüne biçildi. Ayrıştırma, bölme de çözüm değil. Türkiye, bir Suriye, bir İran, bir Irak değil. İran'da Farslar ülkenin doğusunda, Kürtler batısında; Irak'ta ve Suriye'de Araplar güneyde, Kürtler kuzeyde. Bu ülkelerde iç içe geçme diye bir şey yok. Ama Türkiye'ye bakın, İstanbul'da 4 milyon Kürt var, İzmir'de, İzmit'te öyle. Kalkıp da bu halkı nasıl ayırabilirsiniz? Kırk yıldır dağ Türkü dediler, kart kurt dediler, ama bu halkı yok edemediler. Bu halk asimilasyona uğradı, ama gene diline, kültürüne sahip çıktı. Ret ve inkâr da, bastırma, yok etme de, bölme ve parçalama da çözüm olmayınca, bu ülkede birlikte yaşamaktan başka hiçbir çözüm yok. Etnik ya da dinsel, mezhepsel, farklılık ne olursa olsun, insanların bir arada yaşayabilmesi gerek. Ermenilerin kendilerini bu ülkede özgürce ifade edebilmeleri için Hrant Dink'lerin ölmesi mi gerekirdi? Kürtlerin kendilerini özgürce ifade edebilmeleri için çatışmaların yaşanması, 40 bin insanın ölmesi mi gerekliyordu? Alevilerin kendilerine sahip çıkması için Maraşlıların, Çorumlının, Madımakların olması gerekirdi? Bu toplumsal farklılıklar, öyle ya da böyle, bu ülkede bin yıl birlikte yaşamış mı? Yaşamış. Niçin bin yıl daha

Mustafa Avcı

birlikte yaşanmasın? Kaldı ki, ulusal sınırların bir anlamı kalmadı. Avrupa'yı görüyoruz, bir diğer ülkeye geçtiğinizde bırakın pasaportu, kimlik bile sormuyorlar. Niçin Ortadoğu'da halklar böyle yaşamıyor? Bunun yanında, DTP'nin programı incelendiğinde, sadece Kürt sorununu öne çıkaran bir durum yok. DTP bir Türkiye partisi olma iddiasıyla yola çıktı. HADEP'te, DEHAP'ta Türkiyelileşemedik, bir bölge partisi, etnik parti konumunda kaldı bunlar. DTP'nin kuruluş sürecinde "bu iş sadece bize kalmayacak" dedik, farklılıkları kapsayan bir parti olmaya çalıştık. Partileşme süreci bir buçuk yıl geciktirse, bunun için gecikti. Gene başarısız olduk, ama bu bizden kaynaklı olmadı. Parti kuruluş sürecini de tersine çevirdik, partiyi yukarıdan aşağı kurmadık, delegesi sistemiyle halk iradesini ortaya çıkardık. Ama kurucular kurultayına giderken, baktık ki gene biz bize kalıyoruz. İstedik ki diğer farklılıklardan aydınlar gelsin, seçim sürecine girmeden partinin kurucuları olsunlar. Ama bütün çabalarımıza rağmen bir başarısızlık yaşandı. Sistemin de büyük bir sıkıştırması oldu. Çanakkale'de örgütlenme çalışmasına ben katıldım. Devlet yetkilileri aynen "size Diyarbakır, Van yetmiyormu, burada ne işiniz var" dediler. Sistemin anlayışı bu, bizi bölgeye sıkıştırmak istiyor.

Sizin aynı zamanda uzun bir sendika geçmişiniz var, değil mi?

27 yıllık kamu hizmetim var. Sınıf öğretmeni. 17 yılımı fiilen kamu emekçilerinin sendikal hak ve özgürlükler mücadelesinde geçirdim. Eğitim-Der, Eğitim-Sen, Eğitim-Sen derken, KESK'te kurucu üyeliğim ve genel yönetim kurulu üyeliğim var. 2001'de merkez yürütme kuruluna seçildim. En son görevim KESK'in genel sekreterliği. Emek-

Argümanlarımız etnik bir temele oturmuyor. Esas meselemiz, Türkiye'de demokrasiyi yerleştirmek. Kürt sorununun Türkiye'nin diğer sorunlarından ayrı olarak öne çıkarılmasını Diyarbakır'da da çok doğru bulmuyorum. Emekçi kimliği, benim için birleştirici kimliktir.

li olunca üyeliğim otomatikman düştü. Kamu hizmetinden emekli olunabilir, ama mücadeleden olunmaz anlayışıyla bu şekilde devam ettik. Şimdi, Kocaeli'deki farklılıklara hizmet etmek istiyorum.

Nerelisiniz?

Vanlıyım, Erciş doğumluyum.

Kamu hizmetinize İzmit'te mi devam ettiniz?

Bu soru hep soruluyor. İstanbul'da çalıştım ve oturdum. Ama emek, üretim ve insan ilişkisi benim için esastır. Emekçi kimliği, benim için birleştirici kimliktir. Emek alanında 17 yıl fiilen yöneticilik yaptıktan sonra, doğup büyüdüğüm ya da ikamet ettiğim kent kadar potansiyelim var bütün illerde. Kocaeli de bir emekçi kenti, benim aday gösterilmem de biraz bu yönde gelişti. Kocaeli nüfusunun üçte biri, ekonomik, sosyal ya da siyasal nedenlerle zorunlu göçe tâbi tutulmuş insanlardan oluşuyor. Ben hem onların, hem emekçilerin parçasıyım.

Birkaç senedir çeşitli kentlerde ağır linç girişimleri yaşanıyor, TAYAD'lı ailelerden Ahmet Kaya tişörtü giyenlere, pek çok insan PKK'li oldukları gerekçesiyle büyük bir kalabalığın şiddetine maruz kalıyor. Siz de DTP'ye eğilimli bir bağımsız aday olarak her gün şehirde seçim çalışmalarında bulunuyorsunuz. Bu yönde bir tepkiyle karşılaştınız mı?

Çok olmadı. 4 Haziran'dan bu yana buradaki çalışmalarımı sürdürüyorum. Söylediğiniz gibi bir tepkiyle karşılaşmadım, ama olmayacağı anlamına gelmez. Mesela iki gün önce Karamürsel'de bir seçim irtibat bürosu açıyorduk, biz gittikten sonra gece camlarımız indirildi aşağı. Ama daha ciddi bir tepkiyle karşılaşmadım. Propaganda argümanlarımız etnik bir temele oturmuyor. Esas meselemiz, Türkiye'nin demokratikleşmesi.

Zaten Kocaeli gibi bir kentte tamamen Kürt meselesine yoğunlaşmak anlamsız değil mi? Bu aslı meselelerden biri ama, Kocaeli de bir sanayi ve emek şehri...

Kürt sorununun Türkiye'nin diğer sorunlarından ayrı olarak öne çıkarılmasını Diyarbakır'da da çok doğru bulmuyorum. Kocaeli'nin üçte bir nüfusunun göç ederek gelmiş olması, buradaki çarpık kentleşme, kültür çatışması neden kaynaklıdır? Bu göçü mesela Erdoğan'ın dediği gibi vizayla mi engelleyeceğiz? Sorunu yerinde çözmek, göçe meydan vermemek lazım.

Kocaeli emekçilerine neler söyleyeceksiniz?

Söyleyecek çok şey var elbette. Mesela kamu emekçilerinin sendikasında toplu sözleşme ve grev hakkı yok. İşçi sendikalarında, son yasal değişikliklerle, esnek çalıştırma ve taşeronlaşma dayatılıyor. İş güvencesiz otuz işçiyi kadar olan müesseselerde işveren işçiyi ödünç de verebilir, kovabilir de. Kocaeli özelinde, mesela Dilovası'nda herkes kanserden ölüyor. Özelleştirmelerden Kocaeli emekçisi büyük oranda etkileniyor. Böyle pek çok sorun var. Biz de yıllardır emekçilerin sorunlarını birebir yaşıyoruz, ama çözemedik. Bugünkü sorunlar karşısında dünün ezberini de sürdürmüyoruz. Meclis'e girdikten sonra o kapalı alanda beş yıl boyunca kalmayacağız, sorunların sahipleriyle görüşüp kanun düzenlemelerini gideceğiz.

Artılar, eksiler, çarpılar

Kürt milletvekillerinin 1993'te yaka paça Meclis'ten alınıp cezaevine konmalarıyla son bulan TBMM macerası, 23 Temmuz'dan itibaren aynı minvalde mi devam edecek, yoksa çözüme dönük adımların atılması mı sağlanacak? Bu kritik soruya yanıt arayabilmek için önce DEP sürecini hatırlayalım, ardından, DTP'nin bağımsız adaylarının hangilerinin seçilebileceğini ve PKK'nin neler yapabileceğini kestirmeye çalışalım.

22 Temmuz'a çeyrek kala, Meclis'e girecek bağımsız sol ve Kürt milletvekillerinin sayısı (grup oluşturup oluşturamayacakları) ve DEP'lilerin 1991'deki olaylı yemin törenini andıran tavırların olup olmayacağı merakla bekleniyor. Diğer taraftan, CHP, MHP ve GP'nin milliyetçi-şoven söylemi yükselmesi, MHP'nin işi Öcalan'ın asılması için miting alanlarında ip dağıtmaya vardırması ve kimi anketlerin bu üç partinin de Meclis'e gireceğini öngörmesine bakılacak olursa, Kürt sorununun demokratik siyasal zeminde tartışılması ihtimalinin başka bahara kalacağı da söylenebilir. Ankara'da, hükümeti ve Genelkurmay'ı izleyen gazetecilerin aralarındaki sohbetlere bakılacak olursa, 22 Temmuz'dan sonra "devlet", ne pahasına olursa olsun, bugünkü hükümetin değişmesini ve CHP-MHP (veya CHP-MHP-GP) hükümetinin göreve gelmesini, yani bir nevi yeni MC (Milliyetçi Cephe) oluşmasını ve Sezer'in Çankaya'yı "devletten" birine devretmesini arzuluyor. Tam aksi yöndeki ihtimallerinden biri olan AKP-Bağımsızlar (DTP) hükümetininse, gündeme gelmesini dahi istemiyor. Pek muhtemel gözükmeyen bu ihtimal ola ki gerçekleşirse diye, birileri de şimdiden, bir gece vakti yapabileceklerinin planlarını meşgul herhalde.

Kürt sorununun merkeze alan Kürt siyasetçilerin, geçtiğimiz ay yaşamını yitiren eski DEP milletvekili Orhan Doğan'ın 2 Mart 1994'te sivil polislerce ensesinden tutularak gözaltına alınmasıyla son bulan TBMM macerası, kaldığı yerden mi devam edecek, yoksa Kürtler yeni bir siyaset tarzıyla hareket ederek kendilerine yönelik geliştirilen sistematik karşı duruşu bertaraf etmeye mi çalışacak? Bu kritik soruya yanıt arayabilmek için önce DEP sürecini hatırlayalım, ardından, DTP'nin bağımsız adaylarına bakarak hangilerinin Meclis'e girip giremeyeceğini ve PKK'nin neler yapabileceğini kestirmeye çalışalım.

DEP'lilerin başına gelenler

1991'de SHP çatısı altında Meclis'e giren DEP'in 22 milletvekilinden dördü, sonradan SHP'den ayrılan 18 DEP'liyle hareket etmeyip SHP'de kalınca, DEP Meclis'te grup kuramamış, yine de Türkiye'nin gündemini etkilemeyi başarmıştı.

DEP milletvekilleri henüz SHP'deyken, 6 Kasım 1991'de Meclis'teki yemin töreninde Leyla Zana'nın Kürtçe yemin etmesi ve Hatip Dicle'nin "bu yemini baskı altında ediyorum" sözüyle başlayan süreç, Tansu Çiller'in başbakan, Doğan Güreş'in Genelkurmay başkanı olduğu dönemde kısaca alınmış ve DEP milletvekilleri 1993'ün yeni yasama yılı vesilesiyle Meclis açış konuşması yapan taze cumhurbaşkanı Demirel'in sözleriyle hedef tahtasına oturmuştu:

"Buradan açıkça ilan ediyorum ki, kim bu kan dökenlere destek oluyor veya sem-

pati duyuyorsa, Çatak'ın Sündüz yaylasında, Bitlis'in Zeytindağlı köyünde, Erzincan'ın Bağbaşlar'ında şehit edilen vatan evlatlarımızın katilidir."

Aynı dönemde, DEP üyelerinin katledildiği faili meçhul cinayetler başlamıştı. 23 Eylül 1993'te Batman'da DEP üyesi Habip Kılıç'ın öldürülmesi üzerine DEP milletvekilleri bir heyet oluşturularak incelemede bulunmak üzere Diyarbakır ve Batman'a gitmişti. DEP Mardin milletvekili Mehmet Sincar'ın da aralarında bulunduğu grubun üzerine otomatik silahlarla ateş açılmış ve Sincar'la birlikte DEP yöneticilerinden Metin Özdemir öldürülmüştü. Dönemin devlet bakanı ve hükümet sözcüsü Yıldırım Aktuna, bu cinayetten Hizbullah'ı sorumlu tutmuş ve bir daha da bu konuda tatmin edici bir açıklama yapılmamıştı. DEP'liler hakkında açılan soruşturmalar baskılara paralel olarak artmış, 2 Mart 1994'te dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar verilen Orhan Doğan ve Hatip Dicle, 15 gün içinde yapabilecekleri itiraz haklarını kullanamadan aynı gün, Ahmet Türk, Leyla Zana, Selim Sadak, Sırrı Sakık, Sedat Yurttaş ve Mahmut Alnak da kısa süre sonra, uygulamaları protesto etmek için başlattıkları açlık grevi sırasında, Meclis kapısında gözaltına alınarak tutuklanmıştı. Yargılama neticesinde, Türk, Sakık, Yurttaş ve Alnak serbest kalırken, Doğan, Zana, Dicle ve Sadak 15'er yıl hapse mahkûm edilmişti. Böylece, Kürt milletvekillerinin TBMM macerası iki buçuk yıl sürmüş, ama bu sürede belki de en büyük tabuyu sarsarak, cumhuriyet tarihinde ilk defa Meclis kürsüsünde Kürtçe konuşmuş, Kürt sorununun varlığını ve pek çok faili meçhul cinayette devletin parma-

Kürt hareketini DEP'ten bu yana çok yakından takip eden bir gazeteci arkadaşımızdan bağımsız adayların listesini yorumlamasını istiyoruz. Adayları ve seçim bölgelerini, belki de adaylardan bile iyi bilen güvenilir kaynağımızın yaptığı elemeye bakılacak olursa, 22 Temmuz'da 22 bağımsız aday, milletvekili sıfatına nail oluyor...

Bin Umut Platformu bağımsız milletvekili adayları toplu halde

ğı olduğunu ilân etmişlerdi. Bunun bedeli ni Leyla Zana, Sırrı Sakık, Hatip Dicle ve Orhan Doğan, on buçuk yıl hapisle, Ahmet Türk, Sırrı Sakık ve Mahmut Alnak dışındaki DEP'lilerse halen süren sürgün hayatıyla ödedi, ödüyor.

1990'ların zifiri karanlık günlerinde el yordamıyla yolunu bulan Kürt hareketi, "meşru" alanda siyaset yapma çabalarını DEP'ten sonra da sürdürdü. HADEP ve DEHAP dönemlerinde zorladığı yüzde 10 seçim barajını aşamayan Kürt siyaseti, giderek tıkanmaya, tabanında tepki çekmeye ve son kertede bulanıklaşmaya, "kuş diliyle" siyaset yapmaya başladı. DEHAP'taki bazı yetkililer PKK merkezli siyaset güderken, bazıları da PKK'yi işin içine karıştırmadan, Kürt sorununun yasal düzlemde ve "sivil" bir dille ifade edilmesi gerektiğini söyledi, tartıştı. Tam da bu noktada imdadına, Haziran 2004'te serbest bırakılan eski DEP'liler koştı ve Kürt sorunu tekrar Meclis'e taşımak için arayışlara girildi. 22 Ekim 2004'te, DEP'li Sadak, Doğan, Zana ve Dicle, Demokratik Toplum Hareketi'ni (DTH) kurduklarını açıkladı. Hareket, 9 Kasım 2005'te partileşti. (Önemli bir ayrıntı: DTP'nin birinci kuruluş yıldönümü olan 9 Kasım 2006'da Şemdinli'deki Umut Kitabevi'ne JİTEM mensupları bomba atmıştı.) DTH adıyla 2004'te şekillenen "yeni" Kürt hareketinin amacı şu sözlerle özetleniyordu: "DTH, Türkiye siyasetinde yepyeni bir çıkış yapmayı amaçlamaktadır. Bu yeni çıkış, hiç şüphesiz, Türkiye'nin tarihsel-güncel sorunlarına objektif olarak bakan herkesin üzerinde uzlaştığı gibi, öncelikli olarak Kürt sorununa kalıcı, demokratik, banışıl bir çözüme ulaştırma iddiası ve kararlılığı içinde olacaktır. DTH, Türkiye'nin devlet, siyaset ve toplum yapılanmasının köklü bir yenilenmesini ve bu çerçevede Kürt sorununun özgürlük ve tam katılımcı demokrasisi ilkeleri içerisinde demokratik, eşitlikçi, birlik anlayışı çerçevesinde çözümünü hedefleyecektir. Ancak DTH, geleneksel siyaset yapma anlayışı yerine, birey, cinsiyet özgürlüğü ve toplum odaklı siyaset yapmayı esas alacaktır. Toplumu oluşturan çeşitli kesimlerin hak ve çıkarlarını gözetecek

şekilde, yaygın bir örgütlenme ve eğitim çalışması içerisinde olacaktır. DTH, bu anlayışla Türkiye'nin en geniş insan zenginliğini iktidara taşımayı hedeflemektedir.”

DTH'nin farkı

DTP'nin bu hedefleri ne kadar yerine getirebildiğini, projenin fikir babalarından Orhan Doğan, Express'in Mart 2007 sayısında şu sözlerle açıklamıştı: “DTH, tasarladığımız biçimde partileşemedi. Bunun birinci nedeni biziz. Diğer neden, harekete dâhil olmasını beklediğimiz aktörlerden beklediğimiz ilgiyi bulamamamızdı. Öte yandan, çatışmaların sürdüğü bir dönemde başlayan bir hareketin Türkiye'nin geneline yayılmasının zemini yoktu. En önemlisi de, program düzeyinde açılımcı olamayışımızdı. Örneğin, işsizliği, Kürt sorununu, silahsızlanmayı nasıl çözeceğimizi anlatamadık. Kürtlerin ne istediği sorusunu, içi doldurulmuş bir yanıtla kamuoyuna aksettiremedik. Kürtler yeni bir anayasa istiyor; bu anayasanın nasıl olacağını ortaya koyamadık. Anadilde eğitim talebinin hangi çerçevede yanıt bulması gerektiğini söylememize rağmen, bunun dünyadan bir model ithal ederek mi, yoksa Türkiye'nin özgün koşullarına dayanan bir model çerçevesinde mi olacağını düzenleyemedik. Buna benzer pek çok kilit noktaya yanıt veremedik. O yüzden de DTP önceki partilerden çok farklı olamadı. Delege seçiminde halkı sandığa taşımamız Türkiye'de bir ilkti, delegelerden kurucuların seçilmesi, kurucuların parti meclisini seçmesi, eşbaşkanlık modeli birer ilkti. Fakat bu ilkler, partiyi değişik kılmaya yetmedi.”

Oysa DTH'nin oluşturulma aşamasında şu hedefler ve talepler deklare edilmişti: “DTH, Kürt sorununun en kısa sürede, demokratik-banşıl çözümlüne özel önem vererek, halkın demokratik iradesini açığa çıkaracak bir çabanın içinde olacaktır. Bu çerçevede DTH, Kürt sorununun demokratik çözümü amacıyla, programatik açıdan öncelikli olarak, 1) Türkiye'de yaşanan çatışmalı sürecin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, a) Çerçevesi iyi belirlenmiş bir “Toplumsal Barış ve Demokratik Katılım Yasası”nın çıkarılması [Türkiye Barışını Arıyor konferansı aslında bu maddenin bir uzantısıydı], b) Çatışmalı süreçte göç etmek zorunda kalan ve zorla göç ettirilen köylülerin köye dönüşlerinin sağlanması, bunun için gerekli idarî, hukukî, ekonomik ve sosyal önlemlerin geliştirilmesi, c) Koruculuk ve devlet içinde yuvalanmış çetelerin dağıtılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması hedeflenecektir. 2) Kürtlerin özgür yurttaşlar olarak kabul edilmesi için gerekli yasal ve anayasal reformların hayata geçirilmesi, Kürt olgusunun demokratikleşmenin temel bileşeni olarak ele alınması gerekmektedir. Bunun karşılıklı bir güven ortamı yaratacağına inanılmaktadır. Bu bağlamda, a) Kürt kimliğinin yasal ve anayasal güvenceye kavuşturularak Kürtlerin, laik, demokratik, sosyal hukuk devleti olması gereken cumhuriyetin aslî anayasal vatandaşları olarak kabul edilmesi, b) Dil ve kültür haklarının yasal güvenceye kavuşturulması, radyo, TV ve basın üzerinde hiçbir kısıtlamanın olmaması, c) Temel eğitimde Kürtçenin seçmeli dil olması, orta öğretimde Kürt kültürü, Kürt dili ve edebiyatının öğretilmesi, yüksek

köğretimde ise, bu amaçlı yüksek okulların kurulması için gereken yasal düzenlemelerin yapılması, d) Siyasi Partiler ve Seçim Yasalarının demokratikleştirilmesi suretiyle, Kürtlerin ve tüm demokratik güçlerin iradelerinin demokratik siyasete katılımının sağlanması öncelikli hedeflerimiz olacaktır.”

Doğan, o söyleşide şu öngörüsünü de dile getirmişti: “Devlet, çözüm adına Kürt halkını parlamentoda görme eğiliminde değil hâlâ. Önemli olan, barışın önünü açmak için Meclis'te bulunmak. DTP'nin parlamentoda bulunduğu, fakat başımıza bombaların yağdığı bir atmosferi kimse düşünmek dahi istemez. Dolayısıyla, DTP'nin seçim stratejisi, biraz da sürece bağlı olarak belirlenecek. Ama ana hedef, en geniş birliktelikle Meclis'e girmek.”

PKK'nin “tavsiyeleri”

DEHAP'ın aksine eski kadroların öncülüğünü yaptığı DTP, nihayet Kürt siyasetini yüzde 10 baraj engeline takılmadan Meclis'e taşıma stratejisini benimseyince, akla ilkin DEP'lilerin Meclis'teki tutumları ve karşılaşmaları muamele geldi ama, bu sefer PKK'nin olası radikal taleplerine karşı milletvekillerinin direneceği, bu direnişin başını da Ahmet Türk ve Sırrı Sakık gibi isimlerin çekeceği şimdiden konuşulmaya başlandı. Express'in geçen sayısında, DTP'nin bağımsız adaylarının hemen hepsinin ılımlı, militan olmayan isimlerden oluştuğunu belirtmiştik. Meclis'e girmelerine kesin gözüyle bakılan 22 adayın da, örneğin Meclis kürsüsünde “Sayın Öcalan” gibi bir tabiri kullanmayacağını kestirmek güç değil.

Mahmut Alınak, Sırrı Sakık ve Ahmet Türk büyük olasılıkla tekrar Meclis'e adım atacak, ama DEP dönemindekinden farklı bir üslupla siyaset yürütmeye çalışacaklar. Ancak mesele şu ki, şimdiden DTP'nin alt kadrolarında bu isimlere yönelik çekinmelerin ifade edildiği konuşuluyor. Bu çekinmelerin sebebi, söz konusu isimlerin radikalizmden geri durması, PKK'nin olası radikal taleplerini, örneğin, Öcalan'ın hapis hane koşullarının düzeltilmesi için Meclis'te açık grevine girilmesi talebini yerine getirmeyecek kişiler oluşu...

PKK'nin yayın organı Özgür Halk dergisinin seçimlere dair görüşünü göz önüne aldığımızda, aslında örgütün Meclis'e girecek olan milletvekillerini bu tür radikal taleplere zorlayabileceği ve Meclis'teki çalışmalarının önünü tıkayıp yeni bir DEP süreci başlatarak bunu uluslararası kamuoyuna “dağda kalmanın meşru nedeni” olarak gösterebileceği söyleniyor. Nitekim, Express'in haziran sayısındaki “Kurt puslu havayı sever” başlıklı haberimizi, Özgür Halk'ın mayıs sayısındaki şu ifadeyle bağlamıştık: “Parlamento vazgeçilmez bir mücadele alanı değildir. Kürtlerin demokratik iradesinin sınırlı da [olsa] Meclis'e yansımaya tahammül edemeyen bir siyasal anlayışa, Kürtler de yalvarmayacaktır.”

Bu ifade, aslında PKK'nin seçimlerle ilgili en temel görüşü. Ancak, aday gösterilen isimlerin hemen hiçbirinin “militan” olmaması, PKK'nin olası baskısına boyun eğmeyecek, aksine istifayı basıp gidecek isimlerin seçilecek yerlerden aday gösterilmesi, bir paradoksa işaret ediyor. Bir yandan da, bu bile PKK'nin bir taktiği olabilir. Zira PKK, taleplerine harfiyen uymayacak milletvekillerini istifaya zorlayıp “halk düşmanı” ilân

Sabahat Tuncel'in cezaevinden çıkıp Meclis'e girmesine kesin gözüyle bakılıyor. Aslında, Tuncel'in aday gösterildiği İstanbul 3. bölgeden bir bağımsız milletvekilinin daha çıkması için yeterli potansiyel var. Ancak DTP, Doğan Erbaş'ın 3. bölgeden aday gösterilmesi halinde oyların onda toplanabileceği ve Tuncel'in Meclis'e giremeyeceğini hesap ederek, 120 bine yakın oyun Tuncel'e verilmesini kararlaştırdı.

Seçilmesi ve hapten çıkarak milletvekili olmasına kesin gözüyle bakılan İstanbul 3. bölge adayı Sabahat Tuncel

ederek, Kürt seçmene yasal düzlemde siyasetin imkânsız olduğunu, kimi zaman devletin, kimi zaman da “takım elbiseli-kravatlı” Kürtlerin (DTP'lilerin) çözümün, daha doğrusu meşhur Mekap ayakakabılıların (PKK militanlarının) önünde tıkaç olabileceği propagandası yapabilir. Böylelikle de PKK, dağda kalmanın meşruiyetini Kürt siyasetçilerin “ihaneti” üzerinden de sağlama yoluna girebilir.

Peki, PKK niye dağda kalmanın meşruiyetini sağlamaya çalışsın? Express'in muhtelif sayılarında bunu açıklamaya çalışmıştık: PKK militanlarının yansıını Suriyeli ve İranlılar oluşturuyor. Suriye ve İran'da Kürt sorunu Türkiye'ye nazaran daha vahim boyutlara doğru hızla tırmanırken, örgüt içindeki bu kadroların silahları bırakması veya Türkiye'den gelecek olumlu bir sinyal üzerine evlerine dönmesi mümkün görünmüyor. Türkiyeli militanların da, “bizim ülkemizde sorun çözülüyor, biz evimize dönüyoruz. Siz burada kalın, mücadeleye devam edin” demeleri de söz konusu olmadığına göre, PKK daha uzun müddet Kandil civarında kamp hayatına devam edecek. Bunu yapabilmesi için de örgüte militan akışının sağlanması, varsa eğer uluslararası kamuoyunun desteğini sürdürmesi, özetle silahları bırakmamak için meşru zeminin sağlanması gerekiyor. Aksi halde, Türkiye'nin olası bir sınır ötesi harekâtı karşısında örgüt yalnız kalacak ve gücünü yitirecek.

Öte yandan, Kürt sorunu konusunda gerek AB'nin, gerekse uluslararası kamuoyunun gözleri Kandil'de değil, TBMM'deki DTP'lilerde olacak. Tam da bu yüzden, DTP'liler bir yandan olası MC hükümeti ve orduyla cebelleşirken, bir yandan da Express yayına hazırlandığı sırada Kürt gençlerini dağlara çağıran PKK'nin taleplerini ötemeye çalışacak. Öyle ki, İstanbul 2. Bölge

bağımsız adayı Doğan Erbaş dâhil pek çok DTP'li, daha seçim öncesinden Meclis'te radikal çıkışlar yapmayacaklarını ilân etmeye başladılar. PKK de, Özgür Halk dergisinin haziran sayısında, A.Yılmaz imzasıyla, bağımsız adaylara yönelik "tavsiyelerine" başladı bile: "Öncelikle adaylığı kesinleşenlere ilişkin şunu söylemek gerekir: Büyücek acılar, emekler ve bedeller pahasına siyaset yapma hakkını ve gücünü elde etmiş bir halk adına aday olmanın, onun adına siyaset yapmanın ağır bir yük olduğunun bilinciyle hareket etmelidirler. Siyasette heyecan önemli olsa da, yüzeysel ve duygusal yaklaşıp kanatlanıp uçmak ve bununla kendini tatmin etmek yerine, omuzlarındaki yükün ağırlığını hissetmelidirler. Bunun fiziksel, zihinsel, moral ve iradî açıdan büyük bir enerji gerektirdiğini bilmelidirler. 21. yüzyılda halklar ailesi içinde kimliği kabul edilmeyen bir halkın mücadelesini vermek çok onurlu, fakat bir o kadar da zordur, bedel gerektirdiğinde onu vermek, onuruyla, lâyıkıyla yaşamak önemlidir."

Özgür Halk, aday belirleme sürecini de şu ifadelerle aktarıyor: "Öncelikle halk için çalışabilecek, bencil ve bireyci olmayan, milletvekili olmayı bir mevki ve kariyer edinme zevki ve heyecanından ziyade, halkın mücadelesini, yükünü omuzlayan bir görev olarak anlayacak adaylar arandı. Kriterler anlamında, partisine ve halkına sadakatle bağlı, sıkıntılı ve zor dönemlerde sırtını dönmeyecek, belli bir entelektüel birikim düzeyi olan, halk arasında benimsenebilecek kişilerin olması ölçüt alınıp adaylar belirlendi. Bu ölçütlere göre insan bulmak da kolay değil..."

DTP'nin adayları: Kim, nerede, nasıl?

Ankara'da, "yasal" Kürt hareketini DEP'ten bu yana çok yakından takip eden bir gazeteci arkadaşımızın önüne bağımsız adayların listesini koyuyor ve listeyi yorumlamasını istiyoruz. Adayları ve seçim bölgelerini belki de adaylardan bile iyi bilen güvenilir kaynağımız, Meclis'e kesin gireceğini düşündüğü isimlerin karşısına artı (+), kazanma şansı çok güçlü olmayan isimlerin karşısına çarpı (x) ve kesin girmeyecek isimlerin karşısına da (-) işaretini koyuyor. Bu elemeye bakılacak olursa, 22 Temmuz'da 22 bağımsız aday, milletvekili sıfatına nail oluyor... Tek tek adayları konuştuğumuz bu toplantıdan edindiğimiz izlenim ve bilgiler genel hatlarıyla şöyle: Adıyaman bağımsız milletvekili adayı ilahiyatçı Ahmet İnan'ın (x) kazanma şansının yüksek olmasının temel nedeni, Alevi seçmenin Sünni bir adaya sıcak bakmaması. Adıyaman'da Sünni seçmen daha fazla, ama DTP'nin tabanı daha çok Alevilerden oluşuyor. Alevilerin karan, İnan'ın kazanıp kazanmayacağını belirleyecek. Nitekim, DEHAP'ın geçen seçimdeki adayı Alevi ve "dede" kökenli Veli Büyükaşan, baraj olmasa Meclis'e giriyordu. Adıyaman'da, Büyükaşan yerine kazanma ihtimali düşük olan İnan'ın aday gösterilmesinin nedeniyse meçhul. Adana adayı Nazmi Gür (x) için de aşağı yukarı aynı durum geçerli. Adana'da Kürt seçmen rahatlıkla bir milletvekili çıkarabilecekken, PKK'ye yakın isimlerin itirazı sonucu, son anda Murat Bozrak'ın adaylığının iptal edilerek yerine İHD eski yöneticilerinden, DTP eski dış ilişkiler sorumlusu Nazmi Gür'ün gösterilmesi, seçimde tepkilere

neden oldu. Bu tepkiler sandığa yansımadığı takdirde, Gür milletvekili olabilecekti. Ankara adayları Şükrü Erbaş (-) ve Sırrı Keleş'e (-) kaynağımız kazanma şansı tanımlıyor. Keleş'in aday olduğu bölgede zaten yeterli potansiyel yokken, şair Erbaş'ın da önceki sayfalarımızda ifade ettiği gibi Kürt seçmenin kuşkucu yaklaşmasından dolayı kazanma şansı çok düşük görünüyor. Ağrı adayı eski belediye başkanı Hüseyin Yılmaz'ın (+) kazanmasına kesin gözüyle bakılırken, diğer aday Naci Kutlay'ın (x) kazanma şansı daha düşük. Bunun nedeni olarak da, oyların Yılmaz'da toplanma ihtimali gösteriliyor. Naci Kutlay, Kürtlerin çok sempatiyle baktığı bir isim olmasına rağmen, Ağrı'nın seçmen tarafından yeterince bilinmiyor –uzun yıllar yurtdışında kalmasından dolayı– ve Meclis'e giremeyecektir. Fakat DTP, Ağrı'da iki milletvekili çıkarmaya muktedir. Ardahan adayı Yavuz Yılmaz'ın (x) Gaziantep adayı DTP Antep İl Başkanı Vakkas Dalkılıç'a (-) göre daha fazla şansı var ama, ona da kesin gözüyle bakılamıyor. Aydın'dan aday gösterilen Tacettin Karagöz'e (-) şans tanınmazken, Bitlis adayı Nezir Karabaş'ın (+) Meclis'e girmesine kesin gözüyle bakılıyor. Batman'ın iki avukat adayı Batmanlı Bengi Yıldız (+) ve Diyarbakırlı Ayla Akad Ata (+) kesin, Bingöl adayı avukat Mehmet Nuri Özmen (x) düşük ihtimalle Meclis'e girebilir. Bunun nedeni ise tüm seçimlerde kendisinin aday gösterilmesinin halkta tepki yaratmış olması. İzmir adayı EMEP genel başkanı Levent Tüzel (-), seçmenin, kazanma ihtimali olmayan bölgeden aday gösterilen Muhdi Aslan'ı (-) istemesinden dolayı Meclis'e giremeyecek gibi görünüyor. EMEP'in ittifak politikasıyla ilgili ayrıntılar, Express'in önceki sayısında okunabilir. Mersin adayı Orhan Miroğlu (+) Meclis'e girecekken, Konya adayı Mazlum-Der genel başkanı Ayhan Bilgen (x) muhafazakar kesimden on bine yakın oy alamazsa, dışarda kalıyor. İstanbul adayları içinde Ufuk Uras (x) ve Doğan Erbaş'a (x) nazaran Sabahat Tuncel'in (+) cezaevinden çıkıp Meclis'e girmesine kesin gözüyle bakılıyor. 2. bölge adayı Doğan Erbaş'ın yanısıra Baskın Oran da Meclis'e giremezse, Kürt hareketiyle sol ittifak fikri, teoride ve pratikte berhava olacakken, Ufuk Uras'ın kazanması bile bu nahoş tabloyu güzelleştiremeyecek. Aslında, Tuncel'in aday gösterildiği 3. bölgeden bir bağımsız milletvekilinin daha çıkması için yeterli potansiyel var. Ancak DTP, Doğan Erbaş'ın 3. bölgeden aday gösterilmesi halinde oyların onda toplanabileceği ve Tuncel'in Meclis'e giremeyeceğini hesap ederek, 120 bine yakın oyun Tuncel'e verilmesini kararlaştırdı. Muş adaylarından eski DEP milletvekili Sırrı Sakık (+) ve Nuri Yaman (+), Van adaylarından Sayim Kartal (+) ve Özdal Üçer (+), Kars adayı eski DEP milletvekili Mahmut Alınak (+), Diyarbakır adayları Aysel Tuğluk (+), Selahattin Demirtaş (+), Gültan Kışanak (+) ve Akın Birdal (+), Şanlıurfa adayları İbrahim Binici (+) ve İbrahim Ayhan (+), Şırnak adayı Hasip Kaplan (+), Tunceli adayı Şerafettin Halis (+), Siirt adayı Osman Özçelik (+), Hakkâri adayı Sebhattin Suvaçcı (+) ve Mardin adayı Ahmet Türk'ün (+) kazanmalarına kesin gözüyle bakılırken, diğer adaylar ya gösterildikleri yerlerden veya seçmenin

Mart 1994'te dokunulmazlıkları kaldırılarak tutuklanan DEP milletvekilleri mahkeme salonunda

Mahmut Alınak, Sırrı Sakık ve Ahmet Türk büyük olasılıkla tekrar Meclis'e adım atacak, ama DEP döneminden farklı bir üslupla siyaset yürütmeye çalışacaklar. Ancak mesele şu ki, şimdiden DTP'nin alt kadrolarında, bu isimlere yönelik çekincelerin ifade edildiği konuşuluyor. Bu çekincelerin sebebi, söz konusu isimlerin PKK'nın olası radikal taleplerini, yerine getirmeyecek kişiler oluşu...

adaya tepkisinden dolayı çarpı veya eksi işareti konan isimlerden oluşuyor. Hakkâri'den rahatlıkla iki milletvekili çıkarılabilecekken, sağlık sorunu yaşayan Hatem İke'nin aday gösterilmesi, diğer yandan eski CHP milletvekili Esat Canan'ın DTP'nin tabanından da oy almasından dolayı teke inebilir. Bu nedenle, DTP sık sık Esat Canan aleyhine açıklamalar yapıyor. Öyle ki, Şemdinli olaylarının ortaya çıkmasında büyük bir rol oynayan Esat Canan'ı "halka karşı" aday olmakla suçladı DTP Hakkâri örgütü. Ancak, bu açıklamaların ters teptiği ve Canan'a yönelik sempatinin arttığı görülüyor. Eğer Canan ve İke yeterli oy alamazsa, Hakkâri'den iki AKP, bir bağımsız milletvekili çıkabilir ki, bu da büyük hayal kırıklığı yaratır. Zira, AKP'nin birinci sıra adayı, korucu aşireti reisi ve AKP milletvekili Mustafa Zeydan'ın oğlu Rüstem Zeydan. Oysa, Esat Canan, kazanması halinde, Meclis'te DTP'lilerle birlikte hareket edeceğini açıkladı. Buna rağmen, Canan'a yönelik tepkiler sürüyor. Zira adayların açıklandığı 4 Haziran'dan hemen sonra, PKK'lı Murat Karayılan, DTP adayları dışında bağımsız aday olanların "halka karşı aday" olduğunu söylemişti.

Bu tablo içinde DTP'nin Meclis'te nasıl bir pozisyon alacağı, PKK'yle "ilişkisi" ne düzeyde tutacağı ve daha da önemlisi Meclis'te ne kadar süre kalabileceği, önümüzdeki günlerde de merak konusu olmasa devam edeceği benziyor. 22 milletvekiliyle Meclis'e girmesi halinde grup kurabilecek olan DTP'nin, DEP dönemindeki gibi bir söylemi benimsemelerine gerek kalmayacak kadar gelişme yaşandı on yıl içinde. Bu nedenle de, PKK'nın bir tazyiki olmazsa, DTP'liler ciddi bir program çerçevesinde, Kürt sorununun siyasi çözümü için şartları zorlayacak gibi görünüyor. Böyle bir seçenek, Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için hiç olmadığı kadar etkili ve kritik bir şansa işaret ediyor.

İrfan Aktan

**“YAZAR, KIZGIN KİŞİDİR.
MUHALİF OLDUĞU İÇİN
YAZMAYI SEÇER...”**

EDEBİYAT KURAMI

Orhan Pamuk, Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan ilk Türk romancısı. Ödülün açıklanmasından sonra Sabancı Üniversitesi'nde düzenlenen "Orhan Pamuk Edebiyatı" sempozyumu da yazar için düzenlenen ilk sempozyum oldu. Bu sempozyum çalışmaları da evrensel bilginin Orhan Pamuk'a ilgisiydi...

ORHAN PAMUK EDEBİYATI

SABANCI ÜNİVERSİTESİ
SEMPOZYUM TUTANAKLARI

6

© 2001

Abstract *See inside front cover.*

[illegible]

© 2000 WILEY-LISS, INC.

1. **Abstract**
 2. **Introduction**
 3. **Methods**
 4. **Results**
 5. **Discussion**
 6. **Conclusion**
 7. **References**
 8. **Appendix**
 9. **Tables**
 10. **Figures**
 11. **Supplementary Materials**
 12. **Notes**
 13. **References**
 14. **Appendix**
 15. **Tables**
 16. **Figures**
 17. **Supplementary Materials**
 18. **Notes**
 19. **References**
 20. **Appendix**
 21. **Tables**
 22. **Figures**
 23. **Supplementary Materials**
 24. **Notes**
 25. **References**
 26. **Appendix**
 27. **Tables**
 28. **Figures**
 29. **Supplementary Materials**
 30. **Notes**
 31. **References**
 32. **Appendix**
 33. **Tables**
 34. **Figures**
 35. **Supplementary Materials**
 36. **Notes**
 37. **References**
 38. **Appendix**
 39. **Tables**
 40. **Figures**
 41. **Supplementary Materials**
 42. **Notes**
 43. **References**
 44. **Appendix**
 45. **Tables**
 46. **Figures**
 47. **Supplementary Materials**
 48. **Notes**
 49. **References**
 50. **Appendix**
 51. **Tables**
 52. **Figures**
 53. **Supplementary Materials**
 54. **Notes**
 55. **References**
 56. **Appendix**
 57. **Tables**
 58. **Figures**
 59. **Supplementary Materials**
 60. **Notes**
 61. **References**
 62. **Appendix**
 63. **Tables**
 64. **Figures**
 65. **Supplementary Materials**
 66. **Notes**
 67. **References**
 68. **Appendix**
 69. **Tables**
 70. **Figures**
 71. **Supplementary Materials**
 72. **Notes**
 73. **References**
 74. **Appendix**
 75. **Tables**
 76. **Figures**
 77. **Supplementary Materials**
 78. **Notes**
 79. **References**
 80. **Appendix**
 81. **Tables**
 82. **Figures**
 83. **Supplementary Materials**
 84. **Notes**
 85. **References**
 86. **Appendix**
 87. **Tables**
 88. **Figures**
 89. **Supplementary Materials**
 90. **Notes**
 91. **References**
 92. **Appendix**
 93. **Tables**
 94. **Figures**
 95. **Supplementary Materials**
 96. **Notes**
 97. **References**
 98. **Appendix**
 99. **Tables**
 100. **Figures**
 101. **Supplementary Materials**
 102. **Notes**
 103. **References**
 104. **Appendix**
 105. **Tables**
 106. **Figures**
 107. **Supplementary Materials**
 108. **Notes**
 109. **References**
 110. **Appendix**
 111. **Tables**
 112. **Figures**
 113. **Supplementary Materials**
 114. **Notes**
 115. **References**
 116. **Appendix**
 117. **Tables**
 118. **Figures**
 119. **Supplementary Materials**
 120. **Notes**
 121. **References**
 122. **Appendix**
 123. **Tables**
 124. **Figures**
 125. **Supplementary Materials**
 126. **Notes**
 127. **References**
 128. **Appendix**
 129. **Tables**
 130. **Figures**
 131. **Supplementary Materials**
 132. **Notes**
 133. **References**
 134. **Appendix**
 135. **Tables**
 136. **Figures**
 137. **Supplementary Materials**
 138. **Notes**
 139. **References**
 140. **Appendix**
 141. **Tables**
 142. **Figures**
 143. **Supplementary Materials**
 144. **Notes**
 145. **References**
 146. **Appendix**
 147. **Tables**
 148. **Figures**
 149. **Supplementary Materials**
 150. **Notes**
 151. **References**
 152. **Appendix**
 153. **Tables**
 154. **Figures**
 155. **Supplementary Materials**
 156. **Notes**
 157. **References**
 158. **Appendix**
 159. **Tables**
 160. **Figures**
 161. **Supplementary Materials**
 162. **Notes**
 163. **References**
 164. **Appendix**
 165. **Tables**
 166. **Figures**
 167. **Supplementary Materials**
 168. **Notes**
 169. **References**
 170. **Appendix**
 171. **Tables**
 172. **Figures**
 173. **Supplementary Materials**
 174. **Notes**
 175. **References**
 176. **Appendix**
 177. **Tables**
 178. **Figures**
 179. **Supplementary Materials**
 180. **Notes**
 181. **References**
 182. **Appendix**
 183. **Tables**
 184. **Figures**
 185. **Supplementary Materials**
 186. **Notes**
 187. **References**
 188. **Appendix**
 189. **Tables**
 190. **Figures**
 191. **Supplementary Materials**
 192. **Notes**
 193. **References**
 194. **Appendix**
 195. **Tables**
 196. **Figures**
 197. **Supplementary Materials**
 198. **Notes**
 199. **References**
 200. **Appendix**
 201. **Tables**
 202. **Figures**
 203. **Supplementary Materials**
 204. **Notes**
 205. **References**
 206. **Appendix**
 207. **Tables**
 208. **Figures**
 209. **Supplementary Materials**
 210. **Notes**
 211. **References**
 212. **Appendix**
 213. **Tables**
 214. **Figures**
 215. **Supplementary Materials**
 216. **Notes**
 217. **References**
 218. **Appendix**
 219. **Tables**
 220. **Figures**
 221. **Supplementary Materials**
 222. **Notes**
 223. **References**
 224. **Appendix**
 225. **Tables**
 226. **Figures**
 227. **Supplementary Materials**
 228. **Notes**
 229. **References**
 230. **Appendix**
 231. **Tables**
 232. **Figures**
 233. **Supplementary Materials**
 234. **Notes**
 235. **References**
 236. **Appendix**
 237. **Tables**
 238. **Figures**
 239. **Supplementary Materials**
 240. **Notes**
 241. **References**
 242. **Appendix**
 243. **Tables**
 244. **Figures**
 245. **Supplementary Materials**
 246. **Notes**
 247. **References**
 248. **Appendix**
 249. **Tables**
 250. **Figures**
 251. **Supplementary Materials**
 252. **Notes**
 253

[illegible]

İşletmeler için online ve
mobil satış

Hayati berada di belakangnya, dan berbisik kepadanya untuk pergi. Hayati hanya menggelengkan kepala, dan berkata, "Tidak apa-apa, saya akan pergi." Hayati hanya menggelengkan kepala, dan berkata, "Tidak apa-apa, saya akan pergi."

meselesi olan kitaplar...

www.agriculture.gov.au
 1800 081 888
 1800 081 888

6

[illegible]

BASINDA TOPLU KIYIM: ONLARCA GAZETECİ İŞSİZ KALDI

Orijinal tensikat

Fanatik'ten Show TV'ye, medya alemi grup halinde işten atılmalarla sarsıldı. Ama en büyük darbeyi 41 kişiyle tarihinin en kitlesel kaybını yaşayan Radikal aldı. Bir anda gelişen bu keyfi uygulamayı, basın hal-i pür melâlini olayın mağdurlarından dinliyoruz...

Büyük medyada, mesela Radikal'de nasıl bir çalışan profili var?

Nazmi Belge: Gazetede genelde herkes kadrolu, ama mesela stajyerler kadrosuz doğal olarak. Aydın Doğan Lisesi'nde okuyanlar yasal zorunluluk olarak staja gelirdi Radikal'e, onların içinde de daha sonra kadrolu çalışma şansına sahip olan pek yok. Kadroluların yanında, telifli çalışanlar da var. Telifli çalışanlara yazı karşılığı değil, genel iş karşılığında mutad bir ücret ödeniyor, sözleşmeyle bağtlandığı için de yasa karşısında pek bir hak iddia edilemiyor. Kadrolu çalışanların da çift bordroları var. Biri telifli ücret bordrosu, diğeri 212 sayılı yasayla çalıştığınızda dair kadrolu bordrosu. Kadrolu sözleşmeniz geçmişte maaşınızın üçte biri kadar görünür, vergi, sigorta vs. bunun üzerinden ödenirdi. Zaman içinde bunu biraz daha yükselttiler, bu denge tersine döndü. Arkadaşlar ayrılırken alacakları tazminat bordro üzerinden değil, ellerine geçen para üzerinden hesaplanıyor, yani bu açıdan bir zarar söz konusu değil. Bunu nasıl muhasebeleştirdiklerini bilemeyiz tabii. Fakat bu durumun şöyle bir handikapı var: Emekli maaşları sigortaya bildirilen ücret üzerinden bağlanıyor.

Sırf telifli çalışan sayısı çok mu?

Belge: Hayır. Örneğin ekonomi servisinde hiç yoktu. Köşe yazarlarını saymıyoruz tabii, onlar yazı başına ücret alıyor. Radikal'de bu açıdan çok fazla sorun yoktu, ama genel olarak basında böyle bir sorun var. 212'den sözleşme yapmak işverene sorumluluk yüklediği için bundan kaçınıyorlar, 1475 sayılı yasayla çalıştırılan fikir işçileri var. Denetimin yapıp yapılmadığı ayrı bir konu. Bir de tabii stajyer sorunu var: Aydın Doğan Lisesi'nden gelenler asgari ücretin yansı kadar bir para alıyor, diğer stajyerlereyse bildiğim kadıyla para ödenmiyor. Pek çok stajyer kadroya girebilmek için aylarca, hatta bir-iki yıl para almadan direniyor.

Size işten çıkarılmadan evvel haber verildi mi?

Mahmut Hamsici: Hayır, bir anda oldu. Üstelik ay sonuna denk geldi –sonuçta, biz çalıştığımız ay için para alıyoruz.

Belge: Bu 41 kişinin işten atılmasına ekonomik sorun gerekçe gösteriliyorsa, en son çıkarılması gerekenler biziz. Sonuçta, yayın politikasını belirleyen biz değiliz; gazete zarar ediyorsa, buna biz yol açmıyoruz.

Siz basında sendikanın geriletilmesine şahit olmuştunuzdur...

Belge: Sendikalar işletmelerde faaliyet göstermeye 1990'a kadar devam etti. İlk defa Milliyet'te tasfiye yaşandı, giderek bütün diğer gazetelerde çalışanlar sendikadan çıkmaya zorlandı. Zaten daha sonra oluşturulan sendika ve çalışma yasaları da örgütlenmeyi neredeyse imkânsız hale getirdi. Artık işletmeler matruşkalar gibi yapılıyor. Radikal'in diyelim 100 kişilik kadrosu varsa, bağlı bulunduğu Doğan Gazetecilik'in de mesela 500 kişilik kadrosu var. Radikal'i örgütleyeceğim deseniz, 100 kişiyi örgütlemek kolay, ama Doğan Gazetecilik'in bütününde örgütlenmek için bu sayı yeterli değil. En az 251 kişinin sendikaya girmesi lâzım, bu da imkânsız gibi bir şey. Diğer taraftan, işverenlerin sendikaya karşı tutumu son derece soğuk. Çalışanların da bu yoğun işsizlik ortamında iş bulamama kaygısı var. Yasal düzenlemelerin eksikliği de eklenince, çalışanların kaderi patronun iki dudağı arasında kalıyor.

Gazetelerde tam da ekonominin istikrarından bahsedildiği bir dönemde neden böyle bir tensikata gidiliyor?

Hamsici: Doğan Medya Grubu'nun giriştiği uluslararası işbirlikleri, seçim sonrası olası krize yönelik nasıl bir tavır alınacağı, liberaller / ordu krizinde nasıl bir yerde durduğu, ATV ve Sabah'taki sendikalaşma çabasına nasıl yaklaştığı... Bunların hepsine bakmak lâzım bu sorunun cevabını bulmak için. Ama bunun nedeni sadece ekonomik

Nazmi Belge (solda) Evrensel'den Siyah Beyaz'a, TGRT'den Zaman'a pek çok yerde çalıştıktan sonra, kuruluşundan bu yana Radikal'in ekonomi editörüydü. Mahmut Hamsici (ortada) üç yıldır Radikal'in kültür-sanat servisinde muhabir olarak görev yapıyordu. Serkan Taycan (sağda) bir buçuk yıldır foto-muhabirdi...

Artık işletmeler matruşkalar gibi yapılıyor. Doğan Gazetecilik'in bütününde sendikal örgütlenme imkânsız gibi bir şey. Yoğun işsizlik ortamında çalışanların da iş bulamama kaygısı var. Yasal düzenlemelerin eksikliği de eklenince, çalışanların kaderi patronun iki dudağı arasında.

değil. Daha 2006'da açıklama yaparak "konsolide gelirlerimizi yüzde 27.3 artırdık" dediler, yine 2006'da Star TV'yi satın aldılar, Alman medya devi Axel Springer'le ortaklık kurdular, Rusya merkezli reklam pazarlama şirketi Trader Media East'in yüzde 63'ünü satın aldılar. Öte yandan, gazetelelerinde sürekli ekonominin, borsanın iyiye gittiğine, işsizliğin azaldığına dair yayınlar yapıyorlar. Genel bir ekonomik kriz olduğuna dair kendilerinin bir açıklaması yok. Yani bu işten çıkarmaları başka yerlere bakarak değerlendirmek lâzım.

Nasıl bir durum öngörerek bu tedbirleri alıyorlar?

Hamsici: Bunun cevabını hiçbirimiz bulamadık. "Sadece sendikalaşma nedeniyle atıldılar" demek de yanlış. Bir gözdağı var, ama tek neden bu değil bence. Seçim sonrası bir ekonomik ya da politik krize önlem alıyor olabilirler. İkincisi, bir yeniden yapılanma sürecine girdiler, bunun parçası olarak gazeteyi satabilirler, yabancı ortak alabilirler vs... Bunun yanında, Aydın Doğan basında sendikalaşmayı bitiren ilk patron olarak biliniyor. AB sürecinde sendikaya tahammül etmek durumundalar, ama bu durumda bile sendikayı kabul etmeyen bir adam. Sendikanın gazetenin maliyetini yükselttiğini, işi yavaşlattığını hep söylüyor zaten. ATV ve Sabah'ta yaşanan durumun ciddiyetini biz pek kavrayamadık, ama onlar çok iyi farkına vardı bunun. Radikal'de atılanlara baktığınızda, belki bunların dokuzu sendikalı, belki en politik isimler atılmadı, ama gazetenin simgesel bir anlamı olduğu için bence oraya saldırdılar.

Bir gazetecinin standart çalışma saatleri nasıldır?

Belge: Normalde iş yasasında çalışma saatleri tanımlıdır. 212 sayılı yasa, 1475 sayılı yasadaki haklardan da faydalanır. Burada da haftalık çalışma süresi 45 saat deniyor; bu fabrikadaki işçi için de geçerli, basın işçisi için de. Ama hiçbir zaman hiçbir gazeteci haftada 45 saatle o işletmeden çıkmaz. Sabah diyelim 9'da giderseniz, sayfalar kaçta biterse o zaman çıkarsınız. Bizde genellikle giriş 9-9:30'dur, çıkış 19:30'dur, 11, 12'ye kadar servis bulunur. 19:30'da çıkmanız bile, haftada altı gün çalıştığınızda, çalışma yasasında belirtilen süreden uzundur. Bunun farkını almazsınız. Bordronuzdaki küçük küçük oynamalarla, fazla mesai, ek ücret gibi görünür, ama yine ana ücretinizi alırsınız, bu farkları size ödeniyormuş gibi gösterilir. Dolayısıyla, gazetecinin çalışın saatı yoktur. Diyelim eve gittiniz, bir telefon geldi, "kusura bakma, mesaim bitti, ben bu haberi yapmam" diyemezsiniz.

Bu kadar çok sayıda muhabir işten çıkarılınca gazete nasıl çıkmaya devam edecek?

Belge: Her zamanki gibi. Ama haber açısından düşüş olur elbette. Sonuçta herkesin uzmanlık alanı var.

Bir yandan da, çıkanların iş yükü kalkanların üzerine binecek...

Belge: Tabii. Sayfa sekreterlerinin hemen tümünü çıkardılar mesela, bütün iş operatörlerin üzerine kaldı. Tek maaşla iki, üç keşenen işini yaptıyorlar. İnsaflı davranırlarsa, belki kalkanlara üç-beş kuruş zam yaparlar, huzursuzluğu önlerler. Öte yandan, kalanlar açısından, senelerdir beraber çalıştığınız arkadaşınız yanınızda yok artık.

Bir eksiklik doğuyor tabii. Uzmanlaşmış, yetkin muhabirler olmadığı için, eskiden 15 dakikada toplanan bilgi şimdi üç günde toplanacak, hatalar da olacak. Haber istenen sürede gelmezse, bu sefer insanlar arasında gerginlik yaşanacak. Ama bir süre sonra taraflar durumu kabullenir, iş yoluna girer.

Basındaki mülkiyet yapısı ve çalışanların yaşadığı zorlukları göz önüne alırsak, gazetecilik size artık üzerinde ısrar edilmemesi gereken bir meslek gibi geliyor mu?

Belge: Kesinlikle hayır. 1 Mayıs mücadeleleri, kadın mücadelesi, daha pek çok mücadele çalışma yaşamını belli bir noktaya getirdi. Türkiye’de de benzer şeyler yaşandı, 212 sayılı yasa pat diye gökten zembille inmedi. Günümüzde de bunlar yaşanacak tabii. Bütün işletmelerin işçi çıkarmak gibi bir lüksü var, “işçi çıkartılamaz” diye bir kural yok. Ama patronun buna hakkı varsa, çalışanın da karşı durma, kendini savunma hakkı olmalı. Sektörden umut mu kesmek lazım? Hayır, hiçbir şeyden umut kesmek lazım. Kırk kişi atılabilir, ama o gazete de daha yüz kişi çalışıyor, onlar da arkadaşlarımız. Sadece şunu bilmelerinde fayda var: Bir kırk kişinin daha gitmemesi için onların birleşmesi, çalışanların örgütlenmesi, birbirine destek olması lazım.

Hamsici: Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında medyada örgütlenmenin zorluğuna yol açan bir zemin var. Bu, insanların ego larını sürekli pompalayan bir zemin. Burada insanlar başka birçok sektörün aksine işlerine daha az yabancılaşarak çalışıyorlar. Yazılarının, haberlerinin altında isimleri görünüyor, o isimle varoluylar. Gazeteciler, kolektif hareket etmeye belki daha zor ikna edilebilecek insanlar. Bir yandan da, burada yapılacak bir çalışma, sadece bu sektörde çalışanların emeklerinin karşılığını alması mücadelesi değil. Aynı zamanda, halkın haber alma hakkının mücadelesi bu. Halkevleri’nde, “Halkın Hakları” forumunda, “Medya ve İletişim Hakkı” atölyesi kurmuştuk. Orada şunları tartışmıştık? Halkın haber alma hakkını nasıl sağlarız? Medya alanını nasıl demokratikleştiririz? Çalışanların insanca yaşamasının koşullarını nasıl gerçekleştiririz?.. Hem editöryal bağımsızlığın sağlanması için, hem de medyanın manipülasyon aracı olmaması için sendika olmazsa olmaz bir şey. Bununla bağlantılı olarak, bağımsız medya girişimlerinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi lazım. Küresel çapta, El Cezire’lerden, Telesur’lardan başlayan bu, yerel medyaya kadar geliyor. İşten atıldığımızda bunun gerekliliğini daha iyi gördük. “Eylem yapacağız, güzel ama, nerede haber olacak?” diye sordu arkadaşlarımız. Hakikaten de, Evrensel, Birgün, bianet, sendika.org olmasa, hiçbir yerde sesimizi duyuramayacaktık. Bir de şöyle ikiyüzlü bir durum var: AKP bir yandan ilkokullarda medya okuryazarlığı dersi getiriyor, “medyayı doğru okumak, söylenen her şeye inanmamak, kodları çözerek almak” gibi dersler koyuyor, ama öbür taraftan “okur hakkı” denen şey hiç tartışılmıyor Türkiye’de. Diyelim ki Radikal okuru, gazetesine yakıştırmayacağı bir haber ya da davranış gördüğünde, tüketici hakkını kullanabilmeli, gerektiğinde protesto edebilmeli.

Belge: Gazetelerin tek sahibi patronlar değildir, okurlardır aslında. Okur o gücünü

kullanırsa, farklı yaptırımlar gösterebilir. Susurluk olaylarından sonra Radikal’in içeriği yumuşatılmak istendi ve kırmızı logoya çıkarıldı. Bunun üzerine tiraj hızla düştü. Ancak birkaç hafta öyle sürdü-rülebildi, sonra “Okurun gücü” başlığıyla tekrar mavi logoya döndü. Öte yandan, bu gazeteler artık bir takım şirketlerin ürünü, o şirketlerin de farklı iştirakleri var. Hazır iki tarafta da çalışan birini bulmuşken soralım, mesela Evrensel’de çalışmakla Radikal’de çalışmak arasında, özellikle de ekonomi servisleri açısından nasıl bir fark var?

Belge: Ben bir buçuk sene Evrensel’in ekonomi servisini yönettim. Gayet güzeldi, istediğiniz her şeyi yapabiliyordunuz. Radikal’de de bana “şunu yapma” dendiğini söyleyemem. Ama otokontrolünüz var zaten. Temel değerler var, bunları muhafaza edersiniz, ama diyelim ki Petrol Ofisi’yle ilgili nasıl bir haber yazabilirsiniz? Burada kendiliğinden bir otokontrol geliyor. Patron size hiçbir zaman fiilen “şunu yazma” demez. Ama, nereye, ne yazdığınızı zaten biliyorsunuz. İsrarcı olursanız, onun dışındaki haberleri yazma şansınız da kalmaz. Özetle, atılırsınız. Bu otokontrol bütün sektörde, bütün gazetelerde gelişir. Kendinizi daha özgür ifade edebileceğiniz yerlerde çalışmayı tercih edebilirsiniz sadece. Demokrat, sol bir görüşe sahipseniz, MHP’nin yayın organı gibi bir gazete de çalışmayı tercih etmezsiniz. İlâ gitmek zorundaysanız da, onların taleplerinin yanında, kendi kurallarınızı koymaya çalışırsınız.

MHP’nin yayın organına gele-ne kadar, bahsettiğiniz gibi bir gazeteci Hürriyet’te, Milliyet’te de çalışmaktan pek hazzetmez. Sonuçta bu iki gazete de, Radikal de aynı kişinin malı. Daha sol bir çizgide olduğu varsayılan Radikal’in ekonomi sayfalarının bu iki gazeteden farkı neydi sizce?

Belge: Geçmişte vardı bir farkı. Radikal ilk kurulduğu yıllarda bu sayfalar daha karakterliydi. Mesela orada girişimciyi de bulabilirdiniz, çalışma dünyasını da, alışverişi de, makro ekonomiyi de. Bütün bunların olması da gerekir, gazeteyi en geniş kitleye açmaya çalışıyorsunuz, iş dünyası da, işçisi, memuru da sizi okusun istiyorsunuz. Ama çalışanların dünyasına dair bir haberi işveren perspektifinden de yazabilirsiniz...

Belge: Tabii, ama açık açık böyle bir şey istenmez. Gazetenin yayın politikası bir şekilde sizi yönlendirir. Mesela krizden sonra IMF politikaları çatır çatır anlatılmaya başlandığında, gündemin dışında kalmamak için onlara yer vermek zorundasınız. Tartışırken de o politikayı tartışıyorsunuz, sonuçta o politikayı onaylamış oluyorsunuz, ama alternatifleri, mesela Bağlantısızlar hareketini tartışmıyorsunuz. Evrensel’de buna daha çok yer verebilirsiniz, ama burada ülke ekonomisinin ne halde olduğunu, hangi çözüm politikalarının geleceğini anlatıyorsunuz, çünkü yayın politikası bunu istiyor. Öteki haberi önerdiğinizde “gündem

İlk yıllarda Radikal’in ekonomi sayfaları daha karakterliydi. Giderek biraz daha “yuppie” tarzı bir şekle bürünmeye başladı. Emek dünyasına ait haberler daha az yer bulur oldu.

Ben mesela Gazi mahallesinde yaşıyorum, ama başbakan yardımcısıyla oturabiliyorum. Bütün bunlar medya çalışanlarının diğer emekçi kesimlere göre daha farklı bir kesim olduğu yanlışlamasını yaratıyor. Bu da sendika anlayışını engelliyor.

buyken sırası mı” deniyor.

Radikal, insan hakları, demokrasi gibi kavramlar söz konusu olduğunda nispi ataklığundan dolayı sol biliniyor. Ekonomide bu nasıl karşılık buluyor?

Belge: Dediğim gibi, başlarda vardı. Ama insan sirkülasyonu, edinilen birikim ve tecrübenin yitişi, belki Aydın Doğan’ın nasıl bir gazete görmek istediği gibi pek çok faktörü üst üste koyarsanız, zaman içinde gazete biraz daha “yuppie” tarzı bir şekle bürünmeye başladı. Örneğin çalışma ekonomisine ilişkin sayfalar ortadan kaldırıldı, emek dünyasına ait haberler daha az yer bulur oldu...

Gazetecilerin örgütlenmesine dair hareketlilik bu son tensi katla mı yoğunlaştı, yoksa zaten böyle bir istek var mıydı?

Belge: Basındaki örgütsüzlük herkesi rahatsız eden bir durum aslında. Bu, demeklerle giderilmeye çalışıldı, zaten bütün örgütlenmeler genelde böyle başlıyor. Dernekler de ihtiyacı karşılamaz olunca, ekonomik krizin ardından Gazeteciler Meclisi gibi bir yapılanma ortaya çıktı. Bu, ortada bir talebin olduğunu gösteriyordu. Ama arzu edilen yakınlaşma sendika etrafında gerçekleşemedi, ki bu yasalardaki sıkıntılardan kaynaklanıyor. Ayrıca, sendikaya girerseniz eğer, biliyorsunuz ki işinizden atılabilirsiniz. Gazeteciler Meclisi organik bir yapı değildi, köşe yazarlarından tutun da, stajyere kadar herkesin gelebildiği, konuşabildiği bir yapıydı. Buradaki girişimler kendini omurgalı bir yapıya çeviremediği için tekrar bir düşüş dönemi yaşandı. Daha sonra sendikaya doğru eğilim giderek yükseldi. Ama bu da yeterli olmadı tabii. TMSF’nin Sabah ve ATV’ye el koymasıyla birlikte patron yapısı değişince, hükümet “iktidarımız boyunca istihdam tek probleminizdi” derken, kamunun çalışanları işten çıkarması ciddi bir problem olduğundan, çalışanlar bunu ikinci bir güvence olarak algılayıp refleks gösterdiler ve bir sendikalaşma başladı. Bu bir moral kaynağı oldu, ama Doğan Grubu’na baktığımızda, şirketleşmenin çarpıklığından dolayı bunun biraz daha zaman alacağı bir gerçek.

Hamsici: Ego pompalayan zemin, plazalarda, tertemiz ortamlarda çalışma, girip çıkan yerler, kurulan ilişkiler... Ben mesela Gazi mahallesinde oturuyorum, ama başbakan yardımcısıyla masaya oturup konuşabiliyorum. Bütün bunlar medya çalışanlarının diğer emekçi kesimlere göre daha farklı bir kesim olduğu, orta da değil, üst orta sınıfa ait olduğu yanlışlamasını yaratıyor. Bu da bir işçi sendikasında örgütlenme anlayışını engelliyor. Bir de Radikal’de, Milliyet’te çalışan benim kuşağımdan bir sürü insan ya Anadolu Lisesi ya kolej mezunu. Gazetecilik artık sadece orta sınıf çocuklarının yapabildiği prestijli bir meslek haline geliyor. Gazetecilikte aranan “kafalı tip” özelliği giderek azalıyor. Sendika deyince “komünizm mi geliyor” der gibi ürkün bir kuşak var ortada. Aramızda tartışırken de başka işçi kesimlerinden daha ayrıcalıklıymışız da haklarımızı almalıymışız gibi bir durum çıkıyor ortaya. Halbuki hiçbir farkımız yok...

Söyleşi: M.E.

İşkencececinin psikolojisi

Radikal'de on yıldır köşe yazarlığı yapan Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanı Turgut Tarhanlı da, tensikat operasyonunda ismi çizilenler arasında. Tarhanlı, basın emekçilerinin işveren karşısındakini durumunu insan hakları açısından değerlendirdi...

Basın organlarında yaşanan işten çıkarmalar, başka benzer durumlarda olduğu gibi, kimi yerlerde “insan hakları ihlali” diye yorumlandı. İşçi-işveren arasındaki ilişki insan hakları açısından nasıl bir ilişkidir?

Turgut Tarhanlı: İnsan hakları, modernleşme çerçevesinde, devlet idaresine karşı bireyin korunması olarak ortaya çıktı. Terminolojide buna “dikey ihlâl” adı veriliyor. Ancak bugünün toplumu yeni bir tanımla daha karşılaşıyor, ki buna da yine teknik bir terimle “yatay ihlâl” adı veriliyor. Devlet iktidarına sahip olmayan güçlerle bireyler arasındaki ilişkilerde yine insan haklarının ihlâl edilmesi söz konusu. Burada devlet adına yetkiler kullanan bir aktörle karşı karşıya değilsiniz. Toplumsal ve ekonomik yaşam içerisinde varlık bulmuş kişiler veya yapılar, bireyler üzerinde bir ölçüde iktidara sahipler burada. Bu ilişki içinde gücün kullanılması ve hak sahiplerinin mağdur edilmesi gibi bir durum söz konusu... Bu anlayışın çok güçlendiği dönemler, '80'li yıllar. Britanya'da Margaret Thatcher dönemini düşünürseniz, iktidardan ayrıldığında kamu çalışanlarında yüzde 60 oranında azalma vardı. Yani bu insanlar, devlet yetkisi altında olmaktan çıkıp başka iktidar alanları içinde çalışma veya çalışmama gibi bir başka sosyal ilişkiyle hayatlarını sürdürmek durumunda kaldı. Bu defa insan hakları doktrini çerçevesinde bu yeni ilişkileri tanımlamak ihtiyacı doğdu. '90'ların başlarında Uluslararası Af Örgütü de bunu kabul etti, devlet dışı aktörlerin de insan haklarını ihlâl edebileceğini söyledi. Onların özellikle kastettiği silahlı çatışma dönemleriydi. Af Örgütü, o tarihten beri, devletin karşısındaki güçlerin de insan haklarını ihlâl edebileceğini dikkate alıyor. Ama özel alanda insan hakları ihlali bazen insanların çok mahrem alanına müdahale sonucunu bile doğurabilir. Mesela evlilikte tecavüz buna çok tipik bir örnek.

Bahsettiğiniz süreç, Türkiye'de, Halit Narin'in “şimdi gülme sırası bizde” dediği dönemlerden itibaren başlıyor. '80 öncesinde bazı sermaye güçleri de çeşitli durumlarda silahlı güçleri desteklemişti. Nihayet istedikleri oldu, esnek ve taşeronlaşmış bir iş alanı ortaya çıktı. Yani işçi sınıfının dikey ihlâl karşı kazanılmış hakları, yatay ihlâl doğurabilecek şekilde, özel sektör lehine budandı. Devlet de, mesela ILO şartlarına uymayarak, işçinin yalnız kalma sürecini destekliyor. Bu bağlamda Türkiye'de insan haklarını nasıl değerlendirebiliriz?

Emek kesimi, kolektif olma vasfını yitiriyor. Giderek bireysel bir ilişkiye zorlanan bir eğilimle karşı karşıya. Sendikalaşma, örgütlü bir çalışma hayatına ve güçlendirilmiş haklara sahip olma yerine, işçiyi işveren arasında kurulan bireysel ilişkilerin daha ön plana çıktığı bir anlayış bu. İnsan haklarının korunması ve bunun hukukta varlık bulma-

Turgut Tarhanlı

sının bir tek amacı vardır: Güçlendirme. Bunu yapabilmemiz için değişik araçlara ihtiyacınız var. Hukukun ötesinde, örgütlülük mesela, böyle bir araç.

Bu konuya salt insan hakları, yani tek tek bireylerin mağduriyeti merceğinden bakmak, örgütlü bir hukuk mücadelesinin de önünü tıkamıyor mu?

Şüphesiz, bireyin güçsüzlüğünü esas alan bir anlayıştır bu. Ama çok farklı da olabilir tabii. Cinslerarası ilişkide yahut çocukla aile arasındaki ilişkide, sığınmacılar, azınlıklar, yoksullar gibi çok farklı alanlarda faydalı bir bakış getirebilir.

Ama örgütlü mücadelenin kazanımları ve varoluşu noktasında zayıf bir araç, hatta örgütlülüğü mücadelenin kazanımlarının bertaraf edilmesi anlamına da gelmiyor mu?

Evet, örgütlü bir çalışma hayatına sahip olma hakkını güçleştirici –güçlendirici değil, güçleştirici– yasal düzenlemeler de buna tuz biber ekliyor. İşkolu düzenlemeleri, belli yüzdeler, yani ancak belli sayıda işçinin belli bir sendikaya üye olması halinde o sendikanın toplu pazarlık gibi hakları dillendirme yetkisine sahip olması gibi zorlaştıran uygulamalar da bu anlayışı destekliyor. Yasama faaliyetini devlet gerçekleştirdiğine göre, devletle birlikte oynanan bir oyun bu. Haklar merceğinden baktığımız zaman ortaya çıkan durum, bireyin Aydınlanma dönemindeki yalnızlığını ve güçsüzlüğünü kabul edip onu hukukla güçlendirmeye çalışan anlayışın tersi bir anlamda, onu tekrar örgütsüzlüğüne itmektir. Bu, bugünün dünyasında çok sofistike bir biçimde ortaya çıkıyor. Bu söylemi savunmadığını söyleyen çevreler de böyle bir uygulamanın içinde yer alabiliyorlar. Bugün için işin ayırına varmanın biraz daha karmaşık olduğunu söylemek lâzım. Bu tür tamamen gücün etkili olduğu ilişkilerin netleştirilmesi önem taşıyor. Bu tartışmanın sonucunda ortaya koymamız

Radikal'in ilişki keserken kullandığı dil, demokrasinin dili değil; bu vahşi bir dil, şiddetin, gücün dili. Dilin bu şekilde kurulmasının iletişim sektöründeki nedeni nedir? Karşınızdakinin üzerinde yarattığınız gücün etkisini hissettirmek, çevreye bunu göstermek belki. Bunu insan hakları ihlallerinden iyi biliyoruz, işkencececinin ruh hali olarak. Ama bu “orijinal demokrasi” kavramıyla bağdaşmıyor.

gereken bir tek şey var aslında: Güç. Siyasal, ekonomik veya toplumsal, sonuçta güçtür belirleyici olan. İlişkileri güç belirleyebilir, ama bir demokraside ilişkinin hukukla belirlenmesidir aslolan. Türkiye'de bu duruma ilişkin normlar, kurumlar, yöntemler belirlenmiş. Bunların hepsi büyük bir oyun olarak tanımlanmayacaksa, anlamını sorgulamamız önem kazanmaya başlıyor. Çalışma hayatına baktığımız zaman, sosyal güvence sağlanmaksızın çalıştırılmak, basında çok yaygın olan çift bordro düzenlemeleri gibi uygulamaların insan hakları anlayışı çerçevesinde yeri yok. Ama bu, sadece devlet dışındaki iktidarların sorumlu olduğu bir ilişki biçimi de değil. Böyle olmaması gerektiğinin takibini, denetimini yapması gereken kamusal otoritedir. Demek ki bu yapılmıyor.

Bir takım medya patronlarıyla hükümetlerin, hatta devlet kurumlarının nasıl derin bir çıkar ilişkisi içinde olduğu da biliniyor...

Şüphesiz. Medyayla ilgili önemli bir husus şu: Medya araçlarına sahip olan işadamlarının belli sektörlerde faaliyette bulunmaması gerekir. Demokratik kabul edilen ülkelerde böyle yasal sınırlar var. Mesela finans alanı. Bu alanı kontrol etmede medya önemli bir ağıt. Veyahut enerji alanı... Hele ki piyasa düzenlemeleriyle ekonomik hayatın önemli bir bölümünün belirlenmeye çalışıldığı bir dönemde, piyasa hareketliliği çerçevesinde medyanın önemli bir rolü var. Türkiye, bu tür sınırlamalardan da yoksun bir ülke. Dolayısıyla, basın meslek ilkeleri gibi bir takım ilkeler deklare etmenizin bir anlamı yok. Bunlar, ancak bir takım vitrin numunelerinden ibaret. Hijyenik açıdan şartların hiç müsait olmadığı bir mutfaktan sık sunulmuş yemekler geliyor, sonuçta sağlığını bozuluyor.

İşten atılan bir işçi veya gazeteci, hukuk önünde tamamen savunmasız mıdır veya işi çok zor mudur?

Olumlu gelişmeler de yok değil. Örneğin birkaç yıl önce, yanlış hatırlamıyorsam yine Radikal gazetesinden çıkanlarla ilgili, iki farklı bordro düzenlemesi veya telif ücreti kabildinden yapılan dönemsel ödemelerin de kıdem tazminatına esas alınması gerektiği yönünde mahkeme kararları alındı. Dolayısıyla, şimdiki işten çıkarmalarda da onların emsal alınabileceği gibi bir takım girişimler var. Türkiye'de hakların korunmasıyla ilgili mekanizmalar tümüyle yetersiz, zafiyet içinde değil, ama bunlar istikrarlı, tutarlı bir biçimde uygulanmıyor. Güçlü, sosyal, siyasal, hukukî bir hafızamız yok bu anlamda. Makro bir örnek vereyim: 12 Eylül döneminde, 1402'likler diye tanımlanan binlerce kamu görevlisi işten çıkarıldı. Ben o zamanlar İstanbul Üniversitesi'nde asistandım, Bülent Tanör, Yücel Sayman, Hüseyin Hatemi, hepsi Sıkıyönetim Komutanlığı kararıyla işten çıkarılmışlardı. Askerler zarflarla geliyordu, o gün kimin çıkarıldığını öğreniyorduk. Askerî dönemin ardından bu kamu görevlileri davalar açmaya başladılar. Farklı nitelikte kararlar çıktı, “göreve iade edilebilir”, “edilemez” gibi. 1980-83 yılları arasında yapılan bütün işlemleri anayasanın geçici 15. maddesi koruyordu; hâlâ da yürürlükte o hüküm, o dönemi cezaî, idarî, malî vs. olarak sorgulayamıyoruz. Bu farklı kararlar üzerine, Danıştay'ın büyük kurulu, İçtihadı Birleştirme Kurulu, bu kararları tek bir yönde toparlayan bir karar aldı. Kararı alırken Danıştay bir ILO sözleşmesine dayandı, 11 sayılı İş ve Meslek

Bakımından Ayrım Yapılmamasına Dair Sözleşme. Türkiye bunu 1966'da onaylamış. Sözleşmede deniyor ki: İşveren işçiyi işten çıkarabilir, ama işten çıkarılanların yargıya başvurma hakları ve sonucu değiştirebilme imkânları var mı, yok mu? Çünkü sıkıyönetim kanununa göre, işten çıkarılanların yargıya başvurma hakları da ellerinden alınmıştı. Yani susup oturacaksınız, başka bir yerde de çalışmıyorsanız, öleceksiniz. Danıştay dedi ki, bu sözleşmenin getirdiği anlayıştan uzaklaşmayı mı savunmamız lazım? Hayır dedi, böyle bir şey olamaz, bu anayasa da cumhuriyetin, devletin nitelikleri arasında insan haklarına saygı kabul ediyor. Dolayısıyla, çalışma hayatı standartları ışığında, bu kişiler işlerine dönmek durumundalar... 1989 yılında böyle bir karar verildi ve yedi yıl boyunca dışarıda kalan binlerce insan görevine dönebildi, vergi dairesi memurlarından üniversite profesörlerine kadar... Yani Türkiye, yakın geçmişindeki çok büyük bir siyasi travmanın insanları üzerinde yarattığı etkiyi bile çalışma şartlarındaki bir güçlendirme aygıtına dayalı olarak çözmeye çalışırken, bugünün Türkiye'si bunu yapabilmekten aciz bir yerde. Bugün yaşanan, böyle bir güçlendirme mekanizmasının bile ortadan kaldırılması veya sulandırılması, görmezden gelinmesi, küçümsenmesi. Bir takım basın organları 12 Eylül'ü eleştirirken, 12 Eylül'ün getirdiği bir takım insanî acıların giderilmesi yönündeki bu anlayışı bugün acaba kendileri ne ölçüde uygulayabiliyorlar?

Bu kadar göz önünde bir sektörken, basında bu kadar güvencesiz bir ortam nasıl yaratılabildi sizce?

Sanıyorum basındaki asıl sorun, basının araçsallaşması. Çeyrek yüzyıldır Türkiye basını, büyük ölçüde, başka bir takım menfaat öncelikleri bağlamında bir araçsallaşma süreci yaşıyor. Az önce bahsettiğim Danıştay kararı bugün lafı bile edilmeyecek bir şey. Bazı basın çalışanlarının, bir basın organından çıkarılmaları sonucu açmış oldukları dava sürerken başka bir basın organında iş bulduklarında, bu davanın öğrenilmesi halinde oradan da işten çıkarıldıklarını görüyoruz. Bu, hiçbir şekilde açıklaması mümkün olamayacak bir şey. Türkiye'nin mevcut hukuku çerçevesinde de bunu temellendiremezsiniz. Basının ana görevi, haber vermek, bilgi alma hakkı bağlamında hizmet yerine getirmekten başka bir şey değildir aslında. Ama demek ki bunun dışında başka bir takım menfaatler de söz konusu olabiliyor ki, ana işlevini bu ölçüde hoyratça hırpalayabilecek bir tavır içinde görebiliyor kendini. Bunda tabii basının profesyonelleşmesinin de çok büyük etkisi var, en azından basın içi

insan ilişkilerinin kurulması ve geliştirilmesi veya sona erdirilmesi çerçevesinde. İyi bir basın profesyoneli olarak tanımlanan, adlarını da bildiğimiz bir takım kişilere diyebilirsiniz ki, bana mükemmel bir liberal gazete hazırla. Hazırlarlar. Ertesi gün diyebilirsiniz ki, çok iyi bir oto yansın dergisi çıkar. Onu da hazırlayabilirler. Bu, aslında etğin kaybolmasıdır. Ama bu giderek hukukun da kaybı anlamına geliyor. Bu katı profesyonellikte birlikte, hakların savunulması, haklara uygun ilişkilerin kurulması gibi bir takım temel değerlerin küçümsenmesi, sulandırılması ve bu durumun profesyonellik adına üstün bir meziyet, hatta ayrıcalıklı bir konum nedeni olması gibi bir sonuç çıkıyor ortaya. İlişkilerin sona erdirilmesi noktasında da aynı tutumla karşılaşıyorsunuz. Bu anlayış içerisinde yadırgatıcı değil belki, ama bir soru sormayı gerektirir bu, en azından Radikal gibi başka bir takım değerleri savunduklarını iddia eden gazeteler bakımından. İlişki tek taraflı sona erdirilirken bile bunun bir iletişim çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekiyor, hele ki iletişim gibi bir sektörde. (gülüyor) Bunun nedeni sorulduğunda İsmet Berkan arka arkaya üç kez "çok utanıyorum" diyor, "sıcak terler döküyorum" diyor.

Bir nevi iyi polisi mi oynuyor?

Belki, ama İsmet Berkan adliye koridorlarına polis koruması altında girmekten de çok utandığını söylüyordu. Bu iki utanç, birbirleriyle bağdaşır utançlar değildir. Biri diğerini ortadan kaldırır ve ortaya çıkan utanmazlıktır aslında. Profesyonelliğin verdiği gücün utanmazlığı bu.

2001 krizi sonrası bazı çalışanlar işten çıkarıldıklarını binaya gittiklerinde kartlarının basmamasıyla anlamışlardı. Bu da korkunç bir yöntem değil mi?

Demokrasi ve insan haklarına saygı, aslında ilişkilerin nasıl kurulup sona erdirildiğinin biçimiyle, diliyle de ilgilidir. Bu, demokrasinin dili değil; bu vahşi bir dil, şiddetin, gücün dili. İnsanlarla ilişkilerin kesilmesi anında dilin bu şekilde kurulmasının iletişim sektöründeki nedeni nedir? Bunu anlamakta zorlanıyorum. Belki sosyal psikologlar cevaplamalı bunu. Karşınızdakinin üzerinde yarattığınız gücün etkisini ona hissettirmek, çevreye bunu göstermek belki. Bunu insan hakları ihlallerinden çok iyi biliyoruz, işkencecinin ruh hali olarak. İşkence yaparken güçlenen bir profildir o. Ama bunun basın sektöründe paralel figürlerle kendini göstermeye çalışması, doğrusu, "orijinal demokrasi" kavramıyla da bağdaşmıyor. Ayrıca, "ekonomik gerekçe" dedikleri şeyin de açıklanması gerekir. Kimse kendi aldığı kararın meşru, muteber olduğunu varsayarak kendinden menkul bir tavır-

Medya araçlarına sahip olan işadamlarının belli sektörlerde faaliyette bulunmaması gerekir. Türkiye, bu tür sınırlamalardan da yoksun bir ülke. Dolayısıyla, basın meslek ilkeleri gibi bir takım ilkeler deklare etmenizin bir anlamı yok. Bunlar, ancak bir takım vitrin numunelerinden ibaret. Hijyenik açıdan şartların hiç müsait olmadığı bir mutfaktan şık sunulmuş yemekler geliyor, sonuçta sağlığınız bozuluyor.

la böyle geçerli sonuçlar elde edememelidir. Bu ancak faşizan yönetimlerde olabilir. Bu tür uygulamalar meşruiyet bir toplumda, yargısız infaz da meşrudur; kategorik olarak bir fark yoktur arada, sadece şiddet derecesinde fark vardır. Öte yandan, insan haklarının korunmasındaki kara deliklerden biri, şirketlerdeki insan kaynakları birimleri. Bunların uyguladığı standartları bilmiyorsunuz. Bugünkü insan hakları aktivizminin önemli hedeflerinden biri, insan kaynakları politikaları standartlarını ortaya koymaları konusunda şirketleri zorlamak olmalı. Bununla 2001 mali krizinde de karşılaştı Türkiye: İşten çıkarılanların büyük bir bölümü hamile, loğusa, çocuğu olmuş kadınlardı. Gerekçe "performans düşüklüğü"ydü. Halbuki performans düşüklüğüne meydan vermeyen, doğuma bir hafta kala hâlâ çalışan kadınlar var. Ama hamilelik veya loğusalık sebebiyle performans düşüklüğünü tartışmanız bile abes zaten. Tam aksine, hamilelik, doğum izni diye bir hak vardır, hatta eşlere de tanınan bir haktır bu. Türkiye'nin insan haklarını koruma düzeyi maalesef çok altlarda. Bu yeri gücün doldurduğunu söylememiz mümkün. Basın gibi hakları koruyacak, başkalarına tercüman olacak bir sektörün kendi iç işleyişinin temel unsurunun güç ekseninde belirlenmiş olması çok vahim, ürkütücü bir şey.

Size artık Radikal'e yazmamanızı söylerken nasıl bir gerekçe gösterdiler?

Bir şey söylemediler. Üstelik tam da bir sonraki yazıyı yazacaktım. Hatta Celal Başlangıç yazmış ve göndermiş. İsmet Berkan'la, Erdal Güven'le görüşmüştük 1996'da, gazete ilk çıkarken, ben yazmaya başlarken. Şimdi ayrılırken hiç konuşmamış olmayı anlamakta zorlanıyorum. Durumlarını anlıyorum ama, bu şekilde olmasını da şart görmüyorum. Bianet'te isimler arasında adıma görünce İsmet Berkan'ı aradım, "Erdal Güven haber vermedi mi" dedi. "O yaza işleri müdürüdür, böyle bir konuyu haber vermesi gereken herhalde o değil. Üç kere "çok utanıyorum" dedi işte o konuşmada. Öyle öğrenmiş oldum. Bir basını organının en önemli varlığı, kendi kadrosu ve okuyucularıdır herhalde. Okuyuculara karşı da aynı ilgisizlik ve önemsemezlik söz konusu bence. Bir okuyucu belki mutfakta çalışanları bilemeyebilir, ama "okuduğum yazar niye yazmıyor" diye de sorabilir. Tatile çıkıldığında bile "15 gün ara vermiştir" gibi notları niye düşünüyorsunuz yoksa? Burada öyle bir şey de yok, kedinin pisliğini örtmesi gibi bir durum söz konusu, ama aslında örtmemiyorsunuz da. En azından bir son yazı söz konusu olabilmeliydi. Böyle bir durumda yakalarına yapışacak durumda değilsiniz, ama ilişkinin yumuşak bir biçimde sonlandırılması mümkündür.

Bu tensikat için gösterilmesi mümkün olan ekonomik gerekçe sizce mantıklı mı?

Başkalarını bilmiyorum, ama kendi adıma, bana yazı başına 100 lira veriyorlardı, ayda 800 lira eder. Bu onlar açısından kurtarıcı bir para olmadığı gibi, orada çalışan olmadığımız ve telif aldığımız için, bunlar ayrıca vergiden düşülen giderler kabilinden kalemler. Yani bir mali argümanın pek doğru olacağını zannetmiyorum. Şu ya da bu gerekçeden çok, bunun dillendiriliş biçimi ve toplum bakımından yarattığı etkinin ölçülüp ölçülmeyeceği meselesi bence önemli olan.

O ESNADA Hürriyet 'TE: ETİK DERSİYLE LİNÇ KAMPANYASI

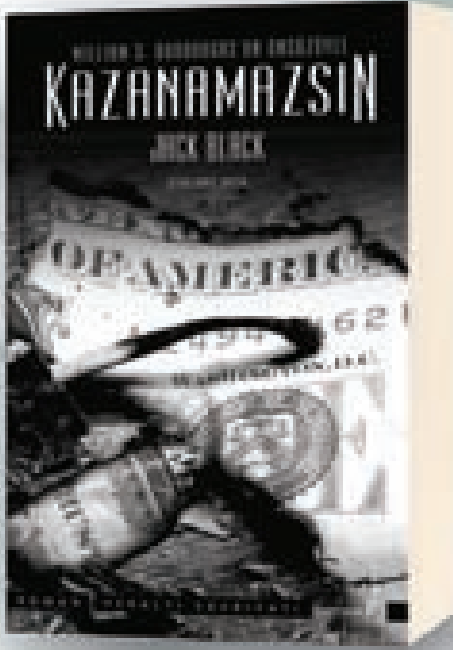
Hürriyet, artık alıştığımız ikiyüzlü tavırlarına bir yenisini ekledi. Hedef tahtasına oturttuğu kişiyi tam da başkasını hedef gösterdiği suçlamasıyla karşı karşıya bırakmak gibi bir ters köşe yorumu, Hürriyet duayenlerinin uzmanlık alanı. Ama bu yayınların nereye varacağını da bilmiyor değiller herhalde. Hele ki Hrant Dink'in ardından...

1915 tartışmaları hız kazandıktan sonra bu konuda çokça söz alan, tarihçi kimliğiyle olayın bir soykırım olduğunu söyleyen Taner Akçam, zaten uzun zamandır tehdit ve şantaj mesajları alıyordu. Hakkında yürütülen kampanyanın başlıca müsebbiplerinden biri de, internete Akçam aleyhinde bulabildiği bütün imkânları de-

ğerlendiren Holdwater takma adlı kişiydi. Holdwater'ın gerçek kimliğine ulaşan Akçam, Amerika'da yaşayan Türk asıllı Murad Gümen'in adını Agos'ta bir yazısında açıkladı. Fırsatı kaçırmayan Hürriyet, internet sitesinde, Akçam'ın Gümen'i "hedef gösterdiğini" yazdı. Ama tam da Akçam hakkında zaten yürürlükte olan kampanyalarını sürdürerek: "Vatan haini", "Türk ve Türkiye düşmanı" gibi ifadelerle...

Kendi işlediği cürmün çamurunu başkasına atmak, Hürriyet'in en iyi becerdiği işlerden biri. Taner Akçam'ın başına da Hrant Dink'in, Ahmet Kaya'nın başına gelenlerin gelmesini istemiyorsak, sessiz kalmayalım...

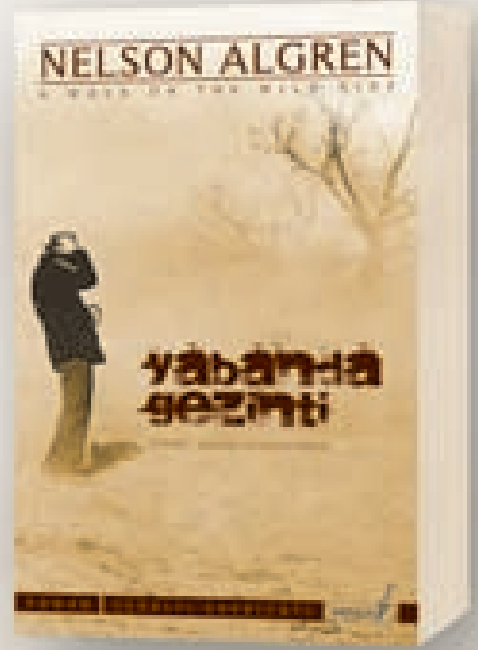
YERALTI HAREKETE GEÇTİ

Kazanamazsın - Jack Black

Jack Black kitabına Kazanamazsın adını vermiş. Doğru da, kim kazanabilir ki? Kazananın elinde hiçbir şey yoktur. Hayatını tam zamanlı bir işte çalışarak geçirse daha mı iyi olurdu? Hiç sanmıyorum.

William S. Burroughs

Yabanda Gezinti - Nelson Algren

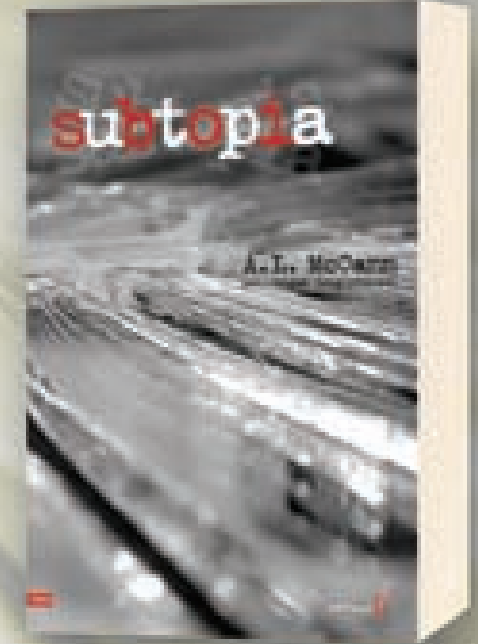
"Yazım tarzı ve şiirsel sesinin kalıcı tınısında T. S. Eliot ve James Joyce'un etkileri belirgin bir biçimde görülmekte..."

Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitap

Öfke - Michael Tobias

Kim adaletsizliğe isyan etmez? Ya da kim, tüm pislikleri birden temizleme hayali kurmaz? Kurbanların siyah veya beyaz, masum çocuklar, savunmasız hayvanlar veya ormanlar olması fark eder mi?

Subtopia - A. L. McCann

Subtopia, ulusalcı alegorilerden, neşeli sonlardan ve ıvır zıvırdan mutlu olmamız gerektiği fikrinden bıkanların romanı. Bu romanı okuduğunuz zaman evlerden, duvarlardan, sokaklardan bu "uygarlığın" tüm çirkefinin üstünüze yağdığını hissedeceksiniz.

Rantiyelere peşkeş çekecekler

Dini imanı para olanların vicdanı olmuyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Altı Nokta Körler Vakfı'nın Emirgân-Reşitpaşa'da 37 yıldır rehabilitasyon ve eğitim merkezi olarak kullandığı tesis ve araziye göz dikmiş durumda. Vakfın emektarlarından Murat Demirok, Altı Nokta'nın üzerinde dolaşan akbabalarla mücadelelerini anlatıyor...

Sizi tanıyarak başlayalım.

Murat Demirok: Altı Nokta Körler Vakfı yönetim kurulunda rehabilitasyon ve eğitimden sorumlu yönetim kurulu üyesiyim ve Altı Nokta Körler Derneği İstanbul şube başkanıyım. Sonradan gözlerini kaybeden ve bu rehabilitasyon merkezinde eğitim alıp sokağa özgürleşen görme özürlü bir vatandaşım. Şu anda bulunduğum ve eğitim aldığım merkezin kurtarılması için mücadele veriyorum.

Vakıfla ilişkiniz nasıl başladı?

1989 yılında 15 yaşındayken bir hastalık sonucu –retina yırtılması– gözlerimi kaybettim. İstanbul'da olmama rağmen bu kurumu bilmiyordum. Tesadüfen körler okulunda açılık yapan bir vatandaştan öğrendim böyle bir kurumun olduğunu. Kuruma ilk gelişim gerçekten ilginç. Ailem ilk başta “ne işin var senin yatılı okullarda” diyerek karşı çıkıyordu, babam “benim maaşım bize yeter, okula gitme” demişti. Ama ben yılmadım, kendi ayaklarımı üstünde durmak istedim. “Benim yaşamaya ve bu toplumla bütünleşmeye ihtiyacım var, okula gitmem lâzım” diyerek ailemi karşıma aldım ve buraya başvurdum. Henüz 18 yaşındaydım. Buraya ilk geldiğimde “benden başkaları da varmış” dedim. İlk başlarda pek kolay olduğunu söyleyemem. Ama sonunda burası bana ikinci yaşamımı verdi, yeniden hayatı öğretti. Okumayı, yürümeyi tekrar öğrendim. Üstümü başımı belki tek başıma çekip çevirebiliyordum, ama traş olmayı burada öğrendim. Burada körlerin de gerçekten sosyal hayatın içinde varolabileceğini öğrendim. Bugün sokağa çıkıp hak mücadelesi yapabiliyoruz. Ben burada santral eğitimi aldım, şu an çalıştığım kurum benimle iftihar ediyor.

Nerede çalışıyorsunuz?

1995 yılından beri Tekel'de santral operatörü olarak çalışıyorum. İlk başladığımda “sen şurada otur, biz senin maaşını yatırırsın her ay” dediler. Ama tabii ki böyle olmadı. Oturacak olsam, babamın evinden çıkmazdım. Ben işimi lâyıkıyla yapıyorum. Aynı zamanda onlara bir körün de iş yapabileceğini gösterdim. Sadece onlara değil, aileme de gösterdim. Ne abimin, ne de babamın aklına gelirdi buradan mezun olup işe gireceğim, hayata karışıp, evlenip iki çocuk babası olacağım. Ailem de artık körleri tanımış oldu bu anlamda.

Ne tür eğitimler veriliyor Altı Nokta'da?

Eğitim olarak, bağımsız hareket (beyaz baston), kişisel idare, modelaj, kabartma yazı –“Braille Alfabeti”yle okuma-yazma–, abaküs ve yüzme eğitimi veriliyor. Meslekî eği-

1972'de “1 Milyon Lira” adlı kampanyayla kurulan Körler Okulu, şimdi “1 Milyon İmza” kampanyasıyla varlığını sürdürmeye çalışıyor. (Üstte) “Tek kişilik devrim” Taner Öngür körlerle müziğiyle destek oluyor. (sağda)

tim olarak şu an sadece iş atölyesi, bilgisayar, telefon santral operatörlüğü, masörlik ve DJ'lik, ayrıca İngilizce, diksiyon, ritm, satranç eğitimi veriliyor.

Eğitimin dışında neler yapıyor?

Tesisimizde bir göz polikliniğimiz var, makül ücretler karşılığında göz muayenesi yapılıyor. Dışardan gelenler için masörlik hizmeti de veriliyor. Dışardan gelenlerin de kullanabileceği bir halı sahamız var. Atölyede tabure, hamak, sandalye üretimi yapılıyor. Ayrıca bugüne kadar gezici göz tarama aracılığıyla 270 bine yakın bireyin göz taraması yapıldı.

İş bulma imkânlarınız nasıl?

Buranın emeği çoktur körlerin üzerinde. Sadece eğitim almıyoruz burada. Eğitimi tamamlayanlara iş bulmaya da çalışıyor kurumumuz. Sokaklarda saz çalan değil, çalışan ve hakkını arayan körleriz ve bunu bu kuruma borçluyuz.

Bu kurumlardan kaç tane var Türkiye'de?

Ankara ve İstanbul olmak üzere iki adet var. 450 bin görme özürlünün olduğu bir memlekette bu kurumlar yılda ortalama 160 kişiye hizmet verebiliyor. Bu tesisi model

olarak alıp bunun gibi tesislerin sayısını artırmak hedeflerimiz arasında. Ama maalesef varolan da elimizden alyorlar. Burada eğitim almak için başvuranlar sıraya giriyor. Her biri beş buçuk ay süren iki dönemde eğitim alıyor girenler.

Katılım için koşullarınız var mı?

14-35 yaş arası, tek engelli ve kendini idare edebilenleri kabul ediyoruz.

Bugünlere nasıl gelindi, kapatılmak istenen bu müesseseye nasıl kurumlaştı?

1970 yılında, burası düşünülüp o zamanki Altı Nokta Körler Derneği Başkanı, kendisi de sonradan görme özürlü olan doçent Mithat Enç, İstanbul belediyesiyle, valisiyle görüşerek bu arazinin otuz yıllığına intifa hakkını almış derneğe. 1972 yılında, Vakıf kurucu üyelerinden Milliyet gazetesi başyazan Abdi İpekçi tarafından Türkiye çapında başlatılan “1 milyon TL” kampanyasıyla vakfın binası inşa edilerek hizmete girmiş. Kurucuları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Valiliği, Altı Nokta Körler Derneği ve çeşitli kurumların olduğu bir müteveli heyeti oluşturularak tesisler bugüne getirilmiş... 1989 yılında yapılan protokolle rehabilitasyon hizmetleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'yla (SHÇEK) yürütülmeye başlandı. 2000 yılında sözleşme bittiği için biz tekrar belediyeye uzatma için başvurduk, ama “size bir şey olmaz” deyip hiçbir muamele yapmadan bizi geri gönderdiler. Daha sonra yaptığımız birkaç başvuru da cevapsız kaldı. Derken sürpriz bir şekilde belediye yetkililerince 30 Mayıs'ta ulaştırılan tahliye tebliğinde, “intifa hakkı dolan arazinin yedi gün

içinde belediyeye teslim ve dernek tarafından inşa edilen alanın boşaltılarak tahliye edilmesi” istendi.

Gereke neydi?

Uzaktan hazırlanmış uyduruk bir meclis raporunu bahane ediyorlar. Rapora göre, biz buradan rant sağlıyormuşuz. Varolan kaynaklarımızı güçlendirmemiz gerekir. Aşağıda yıllardır hizmet veren bir göz polikliniği var, bu tesis sadece körlerle değil, vatandaş da çalışıyor ve bu hizmetlerin karşılında cüzî bir ücret talep ediliyor. Bu tesislerden elde edilen gelir yine burası için kullanılıyor sonuçta. Burada masaj eğitimi alan biri, ilk uygulamalarını yine bu tesiste yapıyor. Dışardan gelen bir vatandaş burada 20 YTL karşılığında masaj yaptırabiliyor ve belediye olması gereken bu durumu mazeret göstererek hakkımızda rapor yazıyor. Aslında burada ticaret yapan belediyenin kendisi. Bizi kışkırtıp rantiyelere peşkeş çekecekler bu araziye. Arazinin ve tesislerin sosyal ve kamusal değeri parayla ölçülemez. Bu arazinin kamu yararına kullanılmayacağı kesin.

Bu çatışmada hangi aşamaya gelindi? 37 yıldır varolan bu tesis için tebliğ geldikten 37 gün sonra dayanışma şenliği düzenledik. Kurulurken “1 milyon TL” kampanya-

siyla başlatmıştı zamanın Milliyet gazetesi, biz de yaşatmak için "1 milyon imza" kampanyası başlattık. 30 Mayıs'tan beri nöbetleşe olarak çadıra kalıyoruz. Bu direniş ne kadar güçlenirse, yere o kadar sağlam basarsınız.

SHÇEK'ten sorumlu devlet bakanı Nimet Çubukçu'yla görüştünüz mü?

Nimet Hanım'dan randevu istedik, fakat alamadık. Gittiği bir merkezde kendisine "kurumunuz gidiyor, sahip çıkın" dedik, o da ilgilenmediğini söyledi. Ama öyle kaldı.

Kurumun burada olmasının ne gibi avantajları var?

Burası merkezî bir yer ve çeşitli ulaşım imkânları var. Metroya, vapur iskelesine yakın, önünden otobüs ve dolmuş geçiyor. Yürüyüş için -ki bizim için çok önemli- kaldırımları geniş, araç trafiği henüz o kadar yoğun değil, bir dolu avantajı var. Sahilde, Emirgan korusunda yürüyüşe çıkabiliyoruz. Semt halkı, esnafı artık bizi tanıyor. Bize yeni yer gösterebilirler bile böyle özellikleri göz önünde bulundurarak yer göstermeleri lâzım. Ama bu tip yerlerin sayısı şehir içinde yok denecek kadar az. Derdimiz yeni bir yere geçmek değil, burayı yaşatmaya devam etmek ve bu araziye yağmacılara yedirmek. Ayrıca, bu okul körler için sadece bir okul değil, aynı zamanda kendileri gibi olanlarla bir araya geldikleri bir yer. Bizim gibilerin sosyalleşme imkânı kısıtlıdır, biliyorsunuz. Buraya gelip evlenenler, çocuk çocuğa kanşanlar var.

Daha önce de sizi çeşitli protestolarda görmüştük..

Hak mücadelesi yapan her gruba elimizden gelen desteği veriyoruz. Sadece kendimiz için inmiyoruz sokağa, toplum için çalışan herkesin yanındayız. 2000 yılında İstiklâl Caddesi'nde yasal haklarımız için yürümüş-tük ve bir gece nezarete kalmıştık. Ailemiz peşimizden koşturmuştu o zaman da.

Faydası oldu mu yürüyüşün?

Tabii ki oldu, sonunda bir yasa çıktı, ama içi boş olarak çıktı. Şimdi en azından bir yasamız var diyebiliyoruz, önceden bu da yoktu. Yasaların içini doldurmak da ayrı bir

mücadele gerektiriyor.

Nasıl eksiklikler var çıkan yasada?

Yönetmeliklerin pek çoğu henüz yürürlüğe girmemiştir. 5378 sayılı Özürlüler Yasası'nın öngördüğü 16 yönetmelikten bugüne kadar ancak beşi çıkarılmış. Yasayla getirilen hakların uygulamaya konulabilmesi için bu yönetmeliklerin gereksinimlere karşılık verecek bir biçimde ivedilikle çıkartılması şart. Amaç güya rehabilitasyon merkezlerini artırmak, ama bu yasayla engelliler özel işletmelere yönlendiriliyor. Örneğin devlet özel rehabilitasyon merkezlerinde bakım görmek isteyenlere 800 YTL, evde bakım görmek isteyenlere 403 YTL yardım veriyor. Devletin kurumları kapatılmaya çalışılıyor. Eğitim amaçlı merkezlerde hizmet için gereken raporları düzenleyen yönetmelik, engelliler arası ayrımcılık barındırıyor. Tek engel yeterli olmuyor, tek engelliler için hizmetin yüzde 75-80'ini karşılıyor. Sağlık sistemi de bizi çok zorluyor. Uygulamada engellilerin önüne bir dolu zorluk çıkartıyorlar. Ortopedik özürlülerde sonda gibi tıbbî malzemeler sigorta tarafından tam olarak karşılanmıyor. Güya Sakatlar Yasası'nda sakat araçlarından özel tüketim vergisi alınmayacak deniyor, fakat satarken alınıyor. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde sakat arabaları için devlet karşılıksız maddî yardımda bulunuyor. Yasa var, ama yasayı uygulayacak yönetmelikler çok sorunlu ve eksik. Yönetmelikler çıkarırken bizlere danışmıyorlar, bürokratlar ve siyasilere kafalarına göre takılıyorlar.

Kadir Topbaş'ı da protesto ettiniz...

12 Haziran'da Saraçhane'ye giderek Kadir Topbaş'la görüşmek istedik, ama bizi içeri almadılar. Bir yetkiliyle görüşmeden gitmeyeceğimizi belirtince beş kişiyi binaya aldılar, ama yine bir yetkiliyle görüşemedik, binada dolandık sadece. 27 Haziran'da Gazi mahallesindeki bir açılış sırasında şov yapmak isteyen Kadir Topbaş'ın eli ayağı tuttu bizleri görünce. 20-25 kişiydik ve görüşme talep ediyorduk, kendisi bizimle görüşmek istemedi, biz de protestomuzla başladık. Üstümüze zabıta ve çevik kuvveti saldırdılar. Yetmedi, altımızdan arabamızı aldılar.

Murat Demirok

Fotoğraflar: Şahan Nuhoglu

Şov yapmak isteyen Kadir Topbaş'ın eli ayağı tuttu bizleri görünce. Üstümüze zabıta ve çevik kuvveti saldırdılar. İki buçuk saat o cehennem sıcaklarında beklettiler. Sonra duyduk ki, arkamızdan "yöneticileri bu arkadaşlarımızı istismar ediyor, kendilerine yeni yer gösterecektik, artık yer de göstermeyeceğim" demiş.

Bizi cezalandırdılar akıllarınca, iki buçuk saat o cehennem sıcaklarında, 40 derecede güneş altında beklettiler, belki bu ceza onları mutlu etmiştir. Daha sonra duyduk ki, arkamızdan "yöneticileri bu arkadaşlarımızı istismar ediyor, bu görme özürlülerini istismar edenler bunun hesabını verecekler, kendilerine yeni yer gösterecektik, artık yer de göstermeyeceğim" demiş.

Önümüz seçim; sakatlar için de özel bir durum söz konusu galiba...

Evet, seçim sırasında körlerle ilgili sıkıntı, oyun gizliliği ilkesine aykırı. Haliyle bir yardımcı vasıtasıyla oy kullanabiliyoruz, halbuki teknolojik olarak imkânlar var. Konuşan bilgisayarlar vasıtasıyla körler ve bir dolu engelli oyunu özgürce kullanabilir. Bölgesel bir sistem kurulabilir. Nasıl nüfus sayımı yapılabilirse, elektronik olarak seçim de yapılabilir. Kimi sakatlar mimari engellemeler yüzünden dışarı bile çıkamıyor. Oy kullanılan binaların yapısı malûm. Uygun rampalar yok.

Aileniz mücadelenize destek veriyor mu?

Ailem bir şey olacak diye korkuyor, ama destekliyorlar. Babam 70 yaşında ve verdiğimiz hak mücadelesini çok destekliyor, ama her sabah işe giderken uyanyor "dikkatli ol" diye.

Söyleşi: Özgür Eren

Küreselleşmeye Güney'den Tepkiler

Yazarlar: Ertan Toprak, Özgür Eren, Mustafa Şen, Claudio Roca, Sengül Sarı, Mertin Özgür, Jamie Gough, Süleyman Ali, Mahmut Kuvvet ve Harisihan İslamoğlu'nun Dünya ve Türkiye üzerindeki tartışmaları yer alıyor.

Deri Özgür Fırat, Ceyhan Gürbüz, Özlem Bayraktar

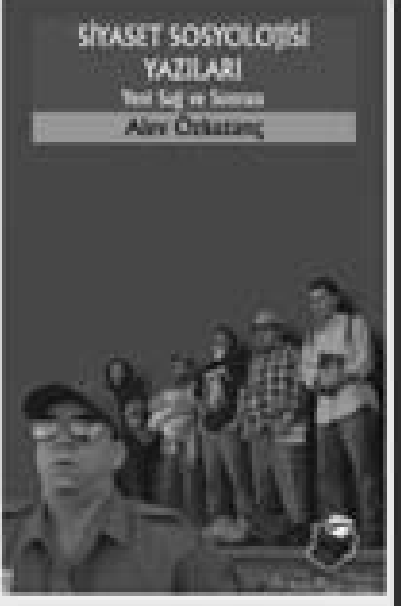
204 Sayfa

Küreselleşmeye Güney'den Tepkiler de sermayenin emperyalist sistemin genişletmesinde gerçekleştirmekte olduğu tahakkümü karp emekçilikten itibaren, sosyal ve toplumsal direniş eylemleri üzerine bir tartışma ve deneyim aktarımı yapıyor.

Kitapta yer alan on sekiz farklı bölüme, Neda Aras, Fikri Çelikkale, Ergin Yıldız, C.F. Çandracikhan, Prabhakar Prasad, Jayati Ghosh, Alfredo Saad Piles, Pinar Budakhanoglu, Ümit Ayman Güler, Pinar Eren, Mustafa Şen, Claudio Roca, Sengül Sarı, Mertin Özgür, Jamie Gough, Süleyman Ali, Mahmut Kuvvet ve Harisihan İslamoğlu'nun Dünya ve Türkiye üzerindeki tartışmaları yer alıyor.

Deri Özgür Fırat, Ceyhan Gürbüz, Özlem Bayraktar

204 Sayfa

SİYASET SOSYOLOJİSİ YAZILARI

Yeni Sayı ve İçerik: Alev Özkatalan

204 Sayfa

İletişim: 0312 419 19 19

Sakarya Caddesi 10/10 Kızılay - Ankara

Tel: 0312 419 19 19 / Faks: 0312 419 19 19 / iletisim@aydinlik.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

İletişim: 0312 419 19 19

Sakarya Caddesi 10/10 Kızılay - Ankara

Tel: 0312 419 19 19 / Faks: 0312 419 19 19 / iletisim@aydinlik.com

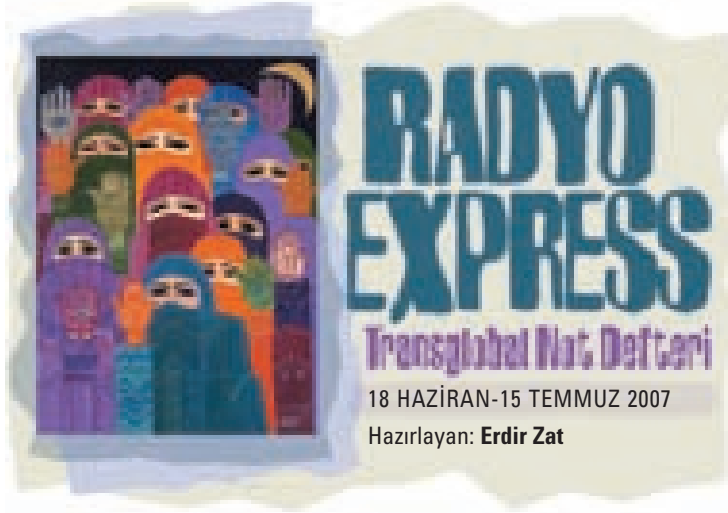
2. baskı
sürüm: modern mitoloji ömer tecimer

2. baskı
göl + haç ömer tecimer

küreselleşme: büyük hayal kırıklığı
Joseph e. stiglitz

atilla birkiye

romantizm bir yolculuk

Antiemperyalist otomobil

VENEZÜELLA Geçen yıl birbirini "kardeş ulus" ilân eden İran ve Venezüella'nın ortaklaşa kurduğu Venirauto firmasının ürettiği ilk 300 "antiemperyalist otomobil" piyasaya sürüldü. Şimdilik iki model sunuyorlar: Kia Pride'dan esinlenerek yapılan Turpiat 8 bin dolardan, Peugeot 405'ten geliştirilen Centauro ise 11 bin dolardan satılacak. Caracas'ta kurulan fabrikadan, İran teknolojisini kullanarak, yılda 25 bin otomobil üretilmesi planlanıyor. Fabrika ayrıca içpazar için traktör ve tarım makinası da üretecek. Venezüella, 2010'a kadar pazardaki traktörlerin tümünü yurtiçinde üretebilmeyi hedefliyor.

Putin'in şakası yok

RUSYA Almanya'daki G8 zirvesindeki gerilimin ardından kalkıp Bush'un Teksas'taki çiftliğine giden Putin, ABD'yi Doğu Avrupa'ya füze kalkanı kurma projesinden vazgeçiremeyince sertleşti ve daha önce savurduğu bir tehdidi hayata geçirdi. Rusya, Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması'ndan resmen çekildi. Bu karar Rusya'ya sınırlarında askeri yığınak yapma serbestliği sağladı. ABD ve NATO tarafından tepkiyle karşılanan gelişme, Rus uzmanlara göre, ABD'yi füze kalkanı projesinden caydırma ve Avrupa'ya kapsamı genişletilmiş yeni bir konvansiyonel güç anlaşmasına ikna etme amacını taşıyor.

FİLİSTİN

Zalimin sinsî kahkahası

Hamasçı Gazze ve Fetihçi Batı Şeria olmak üzere fiilen ikiye bölünmüş bulunan Filistin'in derin yaraları tekrar depreşti. Fetih'in, İsrail'den, Hamas'a karşı savaşmak için yardım istemesi tüyler ürpeticî olasılıkları gündeme getirdi. Batının Hamas ambargosunun, ABD ve İsrail'nin yönlendirdiği bir siyasi imha kampanyasına dönüşmesine seyirci kalınamaz.

KARMA NABULSI

Guardian / 24 Haziran 2007

HİÇBİR ŞEY bu kadar uzun zamandır özgürlük mücadelesi veren bir halkın birbirini katletmeye başlamasından daha korkunç ve mantıksız olamaz; evrensel özgürlük umuduna vurulabilecek en ağır darbe budur. Bu noktaya nasıl ve neden geldik? Daha da önemlisi: Bu durumdan nasıl kurtulacağız? Bunlar Gazze ve Batı Şeria'da gelişen olayları takip eden herkesin kendine sorduğu sorular. Fakat bu sorulara cevap vermeden evvel tam olarak ne olup bittiğini anlamak gerekiyor.

Aslında bu yaşananlar bir iç savaş değil, ne de bölgesel İslamcılığın dalgalanmalarından biriyle karşı karşıyayız. Hadiseye geleneksel bir aşiret savaşı, kardeşin kardeşi öldürdüğü bir kan davası ya da iktidar mücadelesi veren iki tarafın çarpışması gözüyle bakmak da mümkün değil. Bu şiddeti, sorunları anlaşılarak halletmeye çalışan ılımlı laiklerle dinci teröristler arasındaki bir savaş olarak da tanımlayamayız. En önemlisi de, burada olanlar talihsiz bir durumun kaşla göz arasında bir felakete dönüşmesinden ibaret değil.

Bizi bugün geldiğimiz noktaya getiren karmaşık adımların çoğu ABD'nin desteklediği şirret, işgalci bir kuvvetin uyguladığı kasıtlı politikalar sonucu atıldı. Ortadoğu Barış Süreci BM Özel Temsilcisi Alvaro de Soto'nun geçtiğimiz hafta The Guardian'a sızdınlan gizli raporunda da belirttiği gibi: "ABD Fetih'le Hamas'ı karşı karşıya getirmek için açıkça çaba sarf ediyordu, öyle ki, Mekke toplantısından bir hafta önce ABD özel temsilcisi, Washington'da bazı diplomatları biraraya getiren bir toplantıda, Gazze'de her gün sivillerin de öldürülüp yaralanmasına neden olan iç savaşvârı duruma atufta bulunarak alenen 'bu şiddetin onu ne ka-

dar keyiflendirdiğini' söylüyordu."

Buraya nasıl geldik? En başta, işgal altındaki Filistin'de 1990'larda icat edilen müesseseler bizi bu yıkım noktasına getirmek üzere tasarlanmıştı. 1993'te İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) arasında gerçekleşen müzakereler sonucu kurulan Filistin Özerk Yönetimi'nin ömrünün beş yıldan fazla olması öngörülüyordu –yani bağımsız bir devletin kurumları inşa edilene kadar görev yapması bekleniyordu. Bunun yerine Özerk Yönetim'in yetkileri donduruldu ve Filistin işgalini sürdüren İsrail ordusu için bir emniyet teşkilatı rolünü oynamakla

Gazze'nin sınır kapılarının kapanmasından sonra Refah Geçidi'nde yapılan protesto

görevlendirildi, aynı zamanda da bu işgale mali destek sağlayan ABD ve AB'nin veznesi vazifesini görüyordu. Özerk Yönetim elde etmeyi hedeflediği özgürlüklerin hiçbirine, en önemlisi olan bağımsız bir halkın kendi kaderini tayin etmesine imkân verecek siyasal özgürlük de dahil olmak üzere, ulaşamamıştı.

Buraya neden geldik? Amacının ne olduğu tam olarak ortaya çıktığı andan itibaren Filistinliler bu dışardan hakimiyet yöntemine direnmeye başladı. Bunun üzerine İsrail Batı Şeria'daki şehirleri yeniden işgal etti ve Başkan Yaser Arafat'ın karar-gâhını, neticede ölümüne neden olan iki yıllık bir kuşatma altına aldı. Uluslararası "reform" süreci bu kuşatma şartları altında bir başkanlık makamı tesis ederek güvenlik teşkilatını söz geçiremedikleri Başkan yerine başbakana bağlı olacak şekilde örgütlemeyi denedi. Mahmud Abbas'ın ilk başbakan olarak göreve başlamasının ardından İsrail ve ABD'nin de desteklediği Fetih zorbası Muhammed Dahlan emniyet teşkilatının başına getirildi. Ara-

fat'ın ölümünden sonra da Abbas FKÖ başkanlığına atandı ve doğrudan Özerk Yönetim'in başkanı seçildi.

Arafat başanya ulaşan tüm özgürlük hareketlerinin izlediği stratejiden asla vazgeçmemişti: Bu strateji kapsamlı bir barış antlaşması sonuçlanana dek direniş ve müzakereyi birarada yürütmekti. Abbas bambaşka bir yönetime başvurdu: Onun stratejisinde hiçbir şekilde direnişe yer yoktu ve her şey İsraililerin iyi niyetine güvenmeye dayanıyordu. Hiçbir kazancın elde edilemediği bir yılın sonunda –gerçekten de Ariel Sharon onunla müzakere etme-

yi bile reddediyordu ve İsrail'in sömürgeleştirme hareketi şiddetleniyordu– Filistin halkının bu utanç verici teslimiyet politikası karşısında sabrı tükenmeye başladı. Önceki yıllarda oyları yüzde 20'lerde gezinen Hamas 2006'da oylarını bir anda yüzde 43'e çıkardı.

Halkın bu tepkisini Abbas'ın stratejisinin başarısızlığı kadar Fetih'in mâkul bir ulusal program ortaya koymayı bir türlü becerememesi de tetiklemişti. Filistinliler böylece en azından yaşadıkları işgal ve mahrumiyeti yansıtacak temsilcileri istediklerini bildirmiş oldu. Seçimlerin özgür ve adilce yapıldığı kabul edilmesine rağmen ABD ve İngiltere derhal Hamas hükümetine ambargo uygulanmasına öncülük ederek –zaten işgalin ekonomiyi mahvetmiş olması nedeniyle ihtiyaç duyulan mali yardımları kesti ve bu yeni şartlar altında kabul edilmesi mümkün olmayan koşullara boyun eğene dek onunla görüşmeyi reddetti.

ABD yönetimi Fetih'e sanki seçimleri kaybetmiş değil de kazanmış gibi muamele etmeye devam etti –mali destek ve silah sağladığı bazı örgüt içi unsurları da bu demokratik seçimlerin sonucunu zorla tersine döndürmeleri için doğrudan teşvik etti. Filistin başkanı Hamas'a İsrail'in tanınması konusundaki görüşünden vazgeçmesi yönünde baskı uygulamaya başladı. Filistinliler dışından yönetilen bu darbeye katılmayı reddetti –gerçekten de, Fetih kadrolarının büyük çoğunluğu Filistinlilerin siyasal iradesini kırmayı hedeflediği bu kadar âşikâr olan bir girişime karşı derhal tavır koydular. Gerek tutkular belgesi, gerek Suudi Arabistan'da imzalanan ve bir ulusal birlik hükümetinin kurulmasını

Müşerref'in cinneti

PAKİSTAN Lâl Mescidi katliamından sonra Batı medyasının ortak görüşü tek bir cümleyle ifade edilebilirdi: "Müşerref kendi ipini çekti." Başkent İslamabat'ın Lâl Mescidi'ndeki işgal direnişi, resmi rakamlara göre toplam 102, birçok güvenilir kaynağa göre yüzlerce kişinin öldüğü kanlı askeri operasyonlarla bastırıldı. Olaylar 3 Temmuz'da, Lâl Mescidi'nde şeriat yanlısı eylem yapan öğrencilere polislin müdahale etmesiyle başladı. Çıkan çatışmalarda 16 kişi öldü, yüzlercesi yaralandı. Bunun üstüne

Katliam Pakistan'ın her yerinde protesto edildi

bin kadar öğrenci mescidi işgal ederek direnişe geçti. 6 Temmuz'da işgalciler kadın rehinelere serbest bıraktı. Ama yetkililer içeride daha fazla kadın ve çocuk bulunduğunu iddia ediyordu. 10 Temmuz'da pazarlıklardan sonuç alın-

madığını söyleyen hükümet, askeri birliklere "rehineleri kurtarma operasyonu" emri verdi. Aralarında cemaat lideri Abdülraşid Gazi'nin de bulunduğu 50 kişinin hayatına mal olan operasyon direnişin kırılmasına yetmeyince ertesi gün bir tane daha yapıldı. El Kaide adına konuşan Zevahiri, sokağa dökülen Pakistan halkına cihad çağrısında bulundu. Sadece mescidin ele geçirilmesinden sonraki iki günün içinde düzenlenen intihar bombası eylemlerinde 45 güvenlik görevlisi öldü.

Kasap Taylor yargılanıyor

LİBERYA Başkanlığı döneminde komşu ülke Sierra Leone'deki iç savaşta katliamlar yapan gerillalara para ve silah desteği verdiği ve 11 ayrı savaş ve insanlık suçu işlediği saptanan eski Liberya devlet başkanı Charles Taylor'ın yargılanmasına Lahay Adalet Divanı'nda başlandı. Eski bir gerilla lideri olan Taylor, aynı zamanda 1989'da başlayan Liberya iç savaşının da önde gelen aktörlerinden biriydi. 1997'de kendine bağlı silahlı güçlerle manipüle ettiği seçimlerde, şaibeli bir şekilde iktidara gelen Taylor, sistematik insan hakları ihlalleriyle gündemden düşmemiştir. Liberya hükümeti Taylor'un mal varlığına el koydu.

► sağlayan Mekke Antlaşması, Filistin toplumunun ulusal bir çerçeve üzerinde ısrar etmesi sayesinde gerçekleşti. Buna rağmen küçük bir grup yüzünden bu noktaya geldik. Sonuç bugün karşı karşıya kaldığımız durumu yarattı ve bu Amerikalıların Irak'ta yaratmaya çalıştığı duruma çok benziyor: Demokratik uygulama ve prensiplerin tamamen dışlanması, siyasal bir bölünme yaşayan bir topluma bir oligarşi dayatmaya çalışmak, halkı dehşet içinde bırakarak zayıflatmak ve eli silahlı zorba diktatörler vasıtasıyla ülkeyi dışardan yönetmek.

Peki bu işin içinde nasıl çıkacağız? Batı için izlenmesi gereken yol hem belli hem de çok basit. Filistinlilerin kendi temsilcilerini belirlemelerine izin verilmeli. Bunun nasıl bir şekil alacağını görmek için Mekke Antlaşması'nın şartlarına, Filistinlilerin sahip olduğu siyasal platform için de 2006 tutuklular belgesine bakmak yeterli. Batının, Baker komisyonunun Irak Savaşı için hazırladığı raporda veya de Soto'nun görev sonu raporunda tavsiye edildiği ve Başkan Jimmy Carter'ın ısrarla savunduğu gibi, 1991'den beri kimsenin denemediği şeyi yapması ve acilen gerçek bir uluslararası barış konferansı düzenlemesi gerekiyor. Şayet batı gerçekten barış istiyorsa, gereken her şeyi Beyrut Arap Barış İnisiyatifi'nde bulabilir.

Filistinlilerin izlemesi gereken yol da belli: Askeri işgal altında kendi kendimizi yönetmeye çalışmak gibi zorlu bir deneyin sonuna geldik. Şimdi Özerk Yönetimi feshetmemiz, Filistinlilerin siyasi yelpazesinin tamamının sürece dahil olmasını sağlamamız, böylece FKÖ'yü yeniden ele geçirip onu bir zamanlar kendisinden beklediği gibi halkçı ve demokratik bir kuruma çevirmeliyiz. Bunun için tek ulusal parlamentomuz olan Filistin Ulusal Konseyi'nde doğrudan seçimlerin düzenlenmesi amacıyla seferber olmalıyız. Bu daha şimdiden tüm Filistinlilerin ortak bir çağrısına dönüştü. Sürgündeki Filistinliler, tıpkı 1982'de Lübnan'da FKÖ tamamen yok edildikten ve 1986'da mülteci kampları kuşatıldıktan sonra içerdekilerin dışarda kalanlar için yaptığı gibi, bu defa Filistin'deki kuşatmayı kaldırmak için sorumluluk almalı: Hepimiz aynı halkın parçasıyız.

Filistinlilerin, her neslin sırasıyla sömürgeci İngilizlerin, Arapların, İsraililerin ve şimdi de Amerikalıların hakimiyetiyle dayatılan hapishanenin parmaklıklarını kırmak zorunda kaldığı uzun bir mücadele tarihi var ve bunu bir kez daha başaracağımızdan kimsenin şüphesi olmasın.

Çeviren: Batu Boran

KOSOVA Acele iş...

Kosova nüfusunun yüzde 90'ını oluşturan Arnavutlar, "Kahraman Bush"un kılavuzluğunda bağımsızlığa doğru ilerliyor. Ama BM ve Sırbistan'ı atlayarak yapılacak her şey sorunu çözmek yerine derinleştirecek. Balkanlar bir kez daha ateşe sürükleniyor.

IGNACIO RAMONET

Le Monde Diplomatique, Temmuz 2007

Sekiz yıldır askıda bekleyen Kosova sorunu yeniden uluslararası siyasi gündeme oturdu. Başkan Bush'un, 10 Temmuz'da, muhtemelen Tiran'da kahraman gibi karşılanmanın etkisiyle yaptığı ateşli açıklama yabancı yetkilileri sinirlendirdi: "Bir aşamada, ama çok geç olmadan, 'yeter artık Kosova bağımsızdır' demelisiniz." International Herald Tribune gazetesine göre, Kosova yakında tek taraflı bir bağımsızlık bildirgesi yayınlayacak, Washington'da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin onayını beklemeden bu bildiriye tanınacak.

Peki, gözümüzün önünde yaşanan trajik akıbetiyle Filistin'de bağımsız bir devlet kurmak için 50 yıl yetmedi de Kosova sorunu neden hiç gecikmeden karara bağlanıyor?

Balkanlarda diplomatik acelecilik genelde felakete dalalet eder. Hatırlayın, Almanya ve Vatikan'ın 1991'de Hırvatistan'ın bağımsızlığını tanıma hevesi nasıl da Yugoslavya'nın parçalanmasını, Sırbistan-Hırvatistan ve Bosna savaşlarını beraberinde getirmişti. Avrupalı güçler, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri kitadaki en kanlı mücadelelerin sorumluluğunu taşıyor olsa da, eski başbakan Slobodan Miloseviç'in ve "Büyük Sırbistan" idealini savunan radikal

yandaşlarının tekinsiz varlığını gözardı etmemeli.

Aynı telaş, 1999 Kosova Savaşı'nda, Belgrad'la müzakereleri kesen bazı Avrupa devletleri ve Amerika'nın, Sırbistan'ı aylarca bombalamak ve Sırp taburlarını Kosova'dan çıkmaya zorlamak için NATO'nun desteğini sağlarken görülmüştü. Bütün bunları BM Güvenlik Konseyi'ni by-pass ederek ve BM'nin izni olmadan yaptılar.

BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararıyla Haziran 1999'da saldırı sona erdi. Kosova, BM yönetimi ve NATO birimlerinin vesayetine verildi. Şimdi ülkenin savunmasını 17.000 kişilik Kosova barış gücü (KFOR) yapıyor. 1244 sayılı karar gereğince, Kosova Sırbistan'a ait. Bu karar nihai, çünkü Balkanlar'da son yıllardaki savaşlara dahil olan güçler, ilke olarak, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti iç sınırlarına her zaman riayet etmişti. Bosna Hersek'i tasfiye etmekle tehdit eden "Büyük Hırvatistan" ve "Büyük Sırbistan" planları bu ilke dahilinde reddedildi. Sırbistan da şimdi, Rusya'nın yardımıyla, uluslararası hakem Martti Ahtisaari'nin sunduğu planı prensip olarak reddediyor.

Bağımsızlık, Kosova için tek olası çözüm, çünkü Sırbistan yönetimi altında kalması için çok fazla engel var. Fakat bu yönde atılacak herhangi bir adım, ancak Kosova sınırları içindeki Sırp azınlığı koruma konusunda endişeleri olan Belgrad'la yapılacak yakın ve uzun soluklu bir müzakere ile mümkün olabilir.

Bush'un acilen görmek istediği, BM çerçevesinde müzakere edilmemiş bağımsızlık, süratle bir "Büyük Arnavutluk"un kurulmasına yol açabilir, ki bu da otomatik olarak Hırvat ve Sırpların kaybedilen toprakları Bosna'dan geri alma isteğini yeniden ateşleyecektir. Benzer şekilde, tek taraflı bağımsızlık ilân etmeye kıskırılan mevcudiyetlere uluslararası dinamit etkisi yapacağına değinmek bile gereksiz: Filistin (İsrail), Batı Sahra (Fas), Transnistre (Moldova), Kürt bölgesi (Türkiye), Çeçenistan (Rusya), Abazya (Gürcistan), Dağlık Karabağ (Azer-

baycan), Tayvan (Çin) ve hatta Avrupa'nın kendisi, Bask Bölgesi ve Katalonya (İspanya, Fransa) bunların sadece birkaçı. Bush, Kosova örneğindeki gibi, bu bağımsızlık taleplerini desteklemeye hazırıklı mı?

Bu Amerikan başkanının sorumsuz teşebbüslerinin Ortadoğu'da yol açtığı korkunç hasan gördük. Şimdi de dünyanın en tehlikeli yerlerinden birine, her an patlamaya hazır Balkanlar'a yönelik bu patavatsız müdahalesi insana kaygı ve dehşet veriyor.

Çeviren: Zeynep Nuhoğlu

Balkanlar'ın tel örgülü sınırları bu defa Kosovalı bebeklerin geleceğiyle oynuyor

Koalisyon dinamitlendi

POLONYA Avrupa'nın yeni belalıları Kaczynski İkipleri vukuatlarına devam ediyor. Son AB zirvesinde Merkel ve diğerlerine zor anlar yaşatan ikizlerden başbakan olanı, Jaroslaw Kaczynski, başbakan yardımcısı ve Tarım Bakanı Andrzej Lepper'i yolsuzluk suçlamasıyla görevinden aldı. Bunun üstüne Lepper, lideri olduğu muhafazakar Özsavunma Partisi'ni koalis-yondan çekti. Böylece sağ ittifak çöktü ve Polonya beklenmedik bir hükümet krizine girdi. Ana muhalefet Demokratik Sol Birliği erken seçim çağrısında bulundu. Kaczynski'ler erken seçime karşı çıksa da parlamento aritmetiği değişmiş durumda.

Starbucks'ı da Çin çarptı

ÇİN Starbucks, her yıl milyonlarca turistini ziyaret ettiği Yasak Şehir şubesini kapatmak zorunda kaldı. UNESCO'nun Dünya Mirası listesinde yer alan Pekin'deki tarihi Yasak Şehir'de yedi yıl önce açılan Starbucks, iki yıl önce kültürel hassasiyeti gözönünde bulundurarak marka tabelasını kaldırmıştı. Fakat gelenekçi Çinliler'in protestoları devam etti. Starbucks'ın Çin kültürüne ters düştüğüne ilişkin kampanyaya internette 500 binden fazla imza toplandı. Bunun üstüne harekete geçen yetkililer, Starbucks'tan "başka bir isim kullanmasını ve başka ürünleri de satmasını" istedi. Starbucks reddetti ve kapandı.

Spontane genel grev

PERU Öğretmenlerin Yeterlilik sınavına girmelerini zorunlu kılan ve sınavı geçememe hâlinde işten çıkarılmalarını öngören yeni yasayı protesto eden solcu eğitim emekçileri sendikasının başlattığı ulusal grev, inşaat işçileri, çiftçiler ve madencilerin de katılımıyla genel greve dönüştü. Alan Garcia'nın başkan seçilmesinden bu yana yapılan en büyük kitle gösterisi olan eylemler, iktidarda bir yılını dolduran hükümete yönelik tatminsizliği ifade ediyordu. Muhalefet lideri Ollanta Humala ve bazı vekillerin de katıldığı gösterilerde başkan Garcia seçim taahhütlerini yerine getirmemekle suçlandı.

Arroyo'nun polis devleti

FİLİPİNLER Yeni terörle mücadele yasa-sının yürürlüğe girmesi, Katolik Kilisesi, sol partiler, toplumsal hareketler ve sivil toplum örgütleri tarafından protesto edildi. Başkan Gloria Arroyo'nun El Kaide'ye bağlı şeriatçı Abu Sayyaf örgütünün çöketmek amacıyla çıkarıldığını söylediği yeni yasa, muhalefeti şiddetle bastırma konusunda kabarık bir sicili bulunan polisin eline geniş yetkiler veriyor. Polis şüpheli-leri üç gün gözetim altında tutabilecek, telefon dinleyebilecek ve zanlıların eş-yasına el koyabilecek. Muhafifler, bunun faili meçhul siyasi cinayetleri ve kontrge-rillayı ödüllendirmek olduğunu savunuyor.

ŞİLİ Neoliberal cennette derin kriz

Neoliberalizmin babası Milton Friedman'ın kendi elleriyle hazırladığı "Şili Modeli" çatlak sesler vermeye başladı. Sosyalist Bachelet'in hükümeti yükselen muhalefetin taleplerini karşılamaktan uzak. Artık insanlar "model"i kendisini sorguluyor.

RAUL ZIBECHI

La Jornada, Meksika / 21 Mayıs 2007

SANTIAGO yeni ve derin bir toplumsal huzursuzluk dalgasıyla kaynıyor. Şili, kendi sorunlarıyla ilgili yepyeni bir farkındalığı, otobüs duraklarında, metroda, La Victoria gibi diktatörlüğe karşı direnişin öncü cephesi olmuş işçi mahallelerinde, kamu hastanelerinin koridorlarında, üniversite kampüslerinde yüksek sesle dile getiriyor. Solcu ve sağcı politikacıların hâlâ böbürlenmeye devam ettiği "model"i'nin sorumlularına gayet açık bıkkınlık sinyalleri gönderiliyor.

Görevde olduğu 15 ay içinde Michelle Bachelet hükümetinin önüne pek çok sorun yığıldı ve çeşitli cephelerle yüzleşmek durumunda kaldılar. Bunların ilki, orta dereceli okullarda okuyan öğrencilerin diktatörlük döneminden miras kalan eğitim yasasına karşı başlattığı geniş kitlesel protestolardı. Yaratıkları seferberlik, düzenle uyum içinde olan kesimlerin büyük bir bölümünün ilgisiz kaldığı "öğrenimden kâr sağlamak" sorununu tekrar masaya getirdi. Temsiliyete dayanan bir siyaset kültürü için dönüm noktası kabul edilebilecek öğrenci eylemleri durulmuştu ki, Transantiago (özel sektörün işlettiği kitle ulaşım sistemi) bocalamaya başladı. Pinochet'nin devlet başkanlığını bıraktığı 1990'dan beri bütün seçimleri kazanarak Şili'yi yöneten, Hristiyan demokratlar ile sosyalistlerin oluşturduğu Concertación Democrática koalisyonunu parçalayabilecek güçte bir siyasi kriz başgösterdi. Mayıs başında, güneyde, atalarından kalma öfkeyi teninde hisseden Mapuçe yerlilerinin yaşadığı bölgede bir orman işçisinin polis tarafından öldürülmesi huzursuzluğun birkaç kademe artmasına yol açtı.

Yıllardır ilk defa, politikacılar olayların gidişatından kaygılandığına ilişkin işaretler vermeye başladı. Ekonomik "model" çatlaktan su sızdınıyordu. Şili'deki iki üniversiteden ekonomistlerin ortak hazırladığı yeni araştırma, 2006'da, 25 milyar dolar dolayında yabancı sermayenin (Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 17'si demek) ülkeyi terk ettiğini gösterdi. Raporda, Şili ekonomisinin bir kırılma noktasına girdiği ve bunun yüzeye ciddi bir kriz olarak çıkmamasının tek nedeninin kamu madencilik şirketi Codelco'nun işlerinin yolunda gitmesinin olduğu bildirildi. Özel kesimin hiçbir yerde olmadığı kadar göklere çıkartıldığı bir ülkeyi, devlet kesimi yangından kurtardı.

Eğitim Yasası'na karşı yapılan öğrenci eylemleri toplumsal tepkilerin ilkiydi

Kaçan ya da teknokratların jargonuyla "geldiği yere geri dönen" sermayenin büyük bir bölümü, bakırın devlet kontrolünden çıkarılmasından sonra palazlanan madencilik sektöründendi.

Sendikacı Pedro Marin, Clarin gazetesine şunu söyledi: "Codelco işkolunun yüzde 30'unu elinde tutuyor, yabancılar ise yüzde 70'ini. Ama hazineye katkı konusuna gelince tam tersi söz konusu; Codelco yüzde 70 katkı sağlarken, yabancı şirketler edindiği büyük kâr rağmen yüzde 30'u aşmıyor." Buradan "model"i'nin ekonomik durumunun pamuk ipliğine bağlı olduğu izlenimi çıkıyor. Bakıra şükretmeli: 2003'te bir pound'u (0.45 kg) 80 sentti, bu yıl 3 dolara ulaştı. 2006'da kaçan sermaye devlet bütçesinin yüzde 84'üne denk geliyor ve büyümeyi sektöre uğratmakla tehdit ediyor.

Transantiago sorunu çok daha ciddi, çünkü halkı detay gibi gören "model"i'nin yoldan çıkmışlığına dayanıyor. Hükümet başkentteki kaotik kitle ulaşım sistemini yenilenmesi için özel kesime verdi. Transantiago, Kolombiya'daki Transmilenio of Bogota sisteminden esinlendi: Kamyonlardan ve tali yollardan ayrılmış özel şeritleri kullanan çok sayıda otobüs. Sistem şubatta büyük bir karmaşayla işlemeye başladı. Yeterince otobüs yoktu, çünkü girişimci işadamların risk almak istemiyordu. En az kâr bırakan en yoksul semtlere otobüs koymadılar veya aşırı gecikmeli seferler yaptılar. İnsanlar otobüsün gelmesi için bazen bir saatten fazla bekleyecekleri duraklara ulaşmak için kilometrelerce yürümek zorunda kaldı. Binlercesi geç kaldığı

için işini kaybetti. Ayrıca metro yoğunlukla başa çıkamayacak kadar kalabalık.

Kendiliğinden gelişen gösterilere yol açan ilk tartışmalar, kamuoyunda henüz tanınan vurguncu işadamlarının edindiği kazancın düzeyi anlaşıldığında büyük bir toplumsal öfkeye dönüştü. Hizmet zarar etmeye başlayınca (sadece nisan ayında 30 milyon dolar) hükümet özel sektöre yardım etme kararı aldı. Verimli çalışan kamu metrosu, Transantiago'ya borç vermeye zorlandı. Şimdi de, Bachelet hükümeti, sözleşmesine sadık kalmayan bir özel şirkete 290 milyon dolar kredi vermeye hazırlanıyor. Verimsiz işletmeye devlet desteği sağlama tasarısı, Hristiyan demokrat milletvekillerini bile çileden çıkardı. Eski devlet başkanı Eduardo Ruiz-Tagle, neoliberal bir Hristiyan demokrat, birkaç yıl önce tahayyül dahi edilemeyecek bir şey yapıp "dünyanın büyük kentlerindeki gibi kamu ulaşım sistemleri geliştirilmesini" önerdi.

Concertación'un bir kesimi iki hafta önce "Çıkmazlar" başlıklı bir metni dolaşıma soktu. Amaç: "Uygulanan kalkınma modelinde düzeltmeler yapmak, eşitsizliklerle yüzleşmek ve toplumsal güvenceler sağlayacak entegre bir sistem oluşturma yolunda harekete geçmek." Kurulu düzen halk desteğini yitirdiğini hissetti anlaşılan. Metin daha da ileri gidiyor: "Mali kaynakları ülkedeki toplumsal kaynaşmanın önüne koyan" bir modeli eleştiriyor, "eğitim kalitesi, sağlık, konut, çevre koruması, elverişsiz çalışma koşulları gibi ciddi sorunlara öncelik verilmesi" çağrısında bulunuyor, "demokrasinin istikrarsızlığına düştüğünü" vurguluyor, "aşırı boyutlara varan adaletsizlik ve eşitsizliği" kınıyor. Neredeyse bir sol muhalefet manifestosu gibi.

Gerçekte sorun başka yerde. Mapuçe halkı ve non-konformist gençlik ile yeniden ortaya çıkan ve başka alanlara da sıçrama eğilimi gösteren toplumsal muhalefet her zaman Şili'nin neoliberal modeline karşıydı, bu yüzden izole edildi ve baskı altında tutuldu. Güneyde, Şili'nin en güçlü şirketler topluluklarından biri olan Angelini'ye karşı uzun süredir grevde bulunan 7 bin orman işçisinin havaya kalan yumrukları, yeni zamanların başladığına işaret ediyor. İşçiler grevi kırmaya çalışan polise karşı şirketin ağır iş makineleriyle direndi, çatışmada bir arkadaşlarını yitirdiler, birçoğu yaralandı.

İşçiler, yolcu yurttaşlar, Mapuçeler ve öğrenciler bir noktada birleşebilir. Tabana daha fazla baskı uygulanamayacağını herkes biliyor. Tavandakilerin makyaj tazelemek için bazı değişiklikler sunmak üzere düşünmeye başlaması tam da bu yüzden.

TÜRKİYE Bu ne yaman çelişki?

Dünyanın en zengin 18. ülkesi, BM İnsani Gelişim Endeksi'nde 92. sırada yer alıyor. İşte Türkiye'nin şipşak vesikalık fotoğrafı. Washington neoliberalizminin sadık neferi AKP'nin angaje olduğu piyasa fetişizmi beş yılda bize bunu getirdi. Küresel Türkiye, ikizi Meksika gibi, çelişkili bir profil çiziyor.

"SEN Tanrı'ya inanıyorsun," dedi Başkan Bush, TC Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a ve devam etti: "Ben de Tanrı'ya inanıyorum. İşte bu yüzden çok iyi ortaklar olacağız." 10 Aralık 2002'de, Beyaz Saray'da, Saddam rejimini devirmeye karar veren ABD'nin Irak stratejisini belirlemeye çalıştığı bir ortamda gerçekleşen bu görüşme, aynı zamanda parlamenter demokrasiyi savunan "ılımlı İslâm"ın 11 Eylül'ün şokundan henüz kurtulamamış Amerikan kamuoyuna tanıtılmasıydı. Nitekim Erdoğan, gezi başlamadan çok daha önce, "acaba stratejik ortağımız Türkiye bize Irak'ta nasıl bir destek verecek" sorusuyla medyanın gündemine girmişti. Bulvar gazeteleri, Irak Savaşı'nda üstleneceği rolün büyüklüğüne göre "10 ilâ 25 milyar dolar arasında yardım" talebinde bulunan Türkiye'yi alay konusu hâline getirmişti. Ama Erdoğan, beklenmedik bir şekilde, Bush'tan herhangi bir yardım paketi yerine "NAFTA üyeliği" istedi. Coğrafi farklılığı hiçe sayıp, Kuzey Amerika'nın üç büyük ülkesi ABD, Kanada ve Meksika'nın oluşturduğu serbest ticaret bölgesine (NAFTA) dahil olmaktan söz ediyordu.

Gerçekleşmesi olasılık dahilinde bulunmayan, ama karşı tarafta Türkiye'nin stratejik ortaklığının varabileceği noktalar konusunda âni bir "ampul çakmasına" yol açan bu talep, Türkiye'ye üstlenebileceği muhtemel rollerin en büyüğünü biçiyordu. Gelin "büyük" oynayalım, diyordu. Tıpkı Reagan'ın neoliberal projesine kayıtsız şartsız destek veren rol modeli Özal'ın, Körfez Savaşı'ndaki "bir koyup üç alma" hamlesi gibi, Erdoğan da "büyük" düşünüyordu. Bu senaryonun gerçekleşmesi, Avrupa Birliği kapılarını açmakla kalmayıp Türkiye'yi bölgenin egemen gücü ve ABD'nin "uzak eyalet"lerinden biri hâline getirebilirdi. Ne var ki, Erdoğan'ın elinde

böyle "büyük" bir hediye hakkedecek fazla bir şey yoktu. Irak'a girilmesi gerektiğini savunan siyasi iradesi ve neoliberalizmin Ortadoğu'daki kalesi olma ihtirasi dışında...

Kuzey Amerika'nın Türkiye'si

Üstünde özenle çalışıldığı her hâlden belli olan bu tuhaf diplomatik jest, simgeler dünyasında aynı anda birçok şeyi dillendirdi. Bunların başında elbette 11 Eylül'ün ana teması olarak dünya gündemine giren "uygarlıklar çatışması" gelmekteydi. AKP'nin dış politikada benimsediği "uygarlıklar çatışmasına engel olalım" şiarı dünyaya ilk kez bu zirvede sunuldu. Kuramı ortaya atan Samuel P. Huntington, "Uygarlıklar Çatışması

Erdoğan Beyaz Saray'da: Bush ile ilk görüşme

ve Dünya Düzenini Yeniden Kurmak" kitabında Soğuk Savaş dönemindeki iki büyük düşman Rusya ve Çin'in yanı sıra iki anahtar ülkeye ısrarla vurgu yapıyordu: Meksika ve Türkiye.

Ama Huntington'ın tezi kabaca bu ülkelerin asla batıyla bütünleşmeyeceğine dayanıyordu. ABD-Meksika ilişkilerindeki sorunlarla AB-Türkiye arasındaki sorunların benzerliklerinden söz ediyordu. Nasıl ki Meksika, Octavio Paz'ın değişile, "Avrupalı değil kızıl derili" ise, Türkiye de, Huntington'ın görüşlerine başvurduğu kendi gibi sağcı Avrupalılar'ın değişile, "çok yoksul, çok kalabalık, çok müslüman, çok hırçın, çok farklı, çok her şey"di. Türkiye'nin Batı-dışı olduğunun kanıtı, liderlerinin ülkenin stratejik önemini anlatırken sürekli 'köprü' vurgusu yapmasıydı: "Köprü iki nesneyi birbirine bağlar ama bunların ikisi de değildir."

Bu yüzden, Huntington'ın buz gibi soğuk ve merhametsiz dünyasında, ülkelerarası ve bölgesel

ekonomik entegrasyon modellerinin yoksul olanın sınıdıldığı aşamalara dayandırılması gerekiyordu. Serbest ticaret bölgesi kategorisiyle başlayan bu aşamalar, gümrük birliği, ortak pazar ve nihayet ekonomik bütünleşme sırasını izlemeliydi. Türkiye'nin AB, Meksika'nın NAFTA sürecinde çektiği eziyet bu skalaların gereği sayılmaydı.

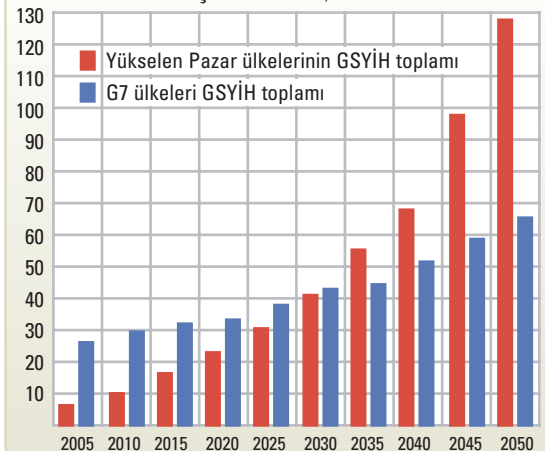
Erdoğan'ın NAFTA doktrininin ayıracı, kuşkusuz Meksika'ydı. Aslında alttan alta "Fox neyse ben de oyum" diyordu ve bu Bush açısından yeterince değerli bir şeydi. Coca Cola'nın Meksika'daki CEO'su olarak siyasete atılıp, 2000'deki seçimleri kazanarak PRI (Kurumsal Devrim Partisi) oligarşisinin 71 yıllık tek-parti rejimine son veren Vicente Fox, iktidarda bulunduğu altı yıl boyunca, Washington Konsensüsü'nde çerçevesi çizilen neoliberal ajandayı harfiyen uyguladı. Beyaz Saray'ın Latin Amerika'daki en büyük dostu, Bush'un golf arkadaşı oldu. İnsan Halkları İzleme Örgütü'nün ağır raporunun eşliğinde veda ettiği koltuğunu adamı Calderon'a devrederken Meksika tarihinin en büyük seçim yolsuzluğuna imza attı.

Ortadoğu'nun Meksika'sı

Burada soluklanıp Washington Konsensüsü'nün içeriğine değinmekte yarar var. Sermayenin küreselleşmesi için gereken düzenlemeyi sağlama rolünü üstlenen ve üye ülkelere kendi ceza mekanizmasını dayatan IMF'nin son yirmi yılda dünyaya

Küresel güç kayması

GAYRI SAFİ YURTİÇİ HASILA Trilyon dolar

uyguladığı “kemer sıkma” politikalarının özünde, “neoliberal manifesto” niteliğindeki bu döküman yatıyor. Washington Konsensüsü, bu kentte bulunan üç kurumun, ABD Maliye Bakanlığı, IMF ve Dünya Bankası’nın, 70’lerin dikatörlükleri sırasında aşın borçlanan Latin Amerika ülkelerinin 80’lerde düştüğü ekonomik bunalımı aşması için hazırladığı on maddelik “ekonomik tavsiyeler” paketiydi.

Kısaca şunlar isteniyordu: 1. Mali politika disiplini; 2. Kamu harcamalarının keyfi sübvansiyonlardan eğitim, sağlık, altyapı yatırımı gibi alanlara kaydırılması; 3. Vergi reformu; 4. Faiz oranlarının piyasa tarafından belirlenmesi; 5. Döviz kurlarının rekabete açılması; 6. Serbest ticaret koşullarının ve ithal malların dolaşımının sağlanması; 7. Yabancı sermayenin doğrudan yatırımının serbestleşmesi; 8. Kamu iktisadi teşebbüslerinin (KİT) özelleştirilmesi; 9. Devletin piyasalar üstündeki kontrolüne son verilmesi ve fiyatları piyasanın belirlemesi; 10. Özel mülkiyetin yasal güvence altına alınması.

Model daha önce, bizzat yaratıcısı Milton Friedman tarafından, Pinochet diktatörlüğün hüküm sürdüğü Şili’de uygulandı. Neoliberal laboratuardan çıkan “Şili Mucizesi”ni övmekle bitiremeyen Reagan dönemi muhafazakar ekonomistlerinin “ekonomik demokrasi” etiketiyle sunduğu bu politikalar, Özal tarafından, askeri rejimden kontrollü parlamenter demokrasiye henüz geçmiş olan Türkiye’de sıcaklığına uygulamaya kondu ve Çiller döneminde devam ettirildi. Serbest piyasa ekonomisini batılılaşmanın ön koşulları arasında sayan Huntington, Özal-Çiller döneminin ekonomisinden yer yer övgüyle söz etse de, İslâm’ı fazla öne çıkardıkları için onları batıcılığın öncüsü Atatürk’ten sapma olarak görüyordu.

Huntington’ın kafasındaki Atatürk vizyonu, onun Meksika versiyonunu sunarken iyice belirginleşiyor: “1910 Devrimi’nden beri yaşanan en büyük dönemeci yaratan Başkan Carlos Salinas de Gortari, Meksika’nın amaçlarını, âdetlerini, kimliğini tepeden tırnağa yeniden tanımladı. Salinas, gerçekte, Meksika’nın Mustafa Kemal’iydi. Atatürk kendi döneminde Batı’nın en baskın değerleri olan sekülerizm ve milliyetçiliği yüceltti; Salinas da kendi döneminde Batı’nın en baskın iki değerinden biri olan ekonomik liberalizmi yüceltti. (Diğeri siyasal demokrasi, ama onu benimsemedi.) Salinas dramatik bir şekilde enflasyonu düşürdü, KİT’lerin çoğunu özelleştirdi, yabancı sermayeyi teşvik etti, gümrük vergisi ve mali ödenekleri azalttı, dış borcu yeniden yapılandırdı, işçi sendikalarının iktidara karşı koydu, üretimi artırdı ve Meksika’yı ABD ve Kanada ile birlikte NAFTA’ya soktu. Tıpkı Atatürk’ün reformlarının Türkiye’yi müslüman bir Ortadoğu ülkesinden seküler bir Avrupa ülkesine dönüştürdüğü gibi, Salinas’ın reformları da Meksika’yı Latin Amerika ülkesinden Kuzey Amerika ülkesine dönüştürdü.”

Kuzey Amerika’nın Ortadoğuları

Erdoğan’ın NAFTA hülyasının bir de öteki yüzü var elbette. Zira, NAFTA’nın yol açtığı toplumsal çöküntü ihmal edilecek gibi değil. Uygulandığı on yıl içinde NAFTA, Meksika ve ABD’de işçi sınıfına

Toplumsal eşitsizliğin resmidir

Toplam milli gelir

IMF raporuna göre 2006 içinde üretilen mal ve hizmetlerin toplamına dayanan nominal Gayri Safi Milli Hasıla’nın G7 ve Yükselen Pazar ülkelere göre dağılımı:

Sıra Ülke	GSMH (milyar dolar)
- Dünya total	48,144
- AB total	14,527
1. ABD	13,245
2. Japonya	4,367
3. Almanya	2,897
4. Çin	2,630
5. Britanya	2,374
6. Fransa	2,232
7. İtalya	1,853
8. Kanada	1,269
9. İspanya	1,226
10. Brezilya	1,068
11. Rusya	979
12. Güney Kore	888
13. Hindistan	887
14. Meksika	840
18. Türkiye	392
21. Endonezya	364
32. İran	212
45. Pakistan	128
47. Filipinler	116
48. Nijerya	115
51. Mısır	107
57. Bangladeş	65
58. Vietnam	61

KAYNAK: BM, IMF

Kişi başına milli gelir

IMF’nin 2006 Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) endeksinde satın alma gücü paritesine (PPP) göre kişi başına yıllık milli gelirin aynı ülkelerdeki dökümü ise şöyle:

Sıra Ülke	GSMH (dolar)
1. Lüksemburg	87,955
2. Norveç	72,306
3. Monako	67,000
9. ABD	44,190
13. Britanya	39,213
15. Kanada	38,951
18. Fransa	35,404
19. Almanya	35,204
20. Japonya	34,188
22. İtalya	31,791
- AB ortalama	29,476
36. Güney Kore	18,392
56. Meksika	8,066
59. Rusya	6,856
65. Brezilya	5,717
69. Türkiye	5,408
92. İran	3,046
109. Çin	2,001
115. Filipinler	1,645
117. Mısır	1,489
120. Endonezya	1,345
134. Pakistan	830
135. Hindistan	797
137. Nijerya	770
138. Vietnam	723
158. Bangladeş	451

BM İnsani Gelişme Endeksi

Kemal Derviş yönetimindeki BM Kalkınma Programı tarafından hazırlanan 2006 raporunda Türkiye nal topluyor. Eğitim, sağlık, yaşam kalitesi gibi asal değişkenlere dayanan hazırlanan endekste Türkiye, AB ülkelerinin tamamının gerisinde bulunuyor.

Sıra Ülke

1. Norveç
2. İzlanda
3. Avustralya
6. Kanada
7. Japonya
8. ABD
16. Fransa
17. İtalya
18. Britanya
21. Almanya
26. Güney Kore
53. Meksika
65. Rusya
69. Brezilya
81. Çin
84. Filipinler
92. Türkiye
96. İran
108. Endonezya
109. Vietnam
111. Mısır
126. Hindistan
134. Pakistan
137. Bangladeş
159. Nijerya
177. Nijer

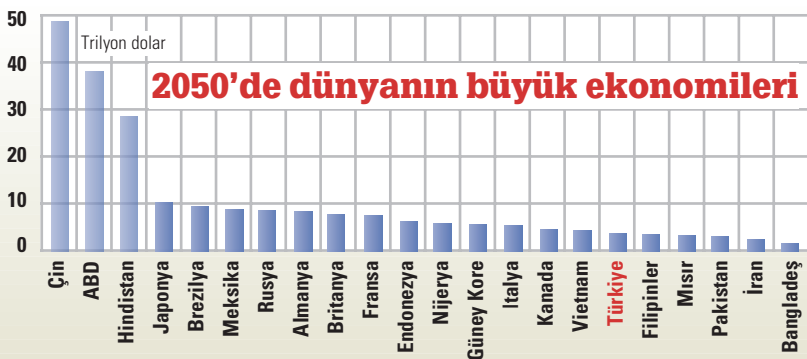
ağır hasarlar verdi. G7 ülkeleri için küreselleşmenin birinci aşaması olan endüstrinin tasfiyesi sürecinde, ucuz işgücü avantajını ele geçiren birçok şirket Meksika’ya taşındı. Amerika’da 880 bin kişinin işsiz kalmasına yol açtı. Yeni bir iş bulabilenler daha önce aldığının ortalama %23 eksiğine evet demek durumunda kaldı. İşsizlik, ücretlerin dramatik bir şekilde düşmesini, emek standartlarının gerilemesini ve sendikaların ekonomik yaşamdan tasfiyesini beraberinde getirdi. Birçok sektör sendikasıyla zayıfladı. Ters akım olarak, ABD, Meksika’dan büyük bir illegal işçi göçü aldı. Bu beden emeğinin iyice ucuzlamasına yol açtı. Kamu hizmetleri NAFTA ülkelerinin içinde de geriledi. Kanada’da sağlık hizmetleri çöküntüye uğradı.

Meksika ekonomisi ise pesonun devalüasyonu ve eşzamanlı olarak sınırlarını serbest ticarete açılmanın kombine etkisiyle altüst oldu. ABD mallarının pazarlara hızla egemen olmasıyla geleneksel esnaf yıkıcı bir darbe yedi. 2000 yılına kadar yabancı sermaye ile rekabet edemeyen 28 bin küçük işletme iflas etti. 8 milyon aile orta sınıftan yoksulluğa düştü. Tarım alanında yerli üreticiler büyük gıda şirketleriyle rekabet edemeyerek ezildi. 1.5 milyon çiftçi toprağını kaybetti. İstatistiklere göre 1 milyondan fazla Meksikalı günlük 3.4 dolar olan asgari ücretin altında çalışmayı kabul

etmişti. Şimdilerde Bush’un duvar çekmeye çalıştığı ABD-Meksika sınırı boyunca dizilen kirli endüstriler, geri dönüşü olmayan devasa bir ekolojik hasar bütün karşı çıkışlara rağmen artırarak sürdürüyor. Bu bölgelerde çalışan çoğu sigortasız milyonlarca işçi ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaşıyor.

Bu dehşet manzarası, Meksika ve Türkiye’nin de yer aldığı “büyük fotoğraf” taki yerine yerleştirilince bizleri yakın gelecekte bekleyen sorunların niteliği ortaya çıkıyor. Küresel sermaye dolaşımını yönlendiren başlıca şirketlerinden Goldman Sachs, 2005’in ekonomik verilerini esas alarak 2050’nin dünya ekonomisine yönelik bir projeksiyon yaptı. Buna göre, dünyanın en zengin ülkelerinin yer aldığı G7 paktına (ABD, Kanada, Britanya, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya) meydan okuyan 15 “yükselen pazar” ülkesi (YP15) ortaya çıkıyordu. Bunların ilk dördü, İngilizce baş harfleriyle anılan BRIC ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) şimdiden sahneye çıkmış durumda. Projeksiyon BRIC grubuna 11 yükselen pazarın daha ekleneceğini belirtiyor: Bangladeş, Endonezya, Filipinler, Güney Kore, İran, Meksika, Mısır, Nijerya, Pakistan, Türkiye ve Vietnam. (bkz. grafik) Araştırmanın en çarpıcı yanı bugünkü dengelerin altüst olduğu. Liderliği ele geçiren Çin ekonomisinin ABD’den yüzde 43 daha büyük olacağı 2050 dünyasında, Hindistan ABD’yi yakalıyor. Brezilya Japonya’yı, Rusya Fransa’yı, Meksika Almanya’yı, Türkiye İtalya’yı geçiyor.

Aralarında sadece Güney Kore’nin Avrupa standartlarında bir refah belirtisi gösterdiği bu 15 ülkenin, kapitalist küreselleşmenin yeni evresinde ortaya çıkan “ikinci sanayi devrimi”nin taşıyıcıları olacağı öngörülüyor. Hepsi yoksulluktan kavrulan, demokrasi, sosyal adalet, eğitim, sağlık, nüfus gibi temel alanlarda kronik sorunları olan YP15 ülkeleri-

Çin yapımı Atatürk bibloları

YÜKSELEN ulusalcı/milliyetçi dalganın bir tezahürü olsa gerek, şu sıralar Be-yoğlu'nda en çok satılan ürünlerden biri "Atatürk ve Arkadaşları" biblo serisi. Atatürk'ün çeşitli dönemlerinden beş biblosunun yanı sıra silah arkadaşları İsmet İnönü, Fevzi Çakmak, Kazım Karabekir ve Celal Bayar ile şair Mehmet Akif Ersoy'un biblolarını da içeren koleksiyon, kapağında Cumhurbaşkanlığı For-su bulunan bir kitapçık ile birlikte satılıyor. Bu tarihsel kişilerin yaşam öykülerini Türkçe ve İngilizce okumak mümkün. Zira biblolara turistler de büyük rağbet gösteriyor. Tezgahtarlar en çok Atatürk'ün kalpaklı ve fraklı biblolarının satıldığını, kadınların genellikle fraklı olanı tercih ettiğini söylüyor. Herbiri 3 YTL olan bibloların Çin'de imal edildiğini de onlardan öğreniyoruz. Ama muhtemelen ulusalcı hassasiyeti hesaba kattıklarından, Dünya Ticaret Örgütü'nün kurallarının

dışına çıkıp ürünün üstüne "Made in China" yazmamışlar. Türkiye'nin ulusal kahramanının biblosuna imza atmasalar da olur, Çin açısından pek bir şey farketmiyor. Zaten bibloları orijinal fotoğraflara benzetmeye bile çalışmamışlar. Bibloların hiçbirisi Atatürk'e benzemese de kaidesine adını yazınca bir şekilde oluyor demek. Prototipe asgari özen gösterilmeyince o prototipten yapılan kalıbın da pek pahalı olmayacağını tahmin edebiliriz. Yani, "burada da üretilebilirdi" diye düşünebiliriz. Ne de olsa Türkiye plastik teknolojisini uygulayabilen bir ülke. Ama hayır, "ucuz sihirbazı" Çin'e gidilmiş, çünkü orada üretmek çok daha hesaplı çıkmış. (İnsan ister istemez bu ulusal kahramanlar piyasasına el atmış, her ülkenin tarihi liderlerinin biblolarını üretip oraya pazarlayan bir Çinli şirketin varlığından kuşkuluyor.) Böyle bir ürünün fiyatını belirleyecek te-

mel faktör seri imalat maliyetleri değil, biblo başına harcanan insan emeği olmalı. Zira biblolar tek tek elle boyanmış. Dolayısıyla şöyle bir manzara hayal edilebilir: 9 yaşında bir Çinli kız çocuğu tanesi 3 kuruştan Atatürk bibloları boyuyor ve Komünist Parti'ye sadık patronu 99 kuruşa Türklere satıyor. Bu durumda sadece Çinli imalatçı değil

ithalatçı/müşteri firma için de "farketmiyor" diyebiliriz. Onlar da kulağına durmadan "kârını maksimize et" diye fısıldayan piyasanın gereğini yerine getiriyor, oyunu kurallarına göre oynuyor. Nitekim aynı firma "Atatürk ve Arkadaşları" serisinden önce "Osmanlı Sultanları" serisini piyasaya sürmüştü. Maksat müşteri eli boş dönmesin!

► nin ortak özelliği, derin ekonomik uçurumlara ve buna bağlı olarak genç ve ucuz işgücü ordularına sahip olmaları. Bu verilerden postmodern köle ticaretinin yapıldığı kötümser bir gelecek vizyonu çıkarmak zor değil. Ama küresel ekonomik güç kaymasının YP15'te olumlu etkiler yaratmasını beklemek de mümkün. Sanayi devriminin getireceği üretime, istihdama, gelir artışına şiddetle ihtiyaç duyan bu ülkelerin, anti-Amerikanizmin şaha kalktığı son birkaç yılda, dünyadaki tekkutuplu ha-

vayı dağıtan siyasi kazanımlar elde ettiği bir gerçek. Artık BM'de, DTÖ'de, Davos'ta veya Dünya Toplumsal Forumu'nda seslerini yükseltebiliyorlar. Güneyden güneye ticareti başlatıp, Güney Bankası kurabiliyorlar. Bölgesel paktlar oluşturarak G7'nin dayatmalarına karşı direnebiliyorlar. En önemlisi, IMF ve Dünya Bankası'nın boyunduruğundan kurtulmuş durumdalar. Ancak, Washington'un bütün kurumlarına sadık kalan Meksika ve Türkiye bu alternatif küreselleşme trendinde maalesef yok.

Ortadoğu'nun Meksikalıları

Economist dergisine göre, son on yılda en çok büyüyen ülkelere ekonomisini iki katına çıkaran Çin liderlik ediyor, yüzde 50 dolayında büyüyen iki ülke onu izliyor: Hindistan ve Türkiye. IMF'nin taze rakamlarına göre Türkiye ekonomisi 400 milyar dolar eşliğine yaslanmış durumda. Derviş tavsiyelerini ve IMF politikalarını büyük bir titizlikle uygulayan AKP iktidarının enflasyonu düşük tutup makro dengele-ri düzelttiği, kesintisiz bir büyüme trendi yakaladığı, ihracatta yüksek artış gerçekleştirdiği, gide-rek ülkede görece bir ekonomik istikrar sağladığı söyleniyor. Ne var ki, finans sektöründeki canlılık-tan kaynaklanan bu manzarayı reel ekonomide gör-mek mümkün değil.

Bu büyümenin nimetlerinin toplumun her kesimince paylaşıldığı, işçiye, memura, köylüye, esna-fa, emekliye yansıtıldığı söylenemez. Büyüme olu-yor, fakat istihdam artmıyor.

İşsizlik hâlâ Türkiye'nin en büyük sorun-larından biri olarak karşımızda. Bir işi olanların yansından fazlası ise asgari ücretle, yani BM sınırı olan 300 dolardan az bir maaşla çalışıyor.

Resmi rakamlara göre, Türkiye'de 19 milyon yurttaş yoksulluk sınırının altında yaşıyor, bunların yaklaşık 1 milyonunu açlık sınırında. DİSK'in araştırmasına göre, insanca yaşamak için 4 kişilik bir aile için gerekli asgari harcamalar üzerinden yapılan hesaplamalarla bulunan açlık sınırı (602 YTL), asgari ücretten (403 YTL) yalnızca yüzde 50 daha fazla. Yoksulluk sınırı (2.190 YTL) ise asgari ücretin 5 katını aşıyor. Bu durumdaki ailelerin bü-tün bireyleri asgari ücretle iş bulup çalışsa bile yok-sulluk sınırını aşamayacaklar. Hükümetin ekonomik marjinalizasyon karşısındaki küstah tavır, asgari ücrete yapılan yüzde 4'lük zamlarla kendini tekrar gösterdi. Günlük 54 kuruşa tekabül eden bu zam, asgari ücretliye ancak 10 gr. bebek maması, 60 gr. beyaz peynir veya 1 simit satın alabiliyor, 1 otobüs bileti alamıyor.

Erdoğan mitinglerde "kişi başına milli gelir inşallah 10 bin dolar olacak" vaadini öyle bir savuru-yor ki, insanlar sahiden "yılda 10 bin dolar kazana-cağını" sanıyor. Üstelik şu anda 5500 dolar do-layında seyreden bu son derece izafi rakamın iki katını hedefleyerek başarılıymış gibi görünüyor. Oysa Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2005 Hanehalkı

2007 BAŞARISIZ ÜLKELER ENDEKSİ

Bir başka gerikalmışlık

TÜRKİYE geçen yıla nazaran on basamak gerilese de "alarm veren ülkeler" kategorisinden kurtulamadı. AB ülkelerinin yanı sıra Ermenistan ve Libya'nın önünde yer aldı. ABD'deki Barış Vakfı'nın Foreign Policy dergisiyle ortak hazırladığı 2007 Başarısız Ülkeler Endeksi'nde, uzman-lar 177 ülkeyi toplumsal, ekonomik ve politik göstergelere dayanan 12 kritere göre değerlendiriyor: Demografik baskılar kurma, kitlesel sığınmacı hareketleri ve insanları sınır dışına sürme, intikam amacıyla toplumsal grupları mağdur durumda bırakma, sürekli insan göçü, toplumsal eşitsizlik doğuran ekonomik kalkınma, keskin veya şiddetli ekono-mik sapma, devletin meşruiyetini yitirmesi ve/veya suç şebekesi ha-line gelmesi, kamu hizmetlerinde ilerleyen bozulma, insan hakları ih-lallerinin yaygınlığı, devlet içinde devlet tesis eden güvenlik mekaniz-maları, yönetici elit arasındaki zıtlık ve öteki devletlerin veya dış politik güçlerin müdahalesi.

Darfur'daki insani krizi çözemeyen Sudan bu yıl da birinci sırada

Sıra	Ülke	Puan
1.	Sudan	113.7
2.	Irak	111.4
3.	Somali	111.1
4.	Zimbabve	110.1
5.	Çad	108.8
12.	Pakistan	100.1
16.	Bangladeş	95.9
17.	Nijerya	95.6
36.	Mısır	89.2
55.	Endonezya	84.4
56.	Filipinler	83.2
57.	İran	82.8
62.	Rusya	81.2
62.	Çin	81.2
79.	Vietnam	77.8
92.	Türkiye	74.9
102.	Meksika	72.6
110.	Hindistan	70.8
117.	Brezilya	66.9
152.	G. Kore	39.7
154.	Almanya	38.4
156.	İtalya	37.1
157.	Britanya	34.1
157.	Fransa	34.1
160.	ABD	33.6
164.	Japonya	28.5
168.	Kanada	25.1
175.	İsveç	19.3
176.	Finlandiya	18.5
177.	Norveç	17.1

Devlet direniyor

Dünya ülkelerinin insan hakları karnesinde, Türkiye hakkında kaba hatlarıyla şu hususlara vurgu yapıldı.

• **Genel durum** Geçen yıllarda yürürlüğe konan yeni yasaların sonrasında reformların hayata geçirildiğini gösteren çok az delil bulunmaktadır. Barışçıl fikirlerini ifade eden kimseler hakkında açılan davalar devam ediyor. Parlamento, Terörle Mücadele Yasası'nda yaptığı değişikliklerle terör suçu ve kapsamını genişletip ifade özgürlüğünün daha da kısıtlanmasına yol açan maddeleri yürürlüğe koydu ve kolluk kuvvetlerince uygulanan öldürücü kuvvetin kısıtlanmasında başarısız oldu. İnsan haklarının durumu doğu ve güneydoğu bölgelerinde PKK ve güvenlik güçleri arasında artan çatışmalara bağlı olarak kötüye gitti. Diğer bölgelerde de silahlı grupların sivillere saldırılarında artış görüldü.

• **İfade Özgürlüğü** Gazeteciler, yazarlar, yayıncılar, akademisyenler, insan hakları savunucuları ve öğrenciler hakkında kovuşturmalara, bazen de mahkumiyete neden olan ve ifade özgürlüğüne temel kısıtlamalar getiren yasalar yürürlükte kaldı. "Türklüğe", Cumhuriyet ve devlet kurumlarına hakareti cezalandıran Türk Ceza Kanununun (TCK) 301. maddesi nedeniyle bir çok soruşturma yürütüldü. Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk'un gibi bu davaların çoğu beratle sonuçlandı. Yargıtay, Ermeni kimliği üzerine yazan gazeteci Hrant Dink davasında askıya alınan 6 aylık cezaı onayladı.

• **Şüpheli cinayetler** Sivillerin güvenlik güçleri tarafından hedef alınması sürekli rapor edildi. Öldürmelerin genel nedeni olarak "kurbanın dur emrine itaat etmemesi" gösterildi, ancak bu ölümler "ölçsüz kuvvet kullanımı" ve bazı durumlarda ise "yargısız infaz" olarak kendini gösterdi. Öldürücü kuvvet kullanımını, "sadece yaşam koruma amaçlı olarak" sınırlandırmada başarısız olan değiştirilmiş Terörle Mücadele Yasası'nın 16. maddesine ilişkin endişeler var. "Tehlikeyi bertaraf etmek" amacıyla "doğrudan ve tereddütsüz ateşli silah kullanımına" izin veren maddenin, güvenlik güçlerinin tam ve tarafsız yargılanmasını engelleyebileceği kuşku-ları sürüyor.

• **Silahlı saldırılar** Sivilleri hedef alan bombalı saldırıların sayısında artış görülmekte. Kürdistan Özgürlük şahinleri isminde silahlı bir grup İstanbul, Manavgat, Marmaris ve Antalya'daki 9 kişinin öldüğü ve birçoğunun yaralandığı bombalı saldırıları üstlendi. Mayıs ayında Danıştay hakimlerine karşı gerçekleştirilen silahlı saldırıda Mustafa Yücel Özbilgin öldü ve diğer dört hakim yaralandı. Saldırıdan sorumlu saldırgan ve sekiz kişinin, ayrıca Cumhuriyet gazetesi binasına bombalı saldırıdan sorumlu üç kişinin davalarına başlandı.

• **İşkence** Kanun uygulayıcılarının işkence ve kötü muameleleriyle ilgili haberler, eski yıllara göre daha az olmakla birlikte, gelmeye devam etti. Tutuklular tutukluluk sırasında dövüldüklerini,

ölümle tehdit edildiklerini, yemek, su ve uykudan mahrum bırakıldıklarını iddia etti. İşkence ve kötü muamelelerin bir kısmı resmi olmayan yerlerde gerçekleşti. Diyarbakır'da kanlı protestolar sırasında kolluk kuvvetlerinin göstericilere ölçsüz kuvvet uyguladığı rapor edildi, pek çok yetişkin ve çocuk toplu gözaltılar sırasında işkence ve kötü muamele gördüğü iddiasında bulundu.

• **Cezasızlık** Güvenlik güçleri tarafından yapılan ihaller üzerine yürütülen soruşturmalardaki yetersizlik ve sorumluları kanun önüne çıkarabilme konusunda hukuk mekanizmalarındaki genel isteksizlik hali devam etti. İki jandarma istihbarat memuru ve bir muhbir, Kasım 2005'te, Şemdinli'de, bir kişinin öldüğü kitapçı bombalaması olayında 39 yıldan fazla hapis cezası aldı. Mahkeme kararına göre, bu kişiler üstlerinin katkıları olmadan hareket edemedi. Yıl sonunda hâlâ temyizde bekleyen vaka, ihallerde bulunduğu şüphelenilen üst düzey güvenlik görevlilerinin kanun önüne çıkarılmasındaki ciddi engelleri gösterdi.

• **Hukuk sistemine müdahale** Şemdinli bombalama duruşması yüksek düzey askeri personel ve hükümet yetkililerinin siyasi müdahaleleriyle gölgelenen bir soruşturmanın ardından devam etti. Cumhuriyet Savcısı'nın iddianamesi Mart ayında kamuoyuna duyuruldu ve Kara Kuvvetleri Komutanı ve Hakkari bölgesindeki diğer üst düzey yerel askeri personeli suçladı. Cumhuriyet Savcısı, Askeri Savcı'dan ayrı bir soruşturma talep ederek bombalamanın, suç işlemek amacıyla kurulan daha geniş bir örgütlenmenin parçası olup olmadığının araştırılmasını istedi. Adalet Bakanı, savcıyı olası bir görevi kötü kullanma id-

diasıyla soruşturdu. Savcı ardından meslekten men edildi ve temyize gitme çabası başarısız oldu.

• **Adil yargılama** Terörle Mücadele Yasası uyarınca suçlananlar, 2004'te kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin yerini alan özel Ağır Ceza Mahkemeleri'nde uzun ve haksız davalarla karşılaşmaya devam etti. Savcılar işkence altında alındığı iddia edilen açıklamalara dayanan kanıtlar sundu. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu yargılamaların adil olmadığına karar vermesi üzerine yeniden açılan davalar da tarafsız değil, kanıtlar yeniden gözden geçirilmedi.

• **Cezaevi koşulları** F-tipi cezaevlerinin koşulları konusunda endişeler devam ediyor. Mahkumlar kötü muamele, keyfi ve katı disiplin cezalandırmaları ve tek başına ya da küçük gruplar halinde "F-tipi" cezaevlerinde izole halde tutulduklarıyla ilgili şikayetleri sürdürdü.

• **Vicdani retçiler** Vicdani ret tanınmıyor ve herhangi başka bir sivil alternatif sözkonusu değil. Sivas Askeri Mahkemesi, Mehmet Tarhan'ı, iki defa askerlik yapmayı reddederek itaatsizlik yaptığı gerekçesiyle suçlu buldu ve iki yıl bir ay hapse mahkum etti.

• **Kadınlara yönelik şiddet** 2004'te çıkan Belediyeler Kanunu'nun, nüfusu 50 bini aşan kentlerde aile içi şiddet mağduru kadınlar için sığınak yapılmasını öngören maddesinin uygulamasında çok az ilerleme görüldü.

• Türkiye, Uluslararası Ceza Mahkemesi protokolünü henüz imzalamadı.

Detaylar için: www.amnesty.org.tr

Bütçe Anketi sonuçlarına göre, Türkiye'de en yoksul yüzde 20'lik kesim toplam kullanılabilir gelirden yüzde 6.1'de pay alırken, en zengin yüzde 20'lik kesim gelirin yüzde 44.4'ünü alıyor. Yoksul yığınların sefaletle terkedilmesine karşılık, neoliberal düzenin rantından faydalanan zenginlerin gün geçtikçe palazlandığına tanık oluyoruz. Türkiye'de 2002'de epitemü üç tane dolar milyarder varken bugün bunların sayısı 21'e çıkmış durumda. Özetle, AKP yönetimindeki Türkiye'nin küresel ekonomik eşitsizliği aynen yansıttığını, yani klasik deyişle, "zengini daha zenginleştirirken yoksulu daha da yoksullaştırdığını" gözlemliyoruz.

Geçen beş yıl, Erdoğan'ın Beyaz Saray'da sergilediği ihtirasların sağlamasıydı. AKP iktidarının ekonomide IMF reçeteleri, siyasette AB uyum yasalarıyla kurduğunu "sanki dengeli istikrar hâli", AB müzakerelerinin tıkanmasıyla birlikte dağıldı. Dünya IMF'yle ilişkisini keserken, Türkiye'nin neoliberal politikalarda ısrar etmesi artık daha çok göze batacak. Nitekim 6.5 milyar dolar değerindeki PET-KİM'in, Avrupa'nın güvenilir enerji koridoru olma hevesiyle 2 milyar dolara Kazak sermayesine satılması derhal kockmaya başladı. Ufukta yeni bir fındık krizi görünüyor. Dünya fındığının yüzde 70-75'ini üreten bunu Doğu Karadeniz'i kurtaracak bir endüstriyel kalkınma modeline dönüştürememek olsa olsa bir gelecek projesinden yoksun olmanın itirafıdır. "Ne kadar benziyoruz Meksika'ya, Ahmet Abi..."

2006 ÇALIŞMA SÜRESİNE GÖRE SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ

Emeğin küresel eşitsizliği ve Türkiye

DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası tarafından Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun (UMF) verilerine dayanarak hazırlanan "imalat işçilerinin çalışma süresi-ne göre alım gücü" paritesinde, Türkiye 58 ülke arasında 40'ıncı sırayı aldı. Türkiye'deki işçiler "çok çalışıp az kazanırken" dünyanın en konforlu işçileri İsviçre'de yaşıyor. Buna karşılık listenin sonundaki Tanzanyalı işçinin bazı ürünleri almaya ömrü bile yetmiyor. Raporun çıkardığı çarpıcı gerçeklerin bazıları şöyle:

- İsviçreli işçinin ortalama bütünlükte bir otomobili alması için 3 ay başka harcama yapmadan çalışması yeterli olurken, Tanzanyalı işçinin 640 ay, yani 53 yıldan fazla çalışması gerekiyor. Türk-yeli işçi aynı otomobili almak için 30 ay çalışmak zorunda.
- Türkiye'deki işçi buzdolabı almak için 273 saat 7 dakika

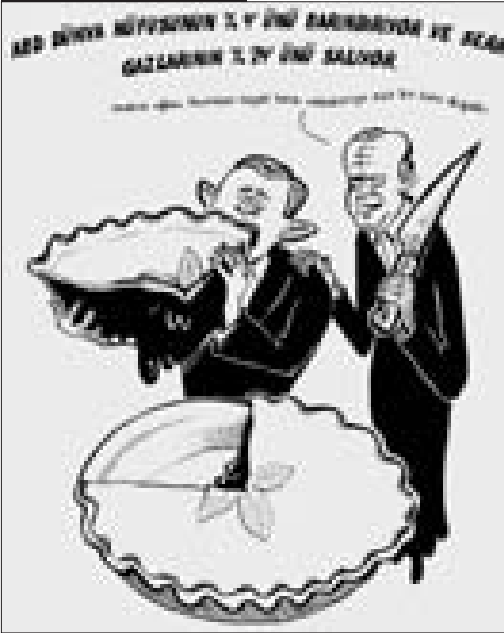
çalışırken, İsviçreli işçiye 12 saat 23 dakika çalışmak yetiyor.

- 1 kilogram et satın almak için Türkiye'deki işçi 2 saat 48 dakika çalışmak zorunda kalırken, bu süre Almanya'da 27, Finlandiya'da 28, Avusturya'da 47 dakika.
- 1 kilogram süt almak için Türk işçisinin çalışması gereken süre 22 dakikayı bulurken, Almanya, Belçika, Finlandiya gibi ülkelerde bu süre 2 dakikayla sınırlı. Tanzanya'da ise 9 saat 37 dakika karşılık geliyor.
- Ev kirası değerlendirilmesinde Türkiye orta sıralarda; gereken ortalama çalışma süresi 62 saat 17 dakika. Geliriyle kira ödemekte en çok zorlanan işçi Hindis-

tan'da, 90 metrekare bir evde oturmak için 340 saat çalışmak durumunda. Onu sırasıyla Kolombiya, Kosova, Güney Afrika ve Meksika takip ediyor. Kira için en az çalışan işçi ise İngiltere'de; yalnızca 12 saat 30 dakika.

- Türkiye, 45 saatlik haftalık çalışma süresiyle veri alınan ülkeler arasında sekizinci sırada bulunuyor. En yüksek haftalık çalışma süresi 48 saatle Peru, Nepal, Tayland ve Meksika'da. Almanya ve Fransa ise 35 saatlik haftalık çalışma süresiyle işçisine en fazla dinlenme hakkı veren ülkeler.
- Saat ücretinin en düşük olduğu ülkelerin başını 0.16 dolarla Nepal çekiyor. Tayland 11, Meksika 17 ve Türkiye 24 numara-da bulunuyor.

1.	İsviçre
2.	Almanya
3.	Danimarka
4.	Japonya
5.	İngiltere
6.	ABD
9.	Kanada
11.	Fransa
12.	İtalya
31.	Rusya
36.	Meksika
38.	Brezilya
40.	Türkiye
48.	Endonezya
49.	Hindistan
54.	Tanzanya

"İklim değişikliği hakkında bilmek istemediğiniz, ama muhtemelen öğrenmek zorunda olduğunuz her şey", "Acayip Havalarda" adıyla, "tarihin ilk küresel ısınma çizgi romanı" olarak Açık Radyo Kitapları'ndan çıktı. Küresel ısınma sorununun militan Ömer Madra'nın ve George Monbiot'nun önsözleriyle açılan kitap, mizahla bir dille, aralara serpiştirilen verilerle, sorunun bütün boyutlarını ortaya koymayı başarıyor. Yetkinler için yazılmış olsa da, çocukların da ilgisini çekebilecek bir kitap "Acayip Havalarda" ...

X - KÜTÜPHANE

- Alessandro Baricco** Yarım Kalmış Bir Hayal (Can)
Arno Gruen İhanete Uğrayan Sevgi - Sahte Tanrılar (Çitlembik)
Brett Easton Ellis Ay Parkı (İthaki)
Chris Jenks Altkültür - Toplumsalın Parçalanışı (Ayrıntı)
T. Demirel - S. Özbudun Derin Milliyetçiliğin Siyasal İktisadı (Ütopya)
*** Handan Çağlayan** Analar Yoldaşlar Tanrıçalar (İletişim)
Ian Watt Romanın Yükselişi (Metis)
Jacques Rancier Siyasalın Kıyısında (Metis)
Kate Evans Acayip Havalarda (Açık Radyo)
Lawrence Ferlinghetti Şiirin O İnce Küllerini Toplayanlar (YKY)
Murathan Mungan Kullanılmış Biletler (Metis)
Noam Chomsky Demokrasi ve Eğitim (BGST)
Ronald Wright İlerlemenin Kısa Tarihi (Versus)
Tuba Çandar Murat Belge: Bir Hayat (Doğan)
■ Şükrü Erbaş Bütün Mevsimler Güz / Dicle Üstü Ay Bulanık (Everest)
Tarık Sipahi Lacivert Kedi (Çitlembik)
● Tom Regan Kafesler Boşalsın - Hayvan Haklarıyla Yüzleşmek (İletişim)
Türker Alkan Tahta Saplı Bıçak (Metis)
Ulus Baker Aşındırma Denemeleri (Birikim)
Zeynep Direk Cinsiyetli Olmak - Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar (YKY)

1980 sonrası Kürt hareketinin ideolojik ve politik metinlerinde kadın sorununa ve çözümüne zaman içinde giderek artan bir şekilde önem verildiği görülüyor. Parti programında sadece demokratik devrimin ortadan kaldırmakla yükümlü olduğu kurumlar arasında "kadının kölece bağımlılığı" şeklinde değinilen ve 1980'li yılların başlarında daha çok klasik Marksist yaklaşımın tekrarı niteliğinde işlenen "kadın sorunu", 1986 yılından itibaren hareket içinde üzerinde en fazla konuşulan, yazılan ve tartışılan konu haline gelmişti. (...) Küçük yaşta evlilik kadını fiziksel ve ruhsal olarak tüketmekte, erkeği ise ömür boyunca ailesini geçindirmek için zorlu koşullarda çalışmak dışında bir şey yapamayacak hale getirmektedir. Bütün ezilmişliğine rağmen, erkek aile içinde sistemin temsilciliğini yapmakta, toplumdaki kendisine dayatılan otoriteyi ailede kadına ve çocuğa uygulamaktadır. Namus bu aile yapısı içinde fetiş haline getirilmiştir. Kadınlara erkeğin gerçek anlamda aşkı yaşama olanağı yoktur. Bunun için öncelikle özgürlük gerekir.

Aileye ilişkin bu söylem, hareketin mobilizasyon stratejisiyle yakından alakalıydı. (...) Geleneksel aile bağları, örgütün ilk yıllarda "ulusal kurtuluş", "sosyalizm" gibi soyut hedeflerle bireyleri katılmaya ikna etmesini güçleştiriyordu. "Halk savaşı" stratejisinin hayata geçirilebilmesi ise bu engeli aşmaya bağlıydı. Böylece aile yapısı ve bireyleri toplumsallaştırmaktan alıkoyan engeller ile ailenin barındırdığı egemenlik ilişkileri örgütün eleştirisi oklarının hedefi haline gelmiştir. Geniş ataerkillik ailenin bütün iktidar pratiklerinin üzerinde uygulandığı zemin, kadınlardı. Bu durum teoride olduğu kadar pratikte de kadınlara örgütün ilgi odağı haline getirdi...

Çin'deki insanlar kedi ve köpek yiyor, bu hayvanların kürklerinden de yararlanmanın yollarını bulmuş olmalarına şaşmamak lazım. Amerikalılar da temelde aynı şeyi yapıyor, etleri için yetiştirdikleri sığırların derilerinden yararlanmak için derilerini yuzyırlar. Neden Çinlilerin daha farklı davranacağını düşünüyoruz ki? Çin'de ve diğer Güneydoğu Asya ülkelerinde, yılda iki milyon kedi ve köpeğin kürkleri sırtlarından alınıyor. Bu kürkleri deriler, Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın dört bir yanına ihraç edilen diğer ticarî ürünler arasında yerlerini alıyor. Ürünler, doldurulmuş hayvandan, anoraklara iliştirilen kürk süslemelere uzanan bir yelpazede çeşitlilik gösterebiliyor. Uzun manto yapmak için yirmiden fazla kedinin ya da on iki köpeğin kürkü gerekebiliyor; kürkün kedi ya da köpek yavrularından elde edilmesi durumunda bu sayı daha artıyor. İşletmelerin çoğunluğu küçük (en fazla birkaç yüz hayvanlık) ancak, buralarda yaşanan yoksunlukların boyutları muazzam. Kürklerin canlı ve parlak oluşu nedeniyle, kısa tüylü kediler ve Alman çoban köpekleri tercih ediliyor. Hayvanlar, yaşam kalitelerinin hiç umursanmadığı içler acısı koşullar barındırıyorlar.

Hayvanların öldürülme yöntemleri dehşet verici. Kediler kimi durumlarda sahipleri tarafından boğazları sıkılarak öldürülüyorlar; diğer bir yöntem, asarak öldürmek veya bir yere asıp boğazlarına zorla su akıtarak boğmak. Köpekler, çaresizce kendilerini kurtarmak için mücadele ederken boğazlarını kesecek şekilde, bir telle boyunlarından asılıyorlar ya da havada asılıken bedenlerine keskin bir bıçak saplanıp kanları akıtılarak öldürülüyorlar. Deri yüzme işi çabucak, kimi zaman hayvanın ölmesi dahi beklenmeden yapılıyor. Bu vahşice vakalarda, anestesisi uygulamak düşünülüyor bile. Neyse ki Çinliler en azından hayvanların refahını ya da onlara insanca davrandıklarını söylemiyorlar.

(...) ağaçları suluyorum durmadan / ışığın ve rüzgârın peşinde / uzun yürüyüşlere çıkıyorum / yerimi çocuklara veriyorum / parklarda ve otobüslerde / çocukları büyüklerden çok seviyorum

bir genz kızın halka halka gülüşü / duvar diplerinde soluklanan ihtiyaç / aynı hazzı veriyor aynı yalınlıkla / gökyüzünü biçimleyen bulutlar

eğiliyorum toprak, eğiliyorum sular / bir kıyısız zamana kanat vuruyor / üzerimden geçen bütün kuşlar / dört mevsim bire indi uzaya uzaya / iyimser, geniş, dingin ve turuncu / kimseleri kıskanmıyorum artık / kimselere gücünmüyorum

gerilerde kaldı, çok gerilerde / hayatın yüreğine verdiği acı / ışıkları vitrinlerin gövdemdeki kırbacı

yeni bir gülümseme edindim yüzüme / bozkır sabrında ve tenime yakışan / insanların çevremde açtığı yalınlığı / yine onlarla doldurmak için / güneşle birlikte çıkıp yataklardan / ayışığı ile dönüyorum eve / azalan ömrümü böyle uzatıyorum

Büyüküğün, "gelişimimizin" itici gücü olduğunu kabul etmeyi etmeyi öğreniriz, çünkü bu, kendiliğimizi inkâr etme ihtiyacımızı karşılamaktadır. Buna o kadar inanmışızdır ki, kendimizi suçlu hissetmeye bile hazırızdır. Gelişim uğruna doğanın tahrip edilmesine göz yumuyoruz. Gelişim büyüklük demektir ve büyüklük uğruna her şeyi feda ederiz, çünkü önemsiş bir kendiliği ancak bir "büyüklük" kurtarabilir.

"Tarih" tarafından üstü örtülen gerçek, insan doğasının gerçeğidir. Büyüklük arama dürtüsünün ardında ise, çaresizlikle başa çıkma yetisinin eksikliği vardır. Bu çaresizlik utanma duygusunu köreltir. Utanma yetisine sahip insanlar, büyüklük hırsları yüzünden ne doğayı, ne de yaşamı küçümserler. Bu nedenle, insan doğasının anahtarı suçluluk duygusunda değil, insanın insanlık adına yaşama zarar vermesinden duyulan utançta gizlidir.

(...) Milliyetçilik bir acının ifade buluşudur, ancak teşhis edilmemiş bir acıdır bu. Eğer insan kendisinden nefret ettiği için sevemiyorsa, ama aynı zamanda da kendilik nefreti kendilik değerini bastırdığı için bu durumla yüzleşecek halde değilse, o zaman kendisiyle ancak yanlışla düzeyinde ilişki kurabilir.

Ulusal kimlik bu nedenle büyük önem kazanır, kişisel kimlikten çok daha önde tutulur. Eğer bugün tüm dünyada azınlıklar ve diğer mağdur gruplarının üyeleri lanetleniyor, hatta öldürülüyorsa, bu milliyetçiliğin sevgiyle, hatta kendi ulusuna duyulan sevgiyle bile ilişkisi yoktur. Bu tutum sadece kimlik kaybından ve insanın kendine ettiği ihanetin bilincine varmamak için ihtiyaç duyduğu şiddetle beslenir.

Sonuçta kendiliğin bir grupla birleşmesi sadece sorumluluktan kaçış değil, aynı zamanda insanın önemini ve değerini mülkiyetle belirlendiği tüketime dayalı toplumdaki genel yarış içinde geride kalma korkusudur.

Zaman, tarih ve yerlilik

Erken yitirdiğimiz Ulus Baker'in birbirinden kıymetli makalelerinin derlendiği "Aşındırma Denemeleri"nden zihin açıcı bir pasajı sunuyoruz...

Düşünce dünyasının bugün artık bir zamanlar Marx'ın Ruge'ye yazdığı mektupta dile getirdiği gibi, acımasız bir eleştiriye, "kutsal" sayılan her şeyi tepeden tırnağa eleştirmeye, kısacası bir "fikirler terörüne" ihtiyacı var. Muhafazakârlık ve "yer yurt" mevzuları hiçbir zaman bu düşünce terörünün kapsamı dışında tutulmamalı. Günümüz düşüncesinin büyük "teröristlerinden" Gilles Deleuze'un iki sözü, bizi "yerlilik" meselesini bir tür "olanaksız zaman" mefhumuna bağlamaya davet ediyor: "Il est toujours un peu tard pour parler du temps" (zamandan bahsetmek için her zaman biraz geçtir) ve "il y a dans l'Histoire quelque chose de paysanne" (Tarih'te köylü bir taraf vardır). Sorun, açıkçası, kent-kır ayrımını artık iyice geride bırakıyor. Jacques Brel'in "İhtiyarlar" şarkısındaki gibi, "yeterince uzun yaşadığınızda Paris taşradır." Tarih ve zaman sorusu, böylece her türlü "yerlilik-yurtluluk" meselesinin derininde yatmaya devam ediyor. "Kayıp zaman"dan, Proust'tan bahsetmiyorum –"yerlilik-yurtluluk" duygularının başvurduğu zaman modeli, daha çok, "olanaksız geçmiş"e göndermektedir. Bütün hafızanın "şu andalığının" yerini geçmişe köprüler atıp duran hafızasız bir beklenti, bir "geçmiş özlemi", bir nostalji alır. İstiklâl Caddesi boyunca dolaşp duran tramvayla birlikte gezinen, "kötü edebiyat"ın yeni tarzı olan "tarih arşivciliği" ve fantezisi tarafından beslenen, özellikle 12 Eylül sonrasındaki "yerel tarihler" yayıncılığının amatörülüğünde biçim kazanan bir "olanaksız zaman" vurgunluğu söz konusudur. Tarihçilikte "yerellik" oranı arttıkça "köylülük" de artar. Bu köylülük tarih ve nostalji amatörünün, belge toplayıcının, ispatçının köylülüğüdür, "kır tarihçisinin" değil.

Bu açıdan bakıldığında, İstanbul'un şu kaotik kültürü "yerliliğin en üst derecesi" gibi görünecektir. Matbuat hayatının en sevimli ve çok okunan kitap türleri arasında herhalde amatör etnik tarihçilik ya da yerel yaşamları terennüm eden anı yazıcılığı da bulunuyor. Geçmişe köprüler atıp durmakta pek de masum olmayan bir taraf vardır: "anıların sahibinin" arzularına göre, Bakırköy'ün, ya da Ankara Kalesi'nin "geçmiş" '50'lere, '60'lara, ya da '30'lara rastgelebilir. Atılan köprü'nün öteki ayağının aslında geçmişte herhangi bir noktaya tutunamayacağı anlamına gelir bu. Bir "nostalji ideolojisi" haline büründüğünde "yerli olmak" bir vaziyet alış olmayı bırakır, "yerli olanın" öznelikten sıyrarak "nesnelere", sararmış fotoğraflara, eski aile mektuplarına, folklorik unsurlara zerk edildiği fiktif bir değerler sistemine dönüşür. Her şey fiktiftir –çünkü 30 yıl öncesinden anımsanan "manzara", kim bilir hangi yıkıcı oyunlarla birlikte kendinden önceki başka bir manzaranın "yok edilişiyle" mümkün olmuştur. Zamanı bahsetmek için, her zaman "artık çok geç"tir.

(...) "Kimlik", "aidiyet", "bunalım" türünden mefhumların toplumsal bilimcilerin "yerlilik" ihtiyacını daha ne kadar doyurabileceğini bilmiyorum. Ama en basit "toplumbilimsel hayal gücü" bile, bu mefhumların birer "veri" olmadıklarını, olsa olsa bazı duygusal üretimlerin, pekâlâ "görünmez" ya da "görünür" güçlerce manipüle edilebilecek ürünleri olduklarını gösteriyor. Bir taraftan "yerliliği" kapsamanın bir tür "çoğulcu düşünce"nin temel kriteri olduğu varsayılıyor, öte taraftan bu varsayımın türetilen söz konusu mefhumların ne kadar "genel" soyutlamalardan ibaret oldukları gözden kaçırılıyor. "Gecikmişlik", "zamansızlık", kısacası "Türkiye'deki kimlik sorunu" etrafındaki bir konferansında Nilüfer Göle'nin İstanbul ile, söz gelimi bir Hong Kong arasındaki "benzerlikleri" şaşılacak bir durum olarak algılamasına yol açan da, akademik ve modern eleştirel sosyal bilim anlayışlarının bu türden "genel" ve "soyut" mefhumlara o kadar bel bağlamasıdır herhalde. İstanbul ile Hong Kong birbirlerine "benzerler", çünkü tek bir global kapitalizm gövdesi içinde ortak bir kaderi paylaşırlar. Şimdiye dek paylaşmadıysa, bundan sonra ve artık hep öyle yapacaklar. Marksist analizin temel mefhumlarının "sosyalizmin kurumsal çöküşü"yle artık baş vurulmayan arkaizmlere benzetilmeye başlaması gerçekten dünyanın anlaşılabilirliğinin epeyce azalmasına yardımcı olmuştur.

(...) Sosyal bilimler, hattâ kendisini bunalım içinde hissetmekten neredeyse gizli bir haz duyduğu sanılabilecek Marksist-sosyalist düşünce, özellikle Türkiye'de bir "yabancılaşma" kuşkusuyla karşı karşıya kalındığında pekâlâ şu "yerlilik" düşüncesine saplanma tehlikesine maruz kalabilir. İçeriden ya da dışarıdan "suçlayanlara", "modern kapitalizme eklemlenme süreci" adı verilen bir kronoloji içinde "acaba onların ne kadar 'yerli' oldukları" sorgusunu yöneltmekten kaçınılabilir. Modernleşme aslında "kapitalizmin modernleşmesi" olmayıp kendi başına ele alınabilecek bir şey olsaydı, onun "evrensellik" iddiasının da, karşısına dikilen "geleneksellik" ve "yerelliğe geri dönüş" iddialarının da ne kadar çürük olduklarının farkına varılabileirdik. Türkiye'de "yerel" olsun, "ökmümenik" olsun, İslâm kültürünün de ne kadar "yerlilik"ten kopuk olduğunu göstermeye yavaşlayabiliydik. Bugün Kemalizm adı verilen, şimdiye kadar kâh anti-empyralizm, kâh Batıcı "modernleşme" olarak tanımlanan şeyin üç yüz yıl boyunca bir taraftan coğrafyası parçalanarak ufalan, öte taraftan kapitalizmin modern ve yinelenen kurumlarıyla kendi içine doğru çöken bir ülkenin baskın duygularının bir bileşkesinden başka bir şey olmadığını da göremezdik. Gördüğümüz, yalnızca insan topluluklarının bir taraftan sömürülmekte, göçe zorlanmakta, yoksullaşmakta oldukları, öte taraftan özerk özelliklerini üretmekten ve direnmekten asla geri kalmadıklarıdır. "Yerlilikten uzaklık" suçlamasını yerinden yurdundan her an edilebilecek göçebeleşmiş insanlara yöneltmek konusunda ise, daha fazla söyleyebileceğimiz bir şey kalmıyor geriye.

Ulus Baker, "Yerlilik: Bir Aşındırma Denemesi"nden kısaltarak "Aşındırma Denemeleri" (Birikim Yayınları)

Türkiye Solu

(1960 - 1980)

Ergun Aydınoglu

420 sayfa

Günümüzün marjinalleşmiş, siyaset-dışı ve parçalı solu kaçınılmaz mıdır? Bu çalışma, bu soruya hemen başından bir "hayır" cevabını veriyor. Bugünün Türkiye'si pekâlâ, çalışanların kendi örgütlenmeleriyle ülke siyasetine katıldıkları bir ülke olabiliirdi. Türkiye'nin ekonomik, endüstriyel, politik ve kültürel gelişme düzeyi kadar, sol ve sosyal hareketin 1960-1980 döneminde yaşadığı deneyler de, bu tarihsel seçeneğin nesnel temellerinin var olduğunu göstermekte. Bu açıdan bakıldığında solun kaderini belirleyen, söz konusu yirmi yıldaki öznel müdahale ve gelişmelerdir. Türkiye'de sol, siyasetin temel öznesi olma potansiyelini 1960'lı yıllarda hem yaratmış hem de zıyan etmiştir. Geriye dönüp bakıldığında, 1968 yılına kadar geçen sürecin, bu konuda belirleyici olduğu görülür. Peki, solun kaderi niye 1968'e gelindiğinde belli olmuştur? Neden 1968 sonrasındaki yükseliş ya da 1974-1980 dönemindeki muazzam sol kitleselleşme, bu alanda yeni bir dinamiğin oluşması anlamına gelmemiştir? Bütün bu süreç boyunca sol önderlerin tarihsel sorumlulukları konusunda neler söylenebilir? Bu çalışma, bu temel sorulara cevap aramakta.

Anarşizm

Özgürlükçü Düşüncelerin Belgesel Bir Tarihi

Anarşiden Anarşizme
(MS. 300 - 1939)

Editör: Robert Graham

727 sayfa

Anarşizm, feodal dönemden (300) 1939'a kadar uzanan döneme ait anarşist yazıların kapsamlı ve geniş bir toplamıdır. Ünlü anarşist araştırmacı Robert Graham tarafından yayına hazırlanan bu benzersiz çalışma, siyasi düşüncenin anarşist geleneğinden metinleri içeriyor.

"Robert Graham, anarşizm üzerine çalışan önemli bir araştırmacı ve fevkalade coşku verici metinler seçmiş: Bu metinlerin bazılarını bilmekle birlikte, diğerlerinden –özellikle Doğu Asya'dan olan metinlerden tümüyle habersizdim. Dikkate değer bir antoloji olmayı vaat eden bu ilk cildin yayınlanması anarşistler için önemli bir olay."

David Goodway, Anarşist Tarihçi, University of Leeds

"Bu derleme kronolojik, coğrafi ve tematik dizilimi açısından övgüye değer. Hem teorinin zorluklarına hem de tarihsel krizlerin ateşinde şekillenen pratiklere anarşist ve liberteryen cevapları sunmak açısından bu kitapla karşılaştırılabilir bir çalışma bulunmamakta."

Wayne Thorpe, The Workers Themselves: Revolutionary Syndicalism and International Labour, 1913-1923

0.216 418 27 02
versuskita.com

versus

Ortak ve düşman milliyetçilikler

Haldun Gülalp (der.) **Vatandaşlık ve Etnik Çatışma (Metis)**

Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü profesörü olan Haldun Gülalp tarafından hazırlanan bu kitapta, Almanya, Yunanistan, Türkiye, İsrail, Lübnan ve Irak gibi problemli ülkelerin milliyet ve vatandaşlık tanımlamaları, vatandaşlığın nasıl belirlendiği ve bu tanım ve belirlenmelerin zaman içerisinde nasıl değişip dönüştükleri inceleniyor. Kitabın

hazırlanma fikri, 1999'da Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen "Kültürel Politikalar Çağında Ulusal Kimliğin Yeniden Tanımlanması" başlıklı konferansta oluşmuş; bu konferansa katılan akademisyenler, konferansta sunulan bildirilerden farklı, fakat bu bildirilere süreklilik oluşturacak makaleler hazırlamış. Riva Kastoryano, "Alman Birliğini Yeniden Tanımlamak: Milliyetten Vatandaşlığa" adlı makalesiyle, Almanya'daki vatandaşlık/çifte vatandaşlık sorununa, Alman tarihi üzerinden "ulus" fikriyatına ve AB süreciyle birlikte gelişen "katılım ve vatandaşlık" sorunsalına dikkat çekiyor. Effie Fokas, "Yunanistan: Din, Ulus ve Avrupa Birliğine Üyelik" adlı makalesiyle, Yunan milletini diriltiren ulus ve din kavramlarının tarihsel seyrine ve AB'ye üyelikle yaşanan krizlere göz atıyor. Soner Çağaptay, "Türklüğe Geçiş: Modern Türkiye'de Göç ve Din" adlı makalesiyle, Türk milliyetçiliğinin din ve milliyet eksenli analizini yaparak, cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne siyasi elitlerin gerçekleştirdiği "inşa" tezleri üzerinde duruyor. Bu süreçte gerçekleşen göç ve iskân politikalarına dikkat çeken makalede, AB süreciyle yaşanan zihinlerdeki vatandaşlık ve milliyet karışıklığına işaret ediyor. Alain Dieckhoff, "İsrail'de Ulus: Demokrasi ile Etnisite Arasında" adlı makalesiyle, Araplar ve Yahudiler arasındaki ortaklık modelinin oluşmasının önündeki engelleri analiz ederek, bir ulus inşa projesi olan siyonizmin çıkmazları üzerinde duruyor. Maurus Reinkowski ve Sofia Saadeh, "Bölünmüş Bir Ulus: Lübnan'da Dini Paylaşım Sistemi" adlı makalelerinde, Lübnan'daki dini paylaşım sistemi ne dair değerlendirmeler yaparak, bu devlet modelinin, bir çare oluşturma ötesinde, etnik bölünmeleri derinleştirdiğine ve hatta Lübnan'da iç savaşın oluşumuna katkıda bulunmuş olabileceğine işaret ediyorlar. Sami Zubaidi, "Irak'ta Sivil Toplumun Yükselişi ve Düşüşü" adlı makalesiyle Irak milliyetçiliğinin gelişim aşamalarını açıklarken, Baas rejimi ve sivil toplumun kaynaşması sürecini, bunun yanı sıra sol muhalefetin bastırılmasını anlatıyor. Irak işgali sonrası sivil toplumun dirilmesi ihtimali üzerinde duran makale, bunun bugünün işgal edilmiş ve bölünmeyle yüz yüze olan Irak'ta bir ütopya olduğunu belirtiyor. Haldun Gülalp ise kitabın giriş ve sonuç kısımlarıyla tartışmanın çerçevesini ve tezlerin karşılaştırmalı okumalarını kapsamlı bir biçimde sunuyor. "Vatandaşlık ve Etnik Çatışma", hem yakın bölgemizi daha iyi bilme fırsatı sunan hem de Türkiye'ye özgü sandığımız problemlerin hiç de öyle olmadığını, daha ziyade,

problemlerin Türkiye'ye özgü yollarla yaratılmış çözümsüzlükler olduğunu gözler önüne seren önemli bir çalışma.

Haldun Gülalp'ın kaleme aldığı "Milliyete Karşı Vatandaşlık" adlı girişte kitabın temel tezleri tartışılırken, ulus-devletin tarihsel süreci, modern devlette vatandaşlık kavramıyla karşılaştırmalı bir perspektifte sunuluyor. Bu yazıyla, devlet tarafından tanımlanan vatandaşlığın bağlı olduğu resmî ilkenin fiili uygulamayla aynı olmadığı, birçok somut durumda resmî vatandaşlık yapılarının hem ulus-devletin ideolojik savlarından hem de fiili uygulamalardan ayrı olduğu görülüyor.

Kitapta incelenen ülkeler arası benzerlik ve farklılıklar, konunun evrensel boyutlarını da gösteriyor. Ülkelerin karşılaştırmalı incelendiği kitapta, devletlerin vatandaşlığı nasıl tanımladığı ve kimin vatandaş olup kimin olmadığını nasıl belirledikleri üzerinde duruluyor. İncelenen örneklerde çok farklı vatandaşlık biçimleri görülebiliyor, fakat hepsi de benzer sorunlarla karşı karşıya. Bu ülkelerin hepsinde ulusal topluluğun merkezinde açık ya da örtük bir etnik ya da dinî kimlik yatıyor ve bu kimlik, devletin vatandaşlık tanımını ve vatandaşlarına yönelik muamelesini belirliyor. Bu farklı örneklerin karşılaştırılması, ulus inşası konusunda hepsinin paylaştığı ikircikli fikriyatın (evrensellığe karşı dışlayıcı cemaatçiliğin) farklı biçimlerde ele alındığını ve bunun iç savaştan vatandaşlık haklarının barışçı biçimde yeniden tanımlanmasına uzanan farklı sonuçlara yol açtığını gösteriyor.

Kitapta incelenen altı ulus-devletin benzerlik ve farklılıkları yanında, tarihleri de iç içe geçmiş. Aralarındaki en bariz bağ, birçokunun Osmanlı İmparatorluğu'nun ardılı ve savaşlar sonrasında Ortadoğu haritasının yeniden çizilmesinin ürünü olmaları. Bu altı ülkeden Osmanlı'nın ardılı olmayan ikisi, yani Almanya ve İsrail, özellikle Nazi döneminin dehşeti dolayısıyla iç içe geçmiş tarihlere sahip. Ayrıca bu iki devletin ya komşu olarak ya da Türk göçmenlerin ülkesi ve Türkiye'nin AB'ye üyeliğinde başlıca aktörlerden biri olarak (Almanya) diğer dört devletle ilişkisi var. Almanya ile İsrail arasında, diğerlerinin tam olarak ya da en azından resmî düzeyde paylaşmadığı, başka bir ortak nokta daha söz konusu: İkisinde de ulus-devletin temelinde dışlayıcı bir etnik kimlik yatıyor. Almanya örneğinde bu kimlik, kan bağı yoluyla nesebe, İsrail örneğindeyse dine dayanıyor.

Bir diğer husus, bu dört ülkeden ikisinin, Lübnan ve Irak'ın, "modern" sömürgeci güçler tarafından sömürgeleştirilmesi -Lübnan Fransa, Irak Britanya tarafından. Buna karşılık diğer iki ülke, Türkiye ve Yunanistan hiç sömürgeleştirilmedi. İmparatorluğun başlıca ardılı olan Türkiye, Osmanlı geçmişini bilinçli olarak reddederek Fransız vatandaşlık modelini benimsemeyi amaçladı. Milliyetçiliğini birçok açıdan Türk milliyetçiliğiyle diyaletik bir ilişki içinde inşa etmiş Yunanistan ise, aynı zamanda kendi içinde çelişkili bir biçimde hem Helen hem de Ortodoks Hristiyan kimliği kaynaklarına atf yapıyor.

Kitabın karşılaştırmalı bakış açısı, sorunun aslında çok daha genel bir sorun olduğunu, dolayısıyla kaynağının da başka bir yerde bulunabileceğini düşündürüyor. Etnik çeşitlilik, Avrupa'nın merkezinde yer alan ve homojenlik mitinin çok daha uzun zamandır yerleştiği ulus-devletlere bile meydan okuyorsa, sorun muhtemelen ulus-devlet yapısının varsayımlarından kaynaklanıyor. Homojenlik mitini (dolayısıyla homojenliğin zorunlu olduğu varsayımını) bir kenara koymak ve vatandaşlığı milliyetten kurtarmak ileriye doğru atılacak yegâne anlamlı adım gibi görünüyor.

– Sinan Yusufoğlu

"Vatandaşlık ve Etnik Çatışma", yükselen milliyetçiliğin sadece Türkiye'ye has olmadığını, başka ülkelere de özgül biçimler aldığını gösteriyor...

"İşkencenin normalleştirilmesiyle açılan yolun sonunda ne olduğunun farkında mıyız?"

Slavoj Žižek

HAYALET UÇAK

STEPHEN GREY

ENCORE YAYINLARI

www.encoreyayinlari.com

ENCORE

Genel Dağıtım: ALFA

Zizek

Slavoj Žižek

SARAH KAY

Han sarhoş hancı sarhoş

İlhami Algör **Çanakkale Yalı Hanı ve Han Sakinleri** (Everest)

"Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku", "Albany Beni Nezahat ile Evlendir" ve son olarak "Kalfa ve Kırılıca" adlı romanlarını okuduğumuz İlhami Algör bu kez bir şehir kitabıyla karşımıza çıktı: "Çanakkale Yalı Hanı ve Han Sakinleri". Aslında bir şehrin anılarına, bir hanın içinden, Çanakkale'nin Yalı Hanı'ndan bakıyor demek daha doğru: "Sadece insanların değil, binaların da öyküleri vardır. Binaların öyküleri insanların o gürültülü tarihlerinin taş yazılmış sessiz bir belgeselidir. Tıpkı Yalı Hanı'nın öyküsü gibi..."

"Çanakkale geçilmez" in yarattığı hafıza, aklımıza sadece I. Dünya Savaşı'nı, İngilizleri, Anzakları ve evet, sadece savaşı getiriyor. İşte "Yalı Hanı ve Han Sakinleri"nin asıl vurgusu da bu noktada önem kazanıyor. İlhami Algör bu kitap fikrinin nasıl oluştuğunu Karga Mecmua'ya şöyle anlatıyor: "Tarih Vakfı'nın 'Kent Araştırmaları Bibliyografyası' isimli bir kitabı var. Kitap, hangi il için hangi kitaplar var bilgisini içeriyor. Hem bu kitap hem de vitrinlerde gördüğüm kadarıyla Çanakkale üzerine yazılmış kitapların ezici çoğunluğu savaş yıllarına ait. İnsan merak ediyor. Bir sürü nedenle sürekli vurgu yapılan bir şehir Çanakkale. Fakat savaş öncesi ve sonrasına dair bir kaynak göremiyorsun. Ben kenarda kalanı merak ederim mizaç olarak." Algör'ün kenarda olanı merakı, soluğu Çanakkale'de almasına vesile olmuş ve ilk olarak aklını bir türkü çelmiş: "Çanakkale içinde Aynalı Çarşı". Ama türküyü konu olan Aynalı Çarşı'nın yerinde yeller estiğini öğrenmesi, ilk gidişinde bir çay sohbetinin de mekânı olan Yalı Hanı'nı görmesiyle olayların boyutunu da değiştirmiş.

"Yalı Hanı ve Han Sakinleri", Çanakkale'nin tarihiyle başlıyor: "Çanakkale'nin bir başka adı 'değişim'dir... 1462-1800'de Garnizon ve Savunma Kenti, 1800-1910'da Ticaret kenti, 1910-1945'te Savaş kenti, 1945-1970'te Cumhuriyet ve Modernist Kalkınma Kenti, 1970-2005'te Göç ve Rant kenti gibi dönemler bu değişimin üstbaşlıklarıdır."

Çanakkale'nin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatındaki değişimin belki de kalbi olan nokta, boğazı; tarihinin her noktasında boğazdan geçenlerin kente uğraması ve ticarî etkinlikler yaratması, kente fiziksel olarak da yansıyor. Ticarî ataşelerin kente gelmesi, büyük konakların inşası, kentin denizle buluşan iskelesi, meydanı, sokağı ve benzeri mekânlarının de-

ğişimi de bu ticarî etkinliklerin yansıması olarak değerlendiriliyor kitapta. Ticaret hayatı geliştikçe şehrin değişim ve dönüşümü de hızını artırıyor ve Yalı Hanı'nın bulunduğu Yalı Mahallesi de her zaman bu değişimden payına düşeni alıyor. Güneyinde Çimenlik Kalesi, kuzeyinde büyük ölçekli konakları ve Müslüman Mezarlığı, batıda deniz, doğuda Rum ve Müslüman mahallesi ile çarşının sınırladığı Yalı Mahallesi, idarî, dinî, ticaret, alışveriş, eğlence ve dinlence, mal ve insan sevkıyatıyla çok işlevli kimliğini 1880-1905'e kadar oluşturmuş. Bu mahallenin tam ortasında inşa edilen

Yalı Hanı da o yaşamın merkezi olmuş.

Yalı Hanı, 1880'lerden bu yana Çanakkale'de geçen zamana tanıklık ediyor. Memleketin ve şehrin hayatındaki değişimler her anlamıyla hana da yansımış. 120 yıllık bir tarih aslında anlatılan. İkinci kuşağın hafızası kitabın da hafızasını oluşturuyor. Yalı Hanı, bugün de o tarihe ev sahipliği yapıyor ve tarihini yazmaya devam ediyor. İşte bu noktada 1996 yılından bahsetmek farz oluyor. O yıl İstanbul'da gerçekleşen Habitat, İstanbul'da uluslararası bir buluşmaya sahne olurken, Yalı Hanı'ndan filizlenen ve gittikçe meşrulaşan Çanakkale Sivil İnisiyatifi de Habitat'a katılıyor, tüm hazırlıklar Yalı Hanı'nda gerçekleştirilirken ÇEYAP öğrencileri de hani şenlendiriyor. Sivil toplum merkezi oluşuyla, kültür tarihine hizmetiyle, kafe, lokanta ve el sanatları atölyelerinin açılmasıyla her anında fikir üretilen bir soluklanma mekânı oluveriyor han.

Memlekette daha çok şehrin, binanın ihtiyaç duyduğu, edebiyattan beslenen, ahşap duvarlara, kirışlere sinen sesleri duyuran bir okuma "Yalı Hanı ve Han Sakinleri"...

– Ayşegül Oğuz

si. Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra yerin dibine sokulan, gerçi Stalin'den itibaren çok çeşitli devlet ve politbüro uygulamalarıyla buna imkân da tanıyan Sovyet Devrimi'ne, bugün de bakmamız gereken bir açıyla, örgütleniş ve kuruluş çabaları perspektifinden bakan Carr, Çernişevski, Rosa Luxemburg, Troçki gibi tarihsel figürlere ve katkılarına da ayrı parantezler açarak, tarım ve sanayi politikalarına özel dikkat göstererek zaten uzmanı olduğu bir alanın temel taşlarını gösteriyor. YKY'nin Genel Kültür Dizisi'nden çıkan "1917 Rus Devrimi"yse, dizinin diğer kitapları gibi, canlı bir tarihsel anlatımı bol görselle, fotoğrafların yanı sıra dönemin ruhunu aktaran afişlerle, resimlerle destekleyerek adeta bir sinema zevki yaratıyor. Bu iki kitabı birlikte okumak, tarihsel olaylarla beraber yoruma da alan açtığı için tamamlayıcı bir nitelik kazanıyor. Tabii daha sonra isteyen Carr'ın vaktiyle Metis'ten çıkan üç ciltlik "Bolşevik Devrimi"ne de atlayabilir. Burun bükülmemesi gereken, ufuk açıcı okumalar bunlar... – Merve Erol

Ne yapmalı?

E.H. Carr **1917 –Öncesi ve Sonrası**
çeviren: Begüm Adalet (Birikim)

Nicholas Werth **1917 Rus Devrimi**
çeviren: Esra Özdoğan (YKY)

Metinler, fikirler, imgeler arasında fütursuzca gezinerek çok yönlü bir okuma imkânı yaratan Slavoj Žižek'in en güçlü reel-politik teklifi, herhalde, çocukların kendisinden beklemeceği gibi, dönüp bir daha Lenin'e bakma gerekliliğini ileri sürmesi. Zengin azınlıkla yoksul çoğunluğun arasındaki ekonomik, sosyal mesafenin giderek açıldığı, mevcut iletişim ortamlarının hakikati dile getirme yeteneğinin daraldığı bir zamanda, Lenin'in vaktiyle kurmuş olduğu dil, bugün de muhtaç olduğumuz bir heyecanı ve toparlayıcılığı barındırıyor derhalde –totaliter bir vurguyla değil illâ...

Tarih biliminin hakkını vermiş düşünürlerden Edward Hallett Carr'ın kitabı, bu tarihsel mirası anahatlarıyla düşünmeye, dersler çıkarmaya imkân veren bir makaleler derlemesi.

METROPOL^{IST}

METROPOLDE YAŞAM KÜLTÜRÜ

SARAMAGO Boğaz'dan geçti.
Sadece Metropolist'te

NEDİM GÜRSEL ile gurbette
ya da sürgünde olmak üzerine

BARIŞ PİRHASAN gidiyor

ASLI

GEVENDE

ŞEBNEM DÖNMEZ ile
Live Earth Hakkında

KONU: METROPOL'DE DENİZ

PLAJLAR

RUMELİ FENERİ

CENEVİZ'DEN İSTANBUL'A

KÖPRÜALTı EĞLENESİNE TERSTEN BAKIŞ

DENİZE AÇILAN KAPILAR

AYDIN BOYSAN ile rakı-balık

AJANDA:

DOLAPDERE'DE MANKEN ATÖLYELERİ

ARKA MAHALLEDE FUTBOL

ETKİNLİK TAKVİMİ

BEYOĞLU'NDA ESKİ AĞZA YENİ TATLAR

**TEMMUZ'DA
2. SAYISIYLA
BAYİLERDE VE
KİTAPÇILARDA**

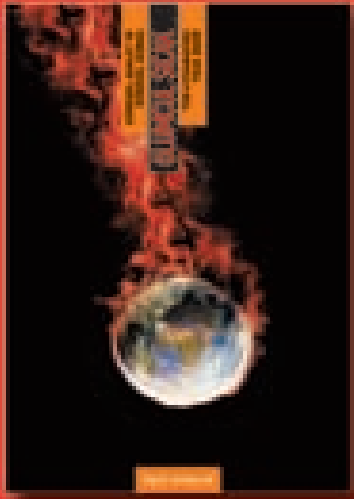
**TURKISH
ENGLISH**

SU SAVAŞLARI

VANDANA SHIVA

SU SAVAŞLARI, YEREL TOPLULUKLARA AİT SU HAKLARININ TARİHSEL GERİLEYİŞİNİ VE GÜNÜMÜZDE, ETNİK VE DİNSEL SAVAŞLAR ŞEKLİNDE MASKELENEN SU İHTİLAFLARINI ELE ALIYOR.

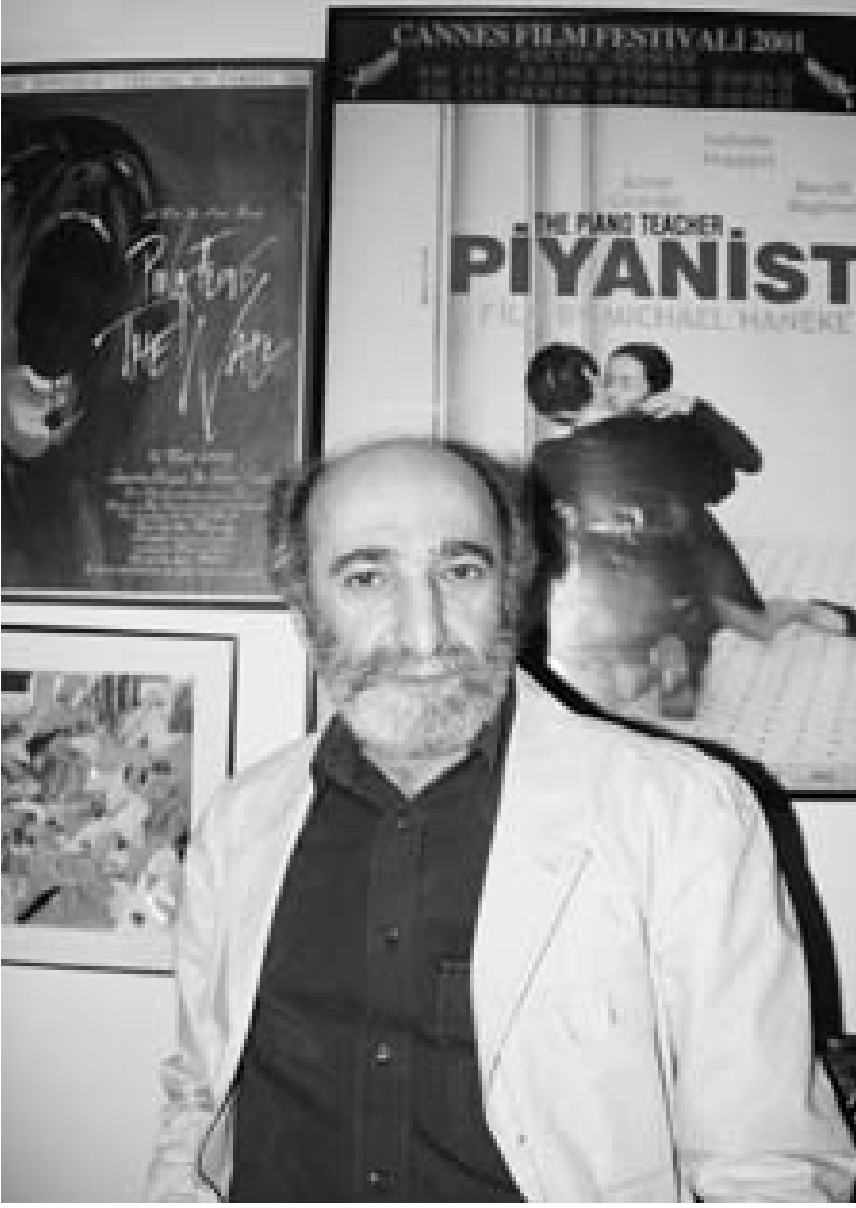
ULUSLARARASI SU TİCARETİNİ, BARAJ İNŞAATLARINI, YERALTI SUYU MADENCİLİĞİNİ VE SULU TARIMI İNCELEYEREK, DÜNYANIN NASIL YOK EDİLDİĞİNİ VE YOKSUL HALKLARIN ÇOK DEĞERLİ BİR ORTAK MÜLK ÜZERİNDEKİ HAKLARINDAN NASIL MAHRUM BIRAKILDIKLARINI GÖZLER ÖNÜNE SERİYOR.

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİMİ, İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ YÜZYILIN EN ÇETİN EKOLOJİ SORUNLARINDAN BİRİSİ. YAKLAŞAN EKOLOJİK ÇÖKÜŞÜ ENGELLEYEBİLMEK İÇİN KÜRESEL SERA GAZI ÜRETİMİNDE ACİLEN VE CİDDİ BOYUTLARDA İNDİRİME GİDİLMESİ GEREKİYOR. FAKAT, KÜRESEL İKLİM SORUNU KÜRESEL ADALET SORUNUNDAN AYRI DÜŞÜNÜLEBİLİR Mİ? ÖLÜMCÜL SICAK, KÜRESEL ATMOSFERİ PAYLAŞMANIN HAKKANİYETLİ YOLLARINI BULMADIĞIMIZ MÜDDETÇE İKLİM KORUMA MÜCADELESİNİN BAŞARISIZLIĞA UĞRAYACAĞINI İDDİA EDİYOR.

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ VE ULUSLARARASI TEKELLERİN DÜNYA TARIMINA EGEMEN OLMAYA ÇALIŞTIĞI GÜNÜMÜZDE, KÜRESEL NÜFUSUN YÜZDE 70'İNİ TEŞKİL EDEN KÜÇÜK ÇİFTÇİ VE YEREL CEMAATLER HAYATTA KALMA MÜCADELESİ VERİYORLAR. GENETİĞİ DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALAR, YAŞAM ÜZERİNDEKİ PATENTLER, DELİ DANALAR VE ENDÜSTRİYEL SU KÜLTÜRLERİ ÜZERİNE ÇEŞİTLİ BÖLÜMLER İÇEREN BU KİTAP, GEN MÜHENDİSLİĞİ VE TİCARİ TARIM HAKKINDAKİ TARTIŞMALAR İÇİN GENİŞ BİR PERSPEKTİF VE ÖZENLE SEÇİLMİŞ VERİLER SUNUYOR.

KARA TREN: ORHAN DOĞAN (25 Temmuz 1955 - 29 Haziran 2007)

Xwezî tû li viraba!

Bilen biliyor, bilmeyene nasıl anlatmalı? Müstesna bir insandı; çölde vaha, karanlıkta ışıyan elması. Ardında tarifsiz bir keder ve büyüleyici izler bıraktı. Orhan Doğan'ı Mart 2007 sayımızda, bürosundaki "Piyaniist" filminin ve "The Wall" albümünün afişleri önündeki fotoğrafıyla sayfalarımıza konuk etmiştik. Anısı önünde saygıyla eğiliyor ve favori grubu Pink Floyd'un "Wish You Were Here"ıyla (Xwezî tû li viraba) uğurluyoruz.

Cizre'nin korkunç sıcağında, karalara bürünmüş yüz binlerce insanın arasında, geleneksel Kürt kıyafeti şel-şepik giymiş bir ihtiyar sessizce ağlar-ken, bir yandan da o buruşuk parmaklarıyla zafer işareti yapıyor ve "Min Orhan nasi, xwezî min nas ne kirîba" (Orhan'ı tanıdım, tanımaz olaydım) diyor. Kara çarşafı binlerce kadının gözlerinden akan yaşlar, Cizre sıcağında yere dökülmeden buharlaşıp gidiyordu. İstanbul'dan, Ankara'dan, Hakkâri'den, Kars'tan, Van'dan, Batman'dan, Diyarbakır'dan, Antalya'dan, kı-sacası Türkiye'nin her yanından 200 bine yakın insan, 30 Haziran günü Cizre'de göz-yaşı döküyor ve o ufak tefek, gür sakallı, nazik adamın cenazesine eşlik eden upu-zun konvoyun şehre gelmesini bekliyordu. Onun elini sıkımsı, onunla iki çift laf edebil-miş acılı sevenleri, belli ki, kara haberin üs-

tesinden gelebilmek için şel-şepikli ihtiya-rın ağıdını yakıyordu: "Onu tanıdım, tanı-maz olaydım!"

Bu dünyadan göçtü diye badem gözlü olan biri değildi Orhan Doğan. Onun neza-ketini, zarafetini, inceliğini hissetmek için bir çift lafını duymak yeterliydi gerçekten de. Herkes onun eksikliğini derinden hisse-diyor, onun gibi birinin bir daha kolay ko-lay bu diyarlara gelmeyeceğini biliyordu. Bundan olacak, bölgenin alışık olduğu kara günlerin en karası, haziranın son gününde çöküvermişti Cizre'nin üstüne...

Bir söyleşide, 12 Eylül darbesinden he-men sonra taşındığı Cizre'yle ilişkisini şu sözlerle anlatıyordu: "Ben bana sunulanları reddettim ve Cizre'ye gittim. Çünkü o hal-kın ihtiyacı vardı. 12 Eylül bizi silindir gibi ezdi geçti. Ben kurtancı değildim, çok faz-la bir şey yapamazdım, ama kendi dünyam

"Empati, canım benim, empati" derdi sık sık. Büyük kızı Ayşegül, gözyaşları arasında söylüyordu: "Bazen kızardım babaya, ne bu empati, empati, katillere de mi empati gösterelim baba!" Kendisiyle yaptığımız son söyleşinin sonrasında biz de üstelemiştik: "Empati diye bir şey olduğuna nasıl inanırsınız? Empati olsa, Kürt sorunu çöktürmez miydi?" "Evet güzelim, insan olan herkese empati. Yoksa nasıl olur sempati" demiş ve kakkahayı basmıştı.

kadar o insanlarla ortaklaşmıyordum."

Kocaman bir dünyası ve yüreği olan Orhan Doğan, Kürt siyasetinin görüp bildiği en parlak zekâlı, en centilmen siyasetçisi, en uzak görüşlüsü, en şık ve yakışıklı adamı, 2 Mart 2004'te, izbandut gibi bir sivil polisin onu ensesinden tutarak bir resmî araca bin-dirmesiyle, Türkiye'de hafızalara kazınan bir isim oldu. DEP milletvekilliğinin çok önce-sinde, ortaokul yıllarından itibaren, babası-nın memuriyeti gereği bulunduğu pek çok ilde maruz kaldığı tutumlar nedeniyle siya-setle ilgilendi ve Kürt sorununun çözümüne yönelik projeleri kafasında kurmaya başladı. Bu projelerden biri de, kendi deyimiyle "1980'lerde herkesin kaçmaya çalıştığı" Ciz-re'ye yerleşmek oldu...

Şimdiyse yüzlerce yerli ve yabancı ga-zetecinin, yazar-çizerin, hukukçu ve siya-setçinin uğrak yeri olan geniş avlulu, özene bezene döşenmiş, defalarca silahlı ve bom-balı saldırıya uğradığı evinde ölüm soğuk-luğu vardı. Avukatlığını yaptığı işkence mağdurları cadde boyunca dizilmişti. Ciz-re, on buçuk yıl hapis yattıktan kısa süre sonra, hiçbir yorgunluk emaresi gösterme-yen kocaman yüreği Doğubeyazıt'taki bir etkinlikte konuşurken bitap düşen Orhan Doğan'ı bekliyordu...

"Sevgili Orhan abi"

Gazetecilerin sık sık telefon edip görüş ve-ya demeç aldığı haber kaynaklarından biri olamayacak kadar derin ve uzun düşünen, uzun konuşan, uzun bakan bir insandı Orhan Doğan. Daha doğrusu, "sevgili Orhan abi". Onunla resmî ve mesafeli konuşmak imkânsızdı zira. O, gazetecilerin "sevgili Orhan abi"siydi. İltifatları, hoş dilekleri, "hayatım" deyişi, düşmanını bile yaklaştı-rırdı ona. Bizim gibi yeni kuşak gazeteciler için egzantrik ve sıradışı olduğu kadar, "sı-radan" bir duruşu da vardı. Banş ve kar-deşlik vurgusunun içtenliksizce dillendiril-diği bir dönemde o, bu duyguyu tüm varlı-ğıyla hissediyor ve hissettiriyordu. İnsanın kendini en az önemsemediği anlarında bile, büyük bir özgüven ve önem duygusu uyan-dırarak kadar ilgili ve meraklıydı karşısın-dakiyle. Memleket sorunlarını her kesim-den insanla, aynı derinlikle ve aynı anlaşı-lırlıkta konuşabilen bir gönül insanıydı. Sa-dece siyaset değildi konuştukları. Kediler-den, yemeklerden, müzikten, kılık-kıyafet-den, denizden, edebiyattan, gönül işlerin-den, içkiden, resimden ve dünyadan zama-nı olsa saatlerce konuşabilecek yegâne Kürt siyasetçisiydi. Kıvrak zekâsının, çarpı-cı deneyimlerinin mahkûmu olmaktan imti-na eden, çevresindeki herkesle fikir alışve-rişinde bulunan, öğrenme delisi bir insandı. Nasıl oluyordu da karşısındaki herkesi ola-ğanüstü bir biçimde önemseyebiliyor ve bunu hissettirebiliyordu? "Empati, canım benim, empati" derdi sık sık. Büyük kızı Ayşegül, gözyaşları arasında söylüyordu geçenlerde: "Bazen kızardım babaya, ne bu empati empati, katillere de mi empati gösterelim baba!" Mart ayında kendisiyle yaptığımız son söyleşinin sonrasında biz de üstelemiştik: "Empati diye bir şey olduğ-u-na nasıl inanırsınız? Empati olsa, Kürt so-runu çöktürmez miydi?" "Evet güze-lim, insan olan herkese empati. Yoksa nasıl olur sempati" demiş ve kakkahayı basmış-tı. Onun duygu ortaklığına olan inancını hiç yitirmeyişi, elbette hayata ve insana

olan sevgisinin neticesiydi, ama ömrübillâh baskı ve kovuşturmalara, suikast girişimlerine, tehdit ve hakaretlere maruz kalan bir insan hiç mi sinmez, sinirlenmez, hiç mi kızmaz, hiç mi kaba davranmaz, küfretmezdi! Hiç mi umutsuzluğa kapılmaz, bedbinlik ağına takılmazdı! “Empati” diye tuturan böyle bir adamla empati kurmak, ne kadar da zor geliyor insana...

“Kuyruğun nerede?”

25 Temmuz 1955'te Mardin'de dünyaya gelen Doğan, mal müdürlüğü yapan babasının tayinleri nedeniyle ilköğretimini Mardin-Kızıltepe, Sivas ve Gaziantep'te, orta-öğretimini ise Hatay, Nazilli ve Samsun-Bafra'da yapmıştı. Nâzım Alpman'a verdiği mülâkatta, ilk “Kürtlük deneyimini” arkadaşlarının ceketini kaldırıp kuyruğu olup olmadığını kontrol etmeleriyle yaşadığını şöyle anlatmıştı:

“Babamın Hatay'ın Yayladağ ilçesinden Nazilli'ye tayini çıktı. Okulda Mardinli olduğumu söyledim. Sınıf arkadaşlarım ‘Kürt müsün?’ diye sorduktan sonra ‘ne işin var burada’ dediler. Babam da Kürttü. Yıllarca devlet memuru olarak çalışmıştı. Böyle bir soruyu kavramakta zorluk çektim. O gün okuldan erken ayrıldım, ama okul dağılana kadar bekledim. Okuldan dağılan çocukların arasına katıldım ve eve döndüm. Babamın ‘ilk gün nasıl geçti?’ sorusunu sadece ‘iyi’ diyerek yanıtladım. Bir gün birinin ceketini kaldırmakta olduğunu fark ettim. Birkaç kişilik grup. Önce anlam veremedim. Ne yaptıklarını sordum. Dediler ki, ‘Kürdün kuyruğu varmış, sende var mı, ona bakacağız’. Onaltı gün okula gitmedim. Aileme söylemedim. Meğer okulda belli bir devamsızlıktan sonra veliye bildiriliyormuş. Bir gün babamla yemekten sonra biraz sohbet ediyoruz. Cebinden kâğıt çıkardı: ‘Sen günlerdir okula gitmiyormuşsun, ne yapmayı düşünüyorsun? Seni okuldan çıkarırım, ne olduğunu anlatacağsın,

Orhan Doğan, 2 Mart 2004'te, izbandut gibi bir sivil polis onusunu ensesinden tutarak bir resmî araca bindirmesiyle, Türkiye'de hafızalara kazınan bir isim oldu.

kendini kabul ettireceksin ve okula devam edeceksin. Benim nüfuzuma güvenerek asla okulda sınıf atlayacağını düşünme!’ Ertesi gün okula gittim. Kısa süre sonra okulun en sevilen öğrencilerinden biri oldum.”

Petroçelli'nin izinde

İlkgence yıllarından itibaren karşılaştığı ve tanık olduğu bu türden muameleler karşısında, geleceğini haksızlıklara karşı mücadele eden yaman bir hukukçu –dönemin ünlü dizi kahramanı avukat Petroçelli'den çok etkilenmiştir– olarak kurgular ve öyle de olur. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını protesto etmek için Bafra'da bir grup arkadaşıyla ellerine çivi alıp Mercedes'leri çizen Orhan abi, 1974'te kaydını yaptırdığı Ankara Üniversitesi Hukuk Fa-

Kendi deyişle “sırtlarında ve göğüslerinde sigara yanıkları olan insanların” avukatlığını yaptı. Fakat her insana nasip olmayan bir yücelikle şunları söylemişti: “O acının bizde yarattığı travmayı, kine, nefrete dönüştürmeden, ondan bir ders çıkaralım; ama bu ülkeyi yönetenler de ders çıkarsın, o günleri bir daha yaşamayalım.”

kültesi'nde sosyalist harekete dahil olur, çeşitli Marksist grupların eylemlerine katılır. Üniversiteyi bitirdiğinde çoktan Petroçelli'nin izini bulmuş ve Cizre'nin yolunu tutmuştur.

1980'lerin puslu havası Cizre'yi karartmaya yetiyordu, ama karanlık yüzlerin çekindiği yaman bir hukukçu vardı artık. Cizre'nin Yeşilyurt köyüne düzenlenen bir operasyon sırasında, köylülere dışkı yedirilmesi olayının peşine düştü ve bu olayı tüm dünyaya duyurmayı başardı. Yeşilyurt köylülerinin davası sürerken kendisi DEP davasından hapse girdi girmesine ama, dışkı yedirme davasını kazandı ve AİHM Türkiye'yi mahkûm etti.

Kendi deyişle “sırtlarında ve göğüslerinde sigara yanıkları olan insanların” avukatlığını yaptı. Fakat işte, her insan evlâdına nasip olmayan bir yücelikle şunları söylemişti bir söyleşisinde: “Bir sürü işkence davasıyla karşı karşıyaydık. O dönemi hatırlayınca, sesim titriyor, tüylerim diken diken oluyor. O acının bizde yarattığı travmayı, kine, nefrete dönüştürmeden, o orada kalsın, biz ondan bir ders çıkaralım, ama bu ülkeyi yönetenler de ders çıkarsın, o günleri bir daha yaşamayalım. Benim bahsettiğim, geçmiş acıyı geleceğin öfkesine ve kinine dönüştürmemek. Unutmadan yapmak...”

O, yaşadığı ve tanık olduğu acıları unutmadan da banşıl olunabileceğini, kardeşlik bağlarının güçlendirilebileceğini, birbir ilişkileriyle de çok iyi gösterdi.

Hapishane günlerini hiçbir zaman konuşmayan, orada yaşadığı acılardan zihin sarı etmeyen, mağduriyeti üzerinden siyaset yapmayı riyakârlık olarak gören Doğan'dan, on buçuk yıllık hapislik hayatına dair bu anlamda pek bir şey kalmadı geriye. Karakalem çalışmaları, kızı Ayşegül'e yaptığı bir resim ve hapishane avlusunda gökyüzüne bakarak poz verdiği fotoğraflar dışında... Kendisini acıtan, inciten binlerce olayın yarısını kendisiyle beraber götüren ve o acılara başkalarını ortak etmemek için büyük özen sarfeden yüce kalpli bir insanın kalbi, daha ne kadar dayanabilirdi ki! Ayşegül anlatıyor: “Hapisten bana mektup göndermişti. ‘Burada kahvaltıda marmelatlar, reçeller, ballar veriyorlar. Çok mutluyuz’ di-

Orhan Doğan, annesi Ayşe ve babası Yusuf'la (solda). Aşağıda, cezaevinde on yıl kaldıktan sonra ilk aile fotoğrafı. Oturanlar: Eşi Kısmet, Orhan Doğan ve kızı Deniz. Ayaktakiler: Firat, Ayşegül, Emre ve Dicle.

ye yazmıştı. Ziyaretine gittiğimde bu ince yalanın farkına vardım. Kızdım babaya, sen nasıl oluyor da bu kadar yalancı olabiliyorsun, diye! Ağzı dolusu bir kahkaha patlattı o zaman da...”

Uyku, biraz uyku

1989'da Cizre'de avukatlığın yanı sıra Şırnak'ta İnsan Hakları Derneği temsilciliği yaparken, çeşitli sosyal demokrat partilerden gelen milletvekilliği tekliflerini reddetti. Ancak Kürt sorununun giderek hukukî yollardan çözülecek bir mesele olmadığını ayırdına vardı. 1990'da Fehmi Işıklar'ın öncülüğünü yaptığı HEP'te (Halkın Emek Partisi) yer aldı ve bir yıl sonra yapılan seçimlerde, SHP çatısı altında, bölgesinde en fazla oyu alarak Meclis'e girdi. Marksizmle tanıştığı Ankara'ya milletvekili olarak dönen Doğan, SHP ve daha sonra DEP çatısı altında, Kürt sorununun çözümüne yönelik yoğun çabalarını sürdürdü. 2 Mart 1994'te ensesinden tutularak otomobile sokulana kadar da bu mücadelesi sürdü. O minyon bedeniyle, büyük işler yaptı, ancak ömrü-billâh dinlenemedi. Ayşegül'le dertleşirken şöyle anlatmış uykuya olan hasretini: “Hayatım boyunca doyasıya uyuyamadım. Lise bitip üniversiteye kaydımı yaptırdığımda, tamamdır artık, bol bol uyuyabileceğim dedim. Ama olmadı, o zamanın şartlarında, bir yandan çalışıp bir yandan okurken, doyasıya uyumak imkânsızdı. Mezun olup avukatlığa başladım, tamamdır, mesleğim de var, artık bol bol uyurum, dedim. Olmadı. Cizre'de zaten hiç olmadı da, Meclis'e girince, bol bol uyurum, sandım. Ama orada da uyumaya vakit bulamadım. Hapishaneyi uyku için iyi bir şans bellemiştim. Yazık ki, orada da hiç zamanım olmadı. Hapisten çıkar çıkmaz da bölge gezileri, barış çabaları başladı. Ne zaman rahat uyuyabileceğim acaba...”

Günde en fazla dört saat uyuyabildiğini Express'in Mayıs 2005 sayısı için söyleşi yapmaya gittiğimizde de söylemişti. Ama bu uykusuzluk ve

Hapishanede yaşadığı acılardan söz etmeyen Orhan Doğan'dan bu anlamda pek bir şey kalmadı geriye. Karakalem çalışmaları, kızı Ayşegül'e yaptığı bir resim ve hapishane avlusunda gökyüzüne bakarak poz verdiği fotoğraflar dışında...

yorgunluk, 29 Haziran cuma gününe kadar, asla yüzüne, sesine, bedenine yansımadi. 24 Haziran'da geçirdiği kalp krizinden sonra, ölüme tam beş gün boyunca direndi... Leyla Zana da, cenaze töreninde yaptığı Kürtçe konuşmada bunu doğruluyordu: “O her zaman bu halk için mücadele etti. ‘Günün 24 saati bana az geliyor. Ben 24 saatin 4 saatini uyuyarak, 20 saatini de bu halka hizmet vermek için harcıyorum. Ancak bu da az geliyor. Keşke bir gün 24 saatten daha fazla olsaydı’ derdi. Orhan her zaman barış ve kardeşlik için çalışıyordu. Hiçbir zaman ‘ben’ kelimesini kullanmadı. Her zaman ‘halkım’ dedi. Her zaman özgürlük için mücadele etti. Son cümlesine kadar barışta ısrarlı oldu. Bugün Mem û Zîn diyarında görkemli bir şekilde onu uğurluyoruz. Bütün dostları önünde saygıyla eğiliyorum. Hepinizin başı sağ olsun.”

Kendi deyişle hayatında uyku dışında çok az “keşke”si olan Doğan'ın en büyük arzusu, Kürt sorununun barışçıl yollarla çözümüyüdü. Nitekim Doğubeyazıt'ta, bitiremediği konuşmasında da halka, “size barış getiremediğim için üzgünüm, özür diliyorum” demişti.

Pink Floyd, Aynur, Aznavour

Giysilerinin çizimini bile kendisi yapan, hazır kıyafet almayan, evini ve ofisini büyük bir titizlikle dekore eden Doğan, aynı zamanda müzik tutkunuydu. Yerlilerden Münir Nureddin Selçuk ve Aynur Doğan'a, ecnebilerden de Pink Floyd ve Charles Aznavour'a hayrandı. Hapisten çıktıktan sonra Ankara'daki caz konserlerini kaçırmamaya, Türk sanat müziği dinlemek için en uygun mekânları bulmaya çalışıyordu. Müzik sevgisini çocuklarına da aşılamış, büyük kızı Ayşegül'ün piyano, oğlu Emre'nin kanun

Giysilerinin çizimini kendisi yapan, hazır kıyafet almayan, evini ve ofisini büyük bir titizlikle dekore eden Doğan, aynı zamanda müzik tutkunuydu. Hapisten çıktıktan sonra Ankara'daki caz konserlerini kaçırmamaya, Türk sanat müziği dinlemek için en uygun mekânları bulmaya çalışıyordu.

çalmasına önyak olmuştu. Ölümünden kısa bir süre önce de küçük kızı Deniz'i şan dersine göndermeye niyetlenmişti.

Hapisten çıktıktan sonra bir kediyi de dost edindi. Sabahın köründe kedisi Rindik'le uyanan, muhabbet kuşu Çıtır'ın “aşkım” sesiyle güne başlayan Doğan, arkasında binlerce öksüz bıraktı. Kürt siyasetinin gördüğü en renkli, en tatlı simanın kalbi uykusuzluğa, yorgunluğa, yoğun tempo ya ve acıya daha fazla dayanamadı. Oysa DTP'den bağımsız aday adayı olup da YSK tarafından adaylığı engellenince, yakın arkadaşları Prof. Dr. Mithat Sancar'a telefon etmiş ve “nasıl olsa artık çok zamanım olacak, bana Hukuk Fakültesi'nde bir yüksek lisans programı ayarla da boş durmayayım” demişti! Bu kadar bilgi ve deneyimine rağmen, öğrenme çabasından geri durmayan bir siyasetçi, sadece Kürtler içinde mi ender bulunur? Ayşegül anlatıyordu, LES (Lisansüstü Eğitim Sınava) için çalışacak, matematik öğrenecekti. İngilizcesini geliştirmesi için de eylülde üç-dört aylığına İngiltere'ye gidecekti. Yüksek lisans programına kabul edilmesi için İngilizce sınavına da girmesi gerekiyordu. Belki de programa kaydolduktan sonra, uyumak için bol bol zamanı olurdu! 29 Haziran'da sonsuz uykuya daldıktan sonra kedisi Rindik bir daha okşanmak istemedi, Çıtır bir daha cazgırlık yapmadı. Ölümün kavuşturduğu Kürt aşk efsanesinin kahramanları Mem ve Zîn'in hemen yanında yatan Orhan Doğan rahat uyuşun diye...

İrfan Aktan

EŞÇİNSEL ONUR HAFTASININ ARDINDAN

Herkes bir ezbere doğuyor

Bu sene eşcinsel onur yürüyüşü, geçmiştekilere göre çok daha geniş katılımlı ve şenlikliydi. Valilik taş koymadı, polis hır çıkarmadı, ama yürüyüşe gösterdikleri “tolerans”a aldanmamalı: Eşcinsellere, travesti ve transseksüellere yönelik polis şiddeti giderek tırmanıyor, bu arada İstanbul valiliği de Lambdaİstanbul’u kapatmak için elinden geleni ardına koymuyor. Lambdaİstanbul üyelerine kulak veriyoruz...

Eşcinsel onur haftası nasıl geçti?

Bawer Çakır: 27 Haziran-1 Temmuz arasında Türkiye ve yurtdışından birçok aktivistin katıldığı, önceki yıllardan çok daha geniş kapsamlı ve daha enternasyonal bir organizasyon oldu, forumlar, film gösterimleri gibi çeşitli etkinlikler yapıldı. Son iki yılda, Türkiye’de eşcinsel hareket büyük ivme kazandı. Türkiye LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel) platformu oluşturuldu, çeşitli şehirlerde örgütlenmeler oldu.

Onur haftasının bu sene öne çıkan sözü, meselesi neydi?

İzlem Aybastı: Son zamanlarda travesti ve transseksüellere karşı ciddi bir polis baskısı var: Ev baskınları, sokaklardan toplanıp gözaltına almalar, biber gazıyla saldırılar... Polis tam bir yıldırma politikası sürdürüyor. Bunun yanı sıra, Lambdaİstanbul’un kapatılmak istenmesi davası var. Temel olarak bunları ön plana çıkarttık, bir de tabii dayanışma ruhunu, onur ruhunu...

Aykut Atasay: Bu yılki yürüyüş eşcinsel hareketin geniş tabanı olduğunu, diğer STK’larla da işbirliği içinde olduğunu kanıtladı. Hem sayımıza, hem de katılımcıların profiline bakarsak, çok heterojen bir katılım mevcuttu. Halkın tepkisi de çok önemliydi. Mesela SkyTürk’teki programında Musa Ağacık “Lambda’nın kapatılması gündemde, ne düşünüyorsunuz?” diye halka sormuş, “kapatılmasın, destekliyoruz, eşcinsellerin yanındayız” demiş konuştuğu insanlar. Yürüyüş esnasında, camlardan çıkıp “bravo” diyenler, alkışlayanlar vardı. Polis bile “ne yapıyorsunuz?” demedi. Geçen

yıllarda, “yapmayın çocuklar, elinize ne geçecek” diye yanımıza gelip konuşurlardı.

Bawer: Bugüne kadar yaptığımız en kalabalık yürüyüşü. Taksim Meydanı’nda toplanan kalabalığı gördüğümüzde hepimiz şok olduk. Yürümeye başladığımızda, insanlar yolda görüp, kafelerden kalkıp geldi ve bayrağın ucundan tuttu. Önceki yıllarda, insanlar kamusal alanda görünürlükten çekindiklerini, yürüyüşe katılamayacaklarını yazıyordu eşcinsel forum sitelerinde. Bu sefer, birçoğu yürüyüşü görünce o heyecana dayanamayıp katıldıklarını yazdı.

Açtığınız 25 metrelik gökkuşağı bayrağının etkisi oldu yani...

Eşcinsel mücadelesine dahil olmak için eşcinsel olmaya gerek yok. Buzulların erimesine karşı çıkmak için buz kütlesi olmanıza gerek olmadığı gibi.

Soldan sağa: Aykut Atasay, İzlem Aybastı, Bawer Çakır

Fotoğraf: Şahan Nuhoglu

İzlem: Eşcinsel hareketin sembolü altı renkli gökkuşağı bayrağı. Lambda’nın sekiz metre yüksekliğinde bir bayrağı var, o bile geçtiğimiz iki onur yürüyüşünde müthiş bir heyecan yaratıyordu. Belçika’dan 25 metrelik bayrağın geleceğini duyduğumuzda İstiklâl’e sığar mı diye tartıştık, hatta gidip adım adım ölçtük. Polis “kamusal düzeni bozmak”tan yürüyüşümüzü engeller mi diye de bir kaygımız vardı. Nihayetinde, her ihtimali bekleyerek çıktık. O kalabalığı gören herkes küçük dilini yuttu. Polisin de olayı idrak edemediğini düşünüyorum, çünkü bizim için bile şok ediciydi.

Yurtdışındaki onur yürüyüşlerine katıldınız mı hiç?

Aykut: Hayır. Avrupa’yla kıyaslama yapmamak gerek, özellikle sayı açısından. Biz kazanılan haklar ve mücadele açısından 15-20 yıl gerideyiz. Biz burada bin kişi yürürken, Madrid’de bir milyon kişi yürüdü. Köln’de bir buçuk, iki milyon kişi yürüyor. Büyük şirketlerin, turizm acentalarının burununu soktuğu bir durum da var tabii, çok büyük organizasyonlar bunlar. Ayrıca, oralarda açık olan kişi sayısı çok fazla. Örneğin İspanya, eşcinsel haklarının en iyi uygulandığı ülke.

İzlem: Heteroseksüellerle eşit haklara sahipler. Sadece evlilik hakkı açısından değil, evlât edinme ve diğer sosyal haklar anlamında da çok iyi durumdadır.

Aykut: Buradaki sıçramayı gözardı etmemek gerek. Gelecek yıl Kadıköy’de miting yapmayı ciddi ciddi düşünüyoruz, yetmeyecek belki de Kadıköy. En büyük temennimiz, böyle yürüyüşlere ihtiyaç kalmaması.

Bawer: Yurtdışındaki etkinlikler ve yürüyüşler artık tamamen haftasonu eğlencesi. New York onur yürüyüşünde şirketler insanlara eşantiyon veriyor, sponsorlar var... Tamamen “mainstream” bir hadiseye dönüşmüş durumda.

New York’ta yaşayan bir arkadaşımız, “pride”a katılan gruplar arasındaki sınıfsal farkların, politik tercihlerin yürüyüşe yansıdığını anlatmıştı...

Bawer: Amerika’da cumhuriyetçilerin politik olarak örgütlenen eşcinsellere karşı tavrı çok korkunç. Hollanda’da da öyle, ciddi bir ırkçılık var. “Ülkemize esmer insanlar gelmesin” diyen birçok Hollandalı eşcinsel, sağcı partilere oy veriyor. Türkiye’deki hareket şu anda politik olarak ken-

dini geliştiriyor, zaten politik zeminden çıkıp bugüne gelmiş bir hareket. Bu seneki yürüyüşü muhalif hareket de sahiplendi. Osman Kavala, Baskın Oran, Ali Bayramoğlu, Şahika Yüksel gibi isimlerin gelmesi, birçok STK'dan insanın gelip bayrağın ucundan tutması, anarşistlerin, feministlerin, sosyalistlerin, vicdanî retçilerin katılması bu hareketin başka yerlerle yıllardır kurmaya çalıştığı ilişkinin vücut bulmaya başladığını gösterdi.

İzlem: Bir yandan da, demokratikleşme anlamında geriye doğru bir gidiş yaşanıyor. Muhalif hareketin eşcinsel harekete bu kadar sahip çıkması biraz da bundan. Biz orada özgürlük mücadelesinin sesi olduk; gökkuşağı bayrağı sadece eşcinsellerin özgürleşmesi için değil, tüm ezilenlerin özgürleşmesi için açılan bayrak oldu. Anti-militarist sloganlar attık, Baskın Oran'ı destekleyen sloganlar attık, ırkçılık karşıtı sloganlar...

1 Mayıs'ta Taksim'e çıkış polis tarafından hunharca engellendi. Onur yürüyüşüne müsamaha gösterilmesine ne diyorsunuz?

İzlem: Önümüzdeki yıl sayımızın daha fazla olacağını ve yürüyüşümüzün engellenmediğini düşünüyorum.

Bawer: Yürüyüşe müdahale edilmemesinin tek nedeni, kimsenin öyle bir kalabalığı beklememesi. Seneye polisin müdahalesiyle karşılaşabiliriz. 6 Ağustos 2006'daki Bursa olaylarını hatırlayın, isteyince yapıyorlar. Şunu da söyleyelim: Biz polisin her türlü müdahalesine psikoloji ve bilinç olarak hazırдық.

Son iki yılda hareketin kazandığı ivmeden bahsettiniz. Neler oldu bu dönemde?

İzlem: Aslında, iki yılla sınırlanamamak gerekiyor. Beş yıldır Lambda'nın bir mekânı var, etkinliklerimizi kendi mekânımızda yapmamız çok önemli. Bu, ister istemez bir toparlanma getiriyor. Lambda'nın eşcinsel ve biseksüeller arasında yaptığı bir anket çalışması oldu, bu çalışmayı kitaplaştırdık. Sonra Lambda danışma hattını oluşturduk. Bu da, bilinç yükseltme anlamında bir adım attırdı. Kadın toplantıları yaptık.

Aykut: Ayrıca, travesti ve transseksüellerin Lambda'da örgütlenmelerini artıran toplantılar var. Taksim, Harbiye, Şişli, Tarlabaşı'nda tek tek evler gezildi. Gacıların (travesti ve transseksüellerin) katılımını onur yürüyüşünde de gördük. En önemli gelişme, dernekler ve kurumlararası ilişimini kuvvetlendiren LGBTT platformu oldu. Bu çatı altında sekiz oluşum ve dernek var.

Sizler nasıl ilişkilendiniz Lambda'yla?

Bawer: 16 yaşına kadar yeryüzünde Bülent Ersoy, Zeki Müren ve benden başka kimsenin eşcinsel olmadığını düşünüyordum. Bu çok klasik bir hikâye. İlk kez Taksim'e gelip benim dışımdaki insanları gördüğümde çok heyecanlanmıştım. O zamanlar Lambda toplantıları Toplumsal Araştırmalar Vakfı'nda oluyordu. 1997'de o toplantılara katıldım.

Nerelisin?

Bawer: Bitlis. Ortaokula başladığımda İstanbul'a geldim. Kabuğu kırmak, kendi

Eşcinselliğimin annemle babamın bana yaklaşımlarından kaynaklanmış olabileceğini düşünmüştüm, bir gerekçe arıyordum. Gerekçe aramanın ne kadar saçma olduğunu, eşcinselliğin bir nedeni olmadığını, toplumsal bakış açılarından kaynaklı bir sorunsallaştırma olduğunu fark ettim.

kendine bunu söyleyebilmek çok zor. Başka eşcinseller olduğunu öğrendiğimde inanmamıştım.

Lambda toplantılarından nasıl haberdar olmuştun?

Bawer: 17 yaşındaydım, İstiklal Caddesi'nde birileriyle karşılaştım, onların peşine takıldım, böyle bir yerden bahsettiler, adresi istedim. Bir ay boyunca toplantılara gittim, ama daha sonra kendi homofobim yüzleştığım şeyle barışmamı engelledi, tekrar içime döndüm. Kafamda oturtamadığım en büyük konu şuydu: Bir erkek beni bu halimle nasıl sevecek? Ben bir erkekken, penisim varken, vücudumda bu kadar kıl varken bir erkek beni niye sevsin?

Bülent Ersoy ve Zeki Müren'i nasıl görüyordun?

Bawer: Bülent Ersoy, cinsiyet değiştirme operasyonu geçirmiş, kadın olmuş biriydi. İdeal bir şeydi benim için, kafamdaki algıyı çok besliyordu: Bir erkekle birlikte olabilmek için müdahalelere ihtiyaç vardı. Zeki Müren ise bu ülke için beş-altı adım önde fikirlerle kendini varetmişti.

Toplumdun bu iki figürü bağrına basıp "star" yaparken eşcinselleri karalamasını nasıl açıklıyorsunuz?

Bawer: Kadınları seven kadınların, erkekleri seven erkeklerin, bedeninden memnun olmayan insanların olduğunu herkes biliyor. Ama konuşmuyorlar, zaten olay bu.

Aykut: Bizde "bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın" anlayışı çok yaygın. Eğlence sektöründeki eşcinseller televizyon kutusunun içindeler; onları ne sokakta görüp midem bulanacak, ne de evime gelecekler. O kutunun içindeler ve bana komik geliyor, beni eğlendiriyorlar. Karikatür tipi de çok besliyor algıyı. Eşcinsel erkek hali nasıldır? Bir gürültü olduğunda "ay!" diye çığlık atan, hisli, bir elini sakısı taşıy gibi tutup dolaşan biri...

Bawer: Bülent Ersoy'un elini openlerin, ona diva diyenlerin hiçbirini Lambda'daki bir transseksüel arkadaşımızın elini öpmez, aynı muameleyi de yapmaz.

Kendi homofobini keşfedip aşman nasıl oldu?

Bawer: İlk kez bir gey bara gittim, kapıda benden para istediler. Ben orada geylerden para alınmadığını biliyordum. "Niye benden para istiyorsunuz ki?" dedim. "Sen gey misin?" dediler, "evet" dedim. "Git sakallarmı kes" dediler.

Gey barda da o kalıplarla karşılaştın yani...

Bawer: Tabii, her yerde var. Mesela benim göbeğim var, göbeğimi içime çekerek dolaştığımı biliyorum. Dışarı çıkmadan önce traş oluyorsun, kremler sürüyorsun parlarsın diye, jöleler sürüyorsun. Bunun istenilen durum olduğunu sonra sonra fark ettim, benim televizyonlardaki o şarkıcılara benzememi istiyorlar.

Heteroseksüeller için, özellikle kadınlar için de böyle kalıplar var...

Bawer: Ben o güzellik algısıyla yüzleştim. Benim homofobimin diğer bir yüzü de şu: Bu insanları efemine buluyordum, "ne bu kadın gibi hareketler" diyerek yanlarındaki uzaklaşıyor, onları itmeye başlıyordum ha-

yatımdan. Çok maskülen bir kadın gördüğümde rahatsız oluyordum. "Queer teori"yle tanıştım, hayatım değişti. (gülüyor)

İzlem: Queer demiyoruz!

"Queer"e ne diyorsunuz?

İzlem: Bir şey diyemiyoruz.

Aykut: Akademik alanda "terso" dendi, ama pek içselleştirilmedi.

Bawer: "O biçim" deniyor, "ibne" olarak çevirmeye çalıştılar. Biz hâlâ gay'in "e" ile yazılması için uğraşıyoruz. "Gey" diye yazmak burulaştırıyor.

Aykut: "Gay" Batı icadı yapıyor, özel isim muamelesi görüyor.

İzlem: Şunun altının çizilmesi gerekiyor: Tek tip eşcinsel yoktur, eşcinsel sayısı kadar eşcinsel vardır.

Aykut: Her eşcinselden politik olmasını da beklememek lâzım, bu yanı sıra çok sık düşülüyor.

İzlem: Eşcinsel özgürlükçü olmalı, homofobi karşıtı olmalı, feminist olmalı gibi müt-hiş politik öğelerin doğası gereği eşcinsel bireylerde toplanması bekleniyor.

Evlilik konusu için ne diyorsunuz?

İzlem: Ben evliliğe karşıyım. Evlilik, toplumsal cinsiyet anlamında kadın ve erkek rol modelinin tekrar tekrar üretilmesi ve hiyerarşinin varolması için gerekli bir kurum. Nasıl başka bir dünya mümkün diyorsak, başka bir ilişki biçimi de mümkün. Ama, heteroseksüellerle eşit sosyal haklara gelmek istiyorsak, evlenmek de bunlardan biri. Ben istemiyorum, ama bir eşcinsel istiyorsa evlenmelidir. Süreç içinde, belki evlilik kurumu yıkılacaktır. Ama bunun yükümlülüğünü eşcinsellere yıkmak doğru değil. Eşcinseli doğası gereği muhalif, politik, varoluşunu sorgulayan insan olarak görmemek gerek. Bir eşcinsel homofobik bir tavır gösterdiğinde "nasıl yani!" diye bakılabiliyor. Eşcinseller de bu hayatta yaşıyor, sorgulamazsan homofobik olursun.

Bawer: Herkes bir ezbere doğuyor: Eşcinsel, Türk, Kürt, erkek, kadın, herkese ezen-ezilen ilişkisi öğretiliyor. Her zaman neyi gördük: Sinirlenen Kadir İnanır, Türkan Şoray'a tokat atabilir, hakkıdır. Eşcinsel de ilişki kurduğunda bu bilgiyle ilişkilenecek, kendisini Kadir İnanır'ın ya da Türkan Şoray'ın yerine koyuyor. Efemineysen Türkan Şoray oluyorsun, geriye kalan da Kadir İnanır oluyor. Her Kürt, Kürt mücadelesinin içinde mi?

Aykut: Olmalı mı?

Bawer: Keşke olsa! Her hakkı yenen, insan hakları savuncusu mu oluyor? Bazılarımız şanslı, Lambda'nın kapısından içeri girebildi.

O kapıdan içeri girince neler değişti?

Bawer: Ben Lambda'nın kapısından içeri girmeden önce de politik okumalar yapan, Türkiye'deki muhalif hareketin içinde yer almış, hak mücadelesini az çok bilen biriydim. Oralarda aratik varolamamamın nedeni, nerede eşcinsel olduğumu söylesem "hııırrr" sesleri duymamdı. Lambda'dan içeri girmemi tetikleyense işyerinde gördüğüm şiddet ve tacizdi. 2004 yılıydı, kendimi Lambda'ya attım ve şanslıydım ki, o dönem Lambda'da açılma toplantıları yapılyordu. Lambda'ya çekinerek, sıkılarak gelen birçok insan bir süre sonra çeşitli sorumluluklar almaya, gönüllü çalışmaya başlıyor. Lambda'da hiyerarşi yok, herkesin söz üretebileceği bir alan var. Hepimiz bir komisyona girip çalışmaya başladık.

Ailene açıldın mı?

Bawer: Ailem beni eylemlerde gördü, konuşmuyoruz. Annem YouTube'daki onur haftası videosunu izledi, fotoğrafımı gördü, "çok güzel çıkmışsın!" dedi. Ben kardeşime açıldım, ağladı, "şaka yaptım" dedim sonra. İlk açılma deneyimimde arkasında durabileceğim argümanım yoktu. Bana "sapıksın sen" dediğinde, "tamam, sapıgım, özür dilerim, hemen tedavi olayım" derdim. Ama şimdi, yaşadığım gerçekliğin arkasında durabilecek gücüm var. 17 yaşındaydım, babam önüme bir mektup ve bıçak koydu. Birisi bizim evimize bir mektup yollamış, "oğlun böyle böyle" diye. Babam "bu gerçekleşse bu işi halledelim" dedi. Ben de "o bıçağı bana saplayacağına inanmıyorum" dedim, blöfünü baştan gördüm.

Aykut: Benim Lambda'yla tanışmam, içime sinmeyen bir buluşmayla oldu. 22 yaşındayken, Türkiye'de ilk ve son kez yapılan eşcinsel film festivali Outİstanbul'a Efe Peker'le yaptığım "Doğru Yer" adlı 48 dakikalık filmim kabul edildi. Festivalde gösterilen tek yerli film. Bunun üzerinden de festivalin bayağı reklamı yapıldı; festivali düzenleyenler afişe olmak istemiyorlardı ve beni medyanın önüne yem gibi sundular. Festivalin yapıldığı ay boyunca on gazete-ye, altı televizyona falan konuştum. Ve daha henüz sadece beş ay önce bir erkekle öpüşmüştüm, o kadar tazeyim! Bilkent'te siyaset bilimi okudum, cinsiyet politikalarıyla, cinsel kimlikle ilgili az çok fikir sahibi- biydim, ama eşcinsellik üzerine çok da ka- fa patlatmış biri değildim. Aklım fikrim si- nemaydı. Sinema master'ı yaparken politi- ze oldum. Siyaset bilimi okurken Marx ve Foucault okutmadılar, sinema master'ı ya- parken bunları okudum. "Doğru Yer" in fes- tivalde gösterilmesinden önce, festivali dü- zenleyenlerle tanıştım, "Lambdaİstanbul diye bir dernek var, onlardan destek ala- lım" dediler. Ayağımızda parmak arası ter- likler, cıdıkdı cıdıkdı gittik Lambda'ya. Ben tabii hiçbir şey bilmediğim için sesimi so- luğumu çıkartmadan oturdum.

Erkeklerden hoşlandığımı farketmen nasıl oldu?

Aykut: İlkokulda erkeklerle çok flörtöz- düm. Dudak dudağa, sevişmeye ramak ka- la çekerdim kendimi, âşık ederdim kendi- me, erkekleri oynatırdım parmağım, kok- latırdım, kaçardım. Bundan keyif alıyordum, ama ismini koymuyordum. Ne zaman erkeklerle yaşadığım yakın ilişki isimlendi- rilmeye çalışılsa, hemen itiraz edip ilişki- mi bitiriyordum. Üniversitede ilk tanıştığım in- san eşcinseldi ve benden çok hoşlanmıştı, benim kazağımı giydi, aylarca kazağa do- kunamadım. Böyle de bir homofobi vardı. Hem eşcinselliğe, hem kadınsı harekete dayanamıyordum, kendime küsüyordum, yaşadığım ilişkiyi lanetliyordum. Her mas- türbasyon sonrası, "Allahım bu geçecek" gibi bir duygu vardı.

O dönem kadınlarla ilişkin oluyor muydu?

Aykut: Biseksüeldim, kızları da arzuluyordum, erkekleri de. Ama erkekleri arzuladı- ğımı minumum düzeyde belli etmeye çalış- ıyordum. Üniversite üçüncü sınıfta da bir kıza deli gibi âşık oldum, avucumun içi ter- liyordu. Ama herhalde vajına fobim olduğu için, bir kızın külodunu hiç çıkartmadım sevişirken. Daha sonra sinemada master yapmaya başladığımda bir ödevim vardı,

"medyada en çok ayrımcılığa uğ- radığımı düşündüğünüz grup kimdir" konusunda. En çok tra- vesti ve transseksüeller olduğun- u düşündüm. Medya taraması yapmak için de Lambda'ya gidip gelmeye başladım. Bir erkekle birlikte olduktan sonra kızlara olan ilgim azaldı, minimuma in- di. Şu anda da bir kızla beraber olabilirim belki. Bu, beyindeki duvarları kırmakla alakalı. Gey barların falan varlığını da o film festivali sayesinde öğrendim. Ondan dört-beş ay sonra da şu anda iki buçuk yıldır birlikte ol-duğum sevgilimle tanıştım. Tra- vesti ve transseksüellerin temsiliyle ilgili de bir belge çektim. O dönem gacılarla ta- nıştım. 18 dakikalık "Travesti Terörü" filmi çıktı ortaya. Onur haftasını da dört-beş ki- şilik bir ekiple görüntüledik.

Sen Lambda'ya nasıl geldin?

İzlem: 2003'te Lambda'ya geldim. Onun öncesinde bir kadın sevgilim oldu. Sevgilim benden daha homofobikti, bu nedenle ayrıldık. Ondan sonra, aşk acımı yaşarken eş- cinsel kimliğimi sorguladım. İki-üç ay çok kötü hissettim kendimi. O zamana kadar kendini heteroseksüel olarak adlandırıyor- sun, erkeklerden hoşlanan birisin ve bir an- da bir kadından hoşlanıyorsun. Geçmişime baktığımda, her zaman kadınlarla aşk ilişki- si yaşadığımı farkettim, ama adlandıрма- dan. Kadınlarla yakınlıklarım "yakın arka- daşız" üzerinden geliyordu. Bu, karşı ta- raf için de geçerli; zaten ben kendime açıl- dıktan sonra, bir sürü insanı da açtım. Be- nim de bir kimlik bunalımı dönemim oldu, "şimdi ben neyim" diye. İster istemez, bir kadından hoşlanıyor olmanı sorunlu bir du- rum olarak kodluyorsun. Daha sonra İF İs- tanbul'da, "gökkuşağı filmleri" bölümünde "Balık Hafızası" adlı bir film izledim. Hete- roseksüelliğin, lezbijenliğin çok güzel iş- lendiği bir film. Festival kapsamında bir gökkuşağı partisi oldu, sponsorlar arasında Lambdaİstanbul da vardı. O partiye gitme- ye karar verdim, acayip heyecanlıydım. Bir erkek arkadaşımla gittim. Parti mekânında- ki kalabalığa inanmadım, bu insanların hepsi eşcinsel mi diye... Kız arkadaşım da açılmamız gerektiğini söylüyordum, tuva- letlerde sevişiyorduk, gizli saklı... Ben Bilgi Üniversitesi'nde okuyorum. Bir gün Bilgi Üniversitesi'nin sayfasında bir duyuru gör- düm: "Türkiye'de cinsel kimlikleri anlama sempozyumu yapılacaktır. Bu sempozyum- da yardımcı olmak isteyen arkadaşlar şu

Biseksüelliğe heteroseksüeller kadar eşcinseller de tepkili. "Eşcinsel kendi cinsini sever, nasıl olur da heteroseksüel bir ilişki yaşarsın" deniyor. Eşcinselliğe ihanet gibi algılanıyor. Eşcinseller heteroseksüeller tarafından ötekileştiriliyor, biseksüellik de eşcinselliğin ötekisi. Onu ötekileştirerek kendi varoluşunu sağlamlaştırmak istiyorsun.

numarayı arasın" diye. Say- fada bir de Lambdaİstan- bul'un logosu vardı. İkinci- kere Lambda karşına çıkmış- oldu. Bu Lambda da neyin nesiymiş diye Google'dan arattım. Lambda'nın sayfa- sında, "Salı Ziyaretleri" adlı eşcinsel bir karakterin oldu- ğu bir tiyatro oyununa top- luca gidileceğinin duyuru- sunu gördüm. Lambda'ya gittim bilet almak için. Lambda'ya giderken kafan- da çok marjinalleştiriyorsun durumu. Kafanda eşcinsellik de marjinal bir şey zaten. Bi- raz heyecanlıydım, ama kapıyı çaldım, "ne olursa olsun" diye girdim içeri. Süreç içeri- sinde, eşcinselliğin sorunlu bir şey olmadı- ğını anlattı insanlar. Mesela, eşcinselliği- min annemle babamın bana yaklaşımların- dan kaynaklanmış olabileceğini düşünmüş- tüm, bir gerekçe arıyordum. Gerekçe ara- manın ne kadar saçma olduğunu, eşcinsel- liğin bir nedeni olmadığını, toplumsal bakış- açılardan kaynaklı bir sorunsallaştırma olduğunu fark ettim.

Bilgi Üniversitesi'ndeki LGBTT kulü- bü o zaman var mıydı?
İzlem: Hayır, kulübü kuranlardan biriyim zaten. Okul, eşcinselliğin hiç konuşulmadı- ğı, sansürlendiği bir yer. Biz de öncelikle bunu görünür kılmak için kulübü kurduk, amacımıza da fazlasıyla ulaştık.

Kulüp kurulduktan sonra, gazetelerde "böyle şey mi olur!" yolunda haberle- rin çıktığını hatırlıyoruz...

İzlem: Bilgi Üniversitesi'nin "rahatız", "farklıyız" imajını yaratmak için kulübün kurulmasına izin verdiğini düşünüyorum; öyle gözükmek gibi bir dertleri var. Bilkent rektörüne sormuşlar, "oylamaya sunardık" demiş. Oylama, azınlık haklarını tüketen, çoğunluğun bakış açısına alkış tutan bir şey. Bilgi Üniversitesi "biz ne kadar libera- liz, ne kadar demokratız" diye kendini gös- termek istediği için bizi kullandı aslında, çünkü gerçekte öyle değil, kuklası olduk okulun. Dışanya, Avrupa'ya, Amerika'ya karşı "biz böyle bir kulüp kurduk" imajı ya- rattılar. Ama diğer yandan, etkinlik yapma- mıza izin vermediler. Film gösterimleri yapmak istedik, izin vermedikleri için ya- pamadık. Gerekçesi de "basında çok görü- nür oldunuz, bu tehlikeli bir şey". Sonra ağızlarından baklayı çıkartılar: "ÖSS ter- cihleri yaklaşıyor, okulu tercih eden etsin, siz sonra etkinliklerinizi yapın." Bu çok çir- kin bir şey. Ama açıkçası, karşımıza da almak istemedik okulu. Önümüz- deki yıl böyle şeylerin yaşanmasına izin vermeyeceğiz.

Eşcinsel örgütlenmelerde kadın ve erkekler arasında hiyerarşi oluyor mu?
İzlem: Genelde Lambda'nın kapı- sından giren kadınların kendilerini Lambda hissedebilmek için çalış- maları gerekiyor. Ama erkekler, he- men kendilerini Lambda hissedebi- liyorlar. Bu, toplumsal pratikten bes- lenen bir şey.

Bawer: Eşcinsel erkekler de erkek. Hareket içindeki varlıklarını bir lütuf olarak görebiliyorlar. Ama bir kadın, o hareketin bir parçası olduğunu

kendine ve başkalarına hissettirebilmek adına ciddi emek harcamak zorunda kalıyor.

İki kadının beraberliği, iki erkeğin kinden daha rahat kabul görüyor mu toplumda?

Bawer: Kadınların birliktelikleri de çok sert tepkilerle karşılaşabiliyor. Bir kadını sevdiği için şiddet gören, öldürülen bir sürü kadın var. Heteroseksüel erkeğin öyle bir fantezisi var, ama bu fantezinin bir yerinde erkek de araya girmek istiyor. Birçok porno filmde öyle değil mi, iki kadın sevişiyor, erkek onları izliyor, sonra da katılıyor. Erkek, iki kadın arasında ona yer olmadığını anladığında, çok faşizan tepkiler verebiliyor.

Aykut: Bir de bifobi var, biseksüellik bir tür dönmelik, evrimini tamamlamamış eşcinsellik gibi görülüyor. Biseksüelliğe heteroseksüeller kadar eşcinseller de tepkili. “Eşcinsel dediğin kendi cinsini sever, nasıl olur da heteroseksüel bir ilişki yaşarsın” deniyor. Eşcinselliğe ihanet gibi algılanıyor.

İzlem: Eşcinselliğin kutsallaştırılması durumu var. Eşcinseller heteroseksüeller tarafından ötekileştiriliyor, biseksüellik de eşcinselliğin ötekisi. Onu ötekileştirerek kendi varoluşunu sağlamlaştırmak istiyorsun, aslında olayın özü bu. Eşcinsellerin ve biseksüellerin sorunları anketi yaptığımızda, büyük bir yüzdeyle “biseksüellik kararsızlıktır ve doyumsuzluktur” tarifi çıkmıştı. Bu, camiada bifobinin ne kadar yaygın olduğunu gösterdi. Ben Lambda’ya gelip biseksüel olduğumu söylediğimde, “biseksüel, üçseksüel, beşseksüel” diye espri yapılmıştı. Olayın göbeğinde bunlar yaşanıyor.

Aykut: Heteroseksüel biseksüele özenirken, eşcinsel biseksüele kızıyor.

İzlem: Bu arada, biseksüellikle ilgili hareket de evriliyor. Lambda’da şöyle konuşmalar geçiyordu vaktiyle: “Siz biseksüelsiniz ama, sizin eşcinsel tarafınız eziliyor, dolayısıyla bu harekette eşcinsel tarafınızla olmalısınız, dolayısıyla bu bir eşcinsel harekettir”. Ben de, “ben eşcinsel değilim, benim heteroseksüel yönümü görmezden gelemezsin” diyordum. Bu konuda çok tartışma oldu. Bu yüzden de LGBTT’ye evrildik, artık eşcinsel kelimesini kullanmıyoruz. Queer teoride eleştirdiğim de bu: Heteroseksizme direnç koymaktan çıkma bir hareket, dolayısıyla kendi alt kimliklerini görmezden geliyor. Zorunlu heteroseksüelliğe karşı direnç oluşturmak için eşcinsellik diye bir kelime koymuş, biseksüelleri dışlıyor, travesti ve transseksüelleri dışlıyor.

Feminizm, Yeşiller, eşcinsel hareket, hepsi Batı’da ‘60’larda ortaya çıkan ya da yükselişe geçen spesifik mücadele alanları. Aynı zamanda, genel olarak, sadece kendi meselelerine dönük değil. Fakat Türkiye’de ‘80 öncesi sol harekette bu muhalefetten bahis yoktu. Bugün de hâlâ sol örgütlerin içinde bu konular tartışılmıyor ve bu hareketlerle solun ilişkisi çok zayıf...

İzlem: Feminist örgütlerin içinde homofobi ne kadar sorgulanıyor ki? Muhafil hareketler homofobilerinden, bifobilerinden, transfobilerinden arınmıştır diye bir şey yok. Homofobinin eğitimle de ilgisi yok,

Hareketimizin Baskın Oran’la yollarının kesiştiği an, Eryaman olayları üzerine Ankara’da yürütülen davaydı. Henüz ortada ne seçim hadisesi ne Baskın Oran’ın adaylığı vardı. O olayları duyurunca Baskın Oran mail atarak davaya geleceğini, herkesi de oraya beklediğini söylemişti. Ama sadece o geldi. Geldiğinde, “niye kimse yok, bir tek ben mi geldim?” demişti. Baskın Oran her zaman şu anda söylediklerini söylüyordu. Kapısına gidip bunları da söyle diye rica ettiğimiz biri değil, kendisi söylüyor.

gayet eğitimli bir sürü insan homofobik; bu, feministler için de, solcular için de geçerli.

Bu açıdan ÖDP farklı denebilir mi?

Bawer: ÖDP’nin yaklaşımı sepette her şey olsun gibiydi. Türkiye’de herkes bir sürü güzel laf ediyor. Ama LGBTT bireyler için uygulama önemli. Eşcinsel hakları diyorsanız, ama kendi bulunduğunuz grupta eşcinsellere yer açmıyorsanız, bence o cümleleri kurmanın da anlamı kalmıyor.

İzlem: Örgütlenmede somut tavır almak çok önemli. Bir örnek vereyim: Tekyön diye bir gey bar var, Lambda erkeklerin de gittiği bir yer. Geçenlerde polis tarafından basıldı. İnsanlar sille tokat dövülerek atıldı. O olaydan sonra, Lambda’ya gelen, onur yürüyüşüne katılan insanlar oldu.

Aykut: Çünkü tepkimizi ortaya koyduk.

Tekyön’deki baskın nasıl oldu?

Bawer: Saat iki civarıydı, içeriye polis girdi. Hande Yener’in “Kibir” şarkısı çalıyordu. “Polislere yardımcı olun” gibi bir uyan geldi. İçerisi çok sıcaktı, kimse kimlik de sormuyordu, dışarıya çıktık. İçeride hâlâ bir sürü insan var, sonra biz kapıda dururken, birden insanlar dışarıya çıkmaya başladı. Ne olduğunu anlamaya çalışırken polisin bağırıp çağırıldığını duyduk. Dışarı çıkanlar polisin insanları tartakladığını, biber gazı gösterdiğini söylediler. Resmî kayafetli, sayıca kalabalık bir polis grubuydu. Ruhsat kontrolü gibi değil, basmaya gelmişler belli ki. İnsanlar daha sonra alkışlamaya başladı. Polis “dağlacak mısınız, yoksa biz mi sizi dağıtalım!” diyerek insanların üzerine yürümeye başladı. Tarlabası’na, İstiklâl’e doğru kovaladılar. Biz daha ne olduğunu anlayamadan, İstiklâl’den özellikle efemine geyleleri ve travestileri toplamaya başladılar.

Tekyön nasıl bir kulüp?

Bawer: Benim bildiğim, sekiz yıldır var. Mekânın tutulmasıyla hareketin evrilmesi çok paralel. Eşcinsel erkeklere hizmet ediyor; efemine bulunanlar, travestiler, kadınlar içeriye alınmıyor. “Erkek” bir yer aslında. Kimi partner bulmaya, kimi hayatının aşkını aramaya gidiyor. Müzik var, dans ediliyor, eğleniliyor. Her sosyal sınıftan insanın çok rahat ettiği bir yer. İşçi eşcinsel de geliyor, şirket müdürü de, akademisyeni de... Hakikaten sınıfsal ayrımı kıran bir yer. Popülerliğinin bir nedeni de bu. Oryantalist Avrupalılar için ideal bir yer, çünkü kılı, esmer tenli erkekler var.

Aykut: Ne kadar cinsiyetçi olduğunu da ekleyelim, kapıdaki erkeklerin feminen bulunduğu

geylerin giremediği bir yer. Onların tarifyle “zını”lar giremiyor.

Zırlı ne demek?

Aykut: İnce sesi, eller kollar havada konuşan, sesi kırılan...

Nasıl müzikler çalıyor?

Bawer: Hande Yener’den tut, Ajda, Demet Akalın... Yabancı da çalıyor, ama Türkçe ağırlıklı.

Tekyön baskınının yeni polis yasasıyla ilişkisi var mı sizce?

Aykut: Hep yapıyorlardı aslında, şimdi meşrulaştı, gövde gösterisi şeklinde yapıyorlar. Eskiden, “hüviyetini göster, evime giremezsin” deme hakkın vardı, şimdi o

hakkın yok. Pat diye evine girebilir, arama yapabilir.

Bawer: Bu şiddet polisleri özgü de değil. TAYAD’lı bildiri dağıtan öğrencilere saldıran insanlar nereden güç alıyor? Faşizm ve milliyetçilikten. Adapazarı’nda Ahmet Kaya tişörtü giyen gençlere saldıranlar da aynı zihniyete sahip. Türkiye’de saldırganların argümanı çok. Hak mücadelesi veren, varolmaya çalışan insanların argümanı işlemiyor. Türkiye, faşizm için ideal bir yer. Polis yasasından sadece polisler mi yararlanacak? Birisi beni sokakta dövcek, polise eşcinsel olduğumu söyleyecek.

Aykut: Ankara Eryaman’da, elli kişinin travesti ve transseksüelleri dövmesine göz yumdular. Müdahale etmediler.

Bawer: Bursa’da, izinli yürüyüş yapmak isteyen bizleri korumaları gerekirken, saldıranlara göz yumdular. Türkiye bir polis devleti, herkes polis artık. Zaten ‘80 sonrası yaratılan hadise de bu değil mi? Birbirini ihbar et vatandaş! Vatan için kurgun sıklıkla muhbirlik eden arasında ne fark var?

Baskın Oran’ın seçim kampanyasında eşcinsel, travesti ve transseksüellerin haklarından söz etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bawer: Bizim hareketimizin Baskın Oran’la yollarının kesiştiği an, Eryaman olayları üzerine Ankara’da yürütülen davaydı. Henüz ortada ne seçim hadisesi ne Baskın Oran’ın adaylığı vardı. Eryaman olaylarını duyurduğumuzda, Baskın Oran mail grubumuza mail atarak davaya geleceğini, herkesi de oraya beklediğini söylemişti. Ama sadece o geldi. Geldiğinde, “niye kimse yok, bir tek ben mi geldim?” demişti. O davaya gelmesi, ilişkimizin ilk vücut bulduğu andı. Biz zaten Baskın Oran’ı Hrant Dink’in katledilmesinin ardından yazdıklarından, yaptıklarından dolayı takip ediyorduk. Ortak aday hadisesi netleştiğinde çok sevinдик. Baskın Oran’ın aday olması bizim için çok önemli, çünkü Baskın Oran her yerde, her zaman şu anda söylediklerini söylüyordu. Konuşmalarında eşcinsel, travesti ve transseksüel haklarından bahsetmesi, tabii ki bizim için çok heyecan verici. Bizim kapısına gidip de bunları da söyle diye rica ettiğimiz biri değil, kendisi söylüyor. Onur yürüyüşüne Baskın Oran’ın gelmesini çok istemiştik, geleceğinden emindik de. Lambda’nın web sitesinden Baskın Oran’ı desteklediğimizi duyurduk. Lambda’da sadece eşcinsellerin haklarına yönelik politika üretmiyoruz. Militarizme, cinsiyetçiliğe, Kürt sorununa, toplumdaki şiddete dair de argümanlar üreten bir grubuz. Baskın Oran da bizim söylediğimiz şeyleri söylüyor. Eşcinsel mücadelesine dahil olmak için eşcinsel olmaya gerek yok. Buzulların erimesine karşı çıkmanız için buz kütseli olmanıza gerek olmadığı gibi. Baskın Oran’ın söylediği de böyle bir şey: Kürt sorununu Türkler sahiplenmeli, kadınların sorunlarını erkekler de sahiplenmeli... Baskın Oran’ın Meclis’te varolması fikri bile çok heyecan verici.

Diğer bağımsız adaylar için ne diyorsunuz?

Bawer: Üçüncü bölgenin bağımsız adayı Sabahat Tuncel’i de, Ufuk Uras’ı da destekliyoruz. Meclis’in ezberinin bozulmaya ihtiyacı varsa, bunu bağımsız adaylar yapacaktır. Biz zaten bu toplumun ezberini bir şekilde bozduğumuzu düşünüyoruz.

Tayyip Erdoğan, allahuekber

Takvimler 23 Mayıs 1964'ü gösterirken Türk futbol tarihinin kayıtlara geçen ilk şikeli maçı Karşıyaka-Kasımpaşa arasında oynanıyordu. Maçtan iki gün sonra Kasımpaşalı futbolcuların Karşıyaka'dan para aldığı ortaya çıkınca, Kasımpaşa mahalli lige düşürüldü. O günden sonra belini doğrultamayan mavi-beyazlılar, 2002'de AKP'nin iktidara gelip kulübün eski futbolcusu Tayyip Erdoğan'ın başbakan, eski başkanı Mehmet Ali Şahin'in de spordan sorumlu devlet bakanı olmasıyla önlenemez yükselişlerine başladı. İktidarın yanısıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi de kendi bünyesindeki futbol takımına göstermediği ilgiyi Kasımpaşa'ya gösterip belediye bütçesinden trilyonlar aktarıyor, İstanbullulara ait arsaları otopark olarak kulübe veriyor. Jet hızıyla Süper Lig'e çıkan Kasımpaşa, televizyon geliri olmamasına rağmen dört büyüklerden sonra en çok gelire sahip olan kulüp. AKP'nin Kasımpaşa aşkı karşılıksız değil. Kapalı tribünde her maçtan önce Tayyip Erdoğan'ın devasa posterini açan Kasımpaşa taraftarlarının en meşhur tezahüratı şu: "Tayyip Erdoğan, allahuekber."

1 921'de kurulan ve daha çok güreşteki başarılarıyla dikkat çeken Kasımpaşaspor'un futbol takımı, Türk spor tarihinin kayıtlara geçen ilk şikesinin başrolündedir. 1963-64 sezonunun son iki haftasına girildiğinde Kasımpaşaspor ve Beyoğluspor'un ligden düşmesi kesinleşirken, düşecek üçüncü takımın hangisi olacağı merakla bekleniyordu. Hacettepe, Beykoz, Karşıyaka ve İzmirspor arasındaki kümede kalma mücadelesinin düğümünü çözecek maç, 23 Mayıs 1964'te İzmir'de Karşıyaka - Kasımpaşa arasında oynanır. Maçı 4-0 kazanan Karşıyaka ligde kalırken, Beykoz küme düşer.

İki gün sonra gazetelerde Kasımpaşalı futbolcu Ali'nin "Maçtan sonra Karşıyakalıların gönderdiği 18 bin lira futbolcular arasında pay edildi" itirafı "Şike ve skandal" manşetiyle yayımlanır. İddialara göre, Kasımpaşa'nın İtalyan teknik direktörü Renato Vignoli de, hem 2000 lira almış, hem de kendisine bir diğer İzmir takımı Altay'ın hocalığı vaat edilmiştir. Aynı günün Milliyet gazetesindeki bir haberde ise "küme düşen Beykozspor için Hisarlı ağlıyor, Kuzguncuklu ağlıyor, Üsküdarlı ağlıyor" yazar.

Bu ne şeref?

Ertesi gün Kasımpaşaspor yönetimi "şikeden kulüp yönetiminin hiçbir şekilde haberi yoktur" açıklaması yapıp yazılı itiraflarını aldığı altı futbolcusu ve teknik direktör Vignoli'yi federasyon ve savcılığa şikâyet eder. Karşıyaka'dan yapılan ve "iddialar ortalığı bulandırmak için ortaya atılmıştır" denilen açıklamada "Kulübümüzün şike olayıyla en küçük bir ilgisi dahi bulunmamaktadır. Ka-

şımpaşa da, Karşıyaka da şerefli kulüplerdir. Futbolcuları da şerefli insanlardır. Şerefleri ile döğüşüler, şerefleri ile öldüler, şerefleri ile gâzi oldular" denilir.

Aynı hafta, Kasımpaşa yedi futbolcusu hakkında daha şikâyetle bulunur. Bu arada, şikeye kanşan iki kulübün maçlarının birkaç yıl süreyle kulüplerin en önemli gelir kaynaklarından biri olan Spor Toto'dan çıkarılması gündeme gelir. Şike olayının ardından Bursalı bir Spor Toto iştirakçisi de Kasımpaşaspor yüzünden sürprizli kuponunda 13'ü kaçırdığı gerekçesiyle suç duyurusunda bulunur.

Ligin son haftasında kendi sahasında Feriköy'le oynayan Kasımpaşa, maça ancak yedek kadrosunda kalan dokuz futbolcuyla çıkabilir. Kasımpaşalı taraftarlar "Namuslu takım istiyoruz", "Sahtekârlar kahrolsun", "Şikeciler Kasımpaşalı olamaz" yazılı pankartlar açıp kulüp yönetimini protesto ederler. Esnaf, adı şikeye kanşan futbolculara mal satmama karar alır, bazı futbolcular sokakta hırpalanır.

Şike olayına futbol kamuoyundan gelen tepkiler büyüyüp kulüplerin kapanması gündeme gelince, İzmir basını da karşı atığa geçer. Olay aşikâr olduğu için Kasımpaşalı futbolculara para verildiği inkâr edilmez, ama parayı yöneticilerin değil, bir taraftarın verdiği yazılıp bu münferit hareketten kulübün sorumlu tutulamayacağı savunulur.

İsmet İnönü hükümeti de olaya sert tepki gösterir, devlet bakanı Malik Yolaç şimdilerde örneğini göremediğimiz bir cesaretle olayın üzerine gider ve her iki kulübün de kapatılmasında ısrarcı olur. Federasyon dörde karşı bir oyla, iki takımın da bir alt kümeye düşürülmesine karar verir. Kasımpaşa, 2. Lig'e düşmesi önceden kesinleştiği için mahalli lige, Karşıyaka 2. Lig'e düşürülür. Karşıyaka iki yıl sonra

Beyoğlu belediye başkanırken Taksim'de beş dönümlük bir arsayı Kasımpaşaspor'a otopark olarak veren Kadir Topbaş, büyükşehir belediye başkanı olunca, mavi-beyazlılara belediye bütçesinden 11 trilyon harcayarak tesis yaptırdı.

mahkeme kararıyla birinci lige dönecek, Kasımpaşa ise senelerce belini doğrultamayacaktır.

Kasımpaşa'nın adı, 1968'de de bir şike olayına karışır. Mahkeme, Kasımpaşa'nın Altınordu'yu 8-0 yendiği maçta şike olduğuna karar verir. Danıştay kararı usûlden bozar, mahkeme tekrar görülür. Bazı ifadeler değişip şikâyetler geri alınınca konu kapatılır.

Neredeyse senede bir başkanın değiştiği, 1970'lerin sonunda ülkücülerin ele geçirdiği ve amatör lige kadar düşürdüğü kulüp, 1984'te lağvedilmek üzereyken tekrar toplanıp profesyonel liglere geri dönse de, 1996'da başkanlığı devralan Refah Partili Beyoğlu Belediye Başkanı Nusret Bayraktar döneminde tekrar düşüş başlar.

Belediye bütçesinden 11 trilyon

2002'de AKP iktidara gelip Kasımpaşaspor'un eski futbolcusu Tayyip Erdoğan başkan, eski başkanı Mehmet Ali Şahin spordan sorumlu devlet bakanı olunca takımın kaderi bir anda değişti. Dönemin Beyoğlu Belediye Başkanı Kadir Topbaş da eski Kasımpaşaspor başkanlarındandı. Partisi iktidara geldikten hemen sonra, Taksim'deki Ziraat Bankası ve Vakıflar'a ait -meşhur Taksim Camii için ayrılan- beş dönümlük arsayı "belediye araçları için kullanmak istiyoruz" diye alıp otopark olarak Kasımpaşa'ya verdi. Topbaş'ın Beyoğlu belediye başkanırken yaptığı ikinci kıyak, Kasımpaşa Bahariye Caddesi'ndeki otoparkı da kulübe vermek oldu. 2004'te büyükşehir belediye başkanı olunca Kasımpaşaspor'a belediye bütçesinden 11 trilyon harcayarak bir tesis yaptıran Topbaş, tesisin altındaki dükkânlar ve otoparkın gelirini de Kasımpaşaspor'a bıraktı. AKP iktidarı, Kasımpaşa'daki gaynesini adı "Recep Tayyip Erdoğan Stadi" olan 12 bin kişilik Kasımpaşa Stadi'nı da yeniledi. Her maçtan önce dev Tayyip Erdoğan posterlerinin açıldığı stadda taraftarın en meşhur tezahüratı önce "Recep Tayyip Erdoğan", hemen arkasından "allahuekber" diye bağırarak.

2004'te 3. Lig'de olan Kasımpaşaspor, o sezon 2. Lig'e yükseldi. 2005'te 2. Lig B Kategorisinden A kategorisine çıkan mavibeyazlılar, bu sezondan itibaren Süper

Triünlerin "kazma" tabiri ettiği stile sahip olan Tayyip Erdoğan, Kasımpaşaspor formasını giydiği günlerde...

Lig'de yer alacak.

Otopark ve dükkân gelirlerine rağmen, Süper Lig'e çıktığının hemen ertesi günü yöneticileri esnaftan para toplamaya çıkan Kasımpaşaspor, borcu olmayan ve hatta futbolcularına sözleşmenin üzerinde para veren tek kulüp. Yine de kulübün futbol şube sorumlusu Süha Sidal, haziran ayında transfer yapabilmek için acil paraya ihtiyaçları olduğunu söyledi. Çağrısı karşılık bulmuş olacak ki, temmuzun ilk on gününde sekiz transfer birden yaptılar. Hiçbir futbolcunun ayrılmadığı kulübün yeni transferleri şunlar: Andre Moritz (Fluminense), George Koch (Duisburg), Akgün (Dortmund), Barbaros (Essen), Ali (G. Furth), Aytekin (Ankaragücü), Murat (Ajax), Yekta (İzmirspor).

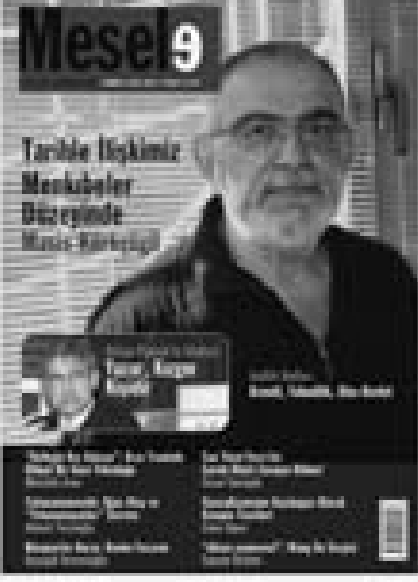
Kasımpaşalılar hallerinden memnun. Başbakanın futbolculuğunu sorduğumuzda Erdoğan'ı adeta Ronaldinho gibi ballandıra ballandıra anlatan orta yaşlı AKP'li kuyumcunun arkasından elinin tersini yanağında gezdirip "traş" işareti yapan oğlunu saymazsak, semtin AKP'li olmayan nadir sakınleri bile konu Kasımpaşaspor olunca başbakana ve partisine toz kondurmuyor.

Konuştüğümüz Kasımpaşalılar, takımlarının kayınlığı iddiasını kabul etmiyor.

Erdoğan'ı adeta Ronaldinho gibi ballandıra ballandıra anlatan AKP'li kuyumcunun arkasından elinin tersini yanağında gezdirip "traş" işareti yapan oğlunu saymazsak, semtin AKP'li olmayan nadir sakınleri bile konu Kasımpaşaspor olunca başbakana ve partisine toz kondurmuyor.

Belediye desteği normal karşılanıyor, ciddi ciddi "daha öncekilerin bunları yapmaması ayıp" deniliyor. Hepsini lige yükseldikleri Altay maçını anlatıp sözü "şaiibe olsa, maç o kadar çekişmeli geçer miydi"ye getiriyor. Kasımpaşa'nın on kişi kaldığı maçta öne geçen Altay son saniyelerde gelen gole engel olamayınca maç uzamış, uzatma bölümünde de öne geçen Altay galibiyeti yine son saniyede yediği golle kaçınca penaltı atışlarına gidilmişti. Altay'ın yediği iki golün de santrasını yapma fırsatı bulamadığı maçın temiz olması Kasımpaşalılar için bulunmaz nimet olmuş. Tayyip Erdoğan da Kasımpaşaspor yöneticileriyle futbolcularını Başbakanlık'ta kabul ettiğinde Altay maçından söz edip şunları söylemişti: "Bizim okulda bir rahmetli Dursun Hoca vardı, güreşle o ilgilenirdi. Hıdır Sarı diye de dünya ikincisi bir güreşçimiz vardı, Hıdır tuş yapardı, hakem tuşu vermezdi, tuş yapardı, vermezdi. Bir gün Dursun Hoca Hıdır'a dedi ki, 'oğlum, tuş yaptın mı bırakmayacaksın, göbeğinin üzerine oturacaksın'. Altay bunu yapamadı, bizim şampiyonluk da böyle oldu. Kutluyorum."

Kasımpaşa'da hemen hemen herkes aynı zamanda Fenerbahçeli. "Kasımpaşalı-

Tarihle İlişkimiz Menkıbeler Düzeyinde

Mesle, Temmuz 2007, Sayı 7

- Can Yücel Kore'de: İperim Böyle Savaşın Dönel (Sezal Sarıoğlu)
- Margarita Duran: Benim Yazarım (Ayşegül Devecioğlu)
- Tarihle İlişkimiz Menkıbeler Düzeyinde (Mesle Kürkçü)
- Chimamanda Ngozi Adichie: Madonna Buzum Kurtarıcıdır Olmaz (Erdem Örtop)
- "Beşgün Kış Uykusu": Arzu Treninde Ötöpel Bir Gece Yolculuğu (Mustafa Ezer)
- Tutunamamacılık: Oğuz Atay ve "Tutunamayanlar" Üzerine (Ahmet Terzioğlu)
- Orhan Pamuk: "Tasar, Kozun Kızdır" (Hasan Bülent Kutsarıman)
- "Elyazmanlar Yazarlar" (Ömer Akın)
- Şiyeşleşmenin Bağlantısı Olarak Komplex Teorisi (Erin Aker)
- "Sadece Özgür Akım": Arent, Yahudilik, Ulus-Devlet (Judith Butler)
- "Dünya Nemevut": Wang du Bergin (Seren Örtop)

Yönetim Yeri: Ağrı Kitapçı, Balım Yayıncılık Ltd. Şti. • Yayıncı Adres: Balım Yayıncılık, Murat Karim Sok. No: 5/1 Tarım/İSTANBUL
• e-mail: mesle@agritapci.com • Telefon: 0212 250 00 00 • www.agritapci.com

lar", Fenerbahçe tribününün Avrupa yakasındaki en kalabalık grubu. Semtte Fenerbahçelilik de Kasımpaşalılık gibi genetik bir durum sayıldığı için, neden herkesin Fenerbahçeli olduğu sorusuna pek kafa yoran olmamış. Burhan Yentürk'ün "Kasımpaşalıyız" adlı kitabında kulübün kurucularından Kadir Şen, Fenerbahçelilik geleneğinin nasıl başladığını şöyle anlatıyor: "Arkadaşlar ellerinde bir lastik topa beni mütemadiyen top oynamaya çağınıyorlardı. Ben de kitapları bir kenara bırakıp onlara katıldım ve top peşinde koşmaya başladım. Ama muhitte bu işten anlayan yoktu. (...) Ben o sıra sürekli Kızıltoprak'a gidiyorum. Gidip gelirken Kadıköy Kuşdili çayırında Fenerbahçelilerin top oynamalarını seyredirdim. O semtte top oynamak moda halini almıştı. Biz de diğer oyunları bıraktık ve hakiki toparla oynamaya başladık. Bize heveslenenlerin sayısı günden güne artmaya başladı. Bu arada topçularını seyrede seyrede Fenerbahçeli de olduk tabii."

Polisin herkesten esirgediği hoşgörüyü fazla fazla gösterdiği Kasımpaşa taraftarı da 1. Lig maçlarını dört gözle bekliyor. İstanbul'un bir diğer arızalı takımı Karagümrük seyircisinin stadın karşısındaki binaların balkonundan rakip kalecinin gözüne devasa aynalar tutması gibi rafine yöntemler kullanmak yerine, daha organize işlere giriyorlar.

Bunun en iyi örneği, 2003-2004 sezonundaki Kasımpaşa-Boluspor maçında yaşandı. 3. Lig 3. Grup şampiyonunu belirleyecek maçtan bir hafta önce Kasımpaşa yönetiminin Bolu valisine gönderdiği yazıda "Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Kasımpaşalı olması ve kulübümüze yakınlığı sebebiyle, karşılaşmada Kasımpaşaspor'a küfredilmemesi için gerekli önlemlerin alınmasını istiyoruz" deniyordu. Bolu valisi şaşırıp, bir kere maç Bolu'da değil, Kasımpaşa'daydı. Ayrıca Boluspor seyircisinin taşkınlık yaptığına rastlanmamıştı. Yine de Bolu İl Spor Güvenlik Kurulu toplantıya çağrıldı, Boluspor yöneticilerinin kulağı çekildi. Maça gelen 500 biletli Bolu seyircisinden yalnızca 250'si içeri sokuldu. Kadir Topbaş'ın da izlediği maçın başından sonuna kadar tribünde meşaleler yakıldı, Boluspor'a küfredildi. Kasımpaşalı top toplayıcılarla Bolusporlu futbolcular arasında kavgaya çıktı, taraftarların da dahil olduğu kavgalar güçlülükle yatıştırıldı. Gözaltına alınan bir Kasımpaşalı taraftar hemen serbest bırakıldı. Maçı Kasımpaşaspor 2-1 kazanıp 2. Lig'e çıktı.

Elbette haksız çıkmak isteriz, ama Kasımpaşa taraftarlarının geleneksel performansı devam ederse vukuatlarını daha çok konuşacağız demektir. Kasımpaşa tribünlerinden bir genç, Kasımpaşa-Galatasaray maçına gelip Galatasaray tribününde oturacağımızı söyleyince, samimi bir ifadeyle "abi, gelmesen daha iyi olur" diyor. Özellikle Galatasaray ve Beşiktaş maçları epey şenlikli geçeceğe benzer.

Murat Toklucu

"POLİTİK GOLLER"İN YAZARI ECEVİT KILIÇ'IN GÖZÜYLE KASIMPAŞASPOR VE AKP

AKP futbolu iyi biliyor

"Kirli Kramponlar –Futbol ve Mafya", "Konuşan Mafya" ve "Politik Goller" adlı kitapların yazarı, gazeteci Ecevit Kılıç'tan Kasımpaşaspor'un önlenemez yükselişini ve AKP'nin futbol dünyasındaki marifetlerini dinliyoruz...

"Politik Goller" adlı kitabını yayınladığınız sırada Kasımpaşaspor 2. Lig B kategorisindeydi ve sen kesinlikle Süper Lig'e çıkacaklarını söylüyordun. Bunu neye dayandırmıştın?

Ecevit Kılıç: Türkiye'de iktidardaki partinin sahip çıktığı takımların önü hep açılmıştır. Ölçülerini değiştirmekle birlikte, desteklenmişlerdir. AKP iktidarının Kasımpaşa'ya verdiği destek inanılmazdı. Bir kere, çok sağlam bir ekonomik altyapı oluşturdular. O yıl Galatasaray futbolcularını kampa götürecek para bulamazken, 2. Lig B kategorisindeki Kasımpaşa en iyi yerlerde kamp yapıyordu. Sadece Taksim'deki otoparkın geliri, Galatasaray adasının gelirinden fazla. Bırakın 2. Lig'i, Süper Lig'de bile böyle imkânı yok takımların. Süper Lig'de dört büyükler hariç en büyük bütçeye sahip takım durumundalar. 1. Lig'e çıkacaklarını söylerken en önemli gerekçem bu ekonomik altyapının oluşmasıydı. Bir de hakikaten açık destek verdi başbakan. AKP iktidar olduğundan beri buna hazırlanıyorlar.

"Başbakanın takımı" olmak nasıl bir şey?

Başbakanın takımı olunca, hakem de, emniyet müdürü de, rakip futbolcu da, yönetici de ona göre davranıyor. Kasımpaşa'nın iç saha maçlarında rakip taraftar geldiyse bile ya stada alınmamıştır, alındıysa da terörize edilmiştir. Staddaki bütün atmosfer Tayyip Erdoğan üzerine kurulu. Taraftarlar dev posterlerini açıp hem maçlarda, hem de kazandıkları maçlardan sonra çıktıkları İstiklâl Caddesi'nde Tayyip Erdoğan diye bağırıp tekbir getiriyor. Hangi polis müdürü bunlara müdahale edebilir ki? Rakip takım başkanının, yöneticisinin bundan etkilenmemesine imkân yoktur. "Başbakanın takımını yendik, 1. Lig'e çıkmalarına taş koyduk" gibi bir

şey çok zordur yani. Mesela Kadir Topbaş maça geliyor, o gelince, emniyet müdürü geliyor, Beyoğlu belediye başkanı geliyor. Rakip takım protokole karşı oynuyor bir nevi. Ama AKP iktidar olamazsa, Kasımpaşa'nın işi çok zor. O gelirleri başka bir iktidarda sağlamaları, bu rahatlıkla davranmaları mümkün değil. İstanbul Büyükşehir Belediyesi diye bir takım var, ama Kadir Topbaş bu takıma yapmadığı şeyleri Kasımpaşa için yapıyor. Belediye bütçesiyle yapıyor bunları. Ve tabii partisinin onayıyla.

AKP futbol üzerinde neden bu kadar etkili olmak istiyor?

AKP'liler futbolu iyi biliyor. Zamanında futbolu örgütlenme aracı olarak kullanıp bunda başarılı olmuş adamlar. Kitleler için ne ifade ettiğini biliyorlar. Ama başlangıçta bilgileri sınırlıydı, akılları mahallelerindeydi hâlâ. 2004 yerel seçimlerinde Trabzon'u başbakanın Fenerbahçeliliği yüzünden kaybedince akılları başlandı. İşin nerelere vardığının, pastanın ne kadar büyük olduğunun farkına vardılar. Sonra futbola ilgi lenme biçimleri değişti, her yere müdahale ettiler.

İşe önce Trabzon'dan başladılar galiba...

Evet. Başbakan birlikte yolsuzluktan yargılandığı Albayrak'ı kulübün başına getirtti. Çok ilginçtir, tam da o zaman Trabzonspor Kıbrıs Rum takımı Anorthosis'e yenilmişti. AKP kulüp içindeki ve yerel örgütlerdeki unsurlarıyla inanılmaz kıskırtma yaptı, "Rum takımına da yenilir mi? Bu nasıl yönetim?" diye. Trabzonluları çok etkiledi bu, ayrıca AKP kendi adayına karşı aday çıkmasına da engel oldu. Taban desteğine rağmen korkudan aday olamayanlar vardı, sonunda da Albayrak gelip kulübe kondu. O yenilgi olmasaydı –aynı vakitlerde Trabzon liman ihalesini de

alan– Albayrak bu kadar kolay başkan olamazdı. Bugün bir-iki istisna dışında Süper Lig'deki bütün takımlarda AKP iktidarda.

Beşiktaş yönetiminde Abdülkadir Aksu'nun oğlu Murat Aksu vardı. Galatasaray stad projesi yüzünden zaten iktidara bağımlı. Belediye takımları mülum. Pekki AKP diğer takımlar üzerinde nasıl etki sağlıyor?

Büyük kulüpleri içerideki isimler aracılığıyla kontrol ediyorlar. Sadece Beşiktaş ve Galatasaray değil, Fenerbahçe de AKP'yle çok içli dışlı. Davut Dışlı'nın başbakanı yakınlığı ve Fenerbahçe'deki etkisi çok bilinen bir şeydir. Ayrıca Fenerbahçe yöneticisi Nihat Özdemir, Uzanların mallarını paylaşırma operasyonundan çimento fabrikaları gibi çok büyük paylar aldı. Bir sürü özelleştirme ihalesine girdi, girmeye ve kazanmaya devam ediyor. Şimdi bu insanların iktidar karşısında bir pozisyon almasını zaten bekleyemeyiz. Diğer takımlara gelince, büyük kent takımlarını belediye başkanları ve bakanlarla bağladılar. Sivasspor'un yükselişi deyinca Abdülatif Şener'in yaptıkları geliyor akla. Kayserispor başkanı, Erciyespor'la "yer değiştirmeler" operasyonunda Abdullah Gül'ün onayını aldığını söylüyor. İş o hale gelmiş. Küçük şehirleri de milletvekilleriyle bağlıyorlar. AKP bu işe gerçekten çok önem veriyor. Seçim kampanyasında Eskişehir adayı Kemal Unakıtan, Eskişehirspor'a Sergeri transfer ettirdi. Açık açık yaptı bunu. Kendilerine yakın yeni işadamları yarattıkça, varolanları büyüttükçe, futboldaki etkileri daha da artacak.

AKP bu kadar güçlü, ama federeasyonda bir türlü istediği iktidarı sağlayamadı. Federasyon-hükümet kavgası bazen dansıklı dövüş gibi görünse de, aralarında bir gerilim olduğu kesin. AKP federasyona neden hâkim olamadı?

Çünkü federasyonun 1990'ların sonunda, mafyanın çok güçlü olduğu dönemde, Alaaddin Çakıcı ve Sedat Peker ağırlığıyla oluşmuş bir yapısı var. Delegelerin çoğu o zamandan bağlandı. O yapıyı değiştiremiyorlar, güçleri yetmiyor. Federasyonda, o yapıya rağmen bir şey yapmak çok zor. Dansıklı dövüş meselesine katılıyorum. AKP, Ulusoy'un federasyondaki gücünü biliyor, ona göre davranıyor. Ulusoy da AKP'nin kulüpler bazında ne kadar güçlü olduğunu bildiği için kavgasını kulüpler düzeyine taşıyor.

Ecevit Kılıç

"Bizim mizacımız serttir biraz. Tebessüm eden fotoğrafımı yakalamaya çalışıyorsan, hiç boşuna uğraşma."

KASIMPAŞASPOR'UN ESKİ BAŞKANLARINDAN NECDET USTA

Maç satmak hiçbir şeye sığmaz

Necdet Usta, gençliğinde Kasımpaşaspor'da güreş tuttu, futbol oynadı. 1984'te kulüp yönetimine girdi, 1996'ya kadar ikinci başkanlık ve başkanlık yaptı. Kasımpaşalıların "Necdet Ozalit" diye tanıdığı Usta'yla Kasımpaşaspor'un ve semtin tarihinde kısa bir gezinti yaptık. Bu arada, hafif bir tebessümünü de yakaladık...

Kasımpaşaspor'da 12 yıl yöneticilik ve başkanlık yaptınız. Kasımpaşaspor artık süper ligde. Neler hissediyorsunuz?

Necdet Usta: Şimdi, önce bir şey söylemek istiyorum: Kasımpaşaspor, güreşte ilk olimpiyat şampiyonluğunu kazanan Yaşar Erkan'ın, Gazanfer Bilge'nin, Mersinli Ahmet'in takımıdır. Güreşteki başarılarından dolayı formasında ay-yıldız taşımaya hak kazanmıştır. İmkânları kısıtlı bir semtin takımı olmasına rağmen yapmıştır bunu. Türkiye'ye şampiyonluklar getirmiş, onur kazandırmış bir takımdır. Ayrıca efsane Di-di bile hocalık yapmıştır Kasımpaşa'da.

1964'teki şike olayını hatırlıyor musunuz?

Hatırlıyorum, onu da konuşuruz. Her şeyi konuşuruz biz. Yalnız Kasımpaşaspor'u anlamak için biraz semtin geçmişinden konuşmamız icap eder. Biz çocukken elli tane konak vardı Kasımpaşa'da. "İnsanlar eskiden Beyoğlu'na papyonla çıkardı" gibi bir şey söylemiyorum. Hakikaten güzel yerd. Tersaneler vardı, tersaneleri kapatıldılar, ondan sonra çok değişti Kasımpaşa. Düşünün, her tersanede 2500 kişi çalışsa, altı tersane vardı, 15 bin kişi çalışıyor demektir. Bu insanların üç kişilik ailesi olsa 45 bin kişi eder. Bu kadar insan bir anda gitti Kasımpaşa'dan. Ondan sonra yoğun göçün de etkisiyle çok değişti. Ama damarları sağlamdır, Kasımpaşalılık diye bir şey hâlâ vardır yani. Ben 1969 senesinde ayrıldım, neredeyse kırk yıldır Kadıköy Acıbadem'de oturuyorum. Ama çalıştığım zamanlarda bütün hafta sonlarını orada geçirirdim. Sekiz yıl önce emekli ettim kendimi, o günden beri hafta içi her gün gidiyorum, hiç şaşmaz. Gider, kulübün lokalinde otururum.

Kasımpaşaspor her şeye güzel başlanmış, ama sonra düşüşe geçmiştir.

'64'teki şike olayıyla düşüşün ilgisi var mı?

Olmaz olur mu? Gayet namuslu ve şerefli bir takımdı Kasımpaşa. Dönemin basiretsiz yöneticileri yüzünden böyle bir edepsizlik olunca kötüye gidiş başlıyor. Maç satan takım diye bir şey olmaz yani. Hiçbir şeye sığmaz. Kimse seni ciddiye alır mı o saat-ten sonra, almaz. O pislilikle birlikte başlayan fenalık senelerce devam etti. Yerlerde süründürdüler takımı.

Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin de 1970'li yıllarda başkanlık yapmış. O da pek başarılı olamamış galiba.

(gültüyor) O yıllarda o kadar çok adam gelip gitti ki kulübe, o da onlardan biriydi. O asıl, Tayyip'in top oynadığı bir takım var ya, amatör Erokspor, onun yöneticisi. Sonra bizim kulüpte bir boşluk olunca gelip gitmiş işte. 1974 yılı galiba. Ee, ne olmuş? Hiç! Biz 1984'te yönetime gelmeden önce

Yarın öbür gün Galatasaray'ın ben de otopark geliri istiyorum demesine kim engel olabilir? Adamın suçu ne? Sen sadece Kasımpaşa'nın belediye başkanı mısın diye sorarlar adama, "böyle adaletsizlik olur mu" derler.

Kasımpaşaspor tarihinde silinmez bir kara leke bırakan şikeli maçın dönemin gazetelerindeki yankısı

takım neredeyse lağvedilecekti. 15 kişi toplandı, takımı bu halde bırakmayalım deyip işe koyulduk.

Dündar Kılıç'ın da yönetici olduğu zaman mı bu?

Evet. 15 kişiden biri rahmetli Dündar Kılıç'tı. Kardeşi İbrahim Kılıç da vardı. Biz yönetime geldiğimizde öyle bir şeyle karşılaştık ki, inanmadık. Kulüp binası yanmış, rezil bir görüntüsü var. Esnafa gidiyorsun yardım için, yardım yapmıyor. 1000 lira istemişsin, "ben sana 2000 lira vereyim, yeter ki kulübe yardım yapmayayım" diyor adam. Adı kulüple anılsın istemiyor. Her gelen idareci esnafı soymuş, paraları kendine harcamış. Yönetimde Dündar ağabeyin olması bu para toplama işlerini biraz kolaylaştırdı tabii. (gültüyor) Ama ben beş dairemi sattım, yönetici arkadaşım Erdoğan Aslan nelerini sattı takım için. O zaman ikinci lige çıkardık, dört sene ikinci ligde oynattık.

Kasımpaşaspor'a "Tayyip Erdoğan'ın takımı", "AKP'nin takımı" denmesi rahatsız etmiyor mu sizi?

Şimdi, bir kere Kasımpaşa bir Fatih değil, Çarşamba değil. Eskiden paşaların oturduğu bir yer. Öyle şey olmaz, şunun takımı, bunun takımı, dincilerin takımı diye. Tayyipler falan dünkü çocuk. Şimdi iyi günlerindeyiz, bakalım zaman ne gösterecek? Bir de şu var, hani tesis yaptık falan demeleri normal, hakikaten yaptılar. Ama mesele '70'lerde CHP gençlik kolları yöneticisi olan rahmetli Bülent vardı, o tesislerin, stadin yerini plana, hem de Özal'ı ikna ederek o sokmuştur. Stadin yeri dağ gibi yükseliyordu. 1980'lerde düzleştirildi ve arazi ortaya çıktı. Yani hiç de dinci falan olmayan Kasımpaşalı bazı insanlar bunlara kafa yoruyordu. Şimdiki kadar destek olunca tesisi herkes yatar, ne var ki?

AKP idkardan giderse Kasımpaşaspor ne olur?

Giderse, Kasımpaşa için işler zorlaşır. Ama kalırsa da, beş İstanbul takımından biri olmanın talihsizliğini yaşayabilir. Bir de, mesele amatör takımı idare etmek çok basittir. Futbolcunun ayakkabısını alırsın, cebine biraz harçlık koyar, yemeğini yedirirsin, oynar. Üçüncü lig dediğin zaman iş değişir; en az bir buzdolabı, televizyon ister, yerli araba ister, düzenli para ister. İkinci ligde para artar, yerli araba yabancı olur. Birinci lig başka bir şey zaten. Yönetici olmayan bilmez, öyle otopark geliriyle falan yürümez birinci lig takımı. Ayrıca ikinci lig takımına destek vermek kolaydır. Şimdi takım birinci ligde, aynı şehrin takımı olduğu üç büyüklerle rakip. Yarın öbür gün Galatasaray'ın ben de otopark geliri istiyorum demesine kim engel olabilir? Adamın suçu ne? "Sen sadece Kasımpaşa'nın belediye başkanı mısın" diye sorarlar adama, "böyle adaletsizlik olur mu" derler.

Kasımpaşa ikinci ligdeyken Fenerbahçe maçıyla aynı gün olan maçlarında tribünler boş oluyordu. Kasımpaşa-Fenerbahçe maçında kimi tutacaksınız?

Aslında bu soruyu kabul etmemem lâzım. Evet, biz Kasımpaşalılar Fenerbahçeliyizdir, ama Fenerliliğimiz Kasımpaşa-Fenerbahçe maçında biter. Hiçbir Kasımpaşalı o maçta gidip Fenerbahçe'yi desteklemez, destekleyemez. Sevimli bir şey olmaz, hoş değil yani.

Söylenmeyeni söylüyoruz

“Yüksek sanat” yerine anlık, sokağın diline yakın bir üslup belirleyen bağımsız sanatçı kolektifi Hafriyat, üçüncü sergisini Karaköy'deki mekânlarında, Necati Bey Caddesi 79 numarada açtı. Kapağımızdaki, arka kapağımızdaki işleri gibi, seçim sath-ı mailine cuk oturan “Alternatif Seçim Afişleri” sergisini Memed Eren ve Hakan Gürsoytrak'tan dinliyoruz...

Memed Erdener: “Alternatif Seçim Afişleri” sergisini Bienal için düşünüyorduk. Seçimler erkene alınca bunu hemen Hafriyat-Karaköy'de yapalım dedik. Mekânımızda şu an sokak sanatçıların “Müdahale” isimli sergisi var. Grafiticiler, duvarlara resim yapanlar, slogan yazanlar, şablonla resim ve yazı yapanlar bütün duvarları boyadılar. İşte yeni sergimizdeki afişleri bu boyalı duvarların üstüne asacağız. Sanatçılardan tasarımcılara, yazarlardan şimdiye kadar bir sergiye katılmamış fakat söyleyecek sözü olanlara, pek çok kişiden afiş istedik. Tabii ki atladığımız, unuttuğumuz insanlar vardır. Fakat yine de katılımcı listemiz bayağı de-neysel. Hataya ve yeni fikre açık bir afiş sergisi bu. Eleme yok. Seçici kurul yok.

Ne tür bir amaçla doğdu bu proje?

Memed: Pek çok sanatçı, tasarımcı ve yazar serginin seçimlerle aynı zamanda olmasından kesinlikle faydalanarak politikada neyi sevip neyi sevmediklerini, bu hayattan neyi isteyip neyi istemediklerini, siyasetin nasıl olması ve nasıl olmaması gerektiğini alternatif seçim afişleriyle ifade ettiler..

Seçim propagandalarında, afişlerde, sloganlarda müthiş bir tekdüzellik yok mu bu yıl? 10. Yıl Marşı'nın remiksini çalan bir araba geçiyor, Genç Parti zannediyoruz, ama CHP ya da bir başka parti çıkıveriyor. Bu ses ve görüntü keşmekeşini nasıl okuyorsunuz?

Memed: Seçimler heyecansız. Çevremdeki insanların açıkçası bir umudu yok. Sadece bağımsız adaylar ilginç. Geleceği sağlıklı kuracak bir düşünceyi sahiplenen bir parti göremiyorum. Bu çok üzücü, heves kırıcı. Bir yandan da kamçılayıcı. İnsani kalem ve kağıdının başına geçiren bir motivasyonu var bu seçimlerin, “peki bence nasıl olmalı” dedirtiyor. Unutmamalı ki, sadece partiler değil, tekil insanlar da politika üretebilir.

Hakan Gürsoytrak: Benim seçimlerle ilgili en temel meselem, demokrasinin bir çoğunluk sistemi olmasıyla ilgili. En çok oy alanın yönetme hakkına sahip olmasında gizli bir problem var. Farklı topluluklar, değişik inançları olanlar dışlanıyor ve ötekileştiriliyor. Çoğunluk teşkil etmeyen her türlü azınlığın da haklarının olduğu, söz söyleyebilecekleri ortamın yaratılması gerekiyor. Yüzde 10 barajı bunu engelliyor. Farklı düşüncelerde olan insanların Meclis'te temsil hakkının olmadığı kolaylıkla görülebiliyor. Oldukça yoğunlaşmış aşırı milliyetçi, ulusalcı trend'ler var. Farklılıklara müsamaha gösterilmiyor ve herkes aynılaştırılıyor. Bunun tercih edeceğimiz bir demokrasi modeli olmadığını düşünüyorum.

Sergi için toplanan işler yan yana gelmeye başlayınca öne çıkan belli bir tema gözlediniz mi?

Memed: Sanatçıların, tasarımcıların ve insanların hayata daha fazla müdahil olmaları gerekiyor. Bir afiş üretmek için müşteriye

Memed Erdener (solda) ve Hakan Gürsoytrak

Pek çok sanatçı, tasarımcı ve yazar serginin seçimlerle aynı zamanda olmasından faydalanarak politikada neyi sevip neyi sevmediklerini, bu hayattan neyi isteyip neyi istemediklerini, siyasetin nasıl olması ve nasıl olmaması gerektiğini alternatif seçim afişleriyle ifade ettiler.

ihtiyacınız yoktur. Bir afiş için sadece iyi bir fikre, yanını kuracak ya da bugünkü yanlışlıklarla ilgili bir görüşe ihtiyacınız vardır. Afişler gelmeye başladığında o büyük heyecan dalgası da beraberinde geldi. Bu sergiyi hep beraber yaptık.

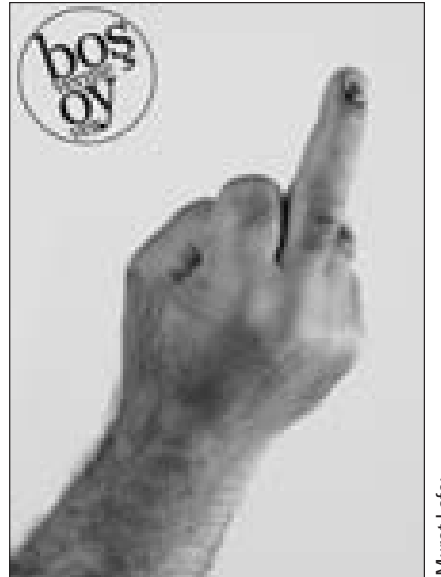
Mevcut seçim afişleri ne söylüyor?

Memed: Hiçbir şey! Bazen de tabii ki kimse inanamayacağı kadar her şey.

Hakan: Cep telefonu reklamı da otomobil reklamında da “hayatı güzelleştireceğim” diyor, bir bakıyorsun, bir siyasal parti de aynı şeyi söylüyor. Bunların hiçbirine inanmıyoruz, çünkü hayat güzelleşmiyor bir türlü. Promosyon çalışmaları nasıl yapılıyorsa, piyasayada bir ürün nasıl tanıtılıyorsa, partiler de aynı mantıkla tanıtılıyor. Parti değiştirmek, cep telefonu modeli değiştirmek gibi

Bülent Erkmen

Murat Lafçı

lan duymamız gerekir. Ama bugünkü partilerin görmek, gerçeği söylemek, üstlenmek, halkın sözcüsü olmak gibi derleri yok. Başka bahara...
Hafriyat nasıl doğdu?

Hakan: İlk başta ressamlar grubu olarak başladık. Türkiye’de o güne kadar değinilmemiş temaları, imgeleri gerek bireysel anılamızdan, gerekse sosyal çevremizden gözlemlerimizden kaynaklanan bir algı ve empatiyle tuvale taşıyorduk. Tuvalin pencerevari derinliği bize yetmedi, sergilerimizi zamanla bir mekân düzenlemesi haline getirdik. Memed katalog tasarımlarını yapıyordu. Arkasından Erim Bayrı ve Eyüp Öz’ün heykelleriyle girmesi, Charlie gibi alaylı bir arkadaşımızın enstalasyon ve fikirleriyle katılması, Nalan Yırtmaç’ın, Neriman Polat’ın ve İrfan Önürmen’in katkısıyla grup kendi sanatsal yönünü çizdi, Caner Karavit iki sergimizde katalog metinlerini kaleme aldı. Gündelik hayatımızdan gerçekliklerle cebelleşen, hayat mühendisi olmadığımız için çözüm ya da buluş önermeden, meselelere işaret eden sergiler yapageldi Hafriyat. Kendi yolunu kendi çizen sanatçıların bir araya geldiği, günümüzün moda deyimiyle “inisiatif”, 11 yıllık bir bağimsız sanatçı grubu. “Hafriyat I”, “II” ve “III”ün ardından şimdiki Karşı Sanat’ta, o zaman Elhamra’yı, “Süper Hafriyat” sergilerini açtık. Ayrıca, sergi salonu olmayan bir mekânda, bir depoda “Hain Geceler” yaptık. Ankara, Eskişehir, Nevşehir, Diyarbakır, Münih’te de sergiler yaptık. Birgün’de üç ay boyunca gündelik olarak yaptığımız çizimleri “Hafriyat Ameleleri” olarak kitaplaştırdık. Tan Cemal Genç altı yıllık uğraşıyla “İstanbul Defterdarları”nı Hafriyat Yayınları’ndan çıkardı. Hafriyat’ın hem kendi sergileriyle hem de diğer kişileri buluşturduğu projelere açık bir “Çeşitli Sanatlar Alemi” olarak faaliyetlerini sürdürebileceği bir galeri açtık. Gezgin durumdan, yerleşik düzene geçtik yani. “Alternatif Seçim Afişleri” buradaki üçüncü sergimiz.

Memed: Hafriyat, enerji veren bir grup. Kırklı yaşlarına gelmiş insanlarız. Çoğu şey kemikleşiyor, bazı şeylere karşı reflekslerimiz yavaşlıyor. Ama insanı iş yapmaya sevk ediyor Hafriyat. Birliktelik, Türkiye’de çok az rastlanan bir şey. Her yaratıcı iş bireyseldir, insanların ortak gelecek üretmeleri zordur. Biz şanslıyız bu anlamda. Hafriyat’ın bunu başarmış olması çok değerli bir şey.

Hakan: Sanatla hayat arasındaki mesafe sanıldığından daha büyük. Gerek devlet ideolojisiinde, gerekse sivil kişi ve kurumlarda, kültürel kurumsallaşma oluşmadığı için görseleliğe dair dü-

şünce yeterince gelişmemiş vaziyette. Bunu en basit mimari anlayışta, bina ve mahalle düzenlemesinde görebiliyoruz. Dükkanına tabela asan herkes yandaki tabelayı kapatmak için asıyor, dolayısıyla hiçbir tabela okunamaz hale geliyor. Seçimlerde de aynı sorunla karşılaşılıyor. Otomobil konvoylarında iğrenç ses düzeyiyle kim daha çok bağırırsa seçimleri de kazanacağını mı sanıyor sanki...

Memed: “Alternatif Seçim Afişleri” sergisinde bir de seçim sandığımız var. Özel seçim pusulamız, özel mührümüz var. Ziyaretçilerden bu özel seçime katılmalarını bekliyoruz. Bakalım kimi seçecekler? Kısacası, Türkiye’deki ilk seçim Hafriyat-Karaköy’de.

Bir arkadaşımız Atina’da gördüğü güzel bir duvar yazısını anlatmıştı: “Seçimler dünyayı değiştirebilir olsaydı, yasal olmazdı.” Görsel sanatların sokağa inmesi bu coğrafyada biraz gecikti mi?

Memed: Ressam Antonio Cosentino’nun bu konuda söylediklerini tekrarlayayım: Hiç de değil! Aslında Batıyla eşzamanlı gelişti burada da. Sadece Avrupa’daki formlar başka, buradakiler başka. Bizim sokakta başka bir dil var, Doğunun, Anadolu’nun, İstanbul’un dili ve motifleri var. Sanatı Avrupa belirliyor ve sınıflandırıyor. Burası o sınıflandırmaya girmemiş, alınmamış diye bizde sokakta sanat yok, grafiti yok ya da geç geldi denemez. Güzel sanatlar eğitiminde Türkiye’deki sokak sanatı gösterilmez. Oysa sokakta mahallî tipografi var; sevgilerini, nefretlerini kendi özgün dilleriyle ifade ediyorlar. Daha önce de etmişlerdi.

Hakan: ‘80 öncesi Türkiye’de çok renkli portreler, güçlü duvar yazısı biçimleri vardı. Bugün kullanılan alet edevattan daha ilkel şartlarda, mesela ayakkabı boyası ve süngerle şablonlar yapıldı. Sokağın, duvarın bir dili varsa, onu sanat olarak görüp görmemek size kalmış ama, bu biçimlerin hep Batı formlarıyla benzeştirilmeye çalışılmasında “oryantalizm” belası gizlidir. Sokak sanatı özellikle mülkiyet duygusunu kıran bir sahipsizlik biçimidir, özel koleksiyonlara girmedikleri için bunu yapanların başarılı sanatçıları olmadıklarını kimse iddia edemez.

Memed: Bir dönem sokak yazıları Türkçeydi ve gayet politikti. Bugün grafiticilerin İngilizce belasından kurtulmaları, hakiki sokak diliyle, kendi edebiyatlarıyla, kafiyeyle nasıl oynayacaklarını bulmaları gerekiyor. Grafiti İngilizce yapılmış gibi bir algı var. Ama İngilizce yaptıkça sokakla ilişki kurulamayacak, insanlar anlamayacak, kimse dönüp bakmayacak. Grafiticilerin ayıbı da bu

Söyleşi: Şahan Nuhoglu

Aren Selvioğlu

Cem Akar

alef yayınevi

KURGU KİTAPLIĞINDAN BİR ROMAN

Yastığın Soğuk Yüzü
HELEN GÖKÇÜĞLÜ

ABD’nin Irak işgali anferinde Madrid’de göney yapan ABD’li üyeli ataya Philip Hull, Kübalı ajanlarla yapılan gizli bir anlaşmada anacı olmaya kabul ederek amansız bir çıkmaza girer. Küba deşinde faaliyet gösteren gizli bir devrimci örgüte üye genç ve güzel Laura Barba’nın ortaya çıkmasıyla kendine kusan tüm değerleri sorgulamaya başlar. İki düşman kampa ait olan kadınla erkek arasında imkânsız bir aşk doğarken ABD’nin çevirdiği kirlî dolapları ve Küba Devrimi’nin çeşitli yönlerine dair bir başka hikâye de yavaş yavaş gözler önüne serilir.

KURGU KİTAPLIĞINDAN ÇIKAN KİTAPLAR

Zafer Jemocak, Tuhaf Alınışlar
Giorgio Manganelli, Camilla: 100 Küçük Anlatı Romanı
Ertuğ Uğur, River Arzuhan
Zafer Jemocak, Alman Sırtıyırı
Ertuğ Uğur, Yırtmaçın 17 Ruhu

YAKINDA ÇIKACAKLAR

Louise Welsh, Dönüşeni Önemli
Deniz Ceylan, Sadı Günen, Semem Akay, Armut
Martin Walsh, Çirkinlik Bir Ar
Arnoet van der Zyl, Sonu Bir
John Updike, Tuzun Kış
Federico García Lorca, Romantizm
Zafer Jemocak, Tuhaf Alınışlar
Juan Goytisolo, Yırtmaçın Dönüşeni
Christina Rossetti, Çirkin Pastır ve Diğer Şiirler
Mario Benedetti, Bir Akşam Kışın Akşam
John Updike, Tuzun

Tofyak Sokakı Paşa İphane No 2 Kat:3
Beyoğlu/İstanbul
İİ: 12121 245 54 27 - Faks: 12121 245 54 56
www.alefyayinevi.com - info@alefyayinevi.com

10 albüm

AC/DC Back In Black

Björk Volta

Çar Newa Ziz

Dinar Badosu Saykodelikdeşik

Hayko Cepkin Tanışma Bitti

Mark Ronson Version

The Nightwatchman One Man Revolution

Pink Floyd Wish You Were Here

Tori Amos American Doll Posse

White Stripes Icky Thump

5 şarkı

Gogol Bordello Supertheory Of Supereverything

Jacques Brel Ces gens-là

Macy Gray Ghetto Love

Manic Street Preachers Your Love Is Not Enough

Özdemir Erdoğan Vitrin

Kallâvi müzikal rock'u

Rufus Wainwright **Release The Stars**(Geffen)
Ve perde açılır. Karşımızda bütün zarafetiyle Rufus Wainwright! Daha o çocukken boşanan ünlü folk şarkıcıları Ludon Wainwright III ve Kate McGarrigle çiftinin çocukları, Martha Wainwright'ın kardeşi. Haliyle, daha minicikken sahne tozu yutmuş bir peri. Müziği okumuş, yazmış, içmiş, yalamış, yutmuş bir müzisyen, billür sesli bir şarkıcı. Daha ilkençlik yıllarından itibaren gizlisi saklısı olmayan bir "gay mesih". Ve bu akşamki program: "Release The Stars", yani Wainwright'ın beşinci stüdyo albümü. Pet Shop Boys'dan Neil Tennant prodüktör, Joan Wasser veya daha tanınan adıyla Joan As Policewoman, Rufus'un ablası Martha geri vokallerde, diğer karakterler Richard Thompson ve oğlu Teddy, aktris Siân Phillips... The Killers'in solisti Brandon Flowers'ı da "misafir sanatçı" olarak listeye ekleyelim. Rufus her zamanki gibi "dünyaya düşen adam" rolünde... Geldiği yer operetlerin, senfonilerin gezegeni, düştüğü yere Hollywood ya da Broadway'in göbeği.

Rufus Wainwright "Release The Stars"ı Berlin'de yazmış aslında. Iggy Pop, David Bowie de en önemli albümlerinden bazılarını bu şehirde yazmamış mıydı? Kaide bozulmamış, Rufus Wainwright da en güzel albümlerinden birini burada yaratmış. Nefeslilerle, yaylılarla bezenmiş, yüzünü yalayıp geçen meltem serinliğinde, o meltemin kaldırdığı tüllerin hafifliğinde pop şarkıları bunlar... Kâh Scott Walker'ın ilk dönemi, kâh Leonard Cohen'in son dönemi gibi... Bol bol aşk acısı, Flowers'la Tulsa'da bir barda içki içerek geçirdikleri gece ve elbette gözlerinizi de kapasanız görmekten kaçamayacağınız ABD'nin ve dünya halinin rezilliği bu müzikal oyunun çeşitli perdeleri. "Beni fena sık-tın Amerika" dediği albümden çıkan ilk single "Going To A Town", lamı cimi yok, bu senenin en güzel şarkılarından bizce. Ve perde! Wainwright daha ilk şarkıda soruyordu: "Do I Disappoint You?" (Seni hayal kırıklığına uğrattıyor muyum?) Asla Rufus, asla... Nasıl alkışladığımızı duymuyor musun?

— İlker Aksoy

Yaz festivalleri olanca hızıyla devam ediyor. 17, 18 ve 19 Ağustos tarihlerinde iki farklı türün hayranları için iki ayrı festival var. Mesrebimize göre, elektronik seviyorsanız Burç Beach'e, Cassius, Richie Hawtin gibi meşhur simaların yanında pek çok DJ'i dinleme-

ye gidebilirsiniz. Yok, ben ağır takılırm, metale sevdalıyım diyorsanız, Sarıyer'de, Mehmet Akif Ersoy piknik alanında başta emektar U.D.O. olmak üzere Moonspell, Born From Pain gibi isimleri, memleket gruplarını dinleyebilirsiniz. Daha usturuğu bir rock, ayrı-

ca deniz, güneş isteyenler için istikamet 2 Ağustos'tan itibaren üç gün boyunca Edremit, Zeytinli. Bu yılki İstanbul Caz Festivali'nin ağır toplarından Norah Jones da kaçmaz. 1 Ağustos'taki konserin biletleri tükenmiş ama, talih bu, belli mi olur...

Gürültülü, gururlu lanet

White Stripes Icky Thump (WEA / Balet)
"Icky Thump"la ilgili üç mesele var. Birincisi, White Stripes'in pop kültürüne girdikten sonra en çok risk aldığı albüm olması. Her şeyden önce, en büyük başarılarını –"Hotel Yorba" gibi bir çıkışın ardından– "Seven Nation Army" şarkısıyla kazanan grup, "Elephant"tan sonra yaptıkları ilk albüm "Get Behind Me Satan"da gayet garantici bir tavırla şarkının oldukça iyi bir benzerini yapmıştı: "Blue Orchid". Güzel şarkıydı ama, albüm, piyano ağırlıklı yapısıyla grubun "Elephant"la kazandığı hayranlarını tatmin etmedi, bir sürü güzel şarkı içermesine rağmen hak ettiği ilgiyi göremedi. Bu sebeple, içinde bir tane bile "Seven Nation Army" yer almayan "Icky Thump", aslında hayli cesur ve haysiyetli bir hamle.

İkincisi, Stripes ilk kez Amerikalı olmayan konulardan bahsediyor, Amerikalılarınkinden farklı müziklere el atıyor. "Icky Thump", zaten başlı başına tartışmalı bir meseleyle, göçmenlerle ilgili bir albüm. "Prickly Thorn, But Sweetly Worn", iskoçya'nın ulusal çiçeği devedikenine yazılmış bir methiye. Üstelik ilk kez bu albümde kendi dillerini bilmeyen Meksikalı bir müzisyenle çalıştıklarını da göğüslerini gererek açıklamışlar.

Son olarak da, "Icky Thump"ın Stripes'in on yıllık kariyerindeki en gürültülü albüm olduğunu söylemek gerekir. Ancak bu gürültü, geçmiş zamanda tutan şarkıların formülünde gizli olan, düzenli, hızlı ve neşeli bir gürültü değil. Çok daha yavaş ve kirlili, tıpkı albümün ikinci şarkısı "You Don't Know What Love Is (You Just Do As You're Told)" gibi. Ama tatlı bir tarafı da yok değil. "Rag and Bone"da Jack ve Meg, hem enstrümanları hem vokalleriyle gevrek gevrek hoşşes ediyorlar, ama aynı zamanda, yaptıkları müzikten ne kadar gurur duyduklarını da gösterir gibiler. Albümün yegâne cover'ı "Conquest" ise, aslen Patti Page imzalı, '50'li yıllardan, cinsiyetçilik karşıtı bir blues şarkısı, ama Jack White'in feryat figan girişleriyle neredeyse boğa güreşine, düelloya çağrı. Bu şarkıda White Stripes ilk kez bir üflemlili çalgıyla çalış-

mış. Zaten bugüne kadar albümlerini bir-iki hafta boyunca izbe stüdyolara kapanarak yapan ve gitar-piyano-davul-synthesizer gibi basit bir dördüyle çalışan grup, bu sefer şarkılarını içli trompet ya da gayda ezgileriyle süslemekten geri durmamış ve bunu da epey sık bir stüdyoda, neredeyse tüm imkânları kullanarak kaydetmişler. Ancak dev bir orkestranın yaylılarla giriş yaptığı görkemli rock şarkıları beklemeyin. Alistığımız uğultu da, "bırak dağınık kalsın" ruhu da baki.

"Icky Thump", Jack White'in karısı Karen Elson'ın sık sık kullandığı, Kuzey İngiltere'de "Allah kahretsin" anlamına gelen "ecky thump" deyiminden mülhem bir ifadeymiş. Bu, belki de Jack White'in geçtiğimiz sene kurduğu ve bir süre oyalandığı Raconteurs'tan ilâhah deyip tekrar aileye dönmek için de bir ifadesi. Aynı zamanda yine siyah-beyaz-kırmızı, yine garaj-punk-blues güzeli bir albüm, bu sefer sınırları biraz daha genişletmiş olsalar da.

— Haziran

Sıla derdine düşünce anlarsın...

Rembetika –Aşk, Gurbet, Hapis ve Tekke Şarkıları

(Kalan)

Yıllar önce, henüz taş plaklar CD'lere aktarılmamışken enteresan bir kaset yayınlanmıştı: "Rebetika", sarı-yeşil çizim kapağıyla olduğu kadar, içeriğiyle de alâkamıza mazhar olmuştu. Muammer Ketencioğlu'nun hazırladığı kasette 1900'ü yılların başında İstanbul'da yapılan ve taş plaklarda kalan şarkılar, orijinal halleriyle yer alıyordu. "Makber"i Yunanca dinlemek hepimiz için bir sürpriz olmuştu. Sonra gerisi geldi ve bir "Rebetika" kaseti daha yayınlandı. Kapağında, Roza Eskenazi, Agapios Tombulis ve Dimitri Sensis'in 1930 tarihli harika bir fotoğrafının yer aldığı kasette şahane "Gülbahar" da vardı ve tanıdık melodiler kulağımıza çalınmaya devam ediyordu. Daha sonra bu iki kasetten "seçmeler", "Rebetika 1918 - 1954" adıyla bir CD'de toplanmış, serinin devamı "İzmir ve İstanbul'dan Yıllanmış Şarkılar" altbaşlıklı bir başka "Rebetika" albümüyle gelmişti. Bu albümlerden neredeyse on yıl sonra, hem de kapağında ikinci kasette kullanılan üçlü fotoğrafın yer aldığı yepyeni bir "Rembetika" albümü yayınlandı. Bu kez altbaşlıkta "Aşk, Gurbet, Hapis ve Tekke Şarkıları" yazıyor ve 1926 - 54 yılları arasında İstanbul, Atina, New York'ta yapılan taş plaklarda kalan rebetiko kayıtlarını bir araya getiriyor. Albümü yayına hazırlayanlar, bir dönem Ketencioğlu'nun kumpanyasında da görev almış olan Stelyo Berber ve Pelin Süer. Bu kayıtların önemli özeli-

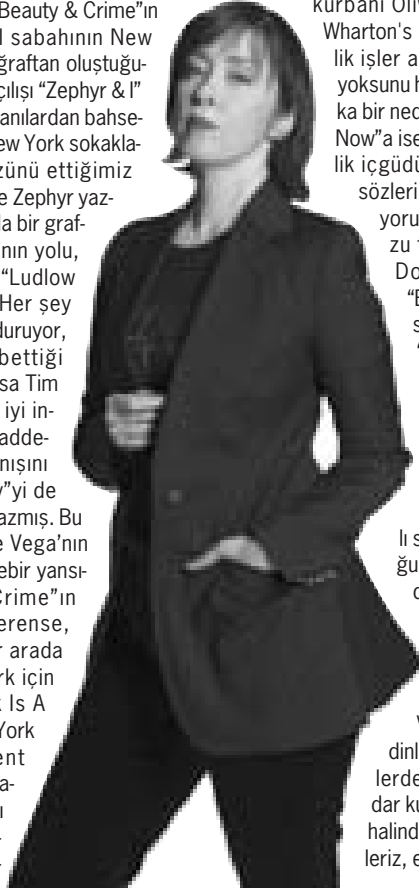
ği, içindeki şarkıların bugüne kadar yayınlanmamış olması. Bir diğer özellikse, her birini aslında çok yakından taniyor olmamız...

Şunu belirtelim: Baştan beri değişik şekillerde yazdığımız sözcükte bir tashih yok. Berber'in albüm kapağındaki yazısına göre, "Rembetiko" bu türün genel adı. "Rembetika" ise olaya çoğulluk katıyor. Sözcüğün "Re-

New York sokaklarında

Suzanne Vega **Beauty & Crime** (EMI) 11 Eylül 1973'te Şili, demokrasisini askeri bir darbeye kaybetti ve halk ölümle başbaşa yaşamaya mecbur hale getirildi. Tesadüf bu ya, Şili'ye ölüm dayatan darbenin sorumlusu ülke, 28 yıl sonra yine bir 11 Eylül'de tüm insanlığı etkileyecek sonuçlar yaratan saldırıların hedefi oldu. Terör kaçınılmaz olarak uygulayıcısının da gerçek ve mecazi anlamda mezarını kazdı. Ve dünyanın değiştiği bu tarihten sonra başta New York sokaklarında "göze göz dünyayı kör eder" vb. şeyler yazan graffitiler sardı her yanı. Anlayana tabii! İntikamla çözülen hayatları, şimdi de Suzanne Vega "Beauty & Crime" albümüyle bir tarafından tutuyor. "Beauty & Crime"ın temasının 11 Eylül sabahının New York'undaki 11 fotoğraftan oluştuğunu söyleyen Vega, açılışı "Zephyr & I" ile yapıyor. Vega'yla anılardan bahsederek gezindikleri New York sokaklarında yukarıda sözünü ettiğimiz graffitilerden birini de Zephyr yazmıştır, değil mi ki o da bir graffitist! Oradan Vega'nın yolu, gençliğinin geçtiği "Ludlow Street"e uzanıyor. Her şey iyi kötü bir yerlerde duruyor, ama 2002'de kaybettiği kardeşi Tim yok, oysa Tim severdi sıradan ve iyi insanların olduğu o caddeyi... Albümün kapanışını yapan "Anniversary"yi de Vega Tim'e ithafen yazmış. Bu iki parça, sözleriyle Vega'nın anlaşılır hüznünü birebir yansıtıyor. "Beauty & Crime"ın esas duygusunu verense, güzellik ve suçtu bir arada barındıran New York için yazdığı "New York Is A Woman". Hani New York gibi ruhsuz bir kent adamı ağlatan bir kadındır değildir, ayrı mesele, ama parçanın akustik gitarı ez-

meyen cazımtrak düzenlemesiyle insana iyi geldiği kesin. Pornografin rüya tabirlerinin yapıldığı bossa nova introlu "Pornographer's Dream", özellikle vurmalılar ve yaylıların flörtüyle, insana boşlukta yürüyor olduğu hissini veriyor. Albümün en rock soundlu parçası "Frank & Ava"yı ise Vega, Franck Sinatra'yla Ava Gardner'ın atraksiyona gebe aşkları üstüne yazmış. Tek başına aşkla yetinmek bir yana, bizim olmayan bir aşktan referans almak doğru bir şey midir, o şüpheli, ama KT Tunstall'un geri vokal elebaşılığında kulağı bir çırpıda yakalayan doğru bir parça olmuş kendileri. Albümün akustik baladı unvanını ise Pulitzerli Edith Wharton ile estetik kurbanı Olivia Goldsmith odaklı "Edith Wharton's Figurines"e veriyoruz. Gündelik işler arasında hepimiz aynı estetik yoksunu hayatları yaşıyoruz çünkü, başka bir nedeni yok bu jürinin. "As You Are Now"a ise su gibi akan yaylıları ve anelik içgüdüsünden kaynağını alan naif sözleri dolayısıyla sevgilerimizi iletiyoruz. 11 Eylül patlamalarının tozu toprağı, şaşkınlığı "Angel's Doorway"da vücuda gelmiş. "Bound" ve "Unbound" ikilemesinden "Bound", Vega'nın '80'lerden beri tanışıp 2006'da evlendiği eşine söylediği bir şarkı. Umarız yıllar içinde bu güzellikte ve uzunlukta şarkılar yapabilecek kadar mes'ud ve kalıcı olurlar. "Unbound" ise yüreği canlı sevgisiyle dolu Vega'nın bulduğu bir bitkiyi anlattığı, bunun için de basit sözler ve dans ritmlerini kullandığı eğlenceli bir parça. Özetle, mükemmel şarkılar yapıp bunları aynı mükemmellikte seslendiren Vega'nın "Beauty & Crime"ı ilk dinleyişten itibaren "bunu bir yerlerden tanıyorum" dedirtecek kadar kulağı yakalayan, içten ve kendi halinde bir iş olmuş. Her zaman bekleriz, efendim. – Eray Ayitmur

betika" olarak kullanılmasının nedeni, Türkçe söylenirken kaybolması gereken "m" sesi. Ancak, Berber, bunun yanlış bir kullanım olduğunu söylüyor ve bilgilerimizi temize çekiyor. Ayrıca, rembetikonun 1850 - 1950 arasında yaşamış bir tür olduğunu, bu şarkıların 1920'lerin sonuna kadar bohem kültürü anlatırken zamanla altkültür ve haşhaş tekkelerine sirayet ettiğini de bu yazıdan öğreniyoruz. Sonrasında bu şarkıların yerini günümüz pop şarkılarının öncülü olan laiko'lar alıyor ve rembetiko türü tarihe gömülüyor. Tıpkı bizim tangolar gibi, zaman zaman çıkartılıp işlense de eski tadı vermiyor.

Şu ana kadar andığımız bütün albümlerin Kalan Müzik tarafından yapıldığını hatırlatmaya herhalde gerek yok. Eski taş plak kayıtlarının, laterna şarkılarının, tangoların ve kantoların yanına böylelikle bir yenisi eklenmiş oldu ve 22 aşına şarkı bu albümle bize ulaştı. Hatırlarsınız, Candan Erçetin iki dilli şarkıları bir albümde toplamıştı. Öncesinde de Yeni Türkü'nün yaptıkları var: "Aşk Yeniden"de "Yedikule"yi yorumlamış, ardından da bir albüm dolusu rembetiko şarkısını Türkçe söylemişlerdi. Yeni "Rembetika" albümünde bu şarkıların neredeyse hepsini bulmak mümkün. "İ Foni Tu Argile" "Yedikule"nin, "Aeroplano Tha Paro" ise "Telgrafın Telleri"nin Yunancası. Albüm boyu karşımıza çıkan şarkılar aslında bizim buralardan: "Üsküdar", "Çakı-

cı" namıyla da maruf "İzmir'in Kavakları", "Kadifeden Kesesi", "Darıldın mı Cicim Bana", "Kanaryam"... Elbette sözler değişik ve daha ziyade dönemin acılarını anlatıyorlar. En büyük sürprizse, Erkan Oğur'dan bildiğimiz "Neden Geldim İstanbul'a" şarkısının orijinali olan "Neden Geldim Amerika'ya". 1918'de Anadolu'dan Amerika'ya göçen Ailleas Pulos tarafından 1926'da kaydedilmiş şarkı, "hasret" in en güzel ifadelerinden biri herhalde. Zaten neredeyse bütün şarkılarda en yoğun yaşadığımız duygu bu. Bu durum, şarkıların içimize işlemesinin nedenini de açıklıyor. Rembetiko, bilmediğimiz bir dilde bildik duyguları o kadar iyi ifade eden bir tür ki, ne dediğini anlamasak da, söyleyenin acısını (kimi zaman da sevincini) sonuna kadar paylaşıyoruz. Bizi düşman eden devlet politikalarına bakmayın; hemen gördüğünüz bütün "Rembetika" albümlerini alın ve duygularımızın nasıl da "bir" olduğunu fark edin. Bu şarkıları dinlerken anlıyoruz ki, aslında aynı acıları, hasretleri yaşamış, aynı şeyleri istemişiz. Aradaki deniz, kimilerinin istediği gibi bir şeyleri silmeye değil, bilakis paylaşımına mükettir. Zamanında kurduğumuz "şarkılarımız kardeşler" cümlesinin boşa gitmediğinin en iyi ispatı da bu. Herkes bunun farkına vardığında dünya "bambaşka bir yer" olacak.

– Murat Meriç

kıyı

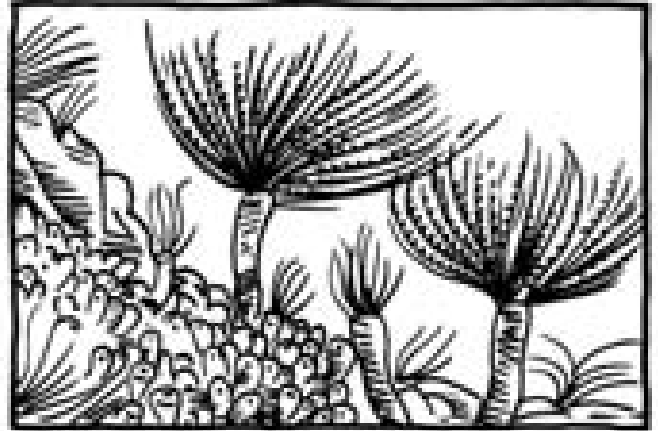
TUNCER ERDEM

her sokağın ruhu ayırdır şehirde, bilirsin, camlardaki gölgeler de,

kıyıda bulduğun yumuşak tüylerde, hayatın sıcaklığını duyar elin

deniz yatağında kınlan ışık, zamanı ağırlaştırırken limanda

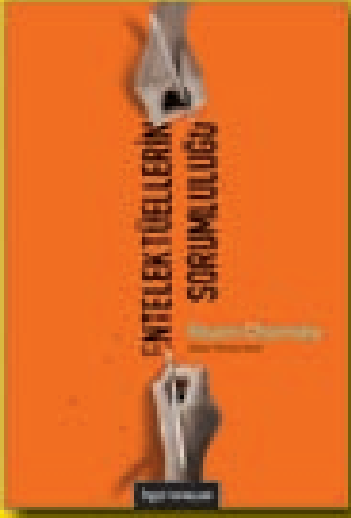

bir yere yaslanıp bekle öylece, kalkacağı günü geminin

DEMOKRASİ VE EĞİTİM

NOAM CHOMSKY

**DAHA ADİL VE EŞİTLİKÇİ BİR DÜNYA
TAHAYYÜL EDENLER İÇİN EĞİTİM,
İNSANIN ÖZGÜRLEŞMESİ YOLUNDA
VAZGEÇİLMEZ BİR ETKENDİR.
CHOMSKY, BU KİTAPTA EĞİTİMİN
GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİYLE
GERÇEKTEN DEMOKRATİK BİR
TOPLUMDA YERİNE GETİRMESİ
BEKLENEN İŞLEVİ ARASINDAKİ
MUAZZAM FARKI TARTIŞMAYA
AÇIYOR.**

MICHAEL ALBERT'İN NOAM CHOMSKY İLE YAPTIĞI BU UZUN SÖYLEŞİ ENTELEKTÜELLERİN SORUMLULUĞU ÜZERİNE BİR TARTIŞMA İLE BAŞLIYOR. BURADAN HAREKETLE SOSYAL BİLİMLERİN VE KÜLTÜREL KURUMLARIN İŞLEVİ, ABD'DE VE DÜNYADAKİ SOL HAREKETLERİN BAŞARILARI VE BAŞARISIZLIKLARI, AKTİVİST BİR ETİĞİN VE ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR MUHALİF ÖRGÜTLENMENİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİ GİBİ BİR ÇOK KONU ELE ALINIYOR.

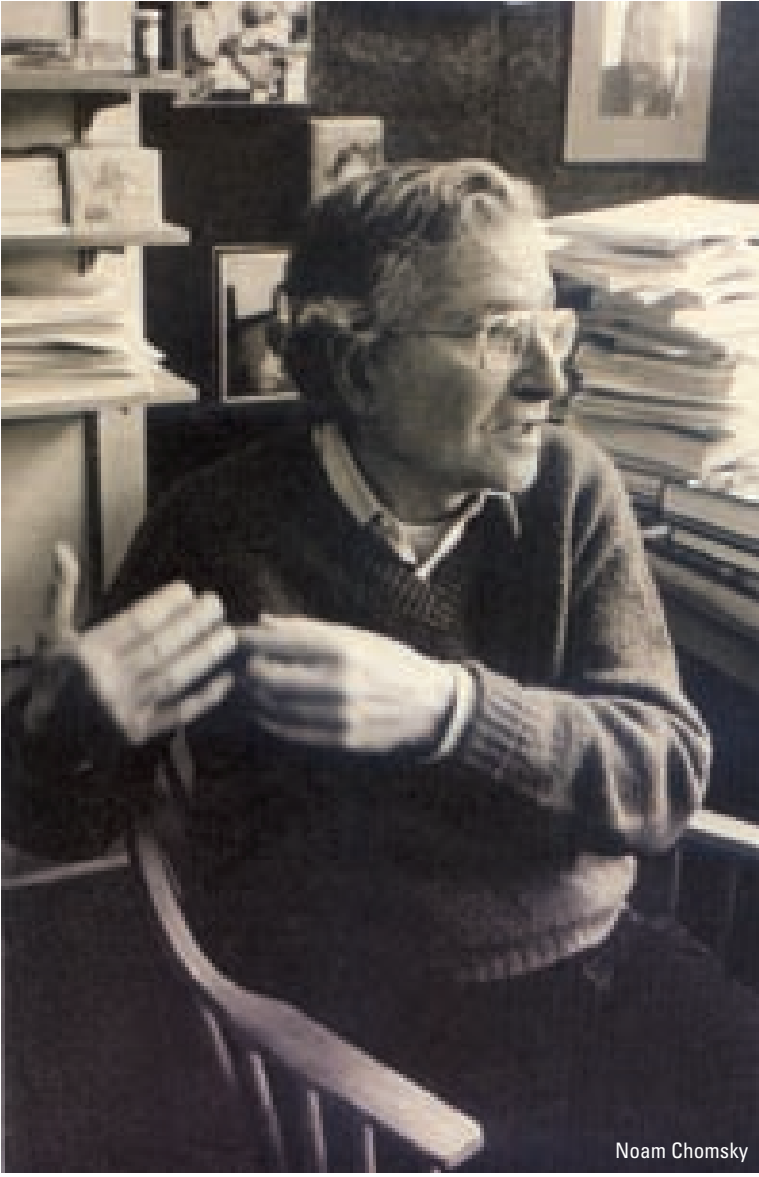
YÜZYILIN İKİ BÜYÜK DÜŞÜNÜRÜNÜN YILLAR ÖNCE YAPTIĞI BU TARTIŞMA İKİ KONU ETRAFINDA ODAKLANIR: BİLİMSSEL BİLGİNİN GELİŞİMİ NASIL YORUMLANMALIDIR? SİYASAL MÜCADELEDE ADALETİN, BİR BAŞKA DEYİŞLE ETİĞİN YERİ NEDİR? SİYASAL MÜCADELE, BİR SINIFIN TARİHSEL HAKLILIĞINA DAYANDIĞI İÇİN Mİ, YOKSA DAHA ADİL BİR TOPLUM HEDEFİ GÜTTÜĞÜ İÇİN Mİ MEŞRULUK KAZANIR? GÖRÜŞLERİN EN ÇOK AYRILDIĞI KONU BU OLACAKTIR.

"DÜŞÜNCE DÜŞLERİ: 21. YÜZYIL İÇİN RADİKAL TEORİ"DE MICHAEL ALBERT RADİKAL BİR TOPLUMSAL TEORİ İNŞA ETME SÜRECİNİN AŞAMALARINI TARTIŞIYOR. HER BİRİ TOPLUMSAL YAŞAMIN TEK BİR ALANINA ODAKLANAN MARKSİZM, FEMİNİZM, ULUSÇULUK VE ANARŞİZM OKULLARINDAN YARARLANARAK DÖRT ALANI VE KARŞILIKLI ETKİLEŞİMLERİNİ ELE ALABİLECEK TOPLUMSAL BİR TEORİYİ NASIL OLUŞTURABİLİRİZ?

bgst YAYINLARI

Tomtom Mah. Kaymakam Reşat Bey Sok. 9/1 Beyoğlu – İstanbul Tel & fax: 0212 251 19 21

Noam Chomsky

Tom Morello

TOM MORELLO SORUYOR, NOAM CHOMSKY YANITLIYOR

Tiranlar, rıza, yanılsama ve direniş

“One Man Revolution” adlı ilk solo albümüyle mücadele bayrağını yükselten Tom Morello, devrimci grubu Rage Against The Machine’le yeniden bir araya gelmek üzere. ‘90’larda, Rage’in hızlı zamanlarında el üstünde tuttıkları yazarlardan biri de Noam Chomsky’ydi. 1996’da Morello, üstadı Chomsky’ye Radio Free LA için sormuş...

Tom Morello: Madem seçim sath-ı mailine girdik, biraz demokrasiden konuşalım diyorum. Okula başladığımız ilk günden beri kafamıza sokulan şeylerden biri de, demokratik bir düzende yaşıyor olduğumuz. Toplumumuz sizce ne ölçüde demokratik?

Noam Chomsky: Çok sayıda insan demokratik bir düzende yaşıyor olduğumuz fikrine katılmıyor. Anket şirketleri yıllardır insanlara hükümetin kim için çalıştığını düşündüklerini soruyor, genellikle yüzde 50’ye varan oranlarda “küçük bir seçkinler grubu ve özel çıkarlar için çalışıyorlar, halk için değil” gibi bir yanıt çıkıyor ortaya. Geçen sene bu oran yüzde 82’ydi. Bir demokrasi yaşıyor olup olmadığımızın basit bir cevabı yok. Demokrasinin pek çok farklı boyutu vardır. Sorun, genel olarak, insanların ne dereceye kadar fikirlerini yayma, geliştime, siyasî arenaya sokma ve kararları denetleme hakları olduğudur. ABD’ye baktığımızda, bunların bazı açılardan geçerli olduğunu, ama bazı açılardan da hiç geçer-

li olmadığını görürüz. Mesela siyasî arena-ya baktığımızda, burada, kanunlar nezdinde ve genel prensip olarak kamu denetimine tâbi olmayan büyük bir sosyal ve ekonomik hayat olduğunu görürüz. Üretim ve dağıtım mekanizmasıyla ilgili bir nokta burası. Bu işler bir avuç devasa özel tiranlığın elinde, bunlar da bugüne kadar insanlığın ürettiği bütün kurumlar gibi totaliter özellikler taşıyorlar. Bunların kamuya olan sorumluluğu genellikle ancak küçük oranlarda düzenleyici mekanizmalar sayesinde yürütülüyor. Bunların sadece işyerlerinde olan bitenler üzerinde değil, hayatlarımızın doğası üzerinde, bütün bir politik sistem üzerinde olağanüstü güçleri var. Bu noktada medyayı kontrol ettiklerini de söyleyemeyiz, çünkü medya bunların ta kendisi. Thomas Jefferson, bu düzenin ilk ortaya çıkışında gidişatı görmüş ve mahkûm etmişti: Bu şirketlerin demokrasiyi sona erdireceğini ve en bayağı bir aristokrat düzeni yeniden tesis edeceklerini söylemişti.

Devletin düşman olduğunu söyleyen bir propagandaya maruzuz. Çok da yanlış değil bu, devlet genel olarak düşmandır. Ama bu propagandanın amacı, karar üretimini kamusal alandan özel alana taşımak, yani denetimden muaf tutmaktır.

Peki kamusal alan, yani teknik olarak kamusal alan, hükümet ne alemde? Üst düzeylere doğru gidildiğinde, kamunun olup biteni etkileme gücünün çok az olduğunu görüyoruz. Daha aşağı kademelere, yerel odaklara doğru indiğinizde, bu olasılık artıyor. Elli yıldır devletin düşman olduğunu söyleyen bir şirket propagandasına maruz kalıyoruz. Çok da yanlış değil bu, devlet genel olarak düşmandır. Ama bu propagandanın sebep-i hikmeti de gayet açık seçik görülüyor. Buradaki amaç, karar üretimini kamusal alandan alıp özel alana taşımak, yani denetimden tamamen muaf tutmaktır. Yani devlet ve hükümet meselesi kanşık bir hikâyedir. Potansiyel olarak, örgütlendiği oranda kamunun egemen bir rol oynayabileceği araçlar ve düzenekler mevcuttur, ama pratikte bu böyle olmaz. Önemizdeki seçimlerde iki ılımlı cumhuriyetçi yarışacak, ama bunları birbirinden ayırmak da hayli zor.

Morello: Bu yüzden de seçmenlerin büyük bir çoğunluğu seçim günü evlerinde oturacak...

Chomsky: Seçmen kütüğüne kaydolma oranlarının zenginler arasında daha yüksek olduğunu okudum geçenlerde. Yoksullar oy vermek için en ufak bir sebep göremiyorlar. **Morello:** Sorgulanamaz kabullerden biri de, insanların doğaları gereği rekabetçi olduğu ve bu yüzden kapitalizmin toplumu düzenlemek adına en iyi sistem olduğu. Katılıyorum musunuz?

Chomsky: Çevrenize bir bakın. Mesela bir ailede, anne-baba aç kalınca çocuğunun yemeğini çalıyor mu? Rekabetçi olsalardı, çalarlardı. Pek çok sosyal grupta insanlar birbirlerini destekler, anlayışla karşılar, yardım eder, ihtimam gösterir. Bunlar normal insanî duygulardır. İnsanların zihninden bu duyguları silip atmak için çok uzun bir eğitim süreci gerekir. İnsanların rekabetçi olduğunu söylemek de yanlış değildir, ama insanlar için nasıl bir genelleme yaparsanız yapın, doğru görünebilir. Yapıp ettikleri pek çok şeyde insanlar kitlesel katliamdır, korkaktır, onurludur, muhteşemdir. Bazı kurumlar ve eğitim modelleri insanların özelliklerinden birini ya da ötekini öne çıkarabilir.

Morello: Hayatta kalabilmek için kendimizi kiralyoruz, aldığımız maaşlarla hayatımızı sürdürüyoruz. İnsanların şu ya da bu patronu daha da zenginleştirmek için arka arkaya dizildiği bir ücret köleliği sistemi bu. Neden insanlar bu duruma isyan etmez?

Chomsky: Kolay bir şey değil bu. 19. yüzyıl ortalarının işçi sınıfı gazetelerini okumak çok enteresan. Çok sayıda basılan ve okunan, aşağı yukarı bugünkü ticarî basın büyüklüğünde bir matbuattı o ve sıradan insanlar çıkarırdı o gazeteleri. Ev köleliğinden farksız gördükleri ücret köleliği bu dönem sık işlenen konular arasındaydı. Özellikle iç savaştan sonra, köleliğe karşı savaştıktan sonra başka türden bir köleliğin eline düşüldüğü söyleniyordu. "Toprak işleyenin, su kullanmanın" diyorlardı. Başkaları namına işçilik yapmak mecburiyetinde kalsak özgürlüğümüzü kaybedeceğimizi, onurlu bir insanın bunu kabul etmeyeceğini söylüyorlardı. Klasik liberal eserlerin standart teması da buydu. İnsanların başkaları namına kendilerini ikinci plana itmesi kötü, aşağılayıcı bir şey olarak algılanıyordu, insanların kafasında bu fikri silmek çok uzun bir zaman gerektirdi. Bu yüzyıla kadar dahi bu hissedilebiliyordu. Amerika'nın anaakım filozoflarından John Dewey bile çalıştıkları işyerini yönetemeyen işçilerin insan değil, ancak bir araç olacağını söylüyordu. Bu anlayışın şimdi de yüzeyin çok altında olduğunu zannetmiyorum, he-

Amerika'nın anaakım filozoflarından John Dewey bile çalıştıkları işyerini yönetemeyen işçilerin insan değil, ancak bir araç olacağını söylüyordu.

men yüzeyin üstüne çıkabilir.

Morello: Nüfusun yüzde 82'sinin ekonomik sistemi adaletsiz bulunduğunu söylediniz. Zenginle yoksul arasındaki mesafe neden büyüyor o zaman?

Chomsky: Eşitsizlik durmadan yükseliyor. II. Dünya Savaşı'nın sonlarından '70'lerin başlarına kadar biraz duralamıştı, ama şimdi Büyük Buhran'ın öncesindeki oranlara döndü. Ama insanlar da daha uzun saatler boyunca, daha az güvenceyle, daha düşük maaşlara, donuklaşmış beklentilerle çalıştıklarının farkında. Business Week dergisi kendilerini çok korkutan bir anket yürüttü. Nüfusun yüzde 95'inin şirketlerin işgücünün ve toplumun yararına kâr oranlarını düşürmeleri gerektiğini düşündüğünü gördüler. İşçi sınıfının geçmişle bunu karşılaştırmak ilginç olur. Mesela 150 yıl önce Massachusetts tekstil endüstrisinde çalışan işçiler şimdiki gibi despotlardan daha hayırsever olmalarını dilemiyordu. Orada oturma hakları olmadığını, değil muhataplarına kibar davranmak, yönetme gibi bir hakları bulunmadığını söylüyorlardı. Genel anlayışta çok büyük bir düşüş var yani, ama nüfusun büyük bölümünün hâlâ şirketlerin kendilerini zenginleştirdiğini düşünmeleri dramatik bir gösterge.

Morello: Eğitim sistemimizin itaati ve edilebilirliği tesis için oluşturulan bir beyin yıkama sistemi olduğunu söylüyorsunuz. Bu sistem nasıl işliyor?

Chomsky: Bunu hepimiz kendi tecrübemizle biliyoruzdur herhalde. Daha ilkokulundan, ilkokuldan itibaren sizden istenen şey söylenenleri yapmanızdır. Lisese tarih öğretmenimize "bu saçma bir saptama, şöyle de bakılabilir" deseniz, bir tartışma başlatacak öğretmen sayısı çok azdır. Üniversite ve sonraki kariyer boyunca da bu böyle gider. Çalıştığım üniversitede öğrencileri bu etkilerden sıyırmaya çalışıyoruz, yoksa bilim yapılamaz.

Morello: Günümüz toplumunda insanların kendilerine dair imgelerinin zayıfladığını görüyoruz. Modern toplum neden güvenliksiz bir ortam doğuruyor?

Chomsky: Modern toplum elbette güvenliksiz bir ortam doğuruyor, ama bunun in-

sanların kendilerini nasıl gördüğüyle ilgisi yok. Mesela geçici işçilerin artışı ele alalım, buna "iş pazarının esnekliği" diyorlar. İşte bu durum güvensiz bir zemin yaratıyor. İşçilerin uzun bir mücadeleden sonra elde ettikleri haklarını kaybetmeleri güvenliksiz bir dünya yaratıyor. Kaybettikleri haklardan biri, gece uyumaya yatmaya gittiğinde ertesi sabah gidebileceğin bir işin olduğunu bilmek mesela... Geçici işçilik yükseliyor, böylece işçilere mal gibi davranılabiliyor, atmak istediğinizde atabiliyorsunuz. Taşeron işletmeler de buna benzer bir durum. Büyük işletmelerin taşeronlara başvurmalarının başlıca sebeplerinden biri, işgücüyle sözleşme imzalamamaları. İşçiler, ihtiyaç duyulduğunda çağrılan, ihtiyaç duyulmadığında kovulan üretim araçları haline geldiler. Maaşlarının düşmesinin, iş saatlerinin uzamasının da benzer etkileri var.

Morello: Sık sık kullandığınız "rıza üretimi" ve "mecburî yanılama" kavramlarını açıklar mısınız?

Chomsky: Öncelikle, bu kavramlar bana ait değil. Pek çok meslektaşım, rıza üretiminin ve zaruri illüzyonun demokratik toplumun temelinde yattığını söyler. Bazıları, bunların demokratik bir toplumun merkezî özellikleri olarak kabul eder. Buna göre, "sorumlu vatandaşlar"ın, yetenek ve imkânlarla sahip bir küçük elitin cahil ve işgüzar kitleleri ayak altından çekmek gibi bir görevi vardır. Bu geniş kitleyi denetim altında tutarsak onlara iyilik yapmış oluruz; bunu eğer kaba güçle başaramazsak, bazı düşünceleri empoze etmek gibi bir yolumuz da vardır. Bu, solda da görülen, yaygın bir doktrin.

Morello: Basının buradaki rolü ne?

Chomsky: Kitle medyası, sonuç olarak, şirket sisteminin bir parçası. İşadamlarının sınıf bilinci hayli yüksektir. Rıza üretimiyle meşgul olması gereken halkla ilişkiler endüstrisinin liderleri de kamuyu denetim altında tutmak noktasında çok açık sözlüdürler zaten. Halkla ilişkilerin el kitabı, 1920'lerde, zamanın liberallerinden biri tarafından yazılmıştı. Kitap, demokratik sistemin başlıca vazifesinin, davranışların ve alışkanlıkların bilinçli bir şekilde ve akılcıca manipülasyonu olduğunu söyleyerek açılı-

tom morello
hareket halindeki bir trende

hayko cepkin
üç güneşli yörünge

çar newa
erivan radyosunun mirası

rufus wainwright
popüler kültürüm zayıftır

zuco 103
bahia mon amour

gökalp baykal
ne gitarsız ne ketisiz

"my way" in öyküsü
sinatra doktrini

ROLL
120
Temmuz '07

suzanne vega • keren ann • mark ronson • black paintings • bright eyes • yakup or va voi

ROLL
HAYKO CEPKIN

yordu. Kitle medyası, tam da bu anlayışla hareket ediyor. Eğlence endüstrisi, okullar da öyle. Seçkinlerin temel doktrini böyle bir şey, ama bunun işleyişi hayli karmaşık. Aynı zamanda medya, özellikle de iş dünyasına dair dergiler, gazeteler bir yere kadar dünyanın gerçekçi bir resmini göstermek zorunda, çünkü pastanın büyük dilimini alan bu insanların karar verebilmek ve çıkarlarını yönlendirebilmek için olup bitenleri doğru anlamaları gerekir. Bu durum, yine, okullar, üniversiteler için de geçerli. Bu içsel çelişkinin yanında, elbette elindeki imkânlarla en iyisini yapmak isteyen dürüst bir profesyonellik anlayışını da görüyoruz zaman zaman. Yani bir sürü şey iç içe. Ama yukarıdan bakınca, iktidara ve otoriteye bağımlılık açıkça görülüyor sanıyorum. Başımızı ne yana çevirsek, bunun dramatik örnekleriyle karşılaşabiliriz. Önceçimlerde bütün gündem bütçenin dengelenmesiydi mesela, ülkenin en önemli meselesi buydu, herkes bunu konuşuyordu. Ama aradan bir süre geçti, kimse bütçenin adını ağzına almaz oldu, ne adaylar, ne de medya. Peki niye böyle oldu? Böyle oldu, çünkü kamuoyuyla yüzleşmek durumunda kaldılar. Yapılması düşünülen kesintilerin tümüne karşıydı kamuoyu. Böylece konuyu sumenaltına attılar.

Morello: Son on yılda bazı şarkıları, bazı müzisyenleri sansürlemek için ciddi girişimler oldu. Müziğin bu tahakküm sistemini, bu dezenformasyon ortamını tehdit ede-

cek bir potansiyel barındırdığını düşünüyor musunuz?

Chomsky: Aslında o işleri iyi bildiğimi söyleyemem. Ama 1960'larda bağımsızlık fikrinin yeniden uyanışında, muhalefetin belini doğrultmasında, sınırlamaların ortadan kaldırılmaya çalışılmasında müziğin büyük bir rol oynadığı aşîkâr. Bu da insanları korkuttu tabii. Seçkinler, yönetimi ve kontrolü tekrar ellerine almak istediler.

Morello: Sömürü ve tahakküm ilişkilerinin hakim olmadığı bir dünya sizce nasıl yaratılabilir?

Chomsky: Bu soru sık sık karşıma çıkar, ama ne hikmetse, yoksul insanlarla konuşurken hiç böyle bir soru sormazlar bana. Belki bazı yorumlar isterler, ama böyle bir şeyi nasıl yapacaklarını hiç sormazlar. Bu sorunun cevabı çok doğrudan ve basit: Çı-karsın ve yaparsın. Eğer daha özgür ve demokratik bir toplum istiyorsan, bunun için çalışsın. Son otuz-kırk yılda dünyada büyük değişimler yaşandı. '60'lardan bu yana yükselen insan hakları hareketi, savaş karşıtı, çevre, feminist hareketleri, '80'lerin dayanışma hareketi, bütün bunlar toplumu da değiştirdi. Peki nasıl becerdiler bunu? Becerdiler işte. İnsanlar bir araya geldiler, örgütlendiler, baskı yarattılar, öğrenmeye çalıştılar, başkalarının öğrenmesine yardımcı oldular. Durumlar ancak böyle değişebilir. Bu yüzden feodal bir toplumda, kölelik koşullarında yaşamıyoruz artık. Mücadeleyle kazanıldı bu haklar. Şimdi insanlar

İşadamlarının sınıf bilinci hayli yüksektir. Halkla ilişkiler endüstrisinin liderleri de çok açık sözlüdür. Halkla ilişkilerin el kitabı, 1920'lerde, zamanın liberallerinden biri tarafından yazılmıştı. Kitap, demokratik sistemin başlıca vazifesinin, davranışların ve alışkanlıkların bilinçli bir manipülasyonu olduğunu söyleyerek açıklıyordu. Kitle medyası, tam da bu anlayışla hareket ediyor.

işçi haklarını korumak, sosyal güvenlik sağlık sistemini ayakta tutmak için çalışıyorlar. Bu hakların da geçmişi öyle uzun değil, bunlar da halk mücadeleleriyle kazanılan haklar. Başka türden totaliter oluşumların başına geldiği gibi, bu şirket tiranlığının da ortadan kaldırılmaması için hiçbir sebep yok.

Morello: IMF ve Dünya Bankası nasıl bir işlev görüyorlar sizce?

Chomsky: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan bu uluslararası finans örgütleri işlevlerini zaman içinde değiştirdi. En zengin ülkeler ve büyük uluslararası şirketler belli bir dünya tasarımı için çalışıyorlar. IMF ve Dünya Bankası da bu amaca hizmet etmek için var. Bu kurumların tam olarak ne yaptığını anlamak için büyük bir enerji harcamak gerekiyor. Bunlar çok açık kurumlar değiller, aldıkları kararların insanlar üzerindeki etkisi de sayılabilir cinsten değil. Yaratmak istedikleri dünya, kaygı verici bir dünya.

Morello: Müzik sever misiniz, sizin için bir şarkı çalmamızı ister misiniz?

Chomsky: Hemen hemen hiç müzik dinlemem. Sadece çocukluğumda dinlediğim şarkılar var kulağımda, onları dinlemeyeli de uzun zaman oldu. Poptan hiç anlamam. Çocukları etraftayken bir şeyler bilirdim, ama onlar da çoktan ayırdı. Ama şimdilik Beethoven'ın son dönem kuartetlerinden bir şeyler çalabilirsiniz mesela.

Çeviren: Merve Erol

Gitaristi olduğu Rage Against The Machine'le 1992'den 2000'e dört albüm yayınlayan Tom Morello, geçtiğimiz aylarda kendi yazdığı devrimci folk şarkılarından oluşan "One Man Revolution"ı yayınladı...

Her şey
ters gidiyorsa
belki de sende var
bi terslike
TC